

**EXIMI-//VM PLANEQVE DIVI-//NVM OPVS
INCOMPARABILIS// Theologi Dionysij, professione
Car//thusiani, in quo opere contine[n]tur// quinque
humanae uitae specu//la**

Dionysius <der Kartäuser>

Coloniae, 1540

Nutzungsbedingungen

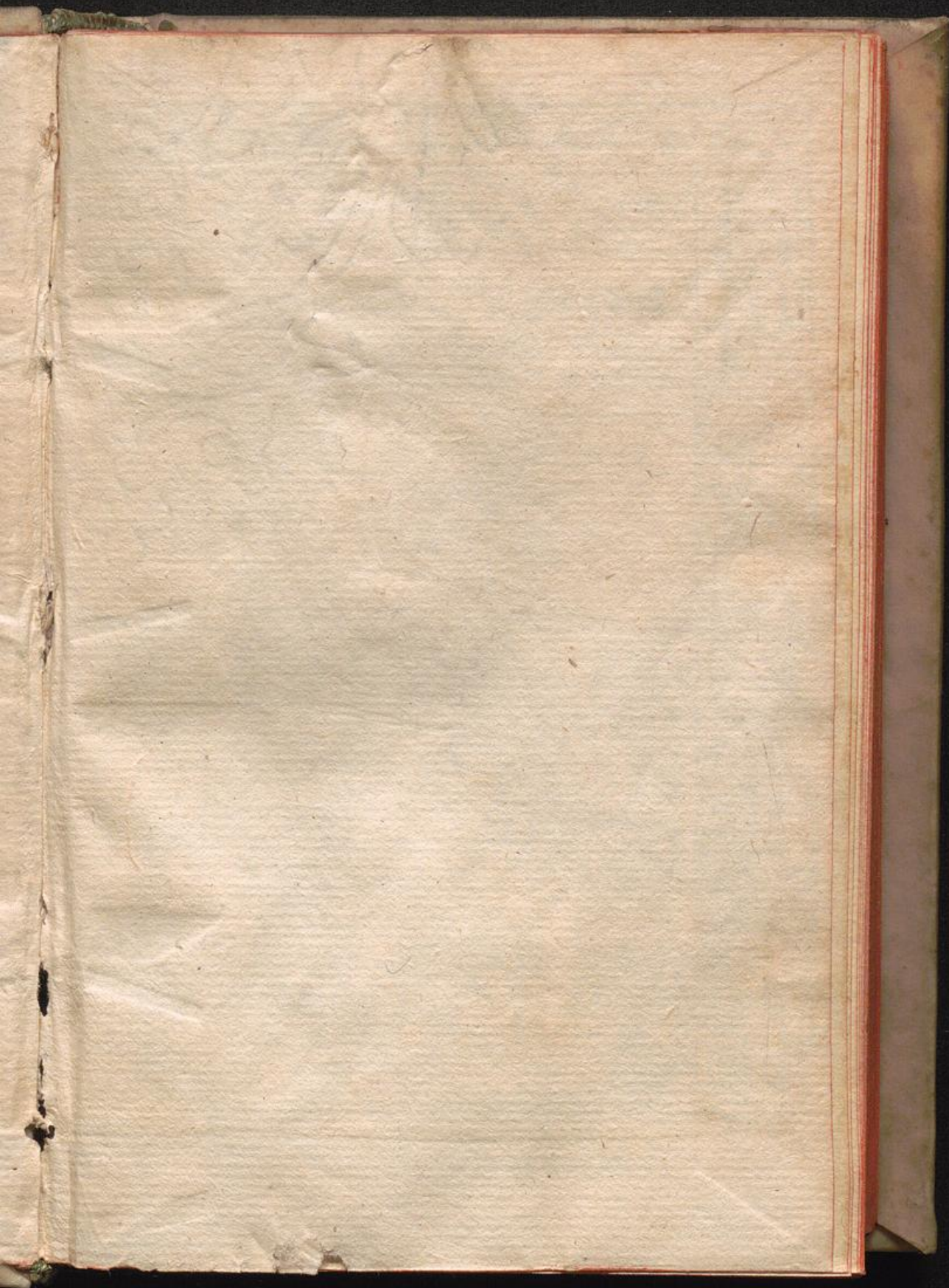
[urn:nbn:de:hbz:466:1-55481](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55481)

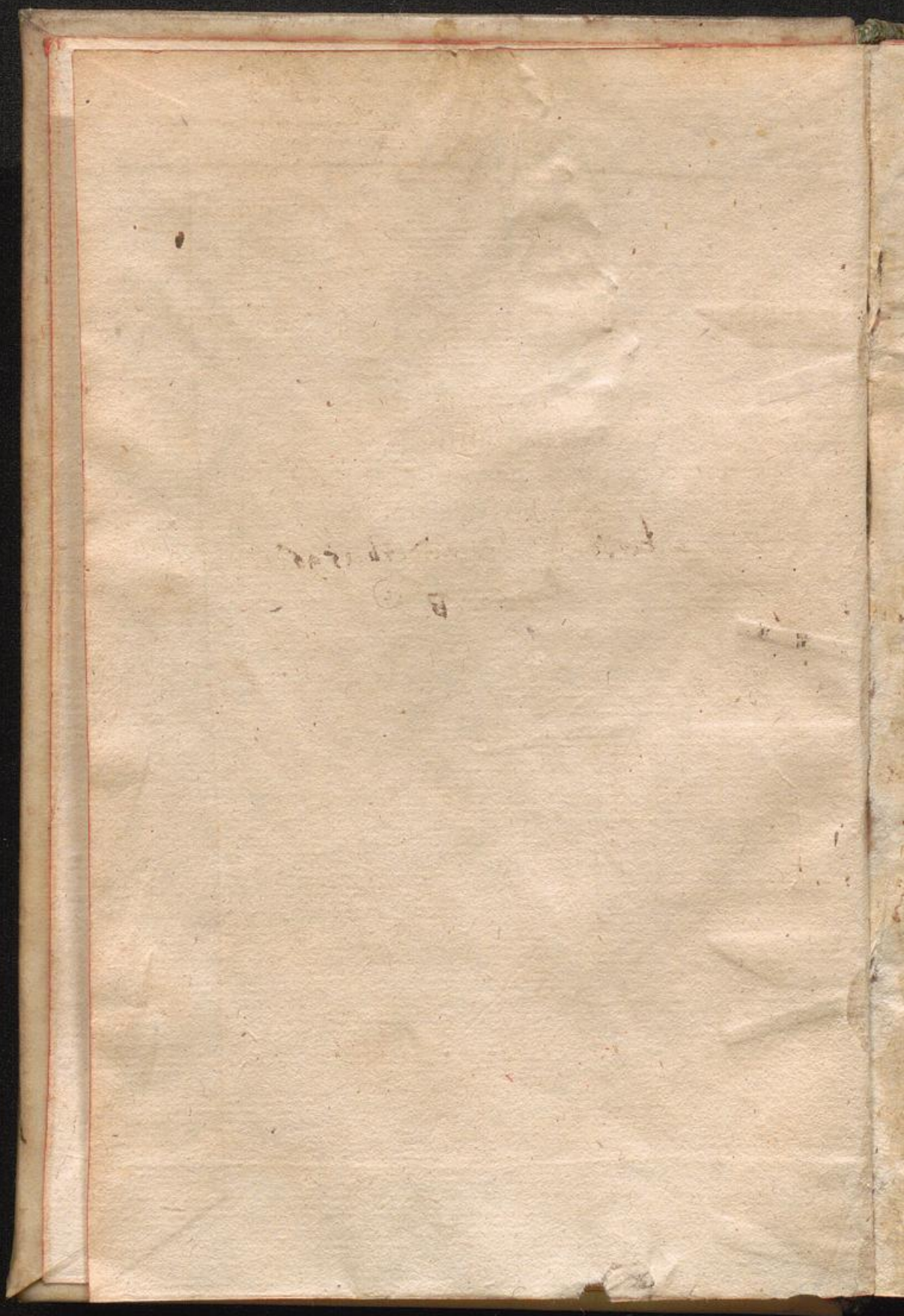
NYSH

PHYSIANI

2
183

Th. 3283.

EXIMIE

VM PLANEQUE DIVI-
NVM. OPVS INCOMPARABILIS

Theologi Dionysij, professione Car-
thusiani, in quo opere continetur
quinque humanæ uitæ specu-
la, in quibus se cōtemplari
debent oēs, cuiuscū-
que conditionis ac
status homines,
ut inde discāt
quid illos
deceat
quid
nō.

••

Lib. Coll. Societ. Iesu Pad. m. 49. 1610.

Opus hætenus desideratum &
nuper in Carthusia Rure
mundensi inuentum.

COLONIAE Ioannes Ruremundanus
excudebat, Anno M. D. XL.

30 EXIMI

VI. PRAEFATIO DIVI

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

THOMAS IN OMNIBUS

VENERA

BILI DOCTISSIMO QVE

PATRI, D. THEODORICO

Lolier à Stratis, Carthusiano

rum domus prope Hilde

siam priori. amico & pa

trono cum primis & co,

lendo Ioannes

Calolithus

S. D.

V M Ioannes Ruremun-
danus meus ^{quorundam} du-
dum in patriam esset pro-
fectus, Ruremundæ in bi-

bliotheca Carthusianorum forte inuenit
sanctissimi uiri Dionysij opuscula quæ-
dam, specula humanæ uitæ inscripta, quæ
quum nobis legeret da exhibuisset, non in-
digna iudicauimus, quæ imprimeretur,
atq; in lucem æderentur. Comœdia à qui-
dam definitur τὸ ἀνθρώπινον βίον ἀντιγράφειν,
id est, humanæ uitæ speculum, quod in
comœdia uelut in speculo mores homi-
num conspiciantur. At heu opuscula Dio

Aa ij ny-

Quid comœ-
dia sit
quid in
confutro

EPISTOLA

*Quid in
comedijs
proponat*

*Quid com-
edia patet
inimicis
dicit.*

*in finis an
locis spm
is no resp
untur qd
comedia
i cotiaru
potius*

Dionysii, iustius humanæ uitæ specula uocan-
tur. In Comedijs proponuntur nobis be-
norum & malorum exempla, ut expeta-
mus honestatem, & fugiamus turpitudi-
nem: sed isthic multa sunt admixta quæ
non tam ad formandos, quàm ad corrup-
pendos mores ualent. Quid enim condu-
cit ad bene beateq; uiuendum, nosse leno-
num periuria, meretricum impudẽtiam,
ingluuiem ac scelera, iuuenum cupidita-
tes ac desideria, seruorum dolos ac frau-
des? Certe quid conducatur, nescio, nisi for-
tasse hoc unũ, quod uidelicet improborũ
ac sceleratorum uitam diu multumq; cõ-
templando quis reddatur improbiior ac
sceleratior. In his autem Dionysii specu-
lis non redduntur fraudulẽtorum seruo-
rum, uel perfidorum lenonum, uel scele-
ratarum meretricum imagines, sed opti-
morum & Christianissimorum hominũ
imagines conspiciendæ & contemplan-
dæ cuius proponuntur, & non principum
modo & omnium magistratuum, sed eti-
am priuatorum ac subditorum officia o-
sten-

NUNCUPATORIA.

stenduntur ac perfectissime demonstrantur. Porro sex specula in hoc opere a Dionysio proponuntur. Primum est magistratum & eorum qui alijs præsunt: Magistratum autem sunt principales differentiae. Nam magistratum alij sunt spirituales, alij seculares, alij mixti. Spirituales proprie dicuntur qui tantum spiritualia curant, & se non immiscet secularibus negotijs, & qui tantum uerbo dei, & non ferro homines gubernant. Atq; eiusmodi magistratus fuit noster salvator Christus & eius Apostoli, & Christi Apostolorumque sectatores. Proprium autem munus spiritualis magistratus est, docere & prædicare, legem seu poenitentiam & Evangelion seu remissionem peccatorum, & recte administrare sacramenta à Christo instituta. Spiritualis enim magistratus non debet aliorum esse dominus sed servus. Præcipue autem servire alijs debet, docendo, prædicando, monendo, hortando, atque interdum obiurgando. Spiritualis autem magistratus complectitur

Aa iij con

Quot spe-
cia à Diony-
sio proponantur
primum spirit-
uale cum qui
in se compler

Divisio Mag-
istratum

in spirit-
uales Magist-
ros dicunt

Quod sit
munus spirit-
ualis magist-
ri

2.

EPISTOLA

concionatores & ministros ecclesiae qui
 uidelicet debent ecclesiam erudire in do-
 ctrina fidei, & administrare sacramēta di-
 uinitus instituta. Huc etiam referendi
 sunt praefecti monasteriorum, quos uul-
 go priores uocant. Porro ecclesiastae
 seu praecones uerbi non debent quemquā
 ui cogere uel compellere ad suscipiendam
 fidem, nec debent quempiam in armis co-
 herere, sed potissimū debent arguere pec-
 cata totius mundi, & ostendere omnes ho-
 mines esse peccatores, id est, reos mortis
 aeternae. Deinde conscientias iam agni-
 tiōe peccati perterritas ac perturbatas, de-
 bent consolari confirmare & erigere pro-
 missionibus euangelicis, & sacramentis
 a Christo institutis. Deinde quum ani-
 maduertērint homines iam habere paca-
 tas ac tranquillas conscientias, & acqui-
 escere in Christo, tum dānum debent
 eos ad exercitia fidei, & mutuae Charita-
 tis officia exhortari. Fides enim marce-
 scit ac moritur, nisi oratione, diuinarum
 scripturarum lectione, alijsq; pijs operi-
 bus

INVOCATORIA:

bus exerceatur ac uiuificetur. Vbi non
sunt pietatis & charitatis exercitia, ibi cer-
te fides esse nullo modo potest, uehemen-
terque errant isti qui somniant se habere
fidem, quum interim in summa securita-
te atque ocio uitam degant. Vbi non est
charitas, ubi deseritur proximus, ubi non
succurritur egenis, ibi certe fides non ad-
est. Nam charitas proximi maximum
est argumentum fidei: sicut è diuerso, odio
um proximi certissimum est indicium in-
credulitatis. Ideo qui non diligit pro-
ximum, is quoque non diligit deum, nec
habet fidem in deum. Fides enim sem-
per fructificat, & parit amorem ac dilecti-
onem erga proximum. Bona igitur ope-
ra non possunt nec debent a fide separa-
ri. Fides enim nunquam potest esse ocio-
sa, tanquam est impossibile fidem esse abs-
que bonis operibus, quam est impossi-
bile deum esse absque misericordia. Neque
enim fides est aliud quam cognitio diui-
nae misericordiae. Quisquis autem agno-
scit se esse peccatorem ac reum mortis æ-

Aa . iij ternæ

*ibi non sit
f. 106.*

*Quid fides
proximi sit*

EPISTOLA

*Quod sit
officium
concionato-
ris*

ternæ, attamen statuit deum fore sibi mi-
sericordem ac propitium propter dilectū
filium suum Iesum Christum, fieri non
potest quin is quoque proximi miserea-
tur. Itaque quibus incumbit onus con-
cionandi & prædicandi, non tantum re-
missionem peccatorum euangelizare de-
bent, sed etiam exhortari debent homines
ad præstanda opera charitatis, conciona-
tores. Secularis autem magistratus dici-
tur qui gerit gladium diuinitus sibi tradi-
tum ad coercendum delicta non tantum
contra secundam tabulam, sed etiam con-
tra primam tabulam Decalogi. Nam
principes non minus tenentur punire ma-
nifestam blasphemiam atque impietatem,
quàm homicidia, furta, atque adulteria. Mi-
xtos autem magistratus uoco, qui non so-
lum habent potestatem docendi & prædi-
candi euangelium, sed etiam habent pote-
statem secularem: ut summus Pontifex,
Cardinales, Episcopi, Abbates, & cæter.
qui omnes, utinam tam curarent spiritua-
lia quam curant corporalia & secularia.

Hi

INVENCATORIA.

Hi autem omnes iam prædicti magistra-
 tus debent pietate & omni uirtutis gene-
 realies excellere ut sint subditis uelut spe-
 culum quoddam & exemplar omnium uir-
 tutum atque honestarum actionum. *Secundum speculum*
 cundum speculum est subditorum, in quo *speculum*
 subditi uident, quatenus debeant suis su-
 perioribus obtemperare; Parandum est au-
 tem semper magistratibus nisi aliquid præ-
 cipiant uel contra ius naturale, uel contra
 ius diuinum, Magistratibus impia præ-
 cipientibus non est parendum. Nam sem-
 per magis deo obediendum quam homi-
 nibus. *Tertium speculum*
 Tertium speculum spectat ad *speculum*
 presbyteros. *Quartum speculum*
 Quartum speculum est *speculum*
 idiotarum seu uulgarium hominum. *Quintum*
 Quintum est eorum qui agunt poenitenti-
 am. *Sextum*
 Sextum est agonizantium. *Hæc*
 hæc autem Dionysij specula sub tui nominis
 auspicijs publicare & in lucem emittere
 uisum est sanctissime pater, quod potissimum
 dignus esse uidereris, cui eiusmodi opus
 dedicaretur. Tua enim uigilantia, cura, di-
 ligentia, industria, atque opera effectum

EPISTOLA

est, ut omnia Dionysij Carthusiani opera quæ medatissime habeamus impressa: merito igitur hæc Dionysij opuscula tuæ paternitati dedicauimus. Offendimus autem hæc Dionysij secula, cum nobis traderentur, mirum in modum deformata atque impolita, ea autem nostro beneficio ita sunt expurgata, atque expolita, ut spes sit fore multos qui se in illis posthac & libentius & sæpius contemplantur quam antea, & ex hac contemplatione meliores ac sanctiores reddantur. Loca scripturæ passim a Dionysio citata in margine annotauimus & summo sudore totum hoc opus a mendis repurgauimus, eaque potissimum in gratiam tui fecimus, ut fieres aliquando tui uoti copiosus haberesque tuum Dionysium, uti cupiebas, perfectum atque absolutum. Tuam autem paternitatem rogo ut hoc nostrum in imprimendo Dionysio Studium atque industriam boni consulas. Ego me tuæ paternitati ac sanctitati commendo. Vale.

Tituli capitulorum speculorum. V. P. Dionysius
in prioris domus carthusie in Ru-
remund.

Catalogus capitulum Lib. I.

Caput primū. De corruptōis feruore erga
subditos delinquentes & de multiplici
dāno proueniēti tā prælatis q̄ subditis
ex defectu correptionis.

Caput secundū. Quod scientia & sapiētia
principi ac prælato est necessaria.

Caput tertium. De affectiōe charitatiua prae-
latorū ad subditos & ecōuerso, & de hoc
q̄ necesse est prælato ut diligat & timea-
tur a subditis.

Caput quartū. Quod prælatus bono exēplo
suo allicere debet subditos suos ad uir-
tutes.

Caput quintū. Quod prælatus quatuor
circa se considerare debet.

Caput sextū. De bono exēplo prælatorū
& quātū culpa prælatorū nocet subdi-
tis.

Caput septimū. Quod praelatis acc
sandus & dānandus est pro delictis sub
ditorum quos male regit.

Capita Libri II.

Caput primum. De uitio propriæ uolun
tatis.

Caput secundum. Quod propria uolun
tas placet diabolo.

Caput Tertium. Quod propria uolūtas
nocet proprio subiecto.

Caput quartum. Quod propria uoluntas
nocet toti congregationi.

Caput quintum. De requisitis ad uerā &
perfectam obedientiam.

Caput sextum. De fructibus obedientie.

Caput septimum. De fructibus obedi
entiae iterum.

Caput octauum. Exhortatio ad obedi
entiam.

Caput nonum. Conclusio.

Capita Libri III.

Ca

Caput primum. De officio sacerdotum
per collationem eorum ad angelos.

Caput secundum. Quod sacerdotes debent
esse sine macula.

Caput tertium. Quod ministri ecclesie
debent esse casti.

Caput quartum. Qualem oporteat esse sa-
cerdotem.

Caput quintum. De dignitate & excellen-
tia sacerdotum.

Caput sextum. De eodem.

Caput septimum. De munditia sacerdo-
tum qui portant uasa domini.

Capita Libri III.

Caput primum. De uilitate atq; miseria ama-
torum huius mundi.

Caput secundum. De peccatis in cōmuni
& quanta per peccata incurrimus spiri-
tualia detrimenta siue damna.

Caput tertium. De poenitentia cito fa-
cienda.

Caput quartum. De contemptu seu odio
mundi.

Ci

Caput quintum. De falsa gloria mundi
potentia & dignitate ac caducis eius di
uitijs contemnendis.

Caput sextum. De morte semper & ubiq; di
menda & expectanda.

Caput septimum. De gaudijs paradisi & pœ
nis interni.

Capita Lib. V.

Caput primum. Speculū siue stimulus pœ
nitentiæ.

Caput secundum. De impedimentis pœni
tentiæ.

Caput tertium. De documētis pœnitentiæ.

Caput quartum. De emolimētis pœnitentiæ.

Caput quintum. De spe ueniæ.

Caput sextum. De examinatiōe cōscientiæ.

Caput septimum. Contra uoluptates carna
les.

Speculū agonizātis peccatoris. **Cap. I**

thoris.

VONIAM cōsultitur *Prover. 30*
aut prācipitur per sapiētis *Et salomon*
dicat

simū Salomonē dicētē, deri-
uentur fontes tui foras, et
in plateis aquas tuas divide,

id est, scientiā tuā alijs cōmunica. Comparatur *Sarra frigidā*
autē sacra scriptura aquae, quia mūdat et lauat, *et aqua paratur.*

iuxta illud Ioan. Iam vos mūdi estis, ppter ser- *Ioan. 19. quid*
monē quē locutns sum vobis. Cuius causam *dicat*

gnat doctor ecclesiasticus, dicēs: Sapiētia abs- *Sapient. 19*
cōdita et thesaurus inuisus, quae utilitas in utriusq.

Quasi diceret, nulla. Nā ut dicit Seneca. Nul- *Seneca.*
lus boni sine ocio, iucūda est possessio. Et Boe- *Boethius.*

thius dicit: Incomparabilis thesaurus est sciētia, *Chrysost.*
quae celata perit, distributa recipit incrementū.

Vnde Chrysostomus: Cor non prābēs mēbris *Chrysost.*
spirītū, uelociter exstinguit: fons si non genuerit

aquas, apud seipsum putrescit. Māna quoq; ver-
mibus scatet, si fuerit reſeruatum: erogatum autē

utiliter, fit panis caelestis, et refectio angelorum.
Scio nimirū, q̄ gratia obest, si alijs non prodest.

A Qui

PROOEMIUM

2^m domi
in utilita
em alium
vrat, quid
miserabile
fabore.

2^m domi
in utilita
em alium
vrat, quid
miserabile
fabore.

2^m domi
in utilita
em alium
vrat, quid
miserabile
fabore.

Qui aut donum dei in usum & utilitatem alie-
nam communicat, plenius meretur habere quod
habet: nam dabitur ei, & abundabit. Amore
igitur illectus & tractus, quæ ex paucis libris a
primis motibus conuersionis meæ perlectis reti-
nui, sine inuidia omnium communico dilectioni:
tamen si sciam nonnullos ad detractum faci-
les dicturos, q̄ securius quæ scribo, lateret in sinu
conscientiæ meæ, & prudētius inter silentij car-
dines clauderet. Sed audiant tales admonitiōem
statutorum ordinis Carthusiensis secunda parte,
ca. XVI. ubi sic habet: Libros tāquā sempiternū
animarū cibū cautissime custodiri, & studiosis-
sime volumus fieri: ut quia ore non possumus,
manibus uerbū dei prædicem. Quotquot enim
libros scribimus, tot nobis ueritatis præcones fa-
cere uidemur, sperantes q̄ domino mercedem pro
omnibus, qui per eos uel ab errore correcti fue-
rint, uel in catholica ueritate profecerint: pro
cunctis etiam qui de suis peccatis uel uitij compū-
cti, uel ad desiderij fuerint patriæ celestis ac-
censi. Dicit quoq; beatus Gregorius: Qui in
occul

occulto silentio bene uiuunt, sed alieno profectui
 exemplo luminis minime proficiunt, carbones

Greg. homi
 lia, 5. super
 Ezech.

sunt: qui uero & exempla uirtutum prærogant,
 & lumen boni operis per uitam & uerbum, seu
 scripturam multis demonstrant, iure lampades
 appellantur, quia & per ardorem desiderij sibi
 ardent, & per flammam uerbi aliis lucet, atq; a
 peccatorum cordibus erroris tenebras repellunt.
 Idcirco præsens quinquipartitum speculum sibi
 in Iesu operante collegi.

Primum erit speculum prælatorum.

Secundum speculum subditorum.

Tertium speculum sacerdotum.

Quartum speculum hominum mundanorum.

Quintum speculum, uel potius stimulus, peni
 tentiæ.

Deniq; in sacra scriptura debet se unusq; *in sacra scriptura d*
 que studiose exercere, quia sicut dicit Hierony- *Hierony. gram*
 mus gloriosus super illud psalmistæ, Ut mitiges *nos terram*
 ei a diebus malis, scientia & exercitatio & ope
 ratio de scripturis mitigant nobis dies malos.
 Idem etiam ad Rusticum monachum: Scriban-

A . ij . tis

PROOEMIUM

eorum (inquit) libri, ut & manus operetur cibos, &
 anima lectione satiatur. In desiderijs enim est o-
 mnis ociosus. Sanctus quoque Martinus omnes di-
 scipulos & fratres monasterij sui scriptores fece-
 rat. Iulianus etiam apostata, ut in Polycratice scri-
 bitur, scriptores plurimum uenerabatur, cultores-
 que scripturarum undique colligebat. Ipse quoque no-
 ctibus uigilans conscribebat libros, quos in jena-
 tu publice recitabat. Et statuta ordinis Carthusi-
 en. ubi supra, dicunt: quod omnes pene quos suscipi-
 mus, si fieri potest, scribere docemus. Plato philo-
 sophus etiam ait, quod litterae insipienti animo tam-
 quam baculus infirmo corpori repertae sunt. Et poe-
 ta laureatus libro primo de remedijs utriusque for-
 tunc dicit, quod nihil sanctius quam scribere libros
 ut posteris proficias, ut ingenium exerceas scriben-
 doque alijs te doceas. Nihil autem est dulcius bene
 impense temporis memoria. Graecorum unus Orig-
 nes sex milia librorum edidisse traditur. O tranquil-
 lum ocium. Haec ille. De commendatione sa-
 cerdotis scripturae sic dicit Hugo lib. prim. de anima:
 Nihil in hac uita dulcius sentitur, nihil ita men-
 tens

S. Martinus.

Iuliani apo-
 statae perti-
 max studiū.

Platonis ele-
 gans dictū.

Enone.

in uita
 uita
 uita

In seipsum
 in seipsum
 in seipsum

tem ab amore mundi separat, nihil sic animam
 contratetationes roborat, nihil ita hominem ex-
 citat & adiuvat ad omne opus & ad omnem la-
 bore[m]: sicut studium sacræ scripturæ. Propter
 hoc Hieronymus ad Demetriadem uirginem sic
 scribit: Diuinas scripturas sæpius lege, imo nun-
 quā de manibus tuis sacræ lectio deponatur. V-
 tere lectione diuina uice speculi, fœda corripiendo
 pulchra conseruando, et pulchriora faciēdo. Scri-
 ptura enim speculum est, fœda ostendēs & corri-
 gi docens. Ibi sentimus quantum propinquamus,
 quantum uē a profectu longe distamus. Idē Hie-
 ronymus in alia epistola: Sicut stellas cæli
 non extinguit nox: sic mentes fidelium inha-
 rentes firmamento sacræ scripturæ non obscu-
 rat mundana iniquitas. Idem super epistolam ad
 Ephesios: Siquid nanque est quod in hac uita ui-
 rum sapientem teneat, & inter pressuras & tur-
 bines mundi æquo animo manere suadeat, illud
 esse primum reor: meditationem & scientiam
 scripturarum. Et Origenes in Numeris, Homi-
 lia decima sexta: Nunquam est quando ani-

Hieronymus
 ad Demetriadem
 uirginem
 scripsit

Hiero.

Lib. i.

Origenes
 in Numeris
 homilia 16^a

2

iv

ma

PROOEMIUM

ma sciētiae igniculo succensa ociari possit & qui-
escere: sed semper a bonis ad meliora, & iterum
Seneca. ad superiora a melioribus prouocatur. Seneca:

*in libro de
Cain et Abel.*

Vita hominis sine literis mors est, & uiui homi-
nis sepultura. Item Ambrosius in libro de Cain &
Abel: Caelestium scripturarum alloquia diu tere-
re ac polire debemus, toto animo ac corde uersan-
tes, ut succus ille spiritualis cibi, in omnes seue-
nis animae diffundat. Sed qui praedictos sacrae
scripturae fructus carpere desiderat, oportet quod
in uitae regulam lecta conuertat. Nam ut dicit poe-
ta laureatus ubi supra, tunc est utilis notitia scri-
pturarum, dum in actum transit, sequi ipsam ope-
ribus approbat, non uerbis. Alioqui saepe uerum
deprehenditur quod scriptum est, scientiam infla-
re. Et addidit idem dicens: Multa simul & gran-
dia clare uelociterque intelligere, ac eadem tenaci-
ter meminisse, & ornate loqui ac artificiose scri-
bere & pronunciare suauiter, haec omnia nisi ad
uitam referantur, quid sunt aliud, quam inanis
instrumenta iactantiae, inutilisque labor ac stre-
pitus: Hec ille. Et in Polycrat. libro octa-

no. cap. uigesimo quinto: Nosse bonum & non fa-
cere, meritum damnationis est, non uia beatitu-
dinis. Porro ut ait uenerabilis Pe. Blesen. *Litera* *Epistol. 36.*
tus qui se lectione assidua non exercet, quasi do-
mus deserta est, in qua iuxta uerbum Isaie pro-
phetæ pilosi clamant, alter ad alterum, & demo-
nes onocentauris occurrunt. Immundus enim spi-
ritus domum uacantem inuenit, & frequenter ad-
habitandum in ea secum septem spiritus nequio-
res adsumit. De fructu etiam scripturarum scri-
bitur in Polycratice: Certum est, quia fidelis *Lib. 7. cap. 10.*
lector & prudens & qui literis ex amore inuigi-
lat, uitia semper excludit, & in omnibus accedit
ad uitam. Hinc est illud doctoris doctorum Hie-
ronymi: Ama scientiam scripturarum, & carnis
uitia non amabis. Sacra siquidē scriptura rerum
omnium continet disciplinam, & omnium mode-
ratrix uniuersis humane uitæ actibus, & uer-
bis & cogitationibus, modum & terminum ipsa
constituit. Item in prologo eiusdem libri scribi-
tur de laude scripturæ sic: A uitis redimitur a- *Lib. 7. cap. 13.*
nimus, & suauis & mira quadam etiam in aduer-
sis

PROOEMIUM

sis iucunditate reficitur, cum ad legēdum uel scri-
 bēdum uilia, mētis intendit acumē. Nullum in
 rebus humanis iucundiorē aut utiliorē occupatio-
 nē inuenies, nisi forte diuinitus compuncta deu-
 otio orādo diuinis insistat colloquijs: aut corde p-
 charitatē dilatato deum mēte concipiat, & ma-
 gnalia eius apud se quadam meditationis manu
 pertractet. Experto crede, quia omnia mundi dul-
 cia his collata exercitijs amarescunt. Verū dicē-
 te domino, qui uersatur in turbis, turbatur erga
 plurima, quod nihil studijs aut bonis moribus exer-
 cendis perniciosius est. Si enim studium, ut Cice-
 roni placet, est uehementis animi applicatio ad ali-
 quid agēdum magna cum uolūtate, profecto mēs
 quæ turbatur, ad plura distribuitur: nequaquā in
 uno uirtutis opere fideliter occupatur. Denique
 armatura spiritus aduersus hostē suum, scilicet
 carnē, est sacra scriptura. Vnde Orig. in Leuit.
 Non audistis ex diuinis scripturis, quæ certamen
 est inter homines, carni aduersus spiritū, & spi-
 ritui aduersus carnē. Et ne scitis, quia si carnē nu-
 triatis, & ipsam frequēti mollicie, ac in zi deliti-

Studiū quid
 Ciceroni di-
 catur.

arum fluxu foueatis. inſoleſcit neceſſario aduer-
ſus ſpiritu, et fortior illo efficitur. Quod ſi fiat,
ſine dubio eu in ditione iua redactum, ſuis coget ui-
cijs ac legibus obedire. Si uero ad eccleſia frequen-
ter uenias, aure literis diuinis admoueas, expla-
natione mandatorum celeſtium capias, ſicut cibus et
delitijs caro, ita ſpiritus uerbis diuinis conualeſcit
ac ſenſibus: et robuſtior effectus, carne ſibi pare-
re cogit, ac ſuis legibus obſequi. Nutrimenta igitur
ſpiritus ſunt, diuina lectio, orationes aſſidue,
ſermo doctrine: His alitur cibus, his conualeſcit,
his uictor efficitur. Quod quia non facitis, nolite
coqueri de infirmitate carnis. Nolite dicere quia
uolumus, ſed non poſſumus: uolumus continenter
uiuere, ſed carnis fragilitate decipimur et impu-
gnamur ſtimulis eius. Tu das ſtimulos carni tue
tu eam aduerſus ſpiritu tuum armas et poter-
tem facis, cum eam carnibus ſatias et uino in-
undas, omni mollicie palpas, et ad illecebras nu-
eris.

*Infirmitas
ſpiritus qui
ſunt.*

Procemij finis.

A V

Libellus Emptori.
Indoctum docto populum sermone guberno,
Atq; ouibus pastor pabula læta paro.

Liber ad seipsum.
Liber, indoctas aures contemne: putato
Auribus indoctis displicuisse, bonum.

SPECV

LORVM STATVS VI

tæ humanæ. Liber I.

De Prælatiſ.

*De correptione & ſeruore erga ſubditos delin-
quentes, ac de multiplici dāno proueniēti tam præ-
latiſ quā ſubditis ex defectu correptionis.*

CAP. I.

SCRIPTVRVS per modicum ad
meipſius, imo omnium prælatũ
ſalutarem inſtructionem, accipio mi-
hi loco thematis illud quod ſcribi-
tur in libro Sapientiæ: Ardentem co-
lumnā ducem habuerunt. In quibus
uerbis ſtatus boni prælati penes quatuor conditiones
deſcribitur. Debet enim bonus prælatus primo habe-
re zelum ſeruoris & ſanctæ correptionis. Secundo
ſtatum uigoris & ſupportationis. Tertio locũ amo-
ris & communicationis. Quarto locum præceſſoris
& informatoris. Primo ergo debet bonus prælatus
habere zelum ſeruoris & ſanctæ correptionis ut ſit ar-
dens per induſtriam, non tepidus per ignauiam, non
ſumigans per uanam gloriam, non extinctus per infa-
miam. Ardentem, inquit. In cuius figura dicitur de
Helia: Surrexit Helia quaſi ignis, & uerbum illius qua
ſi facula ardebat. Sed iſti igni adiungitur quandoque
ſulphur, & quandoque thus. Quando thus miſcetur
cum igne, tota domus in qua ſit hoc, ſuauiſter redolere
quando

Sapient. 18.

Ecccl. 10.

SPECVLVM

quādo uero sulphur adiungitur, ignis uehemēter accēditur & tota domus fœore repletur. Harū rerum aliqua adducemus exempla insignia, & deinde res propositas applicabimus. Dauid rex, cæli mundique rectori, templum in quo adoleretur et incensum edificare uolens, eius laudauit propositum, sed per filiū eius Salomonem hoc adimpleri uoluit dominus, qui templum extruxit magnificentissimum, in quo adoleuit suauis fragrans thus miscens igni. At post obitū eius diuiso populo Israelitico in duo regna, omnes reges Israel usq; in captiuitatē Babylonicā, relicto dei templo, idolis sacrificauerunt, igni sulphur miscētes, e quo sulphure decē tribus Israel ad idololatriam declinauerunt, gubernatorisq; uniuersorum præcepta & mandata contempserunt. Nec hoc sufficit, innores domus Iuda, præcipue Manasses, relicto dei templo idolis sulphur igni miscētes, sacrificauerunt, qui scilicet Manasses rex ad tantū deuenit impietatis, ut destructis domini altaribus omni militiæ cæli aras constitueret, in quibus sulphureū adolebat incensum. Verū aliqui reges domus Iuda, præcipue Iosias rex sacrificia ignita thure perfudit, quando idololatriæ igne extincto omnia idolorū phana destruxit. Dominique dei altaribus extructis, ipsi adoleuit incensum thuriferum ac bene fragrantem. Non igitur mirū uideatur, si quam plurimi hodie inueniātur prælati igni sulphur miscētes, quandoquidem solus Dauid rex deo obtulit sacrificia in quibus semper igni thus miscebatur: Salomon uero rex ob mūdi huius delicias uxorib; et cōcubinis suis eadē phana in quib; igni sulphur immiscuerat edificauit. Et hi reges Iuda qui igni sulphur nō miscuerunt Aza, Iosaphat, Ozias, Ioathan, Ezechias, Iosias. Ceteri uero reges peccatis

magnis

magis populi scandalizauerunt. Quando igitur
 thus miscetur cum igne, tota domus, &c. Et isto mo-
 do moraliter loquendo, est de prælato nōnunquam.
 Contingit enim quandoq; quod prælatus laterales cō-
 siliarios sibi adsumit, personas sulphureas in arden-
 tes per malitiam & scelerates per infamiam. Et quando
 sic est, tota domus repletur abominatione & foetore.
 Quando uero contingit, quod prælatus consiliarios
 & collaterales sibi facit de sanctis personis, deuotis &
 honestæ famæ, tunc nulli dubium, quin domus tota
 replatur dulcedine dilectionis & suauitate pacis, quæ
 per thus significatur. Et tunc uerificatur de tali præla-
 to illud Ecclesiastici: Quasi ignis est fulgens, & quasi
 thus ardens in igne. Et ideo qualis conditionis debe-
 at esse, a quo prælatum consilium cōuenit petere. *Ecclesi. 48.*
 clare & eleganter describit Ambrosius de officiis. Ad-
 uertendum (inquit Ambrosius) quod in inquirendis cō-
 siliis primum se adiungat uitæ probitas, uirtutum præ-
 rogatiua, beniuolentia usus, facultas gratiæ. Quis e-
 nim in cerno fontem requirat? quis de aqua turbida
 potum petat? Itaque ubi luxuria est, ibi intemperantia
 uitiis cōfusio. Quis inde sibi aliquid habundantem
 existimet? quis utilem iudicet? quis non despiciet mo-
 rum collusionem causæ aliene, quem uidet inuitem
 uitæ suæ. Quomodo cum potero iudicare consilio su-
 periore, quem uidero moribus inferiore? Si præ-
 me debet esse, cui me committere paro. Quomodo enī
 idoneum putabo qui mihi det consilium, qui non de-
 dit sibi, & mihi cum uacare credam cui non uacet si-
 bi, cuius: nimum uoluptates occupant, libido deuor-
 cit, auaritia demergit, cupiditas perturbat. Pacè Am-
 brosius. Hi uero, qui ab ipsis politicis, tam ciuilibus quā
 ecclesiasticis rectoribus, in partem sollicitudinis pro-
 pter

SPECVLVM

pter curarum releuamen assumuntur, sunt uelut super
 cilia ipsorum praesidentium, qui oculorum officium
 gestant. Sicut enim supercilia proteguntur oculi a quo
 Simile. cunq; improviso pulueris illapsu, uel a uentorum tur
 bine, & uniuersaliter a qualibet alia aduentitia occa
 sione, quae possit acumen eorum obtundere: ita & fide
 les officiales, ut sunt in ordine Charthusien. uicarii &
 procuratores, suos priores ab omni hostili iaculo, ab
 opprobriis detrahentium & murmuratorum prote
 gunt, & contra cuncta pericula munimen se offerunt,
 & animam suam ponunt pro illorum reuerentia, ne ho
 nor aut obediencia ipsorum in aliquo minuat: & ne
 aliquis subditorum contra eorum bonam famam qd
 moliat. Praelatos uero oculorum officium pari
 ter & imaginem seruare dixi, qui in fronte in eminen
 tiori parte corporis locati sunt, ut possint corporis pe
 ricula priusquam immineant prauidere, omnis insu
 per hostilis aduersitatis accessum nunciare, iuxta il
 lud Ezechielis: Speculatorem dedi te domui Israel. Na
 sicut speculatoris est de loco editiore prospicere, plus
 omnibus contemplari: ita praelatus scientiae sublimi
 tate & mentali uigilia celsior debet esse cunctis, qua pos
 sit sub se uiuentes instruere, & iter eis ueritatis osten
 dere, ut dicit Prosper: Est igitur ut ad propositum re
 deam, praelatus, quasi ignis ardens per syncerum zelum.
 Prosper. Nam praelati negligentes in correctione, adsimilan
 tur secundum Isidorum dormienti, de cuius manu ca
 dit baculus pastoralis, & pictores pingunt talem qua
 si accubantem in cathedra super cubitum somno gra
 uatum, & cadentem de manu eius baculum pastora
 lem. Et sic bene assimulant. Ex dormitione enim negli
 gentiae uirgam correctionis amittunt. Et ideo ad eui
 gilandum eos dicitur eis in persona summi praelati:
 Simon

Simon dormis. Et illud Zacharia. O pastor & idoli.
derelinquens gregem. Præterea isti sunt, qui nunquam
utuntur irascibili potentia in bonum, non irascentes
contra delicta, sed omnia cum quadam stulta patientia
quasi insensibiles sustinentes. Contra quos dicit Bernar.
ardus: Non irasci ubi irascendum est, peccatum est. Et Be-
neditus in regula: Non dissimulet abbas peccata de-
linquentium, sed mox ut oriri cœperint, radicitus ea
ut praualeat, amputet. Et notandum quod ex negligē-
tia corrigendi multa mala sequuntur, quorum quæ-
dam redundant in prælatum, quedam in delinquen-
tem. Sunt autem tria mala quæ redundant in præ-
latum. Primum est confusio. Sicut enim honor est pa-
tri habere bonos filios: ita redit in confusionem suam
malitia filiorum. Vnde Ecclesiasticus: Confusio est pa-
tris de filio indisciplinato. Secundum est culpa. Trans-
cunt enim in prælatum culpa subditorum, quas non
corrigit. Origenes super Exodum: Ut uideo Ietro non
frustra uenit ad Moysen, nec frustra manducauit pa-
nem cum senioribus populi in conspectu domini. Dat
enim consilium Moysi probabile satis & utile, ut eli-
gat uiros & cōstituat principes populi uiros deum co-
lentes, uiros potentes & odientes superbiam. Tales e-
nim oportet esse principes populi, qui non solum su-
perbi non sint, sed et qui oderint superbiam. Idem: Ut
non solum ipsi absque uitio sint, sed & in aliis oderint
uitia. Non homines dico odisse, sed uitia. Gregor. in
pastorali: Si rector minus contra culpas accendatur,
culpa: um omnium ipse reus tenetur. Huius autem ex-
emplum manifestum est in medico. Certum est enim,
quod reus est mortis infirmi suscepti in cura, nisi faci-
at quod in se est de infirmo curando. Aliud exemplum
ponitur in glosa super Numer. de pedagogo, cui cul-
pa

Matt. 14.
Zacha. 11

Bernar.
Bened.

Eccle. 12.

Homil. 11.

Numer. 25. pa attribuitur: si puer sua instructioni commissus, minus disciplinatus ex sua negligentia inueniatur. Aliud exemplum ponit Benedictus in regula de pastore, dicens: Sciat abbas culpae pastoris incubere, quidquid pater familias in ouibus minus utilitatis poterit inuenire. Et ideo debet praelatus dare operam diligentem circa subditos, ut debitum fructum in operibus bonis edant, exemplo illius boni pastoris qui dicit: Oves tuae & caprae tuae steriles non fuerunt. Ve multis praelatis, qui hoc non cogitant. Sicut fecit Augustinus, qui dixit: Quid faciam, cum exigeretur à me ratio tot animarum, quae pendunt ad collum meum? Tertium est poena temporalis: Puniantur enim non solum in futuro, sed etiam in praesenti praelati negligentes. Hinc est: quod prius recumit: tunc dixit dominus: Eo quod nouerit Heli

Gen. 31. Heli, ne agere filios suos & non corripuit eos, idcirco iuravi domini Heli, quod non exierit iniquitas domus eius uictimis & muneribus in aeternum. Nunc inuenimus uel scriptum legimus excessum Heli in propria persona, non eius auiditiam, non gastrimargiam uel auaritiam. Si enim talis esset, non solum de filiis eius, sed de ipso dominus conquereretur. Et tamen quia zelus caruit & negligens atque remissus fuit, cum filiis suis interiret, iudicio diuino percussus, eo quod iniquitatem filiorum sustinuit, iuxta illud Iob: Si sustinueris, infernus domus mea est. Vnde & Grego Nazanzenus magister Hieronymi gloriosi in Apologetico sic dicit: Heli sacerdos pro filiorum iniquitate damnatur, quod eos diuina sacrificia remunerantes, minus se uel ra animaduersione plectebat. Miserum me. Et quidem coercuit, & quidem corripuit, sed lenitate et mansuetudine patris, non seueritate & auctoritate pontificis. Est autem praelatus usquequaque inutilis apud quem disciplina non uiget.

Iob. 23.

Grego. Nazan.
zan.

Hoc

Hoc idem legimus in Numer. de duodecim principi- Num. 22.
bus filiorum Israel, quos dominus præcepit suspendi
in patibulis contra solem, eo quod filios Israel forni-
cari cum filiabus Madian permiserunt, uel negligenter
corripuerunt. Contra solem principes suspendun-
tur, ut arguantur à luce, quia prælati non solum pro su-
is peccatis arguentur à sole iustitiæ, sed etiam pro pec-
catis subditorum si fuerint negligentes. Si autem di-
ues in inferno de fratribus suis sollicitus fuit, ne ueni-
rèt ad locum tormentorū, peiores sunt eo qui de per-
ditione animarum non curant. Vnde ubi dicit in Exo. Exod. 32.
odo. Qui uir dei est, accingatur mecum, dicit exposi-
tor. Virum dei se negat, qui uitam carnalium quantū
sufficit, arguere recusat. Et super illud quod in eodem
capite dicitur: Consecrasti hodie manus uestras deo,
dicit expositor Si cōsecratio est sumere uindictam de
peccato, profecto uitia sine increpatione uel ultione
transire, est execratio, quia facilitas ueniam incentiuū
præbet delinquendi. Gregori. in registro: Studeamus
cor nostrum terrenorum pastorum imitatione succē- Gregorius
dere, qui hyemales noctes imbribus, geluq; ducit per-
uigiles: ne uel una ouis & non forte utilis pereat. Quā
etsi insidiator ore uoraci momorderit, quomodo sara-
gunt, quibus cordis anhelat æstibus, in quas uoces ut
eruant captum pecus angustia stimulante profiliunt,
ne à gregis domino quidquid per incuriam perdidē-
runt, exigatur. Vigilemus igitur, ne quid pereat: & si
captum forte quid fuerit, uocibus diuinorum cloqui-
orum ad gregem dominicum reducamus, ut ille qui
pastor pastorum est, uigilasse nos circa ouile suū suo
dignetur misericors iudicio cōprobare. Quot enim
fructus domino multiplicari gregis ostendemus, si &
ipsum quem pascendum suscepimus, ociosa mēte cer-

- nimus à bestia deuorari. Sunt quoque alia tria mala, quæ redundant in damnum delinquentis. Primum est excæcatio, credit enim interdum delinquens, cum non corrigitur, illud quod fecit, non esse malum, uel non esse tantum malum. Ideo dicit Grego. in Pastoralibus: Nonnulla uehementer increpanda sunt, ut dum culpa ab actore non cognoscitur, quanti ponderis sit, ab increpantis ore sentiatur. Et ideo bene dicitur in Pro
- Prou. 29.** uerbis: Virga & correctio tribuit sapientiam. Secundum est delicti multiplicatio. Delictum enim quod non corrigitur, facilius multiplicatur. Vnde Bernardus: Impunitas est insolentiae mater, radix impudentiae, transgressionum nutrix. Et ideo quoniam cito non fertur contra malos sententia, idcirco absque timore multi hominum perpetrant mala. Tertium est finalis perditio. Qui enim non corriguntur, facilius delicta continuant, & ideo finaliter perduntur: sicut patet de Adonia, dicente: Ego regnabo, quem pater non
- 3. Reg. 1.** corripuit aliquando, & ideo finaliter est interfectus.
- Eccl. 41.** E ideo dicit Ecclesiasticus: De patre impio queruntur filii, quoniam propter ipsum sunt in opprobrium.
- Dicitur de quodam iuvene, quod cum propter delicta sua duceretur ad patibulum, & a patre eum sequente, peteret osculum, in fine arripiens eum dēribus nasum eius abscidit, & dixit, quod hoc fecit, quia propter eius culpam, qui nunquam eum correxerat ab infantia, uenerat in opprobrium. Dicit Apostolus ad Hebræos: Si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes filii dei. Qui ergo subditos suos relinquit sine disciplina, de filiis dei facit filios diaboli, siue belial: quod dicitur absque iugo. Contra quos dicit Apostolus ad Ephesios. Educate filios uestros in disciplina & correctio
- Heb. 12.** ne dñi. Solon philosophus unus de septē sapiētibus Græ
- Ephes. 3.** tiae

tiæ interrogatus, qualis debeat esse populi rector, ait:
Populi rector prius se quàm populū rectificare debet. Alio-
quin erit uelut is qui umbrā curuā rectificare conatur
priusquā uirga curua umbrā faciens recta fiat. Socrates
philos. Atheniēsis: Qui in alios potestatem exeret, prius
cōsciētā purgare debet, ut qui delicta corrigit nō ad-
mittat, uitetque quod uindictat. Stultum est autē ut uelit
quis imperare alijs, cum sibiip̄si imperare non possit.
Plato philosophus: Qui suam animā, quæ una est, gu-
bernare nō potest: quomodo multorum hominū gu-
bernator erit? Tullius: Cum inferiore uiuas, quemad-
modum superiorem tecū uelis uiuere. Idē dicit Greg.
in registro ad Ioannem episcopum Syracusanū Tales
erga subiectos nostros debemus existere, quales
si subiecti fuissetus, nostros uolueramus esse prae posi-
tos. Cylon philosophus: Oportet principem & domi-
natorem mansuetum esse, ut proximi magis reueren-
tur, quā timeant.

Quod scientia & sapientia princi-
pi ac praelato est neces-
saria.

CAP. II.

SECUNDO praelatus debet habere statum ui-
goris & supportationis, ut sit columna fortiter
supportans regiminis sui onus. Vnde Hieremias: De-
dite hodie in ciuitatem munitam, & in columnā fer-
ream, & in murum æneum super omnē terram. Quā-
diu enim columna est recta, fortiter supportat onus
suppositum: sed quam cito incipit curuari ad unā par-
tem

Hier. 1.

B h

tem

Iud. 15.

rem uel ad aliam, statim fabrica tota cadit: Ita est moraliter, quamdiu praelatus seruat rectitudinem & iustitiam, sequens iura & bonam conscientiam, merito rie supportat & exequitur causam suam: quando uero declinat ad latus propter affectionem uel offensam non reprimendo, defectuosos & non fouendo bonos, tunc fabrica tota cadit. In cuius figura legimus quod Samson ducis concutiendo columnas, quibus tota innitebatur domus, domum prostrauit, & se ipsum et omnes qui in ea erant occidit. Istio modo moraliter loquendo, est de diabolo. Afficit enim aliquando unam congregationem deuotorum subuertere, & eos spiritualiter occidere, hoc est, ab eis charitatem, quae est uita spiritualis, auferre: & ut illud faciat, breuiorem uiam non habet, nisi columnas illius congregationis concutere & alid. e per turbationes & commotiones. Vnde Job. 6. Qui commouet terram de loco suo, & columnae eius concutientur. Legimus in historiis scholasticis super Genesim, quod Cham filius Noe, septem artes liberales in quatuordecim columnis descripsit, quarum septem erant arca & septem latereae, ut contra diluuium ignis & aquae imperpetuum permanerent: in figuram, quod in praelatis qui columna dicuntur, sufficientia de esse scientiae non debet: & ideo sapientia dicitur excidisse columnas septem, Proverbiorum primo: quia nisi praelatus ecclesiae sapientia & scientia sacrae scripturae fuerint informati, ecclesiae fabrica tota ruat. Et ideo signanter dicitur Aggaei. 2. Interroga sacerdotes legem. Super quo dicit Hieronymus: Considera sacerdotum esse officium de lege interrogatos respondere. Si sacerdos est, sciat legem domini: si ignoret legem domini, ipse se arguet, non esse sacerdotem domini. Gregorius quoque Nazanzenus in apologetico suo dicit

cit: Quamuis perdifficile sit scire regi, hoc est, regenti Gregor. Na
 se obtemperare, multo difficilius est scire alios rege-
 re. Reuera enim hominem regere, mihi uidetur ars
 artium & disciplina disciplinarum: quia certe homo
 est inter omnes animantes, & moribus uarius, & mo-
 ribus diuersus. Vnde & Salomon à domino commen-
 datur, eo quod ab ipso inuitatus, ut quod uellet pete-
 ret, præ omnibus sapientiam ad gubernacula populi
 petiit, eamque diuitijs & honoribus prætulit. Ioannes
 episcopus Saresburiensis in suo polycratico libro quar-
 to, cap. 7. de isto sic dicit: Audi quam legem imponat
 principibus & prælatis rex magnus super omnem ter-
 ram, terribilis & qui aufert spiritum principum. Po-
 stquam (inquit) sederit rex in folio regni sui, describet
 Deuteronomium legis huius in uolumine, accipiens
 exemplar à sacerdotibus leuiticæ tribus, & habebit se-
 cum, legetque omnibus diebus uitæ suæ, ut discat time-
 re dominum deum suum, & custodire uerba & cere-
 monias eius, quæ in lege præcepta sunt. Ecce, quia prin-
 ceptis non debet esse iuris ignarus: & licet multis priui-
 legijs gaudeat, nec militiæ prætextu legem domini præ-
 mittitur ignorare. Habebit ergo, inquit, secum legem
 prouidens ne ad damnationem suam cum eam habe-
 re necesse sit, habeat contra se. Potentes enim poten-
 ter tormenta patientur. Et adiecit. Legetque illud, legem
 siquidem habere in mantica parum prodest, nisi fide-
 liter custodiatur in anima. Legenda est ergo omnibus
 diebus uitæ suæ. Ex quibus liquido constat, quam ne-
 cessaria sit principibus & prælatis peritia literarum,
 qui legem domini quotidie reuoluere lectione iubentur.
 Et forte, quod sacerdotes legem quotidie legere iube-
 antur, non frequenter inuenies: princeps uero siue præ-
 latus quotidie leget & omnibus diebus uitæ suæ, quia

3. reg. 3.

B in qu

SPECVLVM

Episto. regis qua die non legerit legem, ei non dies uitæ sed mortis
Rom. ad re- est. Hoc utiq; sine difficultate illiteratus non faciet. Vn
gem Franco de & literis, quas regē Romanorū ad Francorū trans
corum. misisse recolo, quibus hortabatur ut liberos suos libe

ralibus disciplinis institui procuraret, hoc inter cæte-
ra eleganter adiecit, quia rex illiteratus est quasi asinus
coronatus. Si tamen ex dispensatione ob egregiæ
uirtutis meritum principem contingat esse illitera-
tum, eundem agi literatorū cōsilijs, ut ei res recte pro-
cedat, necesse est. Adstant ergo ei Nathan propheta
& Sadoch sacerdos & fideles filij prophetarum, qui
eum à lege domini diuertere non patiantur, & quam
ipse oculis animo non ostendit, linguis suis introdu-
cant, quasi quodam aurium ostio literati. Legat ita-
que mens principis in lingua sacerdotis, & quidquid
egregium uidet in moribus, quasi legem dei uenere-
tur. Nam uita & lingua sacerdotum, quasi quidam
liber est uitæ in facie populorum. Nec expers omni-
no lectionis, qui & si ipse non legit, quæ leguntur ab
alijs fideliter audit. Extat epistola Philippi Macedo-
nis destinata Aristoteli nuper nati Alexandri (ut spe-
rabatur) magistro. Philippus Aristoteli salutem di-
cit: Filium mihi genitum scito, quo equidem dñs ha-
beo gratiam, non proinde quia natus est, sed quia
eum nasci contigit temporibus uitæ tuæ. Spero ete-
nim fore, ut educatus eruditusque à te, dignus existat
& nobis, & rerum istarum susceptione. Socrates
tunc demum respublicas fore beatas adseruit, si eas
philosophi regerent, aut rectores earum studere sa-
pientiæ contigisset. Romanos imperato-
res aut duces, dum eorum respu-
blica uiguit, illiteratos exti-
tisse non memini.

De affectione charitatiua prælatorum ad subditos,
 & econuerso: & de hoc quod necesse est præ
 lato ut diligatur & timeatur a subditis.

CAP. III.

TERTIO debet prælatus habere locum amo-
 ris & communicationis, ut per beneuolentiam
 & affectionem bonam subditos habeat, & a subditis
 habeatur. Et hoc notatur, cum dicitur, habuerunt De
 bet enim prælatus haberi ab omnibus, & nō a quibus
 dam tantum & a quibusdam non: sed omnibus & sin-
 gulis debet esse communis. Vnde in laudem Traiani
 Imperatoris dicitur, quod arguentibus eum familia-
 ribus de communicatione nimia, eo quod ad subdi-
 tos nimis erat affabilis, ultra id quod imperatoriam
 decet dignitatem, respondit talem se uelle esse impe-
 ratorem priuatis, qualem sibi esse imperatorem priua-
 ti optassent: sicut dicit Eutropius Romanę historię li-
 bro octauo. Et sic etiam Iulius Cæsar amorem suorum
 militum meruit, quia eos nō milites, sed potius cōmi-
 litones nominauit. sicut de eo narrat Suetonius libro
 primo. Et Vegetius de re militari libro tertio, cap. de
 cimo octauo docet, quod in exercitu bene ordinato
 tres debent esse duces. Primus, secundus, tertius. Pri-
 mus autem qui præcipuam sustinet potestatem, debet
 esse in parte dextra inter equites & pedites, ut consi-
 lio regere, & autoritate tam equites quam pedites ad
 pugnam possit hortari. Moraliter loquendo: sic præ-
 latus cōmunis persona debet esse, ut maioribus & mi-
 noribus suæ beneuolentiæ æquitatem ostendat, non
 semper cum equitibus proprium requirat honorem,

Laus Triani
 imperatoris

SPECVLVM

Ioan. 13.

Luc. 22.

Ioan. 14.

Tit. 2.

1. Theff. 5.

Ecccl. 32.

nec semper cum peditibus subiectionis nimiae negli-
genti torpore torpescat. Sic enim Christus in familia,
hoc est, inter Apostolos, se habebat. Nam aliquādo se
exhibebat superiorem, ubi aiebat: Vos uocatis me ma-
gister & domine, & bene dicitis. Sum etenim. Aliquā-
do uero se exhibebat inferiorem, iuxta illud. Ego au-
tem in medio uestrum sum sicut qui ministrat. Aliquā
æqualem, ut cum diceret: Iam non dicam uos seruos,
sed amicos meos. Amicitia enim æqualitatem requi-
rit, prout docet philosophus. 7. ethicorum, cap. 6. Eo-
dem modo aliquando prælatus inter suos subditos de-
bet esse maior, quantum ad iniquitatis correctionem,
iuxta illud ad Tit. Argue cum omni imperio. Minor
quātum ad humilitatis reputationem, iuxta illud pri-
mæ 1. Cor. Facti sumus paruuli in medio uestrum.
Æqualis, quātum ad amicabilem conuersationem,
iuxta illud Ecclesiastici: Rectorem te posuerunt fra-
tres tui, noli extolli: esto inter illos quasi unus ex illis.
Dicit Aristoteles. 13. de animalibus, quod cor est com-
mune principium, a quo omnia mēbra uitam & prin-
cipium recipiunt, declinans in homine magis ad fini-
stram partem, quam ad dextram. Isto modo prælatus
est cor in corpore Christi mystico, a quo omnes subdi-
ti recipere debent uirtutem & consolationem et influ-
entiam sui motus. Debet tamen ad infirmiores com-
patiēdo fauorabiliter declinare. Vnde Bernardus: Sci-
ant fideles præpositi animarum languentium curam
sibi traditam. Cumq; interdum cuiusquam murmur
querulæ uocis deprehendunt, & si in ipsos usq; ad cō-
uicia proruperint, medicos se non dominos cognosce-
tes, parent confestim cōtra animæ phrenesim nō uin-
dictam, sed medicinā. Natura iterum docuit omnia
animalia, quod maiorem curam habēt de fortibus ad-
huc

huc debilibus, quam quando facti sunt fortes. Contrarij ergo sunt naturæ prælati ad infirmos crudeles.

Item prælatus potius adiungitur ad onus quam ad honorem, non propter bonos & perfectos, sed propter minus bonos. Et ideo illos subditos, qui propter aliquam infirmitatem mentis uel corporis sunt onerosi, non debet proijcere, sed potius humeros supponere ad portandum. Bernard: Quid caularis aliquorum qui tecum sunt magis grauari consortio quam frui solatio, cum solus omnibus datus sis solatium tanquam omnium sanior omnium fortior? Quotiens ergo de tuis inueneris tristes, pusillanimes & querulosos, ipsorum patrem te cognoscens & abbatem, consolando, exhortando, increpando age opus tuum, & portando sanes & seruando portas. Tales enim suscipiendi sunt inter brachia patientiæ, ut sint materia ad merendum. Vnde & Grego lib. secundo super Ezechielē, Homilia nona: Bonus ille discipulus, qui magistrum tollere in aere uidebat, per magnum charitatis affectum clamabat, dicens. Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga eius. Quid est fratres charissimi, quod Helias currus Israel & auriga dicitur, nisi quia auriga agit & currus portat? Prælati ergo qui mores populi & per patientiam sustinet, & sacri eloquij uerba docet, & currus dicitur & auriga. Currus, quia tolerando portat: auriga, quia exhortando agit. Currus, quia mala sustinet: auriga, quia a populo bonis admonitionibus exercet. Preterea sciendum, quod prælato necessarium est, ut timeatur & ametur, sed secundum est melius. Ideo dicit Augustinus in regula: quod quamuis utrumque prælato non sit appetendum, scilicet timeri & amari, tamen secundum est necessarium ut id plus. Est autem necessarium prælato ut timeatur, timeatur, ius & hoc propter subditorum utilitatē. Sunt enim multi xta ac amatores illorum.

Prælati non honores, sed onus.

Prælato non sit appetendum, scilicet timeri & amari, tamen secundum est necessarium ut id plus. Est autem necessarium prælato ut timeatur, timeatur, ius & hoc propter subditorum utilitatē. Sunt enim multi xta ac amatores illorum.

SPECVLVM

illorum frequenter qui magis timore quam amore inducuntur ad bonum, Augustinus: Sicut meliores, quos amor dirigit: ita plures sunt, quos timor corrigit. Item propter status sui exigentiam. Indecens enim est & inconueniens, quod aliquis præsit aliquibus, & non timeatur ab eis. Et ideo dominus qui dedit homini dominium super animalia, misit cum hoc timorem ipsius super ea. Genesis nono: Terror uester & tremor sit super cuncta animalia terræ. Item propter dei honorem. Non enim est ad honorem regis sed confusione, cum eius baculus non timetur. Et ideo dicitur prælatis, Lucæ. 4. Qui uos spernit me spernit. Sunt autem tria quæ ualent ad hoc, ut prælatus timeatur. Primum est morum grauitas. Sicut enim quæ de conformatur se quotidianis leuitatibus multitudinis, fit ex hoc contemptibilis prælatus: sic grauitas facit eum haberi in timore reuerentiali. Propter hoc dicit Iob tricesimo. Videbant me iuuenes & abscondébantur. Secundum est usus authoritatis. Sunt enim quidam qui nunquam prodeant ad opus aliquod uirile ex autoritate quam habent, & ideo non timeantur, sicut statuae quæ nunquam aliquid faciunt, processu temporis non timeantur ab auiibus. Et ideo dicitur ad Titum. 2. Argue cum omni imperio, nemo te contemnat. Quasi diceret: Ideo fac hoc imperiose, ne uestaris in contemptum. Tertium est rigor iustitiæ, cum uidelicet talis est quo domino creditur, quod aliquo modo a iustitia flectatur. Et ideo dicitur de Herode. Herodes metuebat Ioannem, sciens eum uirum iustum & sanctum. Iterum secundum quod dictum est, licet sit necessarium prælato quod timeatur, tamen magis est ei curandum de amore subditorum: & hoc multis de causis. Quarum alie sunt ex parte subditorum, alie ex parte prælati. Quod sic patet: Illud

**Triā faciunt
prælatus et
se timori.**

Marc. 6.

lud quod imponitur amari, licet difficile sit, tñ sit fa-
 cilis q̃ quod imponitur timēti. Vnde autoritas: Amā-
 ti nihil est difficile. Item qd sit a tali, quia sit hilari-
 ter, & nō cum tristitia sicut qd sit ex timore, acceptum
 est deo. 2. ad Corinth. 9. Non ex tristitia uel necessita-
 te, hilarē enim datorē diligit de⁹. Itē timentis est fu-
 gere, diligentis uero adl. ærere, & ideo ubi subditi ti-
 mētes fugiunt. interdum ipsi diligentes adherent prę-
 lato infatigabiliter: sicut Lucas Paulo secundum Hie-
 rony. Et ideo dicitur ad Coloss. charitas uinculū per
 fectiōis, id est, uinculum perfectum. Item pręlati in-
 digēt portari in multis, hoc autē facit amor. August.
 Tantum quisq; portat, quantum amat. Item indi-
 gent iuari in multis, hoc autem facit dilectio. Amī-
 ci enim est iuare amicum, & pro adiutorio solet u-
 nus ad alterum recurrere. Vnde illud Iob: Misere mini
 mei, misere mini mei saltem uos amici mei, scilicet ad
 iuandum. Item frequenter a subditis molestan-
 tur, sed dilectio non nouit hoc facere, quia dilectio
 proximi malum non operatur, scilicet contra dile-
 ctum, ait Paulus ad Romanos: Quantum ergo pręla-
 ti debent apparere ut a subditis diligantur, tum quia
 subditos facilius hæc dilectio faciat obedire, & acce-
 prabilius deo seruire, & fortius eis in bono adhærere,
 & ipsos pręlatos facit portari in suis defectibus, &
 in suis iuari in negotiis, & eos se habere quietius. Ideo
 non solum Augustinus sed & Bernardus dicit ad prę-
 latus: Stude magis amari quam timeri. Et Isidorus:
 Talem te redde subditis, ut magis ameris q̃ timearis.
 Quis ergo dubitet, quin hoc a spiritu sancto sit, in quo
 tres tanti doctores uno ore concordant? Sed no-
 tandum, ad hoc ut pręlatus ametur a subditis, ca-
 uendum est ei a superbia. Hæc enim non diligi facit.

Coloss. 3.

Iob. 19.

Rom. 14.

SPECVLVM

Eccl. 6. sed odiosum reddit. Vnde Ecclesiast. Odibilis est corā deo & hominibus superbia. In Polycratice libro quarto, capite septimo: Quisquis gradum propriæ celsitudinis amat, humilitatis cultum in moribus diligentis sine teneat. Vnde in lege imposta principibus & prælatis in Deuteronomio dicitur: Nec eleuetur cor eius in superbiam super fratres suos. Quod præcipue necessarium est, sæpius replicat, eo quod humilitas nunquam satis uidetur commendata principibus, & difficilimum est ut gradus honoris, tumorem non pariat in animo imprudentis. Superbis itaq; resistit deus, & humilibus dat gratiam. Prouide ergo rex orat, nō ueniat mihi pes superbiæ. Non itaq; superbiat super fratres suos, sed cum fratrem meminerit, fratrum subiectis omnibus impendat affectum. Nec tamen eatenus superbiam uideat ut incidat in contemptum, quia sicut elatio ita abiectio declinanda est. Deniq; quem superbiorum legisti regnare diutius? Item cauendum est etiam ei a duritia. Hæc enim reddidit Roboam populo odiosum. Et ideo dicitur econtrario, Ecclesiastici quarto: In mansuetudine opera tua perface, et super hominum gloriā diligeris. Et Ouidius: Est piger ad pœnas princeps, ad præmia uelox, Quiq; dolet quotiens cogitur esse ferox. Verumtamen ipsius mansuetudinis modus, quo charitatis brachijs subiectos ut fratres amplexatur, limitib; clauditur. Sic etenim fratres diligit, q̄ errores eorum medicinaliter corrigit. Sed in cruciatu membrorum corporis, cuius prælatus caput est, legi tristis & gemēs famuletur, id est, doleat cum exigentibus culpis uindictam exposcit. Deniq; bonor regis iudicium diligit, & delinquentium culpas tranquilla mentis moderatione compescit, quia cessante iustitiæ stimulo, populus se in illicita resoluit. Item

a fin.

a singularitate: Cū enim cōformat praelar⁹ se alijs, et est
in illis quasi unus ex illis, ex hoc acquirit sibi amorē alio
rum Ecclesiastici decimotertio. Omne animal diligit
sibi simile. Similiter ergo patet, quantum plus necessa-
ria dilectio, quam timor subditorū praelato & a qui-
bus cauendum est ei ut diligatur. Item Tullius: Prae-
lati officium sit studia multitudinis ad suas utilitates
allicere. Omnium enim rerum nihil potius ad praela-
tiones tenendas, quam diligere, nec quicquam alienius
quam timeri. Tutius est enim uolentibus, quam co-
actis imperare. Sciendum autem, quod ad hoc quod
aliquis praelatus suae familiae appareat curialis & ama-
bilis, debet ante omnia habere liberalitatem in donis,
ad instar Titi imperatoris, qui recordatus super thro-
num quod nihil cuiquam tota die praestitisset, dolens
& gemēs dixit: O amici, hunc diem perdidī, ut refert
Suetonius libro de. 12. Caesaribus. Idē quoq; Titus im-
perator ait: Non oportet quēquam a sermone prin-
cipis tristem discedere. Item praecipuum quod in-
ter praelatum & subditos dilectionē causat & cōseruat
est innocentia & puritas uitae & conscientiae, Vnde in
Polycratice libro: Si in sui ipsius custodia quisq; labo-
ret, profecto optimus erit status singulorum & omni
um, uigebitq; uirtus religionis regnante undiq; mu-
tua charitate. Omnia siquidem religiōis mala ex pec-
cati infirmitate proueniunt. Nam & inferiorum deli-
cta bonum principem demerentur, & peccata superio-
rum subditis sunt occasio & authoritas delinquendi.
Mansuescit itaq; princeps ab innocentia subditorum
& subditorum motus reprimunt innocentia praelato-
rum. Placito namq; deo omnis creatura mitis est &
seruit homini & eo indignante omnis creatura arma-
tur in ultione eius, Coruus Helix non paut, ursus famu-
latum

Cicero.

Lib. 6. cap. 29.

SPECVLVM

latum impendit propheta, ut parcat Danieli ferocitatem dediscit leo, & collectam nescit esuriem, unde siccis iustorum calcatur pedibus, aduersus pueros succensus ignis in fornace non proficit. Ad uotum fidei aer imbres & terra fructum negat, & cælum ipsum in impios euomit ignes suos. Porro & si in exercitio uirtutum sit remissior praelatus, colendus est tamen, & sicut apes in humeris regem suum attollunt: ita subiecti dum perniciosus uitis non sit, omnino ei exhibeant famulatum. Nam etsi laboret uitis, ferendus est tanquam in quo salutis auspicia subditis extant.

Quod praelatus bono exemplo suo allicere debet subditos suos ad uirtutes.

CAP. IIII.

QUARTO & ultimo debet praelatus habere motum praecessoris & informatoris, & hoc notatur cum dicitur, ducem. Ad strenuitatem boni ducis non sufficit bene monere, praecipere & corripere, sed necesse est strenue eum se habere & uirtuose, pro loco & tempore militare, & quod praecipit alijs exercere aliquoties & factis suis debet adimplere. Vnde

Gregorius.

Gregorius in codice regulae pastoralis, titulo uicesimo octauo dicit: Apud districtum iudicem praelatus cogitur tanta in opere exoluere, quanta eum constat uoce alijs praecipisse. Idem: Lex quippe est ipsis praelatis & praedicatoribus posita, ut uiuendo impleant quod loquendo suadere festinant. Talis dux fuit Iulius Caesar, qui nunquam dixit militibus suis ite sed uenite. Et subiungit causam. Labor inquit participatus cum duce uidetur militibus esse minor, sicut de eo scribit Iohannes Galensis: Talis dux fuit Abimalech qui praecedens

Iulius Cæs.

dens arboris ramum, impositumq; ferens humeris suis, locijs suis dixit: Quod me uideritis facere cito facite. Igitur certatim ramos de arboribus praecindentes sequebantur ducem, Iudicum undecimo. Vilissimus itaq; computandus est, nisi praecellat sanctitate & scientia, qui est honore praestantior. Vnde in Polycratico libro. 5. capi. 7. Impossibile est ut alios utiliter regat, quae proprius subuertit error. Ait enim Salomon: Vbi non est gubernator populus corruet. Et alibi: Rex insipiens perdet populum suum. Notandum autem quod praelato non solum sufficit dicere more scribarum & phariseorum, qui dicunt & non faciunt, sed debet exemplo Christi facere & docere, imo sicut summe pertinet ad eum docere: ita pertinet ad eum summe facere. Gregorius in pastoralis: Sit rector operatione praecipuus, ut uitae uiam subditis bene uiuendo denunciet, & grex qui pastoris uocem moresq; sequitur, per exempla melius quam per uerba gradiatur. Qui enim loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare. Vnde Greg. Nazanzenus in apologetico: Si quis est in rectore uitiorum morbus, facile in subiectos sibi transfunditur, & multo facilius quod malum est ab eo transit, quam si quid in eo uirtutis fuerit. In quo ego quoq; soleo crebro apud memetipsum de talibus admirari plurimum, quod tam facile sine aliquo labore atq; ullis amminiculis malitia proficit, & nihil tam facile est quam effici malum, & etiam si nemo doceat, nemo compellat, raro autem & perdifficile sit fieri bonum. Idcirco etiam dicit Chrysostomus: Sic quippe natura ipsa comparatum est, ut regentium mores uulgi imitetur libro 3. & quasi in imagine ita in uita praesidentium intendes, studeat illorum q̄ post fieri similes. Neque enim erro-

Grego:

In dialogo

res

SPECVLVM

res praelatorum abscondi possunt oculis, sed etiam ex
igua eorum celeriter innoscunt. Sicq; omnes de fa-
ctis iudicant praelati, quasi nec carne circumdatus sit,
nec hominum infirmitate teneatur. Hæc Chrysostomus.
Propter hoc ergo bene dicit Augusti. in regula:

Augustinus.
Benedictus.

Circa omnes seipsum bonorum operum præbeat ex-
emplum. Non sit contentus uerbis bonis ad subditos,
sed potius innitatur bonis exemplis operum, sicut &
Benedictus in regula de abbate loquens dicit: Omnia
bona & sancta factis amplius quam uerbis ostendat.

Item, non sufficit ei facere bona occulta, nisi faciat
& manifesta. Vnde dicitur primitiuis praelatis: Sic lu-
ceat lux uestra coram hominibus, &c. Item nõ suf-
ficit ei cauere a malo exēplo, nisi det et bonum. Vnde
Lucæ duodecimo dicitur eisdem exemplo. Sint lum-
bi uestri præcincti, quod pertinet ad declinationem a
malo secundum Augustinum in sermone, & lucernæ
ardentes, quod pertinet ad ostensionem boni exem-
pli, & ideo dicit Augustinus bonorum. Item non
sufficit ei dare exemplum in uno bono, nisi etiam det
in omnibus. Ad Titum secundo: In omnibus præbe te
exemplum bonorum operum. Et ideo dicit Augusti-
nus bonorum operum in genere sine distinctione par-
ticulari. Itē nõ sufficit dare bonū exēplū aliquibus so-
lum, nisi derur et omnibus. Matthæi quinto: Ponunt
lucernam super candelabrum, ut luceat omnibus qui
in domo sunt. Et ideo dicit circa omnes. Sic ergo quin-
que tanguntur in hoc uerbo Augustini circa praelati
exemplum. Debet enim potius inniti exemplis operū
quam uerbis. Item, non solum operibus occultis,
sed manifestis. Item non solum cauere a malo exem-
plo, sed dare operam ad bonum exemplum. Itē non
solum in uno, sed in omnibus. Item non solum ali-

qui

quibus, sed omnibus debet dare bonum exemplum. Et notandum, quod licet omnes debeant dare bonum exemplum, iuxta illud quod communiter Apostolus Rom. 14. omnibus dicit: Prouidentes bona non tantum coram deo, sed etiam coram omnibus hominibus, tamē prælati magis ad hoc tenentur. Vnde Paulus ad hoc facit exhortationem Timotheo episcopo specialem dicens: 1. ad Time. 4. Exemplum esto fidelium in uerbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Huiusmodi autē multæ sunt rationes. Prælati enim est in alto situ, & ideo non potest abscondi, sicut ciuitas supra montem posita. Et ideo si aliquid turpe est in eo, quanto a pluribus uidetur tanto fit maior derisio de eo. Sicut ergo qui ascendit per scalā sollicitus est uestes suas restringere & aptare, ne aliquid turpe in eo uideatur, id cauendum est prælato, eo quod in alto positus, spectaculum est multorum, ut nihil inhonestum appareat in eo. Et ideo dicitur apud Zachariam Vidi & ecce candelabrum aureum, & lampas eius super caput illius, & septē lucernæ eius super caput eius. Quod ideo dicitur, quia uniuersa lux uirtutum debet in tali lampade fulgere. De altitudine status prælationis sic dicit Gregor. Nazanzenus ubi supra. Væ tibi ciuitas cuius rex tuus iuuenis. Salomon dicit. Et ipse iterum: Noli esse uelox in uerbis. Quod si ille præcepit uelocem ad uerba non fieri, quantomagis in opus tantum & tam magnum. Idem, ad dignitatē prælationis uelociter proficere nō expedit, quia atq; prælatum cum angelis adfistere oportet deo, & cum Archangelis glorificare, atq; in cælestibus altaribus hostias offerre Christo, & apud ipsum & cum ipso fungi sacerdotio, ut reformetur quod dilapsum est, ut diuina in homine imago reparetur, ut superiori mundo habitatores sui reddantur,

C

& pr

Rom. 14.

1. ad Time. 4.

Zacha. 4.

Gregor. Nazan.

SPECVLVM

& ut totum simul dicam, ut ex hominibus in deorum numerum transeant. Hæc ille. Item prælati sunt sicut exemplar, à quo alij libri transcribuntur, iuxta illud: Regis ad exemplar totus componitur orbis. Et ideo sicut omnes libri transcripti ad malum exemplar sunt corrupti: ita exemplum prælati nisi sit bonum, est causa corruptionis in omnibus subiectis. Et ideo sicut magna cura apponenda est circa primum exemplar librorum, quod sit multum bonum, ita requiritur quod exemplum prælati sit ualde bonum. Vnde Gregorius

Grego. Pap.

papa in Pastoralis: Ille debet ad exemplum uiuendi protrahi, qui carnis passionibus moriens iam spiritualiter uiuit, qui prospera mundi postposuit, qui nulla aduersa pertimescit, qui sola æterna desiderat, qui ad aliena cupienda non ducitur: sed propria largitur, qui per pietatis uisera citius ad ignoscendum flectitur, sed nunquam plusquam deceat ignoscens, ab arce rectitudinis inclinatur, qui nulla illicita perpetrat, sed perpetrata ab alijs ut propria deplorat, qui est affectu cordis alienæ infirmitati comparitur, sicque in bonis proximi sicut in suis profectibus lætatur, qui se imitabilem cæteris ita in cunctis quæ agit insinuat, ut inter eos non habeat quod saltem de præteritis erubescat, qui sic studet uiuere ut proximorum quoque corda ardentia, doctrinæ fluentis ualeat irrigare, qui orationis usu & experimēto iam didicit, quod à domino quæ poposcerit, possit. Greg. quoque Nazanzenus de eodem sic

Loco supra citato.

Priusque aliquis, in quantum fieri potest, ceteros homines cordis puritate præcedat, præesse his uelle non debet, quibus se purgatorem non sentit, nec tutum putare mediatorem effici populi apud deum, quod est speciale officium sacerdotis siue prælati, nisi se proximum & amicū uideat dei. Et ideo concludit idē dicens: Mun-

Ibid.

dari

dari prius oportet, & sic alios mundare, sapientem prius fieri, & sic alios facere sapientes, lumen effici & ita alios illuminare, accedere ad deum, & ita alios adducere ad deum, sanctificari, et ita alios sanctificare, recti esse consilij, & sic alijs rectum dare consilium. Hæc ille.

Item prælatus est sicut ductor gregis, secundum illud Psalmistæ: Deduxisti sicut oues populum tuum in manu Moyse & Aaron. Et ideo si uadit per uiam malorum operum, sequitur eum populus per uiam eandem. Vnde Gregorius: Vnde fit cum pastor per abrupta gradiatur, precipitum grex sequatur. Et ideo dicit idem Greg. Scire debent prælati, quoniam tot mortibus digni sunt, quæ exempla perditionis ad subditos transmittunt, quia nimirum per illa exempla eos ad mortem ducunt. Mira perditio, horrenda crudelitas, ducere ad mortem eternam, quos ducere deberent ad uitam eternam. Ne sint ergo rei prælati mortui, debent ab exemplo ducere ad mortem cauere exemplum ducens ad uitam ostendere. Greg. Non debet hominum ductum suscipere, qui nescit homines bene uiuendo præire. Item prælati sunt ministri dei. Et ideo sicut famuli regis pulchrius incedunt quam ceteri populares: ita & ipsi debent pulchriorem uirtutum conuersationem ostendere. Hinc est illud ad Corin. In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros in multa patientia. &c. Quasi diceret: In his sic nos ornemus, ut decet seruos tanti domini.

In pastoral.

2. cor. 6.

1. Petr. 2.

Item prælati sunt quasi signum positum ad sagittam multorum obloquentium de eis facile, & ideo ut circa hoc remedium apponant. Hoc non potest aliter ita bene fieri sicut per bonum exemplum. Et ideo dicit Petrus: Hæc est uoluntas dei, ut beneficientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. Item in mundo ecclesie subditi sunt quasi corpora inferiora terrestria, prælati uero corpora superiora ecclesia, quæ lucida sunt, &

¶ C ¶ h ¶ ideo

Gen. 1.

ideo debent lucere sicut stellæ, quas dominus posuit in firmamento ut lucerent super terram. Multi in tenebris uitæ præsentis dum superiores de se exempla præbent, astrorum more desuper lucent. Præclare illud, ut multa, fertur dixisse Themistodes, magistratus a ludis & quibuscunq; leuioribus esse arcendos, ne reipublica ludere uideatur, defectumq; sui relictâ grauitate pronunciet. Si tamen maioribus (quod quidem rarum est) eos ex occipari contingerit in annis adolescentiæ, ex dispensatione ætatis permittuntur aliquid subtrahere grauitati, & in se clementiores esse, quod maturitatis processu reipublicæ utilitate compensent. Hæc

Lib. 1. ca. 4.

in Polycratice. Item opus exempli præstat efficaciam uerbo, quia secundum Gregorium, plus exempla quam uerba mouent. Cum ergo prælati sit docere, debet exemplum addere ut uox sua habeat uocem uirtutis. Et ideo dicitur Ecclesiastici uicesimo nono: Confirma uerbum, scilicet per opus Gregorius: Authoritas loquendi perditur, cum uox opere non inuatur. Item prælatus habet officium medici, & ideo coram infirmis non debet aliquam infirmitatem portare, ne dicatur ei illud euangelij Lucæ: Medice cura te ipsum. Gregorius in Pastoralis: Qua præsumptione alios incedi properat, qui in facie uulnus portat? Ne ergo eius officium contemnatur, debet coram alijs omnimodâ sui ostendere sanitatem. Item filiorum est imitari patrem, secundum illud Ioannis: Quæcunq; pater fecerit, hæc & filius similiter facit. Et ideo cauendum est prælato, ne sit de illis de quibus dicitur apud Matthæum: Secundum opera illorum nolite facere: sed potius possit cum Apostolo dicere: Imitatores mei estote. Quia igitur tot rationes concurrunt, ut prælatus teneat præ cæteris bonum exemplum, benedicit beatus Augustinus

Ioan. 5.

Matth. 23.

Philipp. 3.

gustinus in regula: Seipsum bonorum operum præbe
at exemplum. Quod & si graue sit, recordetur quam
grauia Christus sustinuit pro dando bono exemplo.
Christus, inquit Petrus, passus est pro nobis, uobis re-
linquens exemplum. Beatus Cyprianus: In prælato dñi
multi pendunt, ipse deo adherere debet, qui illum in
ducatur prostruit, qui ad portandum multorum one-
ra, ipsum ueluti fortiolem solidauit. Paxillus enim ni-
si fixus firmiter alicui fortiori haereat, omne quod in
eo pendet cito labitur, & ipse solutus a rigore suæ fir-
mitatis, cum oneribus ad terram delabatur. Sic & præ-
latus, nisi suo conditori pertinaciter adhererit, & ipse
& omnis qui ei consentit, cito deperit. Chrysost. Quan-
ta est differentia rationalium & irrationalium, tanta
interesse debet inter rectores ecclesiæ & ceteros, qui re-
guntur. Seneca in libro de breuitate uitæ ad Paulinum
sic dicit: Diuus Augustus, cui dñi plura quam ulli præ-
stituerunt, non desit quietem sibi precari, & inactionem
a republica petere. Omnis eius sermo ad hoc sem-
per reuolutus est, ut impetraret ocium a negotiis se-
cularibus, illum diem lætissimum cogitabat, quo ma-
gnitudinem suam exueret. Aliquando se uietum sibi
in quadam ad senatum missa epistola pollicitus. Un-
de subdit notanter contra illos, qui differunt gerere cu-
ras officiorum usque ad senectam: Non pudet (inquit)
te reliquias uitæ tibi reseruare, & ad tempus solum bo-
næ menti destinare, quod in nullam rem conferri pos-
sit: Quam seruum est tunc uiuere incipere, cum desinen-
dum est: Quæ tam stulta mortalitatis obliuio, in quin-
quagesimum & sexagesimum annum sana differre cõ-
silia, & inde uelle uitam inchoare quo pauci perduxerunt.
Idem in libro de quatuor uirtutibus cardinali-
bus dicit: Nō semper in actu sis, sed interdum animo

1. petr. 2.

Seneca.

C in tua

tuo requiem dato. Sed & requies ipsa plena sit sapiētis
studijs & cogitationibus bonis, Nam prudens nunquā
ocio marcet, animū aliquando remissum habet, nunquā
solutum. Ex his omnibus pater, quod ipse potesta-
tis honor, siue dignitatis mundanæ, nullatenus est asse-
ctandus, sed ab omnibus fugiendus & contemnendus,
& hoc propter multiplices eius prauas qualitates & cō-
ditiones.

Ouidius.
Galerus.

Primo, quia honor iste caducus & brevis
est, secundum illud Ecclesiasti. 10. Omnis potentatus
brevis uita, rex hodie est & cras morietur. Huic etiam
consonat Ouid. in lib. Metamor. dicens: Vix ulla po-
tentia longe est. Hinc Galerius in libro Alexandreidos.

Quam friuola gaudia mundi. Quam rerum fugiti-

us honor, quā nomē inane? Et ponit exēplū de ipso

Alexandro, hoc modo: Magnus in exemplo est, cui nō

suffecerat orbis, Sufficit exciso defossa marmore ter-

ra, Quinque pedum fabricata domus, qua nobile cor-

pus, & cū qua requiescit humo. Hinc etiam uersificator

egregius ait: Vir bone quid curas res uiles, res peritu-

ras: Nihil profuturas, damno quandoque futuras. Ne-

mo diu mansit in culmine, sed cito transit. Est brevis

atq; leuis in mundo gloria quæuis, Qui fuit hic imus,

erit illic ordine primus. Secundo quia honor mun-

danus feruilis est & inquietus, iuxta illud quod in epi-

stolari suo dicit Sidonius: Quidam ius fasque com-

mune supergressi, summam potestatem, summam be-

neuitudinem putant esse, hoc ipso satis miseres, quod

parum intelligunt se inquietissimo famulatu subia-

cere. Nam sicut ipsi hominibus: sic & illis dominandi

desideria dominantur. Hinc etiam dicit Ambrosius su-

per lucam, libro quarto: Ostendit, inquit, euangelista,

diabolus domino omnia regna mūdi. Quibus scilicet

uerbis docemur inanjs ambitionis flabra despicere, eo

quod

Sidonius.

Ambrosius.

quod omnis dignitas secularis potestati subiacet diaboli-
bolica, fragilis ad usum & inanis ad fructum. Non tñ
a diabolo est potestas ipsa, licet insidijs diaboli sit nox
ia. Tertio honor iste in quolibet homine est ceteris
inuidiosus, iuxta illud quod scribit Salustius: Post glo-
riam inuidiam sequi memineris, & eo magis anxium et
solicitem oportet te esse, quo clarior fueris. Inter mor-
tales nepe difficillimum est gloria inuidiam uicere. Hinc
etiam ait beatus Bernar. quod a duplici malo comuni
liberat paupertas uoluntaria, uidelicet ab inuidia, propria
& ab aliena, quia nullus inuidet paupertati. Quar-
to honor iste grauis est onerosus, quia semper annexi
habet aliquod onus. Vnde in lib. de Tobia: Si quaera-
tur honor, onus intricatur honori. Hoc bene pondera-
bat rex ille de quo refert Valerius Maximus: Rex ille
subtilis iudicii, quem ferunt traditum sibi diadema pri-
usquam capiti imponeret, retentum diu considerasse &
dixisse: O nobilem magis quam felicem patrum,
quem si quis penitus quam multis sollicitudinibus,
periculis ac miserijs sit refertus, cognosceret, ne hu-
mi quidem iacentem tollere uellet. Hoc etiam be-
ne ponderabat Hadrianus papa, ut in Polycratice li-
bro de eo scribitur. Qui fatebatur se in sede ponti-
ficatus tantas miseras inuenisse, ut facta collatione
presentium, tota precedens amaritudo, iucunditas
& uita felicissima fuerit. Spinosa dixit esse
cathedram Romani Pontificis, acutissimis usque-
quaque conferram aculeis, tantæque molis, ut ro-
bustissimos præmat, terat, & comminuat humeros.
Hoc etiam sæpissime adiecit, quod cum de gradu in-
gradum à claustrali clerico per omnia officia in pon-
tificem summum, nil unquam felicitatis aut tranquil-
lae quietis uitæ priori adiectum est ab ascensu. In incude,

Lib. 7.

Lib. 8. capi.

24.

Cathedra Ro-
mani pontif.
spinosa.

SPECVLVM

2. lib. Meta-
mor.

Horatius.

inquit, & malleo semper dilaniauit me dominus, sed
nunc oneri quod infirmitati meae imposuit, si placet,
supponat dextram, quomā mihi importabile est. Hæc
ibidem. Hinc ait Gregorius in Moralibus, libro deci-
mo octauo: Sancti uiri curas exteriores nequaquam appe-
tunt, sed occulto ordine sibi superimpositas gemunt.
Et quamuis illas per meliorem intentionem fugiant,
tamen per subditam mentem porrant, nec dei ordina-
tioni contradicant. Quinto honor prædictus est
periculosus, quia frequenter honores mutant mores,
iuxta illud Ouidij: Et obest sua gloria multis. Chryso-
stomus: Multo consilio & prudentia opus est pastori
& mille, ut dicitur, oculis ad speculandam undique he-
betudinē earum, quas gubernat animarum. Noui nō
paucos idoneos fuisset rectores, multum in ab-
stinētia & ieiunijs laborātes, quibus quādiu licuit esse
priuatos, & nihil aliud curare quā ppria, & deo pla-
cebant & indies nō modica philosophiæ incrementa
capiebant. At ubi in populo prodierūt, & multorum
imperitias emendare necesse fuit, aliqui inter exordia
tantum pondus sustinere non potuerūt officij. Qui ue-
ro tolerare coacti sunt, perdentes constantiam & ue-
ritatem priorem, & sibi intulerunt magna dispendia,
& nihil alijs profuerūt. Vnde dicit Gregorius in pasto-
rali. Prærumque in occupatione regiminis. ipse quoque
boni operis usus perditur, qui in tranquillitate tene-
batur, quia quieto mari recte nauē & imperitus nau-
ta dirigit, turbato autem tempestatis fluctibus etiam
peritus se nauta confundit. Quid namque est potestas
culminis, nisi tempestas mentis? Et Horatius in libro
carmirum: Sepe quocū uentis agitur ingens pinus,
& celsi grauiore casu deciduntur turres, feriuntque sum-
mos fulgura mōtes. Sexto honor iste dispendiosus
est

est cuilibet propter alienas occupationes quibus ob-
noxius est, ut sibi non possit intendere, iuxta illud Ca-
ticorum primo: osuerunt me custodem in uineis, uī
neam meam non custodiu. Ideo recte cuilibet ambi-
tioso dicit ab Ouidio in libro de tristibus. Viue tibi,
& longe nomina magna fuge. Tu quoq; formida ni-
mum sublimia semper. Propositiq; tui cōtrahe uela,
precor. Hinc & in prouerbijs sapiētum legitur: Vis ho-
norem habere, do tibi magnum imperium, Impera ti-
bi. Ut enim Socrates dicit, stultum est ut ceteris impe-
rare quis uelit, cum ipse sibi imperare non possit.

Ouidi. in tri-
stibus.

Socrates.

Septimo honor praedictus cecus est & tenebrosus, se-
cundum illud psalmistae: Homo cum in honore esset,
non intellexit. Vnde Gregor. Adeo enim honor ipse
excaecat, ut seipsum non uideat, & de se falsa credat,
subiectos & quos sorte potestatis excedit, transcendit
se se etiam uitae meritis credat. Cunctis se aestimat am-
plius sapere, quibus se uidet amplius posse. Octauo
& ultimo honor iste rumorosus est & praecipuus, iuxta il-
lud Oui. in lib. tristium: Ardua per praecipua gloria uadit
iter. Hinc Macrobius: Summum ad gradum claritatis
cum ueneris, egre consistes, & citius quam ascenderas,
cades. Ideo dicit Seneca in lib. de quatuor uirtutibus:
Ne in re altiori te ponas, in qua stanti tremendum, de-
scendenti cadendum est. Ut enim dicit Calterus in A-
lexandreide: Sanctius est non ascendere, quā post ascē-
sum regredi. Nos autem non ideo haec omnia in-
culcauimus, ut potestatem reprobemus aut reprehen-
damus: nam ut ait quidam sapiens, deus potentes non
abicit cum & ipse sit potens, uerum homines ab eius
appetitu uel amore deterrere intendimus, sicut facit
in Pastoralibus beatus Gregorius: Nos, inquit, haec profe-
rentes non potestatem reprehendimus, sed ab appeti-

In Saturnal.

C V

SPECVLVM

Lib. 4.

Lib. 7. capi.

12.

Cartha Ca-
pituli ordi-
nis Carthu.

tu illius cordis potestatem munimus, ne imperfecti
quisq; culmen regiminis arripere audeat, & qui in pla-
nis stantes titubant, in præcipitio pedem ponant. Vn-
de hoc vitium est fere omnibus insuperabile. Vt enim
dicit Amb. sup. Luc. Sepe q̄s nulla uiciadelectat, q̄s nul-
la potuit luxuria cōmouere, nulla cupiditas subueni-
re facit ambitio criminosos. Inde & scribit in Poly-
cratico. Votis & si nō re plures numero sunt rectores,
quam illi quos regunt. Nam qui regi uelint, per pauci
sunt, cum quisq; ut emanciperetur à iugo rectoris pro-
prij, totis uiribus quærat. Priuilegio quidem capituli
aut uisitorum plurimi tuti sunt, ne abbatibus & pri-
oribus suis obtemperent, ne obediētiā impleant, ne
regi dei subiecti sint. Non reprehendo clementiam ca-
pituli aut uisitorum, sed hanc indulgentiam eorum
subditis nō arbitror expedire. Propter quod in Char-
ta capituli ordinis Carthusien. habetur hæc ordinatio
anni quadragesimi secūli. Et si multa liceat patrib⁹ ui-
sitoribus potestate à capitulo generali eis delegata,
quæ interdum saluti animarum nō expediunt, aut re-
gularem conuersationem monasticam non ædificāt,
summo opere cauere debent, ne in processu uisitationū
per complacentiam monachorum, quos forte contri-
stare nolunt, tum in licentijs ex ordinarijs conceden-
dis, tum in laxandis regularibus obseruantijs, tum
etiam in excessibus palpandis uel dissimulandis, aut
minus exemplariter corrigendis, potestas ipsorum ui-
sitorū, quæ non in destructionem, sed in ædificatio-
nem data est, cedat in derogationem authoritatis pri-
orum aut obseruantie regularis uel baculi pastora-
lis ipsorum, ordinamus ut in præmissis omnibus tam
prouide cauteque se habeāt, quod Christus in suis ui-
carijs, id est prioribus, non dehonoretur, substantiali-
que

que obedientiae aut reuerentie, quo subditi debent suis superioribus etiam discipulis, nullatenus derogetur, ne aliquid eorum superioribus tali modo dari uilipendio, ad ipsorum uilipendium quod absit inclinentur.

Est etiam uitium inexplebile uel insatiabile, quia honor uel gloria est, quasi uentus, uel umbra uel aliquid tale. Est itaque appetitus honoris uitium plenum uanitate, & ideo insatiabile, iuxta illud in Prou. Vter im-
 Prou. 13.
 priorum insaturabilis, id est, animus. Nec mirum. Ad imaginem enim dei facta est anima rationalis, ceteris omnibus occupari potest, repleti omnino non potest, capacem dei quicquid deo minus est, non implebit. Est etiam uitium plenum anxietate, quia torquetur ambitiosus, partim cupiditate, partim liuore. Vnde Bernardus. O ambitio crux amb-
 Bernardus.
 entium, quomodo omnes torquens, omnibus places? Et quod ex ambitione proueniat liuor, testatur Augustinus. Non enim ait inuidet nisi amor excellentie. De-
 In lib. de uer-
 bis domini.
 neque hoc ipsum quod homo appetit praesse maius est in se, iuxta illud Augustini in libro de ciuitate dei: Locutus superior & si ut oportet administratur, tamen indecenter appetitur. Gregorius in Moralibus: Vnusquisque superbus toties ad culpam apostasiae dilabitur, quoties hominibus praesse delectatur, & honoris sui singularitate laetatur. Vnde scriptum est: Qui dicit regi apostata, & uocat duces impios. Talis enim sub quo sit non considerat, & quod e-
 Lib. 24.
 Qualibet quasi non sit aequalis, exultat. Tunc uero solummodo potestas bene gerit, cum nequaquam amando sed timendo retinetur. Quae ut recte ministrari ualeat, oportet primum ut hanc non cupiditas, sed necessitas imponat. Hinc etiam dicit Bernardus. Quoties hominibus praesse desidero, toties deum meum perire uolo. Merito ergo tali dicit apud Matth. Vade post me Satana, quia non sapis ea quae dei sunt. Chrysostomus:

Qui

Matt. 16.
 Chrysost.

SPECVLVM

Quicumq; desiderat primum in terra, inueniet con-
tusionem in caelo, nec inter seruos Christi computa-
bitur, qui de primatu tractauerit. Idcirco teste Gre-
gorio, qui dignitatis culmen affectat, suae animae di-
spendium quaerit. Non sunt itaq; adpetenda praelatio-
nes uel ambienda dignitates, quonia secundu Chryso-
stomum nihil deo ita amicum est, ut cum ultimis se natu-
rare, hoc enim philosophiae uniuerse principium est.
Argue tibi sic anima Christiana, dum impellit te spi-
ritus superbiae super honoribus transitoris. Si glorifi-
canda sum, si magnificanda a domino in aeternitate,
qui semper & ubiq; gloriam meam dicet, quid mihi
de punctuali & umbratili gloria super terram? Si ue-
ro iusto (quod auertat dei pietas) iudicio damnandus
sum, totus horror impensus ab hominibus plus ad tor-
mentum mihi cederet quam ad solatium, plus inde bla-
sphemabit anima mea dominum, plus exiliet furens
spiritus in deum quia non fuit salutare suum, plus ex-
ardescunt inuidi daemones animam cruciare, quo plus
in bonum transferunt honorari. Hac Ioannes Gerson su-
per magnificat.

Ioann. Ger-
son.

*Quod praelatus quatuor circa se
considerare debet.*

• CAP. V.

SCIENDVM praeterea, quod praelatus quili-
bet circa statum suum quatuor diligenter confi-
dere debet, uidelicet, quod non sit immissus per in-
trusorem, quod non sit remissus per dissimulatione,
quod non sit neglector culparum, quod non sit acce-
ptor personarum. Primo consideret & considera-
re de-

re debet praelatus, siue princeps, quod non sit immis-
sus per intrusionem: sed possit uere dicere illud Sapi-
entiae: Domine tu me elegisti regem populo tuo, & in-
ducem filiorum tuorum & filiarum tuarum. For-
ma autem praelatorum eligendorum est ipse Christus
in tribus, scilicet in sua conceptione, in sua natiuitate,
in sua cōuersatione. Fuit enim Christus conceptus spi-
ritu sancti operatione, natus sine matris corruptione,
conuersatus in mundo sine peccati operatione. Elegit
eum populus in regem, ipse fugit & noluit rex fieri. *Ioan. 6.*
Isto modo qui debet intrare ad statum praelatiæ. Dico
ergo, quod praelatus siue princeps debet considerare,
quod non sit immissus per intrusionem, quia quemad-
modum Christus fuit conceptus uirtute & cooperati-
one spiritus sancti: sic debet praelatus concipi in menti-
bus electorum per sancti spiritus inspirationem, non
per dissolutorum conspirationem. Debet nasci de ma-
tre uirgine, quæ est congregatio subditorum siue
mater ecclesia, cui debet præesse sine corruptione, ita
quod nec sit corrupta prece uel precio uel mins po-
tatum. Debet ergo sic electus admittere statum suum
sine ambitione, ut uelit si possit, ex corde fugere & in- *Isaia. 20.*
uitus obedire, ut deus sibi dicere possit illud Isaia: No-
li timere serue meus Iacob, & rectissime, quem elegi.
De hoc in Polycratice lib. octa. cap. uigesimo tertio
scribitur: Vtq; qui misere ascendit ad prelationem ro-
tatur miserius, & miserrime deicietur. Non latus ha-
bent exitus, quæ malo sunt inchoata principio. Phae- *Ouid. 1 Me-*
ton in fabulis dum paternos currus affectat, incendit *tamorph.*
orbē, & tandē miseratione dei & ipse succensus corru-
it p̄ceps curru disiecto. Icarus quoq; dū elatus iuue-
nili leuitate fertur in cælum, marinis fluctibus mergi-
tur, deiectus enim est dum alleuaretur. Sed timen-
dum

4. reg. 10.

Iud. 5.

dum est, quod nonnulli eliguntur propter partiales affectiones, quidam propter mundiales possessiones, & quidam propter curiales interpositiones. Considerant enim nonnulli electores nō quis melior uita, clarior scientia, celebrior fama, sed considerant quis uelit esse in beneficijs & subuentionibus eis utilior, quis uelit uitam suam mitius emendare, quis uelit crimina magis dissimulare. Considerant etiam aliqui electores quis in rebus locupletior, in beneficijs pinguior, in expensis profusior, in conuiujs lauior, & in ociosa familia multiplicior. Alij uero sunt qui considerant quis est regi & regalibus grator & acceptior, quis parentum generositate nobilior, quis mundana uanitati habiliior, & uisitatior inuenitur. Isti non eligunt per spiritū sanctum, sed per spiritum suum nequam. Contra quos potest adduci illud: Eligite meliorem & eum qui uobis melius placuerit de filijs domini uestri, & ponite eum super solium patris sui. Et nota, quod praeferit meliorem, & eum qui uobis melius placuerit, in signum quod bonitas gratiarū nō acceptio personarū debet esse causa quare nobis placeat. Fertur quendam regi dixisse Lodouico quærētī cur nō fiebant miracula per episcopos & praelatos moderni tēporis, sicut olim fiebant in primitiua ecclesia. Causam huius assignauit dicens: Tempore primitiuo electiones episcoporum & praelatorum fiebant per spiritum sanctum, cuius est facere miracula, nō fiunt per reges & principes qui miracula facere non possunt. Secundo consideret praelatus uel princeps, qđ nō sit remissus per dissimulationē, quia est elect⁹ in regē. Rex enim a regēdo dicitur, & est nomē tā oneris quā honoris. Tenetur enim alijs exemplū probitatis moralis ostendere, ut dicat illud quod scribitur de Gedeone Iudicū lib. qđ me uideritis face-

facere, facite. Plus enim mouent egregia facta prin-
cipis seu praesidentis, quam iusta imperia. De Iulio Caesare
dicitur quod nunquam dixit militibus suis ite sed uenite. Stragemar
Vnde. 1. regum. 12. Constitui uobis regem, & rex gradietur lib. 4. ca. 5.
ante uos. Narrat Sextus Iulius, de quodam duce, qui uo-
cabatur Pesthoris. Hic cum interrogatus esset a militi-
bus quid imperaret, dixit ut se imitarentur & nihil ali-
ud, et accepto signo primus hostes inuasit. Mō tales de Ephe. 3.
bent esse boni praelati, ut possint dicere cum Aposto-
lo: Imitatores mei estote fratres, & obseruate eos qui Lib. 7.
ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Trogus
Pōpicius narrat, quod Argus rex Macedonum moriens reliquit
filium paruulum. Contigit Macedones inter se contrall-
yrios bellare & uinci, qui statim se recolligentes regem
suum puerum in cunis iacentem ante aciem posuerunt,
& sic illos uicerunt, ostendentes Macedonibus regem de-
fuisse, non uirtutem. Moraliter praesentia praelati iu-
uat subditos. Tertio consideret praelatus, ne sit ne-
glector culparum inquirendo, discutendo, puniendo,
quia est electus in iudicem, tu autem elegisti me in iu-
dicem. Dicit philosophus quinto Ethicorum: quod
unusquisque est bonus iudex eorum quae cognoscit,
& ideo ad bonum iudiciū dandum requiritur inqui-
sitio & cognitio, ne homo procedat ex incertis suspi-
tionibus ex una parte: & ex altera parte debet homo in-
quire, ne mala serpent, & augeantur per defectum cor-
rectionis. Cum uero crimina sint cognita, continuo
si possibile est, sint correcta per iudicem, qui debet es-
se sicut iustum animatum: sicut dicitur quinto Ethico-
rum: ut mens sua tota sit a iustitia occupata, & ideo po-
pulus accedit ad iudicem sicut ad iustitiam animatam
ut omnibus reddat quod iustum est. Vnde scribitur
Ecclesiastici septimo: Noli querere fieri iudex, nisi ua-
leas

SPECVLVM

Negligentia leas uirtute irrumperet iniquitates. Venerabilis Hugo de sancto Victore in libro suo de duodecim abusibus claustrum dicit, quod tres sunt species uel modi negligentium praelatorum. **tria genera.**

Quidam sunt qui male uiuunt & subditos male uiuere uolunt: & quidam sunt qui bene uiuunt, & subditos male uiuere permittunt. Exemplo praecedunt, sed non increpando delinquant. Licet bene uiuant, necesse tamen est ut de grege sibi commissio, domino gregis rationem reddant. Illi uero qui male uiuunt & subditos bene uiuere cogunt, erranter reuocant, sed rectos & fortes occidunt, reuocant uerbis, occidunt exemplis. De tertia specie non oportet facere mentionem. Hae Hugo

Quarto informantur praelati & principes, nec non & iudices, ne aliquis eorum sit acceptor personarum, cum dicit, Filiorum tuorum & filiarum tuarum, id est, electus sum in regem & iudicem tam maiorum quam minorum, tam simplicium quam perfectorum. Filiorum inquam, tuorum, id est, electus sum ut iudicem populum tuum, non sicut seruos uel rusticos, sed sicut filios meos, ut sim eis loco tui patris, non tyrannus. Debemus enim quicumque sumus in superiori gradu constituti, primo iudicare nosmetipsos, & postea alios, considerantes nos esse homines, & non deos aut angelos. Vnde ait Apostolus ad Corinthios. Si nosmetipsos diiudicemus, non utique diiudicemus. Qualis autem debet esse qui debet alios iudicare, bene & lucide declarat Ambrosius super psalmum, Beati immaculati. Et habetur in canone tertio, quae estio septima, capitulo iudicet. Iudicet in-

2. Cor. 11.

Qualis esse quit ille de alterius errore, qui non habet quod in se debeat, qui a ipso condemnet. Iudicet ille qui non agit eadem, quae aliorum cen- in alio putauerit punienda, ne cum alium iudicat, in se se suram agit, rat sententiam. Iudicet ille, qui ad pronuntiandum nullo odio

lo odio, nulla offensione, nulla leuitate, ducatur. Et post pauca. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, nec ex domesticæ uoluntatis proprietate, sed iuxta leges & iura pronunciat: scitis (id est statutis) iuris obtineat. Non indulget propriæ uoluntati, nihil paratū uel præmeditatum dominus profert, sed sicut audit ita iudicat, & sicut se habet natura, discernit. Hæc Ambrosius.

*De bono exemplo prælatorum, & quā
tum culpa prælatorum noceat
subditis.*

CAP. VI.

QUICUNQUE in sublimitate prælationis constitutus, stude modis omnibus ædificare subditos tibi in uultu, adspectu, gestu, habitu, & incessu. Viuere & non dare operam, ut recte uiuatur, est uitam perdere. Aedifices subditos, non solum uerbo, sed opere & exemplo, quia regnum dei non est in sermone, sed in uirtute. Meritorium ualde est, si sic præsis, ut prosis. Prius ergo custodi te ipsum, ut securus procures salutē aliorum. Terribilis sententia beati Cypriani martyris in lib. suo de duodecim abusionibus tyris horrenda prælati sententia. Sciat, inquit, prælati quisque, quod sicut in sede primus inter subditos constitutus est: sic & in pœnis si iustitiam non fecerit, primatus habiturus est. Omnes namque quoscunque peccatores in præsentis sub se habuit, supra se plagabili modo in illa pœna futura habebit. Et ideo studeat princeps seu prælatus quisque illos excellere, quos habet regere, non tantum potentia & sapientia, sed etiam in bonitate: sicut legitur de Saul, quod non erat uir de filiis Israel.

1. Reg. 9.

Israel

SPECVLVM

Israel melior illo. Cōmissa est tibi uillicatio grauis
uillicationis, huius rationē exactissime requirit terrē
bilis in iudicijs suis deus. Teste autē Greg. Prælatus tot
coronas sibi multiplicat, quot deo animas lucrificat.

Prælati etiā scire debent, quod si peruersa perpetrāt,
tot moribus digni sunt, quot ad subditos suę perditio
nis exēpla transmittūt. Omni igitur diligentia custo
di cor tuum, ut exēplo sis alijs. Cum enim te irreprehē
sibilem in omnibus exhibueris, tunc poteris cū quan
ta uolueris, fiducia & potestate corripere tibi subdi
tos. Vnde norandum, quod ad hoc q̄ correctio siue
reprehensio ordinate fiat, tria maxime requiruntur.
Primum est ex parte reprehendentis, scilicet eius irre
prehensibilis uita: secundū est ex parte reprehensive, scī
licet eius reprehensive culpa: tertium ex parte repre
hendēti, scilicet discretio prouida. Circa primū est
sciendum, quod prælatus seu cuius aliorum rector si
laudabiliter & absque calumnia uelit subditos culpāre
seu corrigere, debet se a uitijs, de quibus alios reprehē
dit, cautissime abstinere, ne eadem committēdo quā
culpat, quasi proprio iaculo feriat semetipsum, iuxta
illud Augusti. Bene loqui & male uiuere, nil aliud est,
quam sua uoce se damnare. Vnde Cato: Quā culpāre

Libro 3. soles, ea ne tu feceris ipse. Cui etiam concordat Isido
rus de summo bono dicens: Nihil turpius, quā si bo
num quod quisque sermone prædicat, explere opere
negligit. Vnde tu qui es specialiter super alios consti
tutus, debes te exercere in operibus uirtutum, quia
prælato peccante, leuiter peccāt subditi, exemplo il
lius ad peccandum inducti, iuxta illud Ecclesiastici: Se
cūndum iudicem populi, sic & ministri eius: & qualis
rector ciuitatis, tales & habitantes in ea. Raro uel nū
quam in sacra scriptura de obscuratione solis fit men
tio.

no, quin statim sequatur lunæ & stellarum obtenebra-
tio. Vnde Isaias: Obtenebratus est sol in ortu suo. Et Isaiæ. 13.
Joel: Sol & luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerūt Joel. 20.
splendorem suum. Per solem, qui est princeps lucen-
tium, prælatus intelligitur, qui excellentia contempla-
tionis & sanctitatis eminere debet subditis uniuersis,
& claritate radiorum idem operum suorum cunctos
perlustrare. Dicit Seneca: Plus mouent exempla quàm
uerba. Propterea dicit Apostolus Paulus ad Timothe-
um, capite secundo. In omnibus te ipsum præbe exem-
plum bonorum operum, in doctrina, in castitate, in
integritate & grauitate. Sed notandum, quod cul-
pa prælatorum plus nocet subditis quàm culpa alio-
rum, quod ex duobus probatur, scilicet ex naturali
exemplo, & ex iure canonico. Primo naturali ex-
emplo. Nam dicunt astrologi, quod eclipsis solis mul-
tum grauat oculos intuentium, & quando eclipsis fit
in ascensu solis plus nocet, & est malū signum. Si mo-
raliter, licet peccatum a quocunque committatur, sit
scādali offensiū, tñ peccata prælatorū qui sunt in ascē-
su dignitatis, plus scandalizant. Vñ etiā magna in ocu-
lo macula reputatur, quæ in cæteris mēbris nulla aut
modica esset. Secūdo idē probatur ex canon. iure. Qd
enim agitur a prælatis, facile trahitur a subditis in ex-
emplū, quia prælati sunt tāq̃ signum positum ad sagit-
tā, ut in decretis qualiter, & a quo debēt subditos pro-
hibere, multo fortius et seipsos: nec potest alios corri-
gere cui tacite respōdet sua cōscientia se eadē cōmissis
se q̃ corripit, ut in can. Cōmissos ergo sibi plar⁹ saluta-
rib⁹ monitis excitare iubet, et uirtuosis opibus edifica-
re, ut a peccati torpore surgētes in sanctis cogitatiōi-
b⁹ et operibus excubātes, de breui et trāsitorio labo-
re manipulos referāt exultatiōis eternæ. De secūdo sci-

SPECVLVM

licet de reprehensibili culpa dicit Augustinus: Si ea inquit, in me reprehendis quæ reprehēdenda non sunt, te ipsum potius lædis quam me: exemplo illius, qui arcum tendit & tenendo uulnerat se ipsum. Sunt autem nonnulli ita in malitijs indurati, qui nullo modo corrigi uolunt, nec etiam emendare seipsos, cuius est duplex ratio demonstratiua. Prima est, quia nunquā bene corrigit librum, qui dorsum uertit ad exemplar. Exemplar omnis Christiani Christus est, cui moribus & uita cōæquari debet. Vnde Cyprianus: Christianus

Cyprian. de nemo recte dicitur, qui Christo moribus nō cōæqua
22. abusio. tur. Et Augustinus de uita Christiana: Christiani no-

men ille frustra sortitur, qui Christum minime imitatur. Peruersi autem uertunt huic exemplari scilicet Christo dorsum, & ideo difficulter corriguntur. Secunda ratio, quia respiciens exemplar solum in ea parte, in qua est corruptum, nunquam bene corrigit librum suum. Exemplar subditorum est prælatus eorum. Sed quia peruersi non considerant in prælato nisi uitia & defectus qui in eis sunt, ideo difficulter corriguntur. De talibus dicit Seneca: Nobilis equus umbra uirgæ regitur, ignauus nec calcaribus concitari potest. Et Petrus Rauennas in quodam sermone: Peruersum corrigere nihil aliud est, quam stimulare infan-

In lib. de mo
ribus.

num, quam oleum adhibere camino, & uentis incendia superare, sed bonus prælatus dolens super periculo, incorrigibilis subditi, attendere debet pro consolatione sua, quod stabulario dictum est: curam illius habere. Curam habere & non curare præciperis. Cura ergo, & labora. Nam si ægrotum non curaueris, implesti tamen medici uices, si nihil ex contingentibus omisisti. Apostolus non dicit plus profui, sed plus omnibus laboravi. Deus autem mercedem laborum sancto-
rum

rum nō ex prouentu laboris, sed ex labore metitur.
 Ideo Paul⁹ non in plurima obuentione laborum, sed
 in pluribus laborib⁹ gloriatur. Sufficit si cū apostolo
 secura conscientia dicere merearis: Contestor uos ho-
 die, quia mundus sum a sanguine omnium uestrum:
 non enim subterfugi, quo minus annunciarem uobis
 omne consilium dei. Circa tertium, scilicet modū
 corripiendi, notanda est sententia Senecæ in quadam
 epistola: Obiurgationi, inquit, semper aliquid blande
 commisce. Facilius penetrant uerba quæ mollia ua-
 dunt, quam quæ aspera. Idem alibi: Nemo prudens pu-
 nit qđ peccatū est, sed ne peccetur. Res enim optima
 est sceleratos non extirpare, sed scelera. Hunc modum
 corripiendi pulchre docet Gregorius Nazanzenus, ita
 dicens: Rectori qui alijs præest, omni opere peccati
 post tergum relicto, proficere in optimis conuenit,
 ita ut possit profectus sui exemplo inuitare & allice-
 re ceteros ad uirtutem, præcipue per humilitatis a do-
 mino nobis traditam formam. Non enim oportet uī
 uel necessitate cōstringere, sed ratione & uitæ exēplis
 suadere, quia omne quidquid extorq̃t inuitis cū eo
 qđ tyrannicū est uidetur, nec perseuerare quidem po-
 test. Modum etiam corripiendi subditos docet Grego-
 rius papa dicens: Iuuenes plerumq; seueritas ammoni-
 tionis ad profectum dirigit, senes uero ad meliora o-
 pera deprecatio blanda componit. Et Augustinus su-
 per epistolam ad Galatas: Quidquid lacerato animo
 dixeris, punientis est impetus, non charitas corrigen-
 tis. Dilige, & dic quidquid uoles. Porro de præla-
 to ambizioso & negligenti ad corripiendum subditos
 sic dicit Gregorius libro uigesimo Moraliū: Si ab in-
 crepatione idcirco reticemus, quia contra nos insur-
 gere subditorum odia formidamus, nō iam lucra deī

In lib. de mo-
ribus.

In Apologe-
tico.

In pastoral.

Lib. 1. de ci-
uit. dei.

Chrysoft.

In dialo. lib.
2.

Chrysoft.

sed nostra quaerimus. Sed ad hoc notandum est dictum beati Augustini: Si, inquit, propterea obiurgandis & corripiendis mala agentibus quis parcat, quia oportu-
nius tempus inquirat, uel eisdem ipsis metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur, uel ad bonam uitam & piam erudiendos impedian, aliosque infirmos puniant & auertant a fide, non uidetur esse cupiditatis occasio, sed consilium charitatis. Idem quoque sentit Chrysoctomus in suo dialogo, libro 20: Non, inquit, uniformiter secundum mensuram delictorum increpationes oportet inferri: sed diligenter inspicere eorum qui deliquerunt uires atque propositum: ne forte uolens rupta sartire, maiorem aperiatur diruptionem, cupiens erigere collapsa, casum inferat grauiorem. Idem: Ita, inquit, oportet praelatum inter eos se agere, quos gubernat, sicut pater inter filios nimis paruulos, id est, sicut ille nec contumelias sentit, nec uerba paruulorum atque ut eorum non teritur dolore aut indignatione, ita nec risu aut obsequiis, ut superbiat, intumescit: ita & praelatus nec laudibus effertur, nec concidere debet uituperatione subditorum. Si uero quis cum ambitione et appetitu laudis alienae praelationis adsumat officium, quas curas & quos pati arbitraris dolores? Sicut et mare nunquam immotum potest uideri: ita nec illius animus, uel sollicitudine uacuuus uel dolore. Propter quod oportet exerceri maxime in contemptu laudis humanae, quoniam si praelatus laudem cupiditate capiatur, nihil de studio suo, aut de sermonis uirtute utilitatis adipiscetur, quia non sustinens imperitorum reprehensiones fatigatur & corrumpitur, atque ipsa studia derelinquit. Denique sanctorum testimonio satius est, ut pro exuberanti misericordia, quam pro exacto rigore iustitiae iudicemur. Idem libro 12, Sit, inquit, praelatus benignus,

seuerus, neque enim uno modo erga omnes subditos uti potest, quoniam nec medicine una eademque lege omnium possunt infirmitatibus subuenire, nec gubernator unum modum discit, quo ueterum flatibus obnitatur.

Vnde notanda sunt uerba quæ sapientia duodecimo de deo scribuntur: Tu autem dominator uirtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos. In quibus uerbis notantur duæ conditiones necessariae cuilibet prælato siue iudici uolenti punire delinquentes, scilicet quies & sedatio turbationis, mora & expectatio deliberationis. Primo namque requiritur in prælato siue iudice ad hoc, quod recte exerceatur iustitia, quies & sedatio cuiuslibet turbationis. Nam turbati recte iudicare non possunt. Et quantum ad hoc dicit sic: Tu autem dominator uirtutis, quia uidelicet dator est uirtutis, & rector uirtutis, cum tranquillitate iudicas, non ex passione iræ uel offensæ, sed sine quacunque turbatione, iuxta illud Isaia: In ueritate educet iudiciū, non erit tristis neque turbulētus. Plato quoque dicit: Cum in subiectos potestas sæuit, idē est ac si tutor pupillū persequatur, uel eum tuo mucrone iugules, ob cuius defensionē ab eodē traditū tibi gladiū accepisti. Idem etiam in secularibus literis fertur dixisse: Proinde est cum subditos opprimit magistratus, ac si caput corporis intumescat, ut a membris aut omnino, aut sine molestia ferri non possit. Veteres etiam philosophi in moribus & scientiis studuerunt, principes docuerunt tam uerbo quam exemplo, quod nunquam irati in reos animaduertent. Vnde de Archita Tarantino scribit, quod is de præceptis Pythagoræ, multo opere magnoque labore solidū opus doctrinæ complexus, post in patriam rediit, ac dum rura sua reuideret, cepit animaduertere negligentia uillici ea corrupta et perditā esse, intusque male meritum dixit:

D iū. situm.

Plato.

Architas Tarantino.

SPECVLVM

Plato iratus Sumpsissem, inquit, à te supplicium, nisi iratus essem. uindictā su- Maluit enim impunitum dimittere, quam propter irā mere noluit. iusto grauius punire. Item de Platone scribitur, quod

Lib. 9.

cum aduersus delictum serui uehementer exarsisset, uidens quod uindictæ modum seruare nō posset. Pseusippo amico suo castigationis modum mandauit. Vnde dicit Seneca: Nihil tibi liceat, dum traheris. Secundo requiritur in iudice ad hoc quod recte exerceatur iustitia, mora & expectatio deliberationis, sic quod non ex impetu uel ex abrupto fiat sententiæ iudicialis executio. Et ideo in historia tripartita narratur, quod beatus Ambro. iniunxit Theodosio imperatori quod legem talem ediceret, quod triginta diebus sententiæ necis & proscriptionis in literis tantummodo maneret, ut homo causam iudicans apud semetipsum quæ cognouerunt, sub ueritate disponat. Cum enim apud Thessalonicam quidam iudicum fuissent lapidati, indignatus Theodosius omnes passim iussit interimi, non præcedente iudicio, intantum quod septem milia hominum occisa fuerunt. Hæc igitur lex postea statuta fuit ab eo sub hac forma: Imperator Gratianus Valentinianus Theodosius Augustus, Flauiano prætoris præfecto Illyrici. Si uindicari in aliquos seuerius contra nostram consuetudinem pro causæ intuitu iusserimus, nolumus statim eos aut subire pœnam aut excipere sententiam, sed per triginta dies fors & fortuna, id est, sententia super statutum eorum suspensa sit. Reos sane suscipiant carcer atq; custodia, & excubijs solertis inaniter obseruet. Vnde pro excessu Theodosij beatus Ambrosius per octo menses eum ab introitu ecclesiæ coarauit, & postea ab excommunicatione absoluit. Constat deniq; Varronis esse sententiam, ut feratur quod tolli non potest, hoc tamen fidelis adiecit inter

Varro.

PRAELATORVM Flo. 29.

Interpretatio, ut uicium intelligatur quod honeste si
ri potest & religione incolumi.

*Quod praelatus accusandus & damnandus
est pro delictis subditorum, quos
male regit.*

CAP. VII.

QVALE uere illud arbitramur, quod redde
re causas praelatus cogitur pro omnibus q̄s
gubernat, cum certe non uerecundiae solius, sed ater-
ni cruciatus est poena metuenda. Ideo enim dictum est *Hebr. 3.*
Obedite prepositis uestris & subiaccete eis, ipsi enim ui-
gilant quasi pro animabus uestris rationem redditu-
ri. Consideremus quid dicat: Rationem, inquit, reddi-
turi. Quod licet iam dixerim tamen nec nunc taceo.
Metus quippe ac timor istius cominationis animum
meum iugiter quatit. Nam si ei qui unum scandalisa-
uerit & minimum, expedit ut mola asinaria suspenda-
tur in collo & demergatur in mare, & omnes qui in
conscientia fratrum peccant, in Christum delinquant,
illos qui non solum unum, neq; duos, neq; tres: sed ta-
tam multitudinem perdunt, quale iudicium arbitra-
ris accipere? Neq; enim imperitiam causari poterunt,
neq; ad ignorantiam conuolare, neq; necessitatem ap-
ponere de aliorum coactu, sed citius puto aliquem lai-
corum qui geenne pro peccatis suis probatur obnoxius,
hoc adiunandum esse suffragio, quam praelatum cu-
accusatur pro aliorum delictis. Quamobrem? Quoni-
am is qui fuerat constitutus, ut ignorantias emenda-
ret aliorum & diaboli denunciret insidias, ignoran-
tia

etias emendaret aliorum, & diaboli denunciaret infidias, ignorantia se defendere non ualebit, neque dicere: Non audiui tubam, nec præsciui pugnam futuram. In hoc quippe est constitutus prælatus sicut Ezechiel dicit: ut etiam clamore sermonis sui instituat & denunciet asperum bellum. Propter hoc nullum habebit in excusatione suffragium, etiam si unus aliquis defidia eius erit interemptus: Si, inquit, ueniente gladio non insonuerit tuba neq; significauerit speculator, et ueniens gladius acceperit animam, illa quidē mortua est propter iniquitates suas, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Desine ergo nos impel-

Prælatorum lere in iudicium inuitabile. Neque enim nobis de gu-
officium, nō **bernatione** militum, neq; pro regno terreno deliberā-
de seculari- dum est, sed pro officio quod uirtutem exigit angelo-
bus, sed cæle- rum. Ipsi itaq; radijs solis splendidiorem oportet ex-
stibus esse so- istere animam prælati, ut nunquā a spiritu sancto de-
licitum. seratur, sed ut possit dicere: Viuo autem iam nō ego,

uiuit uero in me Christus. Si enim habitatores eremi, qui & ciuitatibus & fori tumultibus liberantur atque iugiter in portu quodam & tranquillitate consistunt, non tamen protinus aut habitationis aut abstinentiæ suæ felicitate confidunt, sed multas alias res ad custodiam sibi comparant magna consideratione & dicentes aliquid & agentes, ut cum fiducia et synceritate mū-

dissima, quantum capit humana uirtus, accedere ad deum possint, in quantum opus esse uehementia

prælati arbitraris, ut ab omni inquinamento animum suum uendicans

spiritualem possit custodire decorem.

Speculi prælatorum finis.

Proo

PROOEMIUM AVTHORIS
IN LIBRUM SECUNDUM,

*qui dicitur speculum subdito-
rum.*

CONSIDERANS quamplurimos utriusque
sexus religiosos grauter in uia religionis er-
rare, zizania tritico miscere: quod uidebantur congre-
gare, dispergere, spem messis auibus ferisque donare,
sicque omne meritum sui laboris & rigoris ordinis &
mittere: & hoc maxime propter uicium & uenenum
proprie uoluntatis ac sensualitatis, dicente beato Au-
gustino ad fratres de eremo, quod sine obedientia o-
mnia uacua sunt a mercede: & beato Benedicto in re-
gula sua: omne quod sine iussione aut permissione
spiritualis patris fit, praesumptioni deputabitur & ua-
nae gloriae non mercedi. Item Seneca: Hoc solum uir-
tuti adijcies quod proprie uoluntati detraxeris, in Po-
lycratico dicitur, quod in sola abnegatione propriae Li. 7. ca. 22.
uoluntatis uera religionis summa consistit. Ca. de relig. Causa quo-
que praedictorum ponitur in Decretali capitulo si re-
ligiosus, ubi sic habetur: Monachi arbitrium uelle uel
nolle non habet, sed ex aliena uoluntate depedit. Et ite-
rum: Monachus debet alieno iudicio & imperio ambu-
lare, propter hoc legitur de sancto Fulgentio episcopo
quod sine suo consilio nihil sinebat, etiam suum praepositum
agere. Idcirco ego quod locum regiminis indigne teneo,
ad omnipotentis dei et domini nostri Iesu Christi gloriam ac sue
beatae matris semper uirginis honorem, & mihi commis-
sorum omnium religiosorum informationem, ex multis libris
sancto-

PRAEFATIO AVTHORIS

sanctorum, elegantiores sententias colligi, de materia uicij propriæ uoluntatis, de requisitis ad perfectam & meritoriam obedientiam, & de fructibus ipsius scientiæ obedientiæ, imitatus cōsiliū Senecæ ita ad Lucillum, dicētis: Imitari inquit apes debemus, quæ colligunt flores, quibus diuisis & in fauū dispositis, uarios succos in unum saporem artifice mixtura & quadam sui spiritus proprietate transfundunt. Talis erit occupatio mea, antiquorū tractatibus inhærebo, nec

Authore hūc me si potero sol unquam inueniet ociosum. Siquidem sol nūq̃ uidit non sic exterior me sollicitudo reparare debet, ut ani-
ociosum, mam meam pro qua mortuus est Christus, curarū secularium abyssus absorbeat. Et certe ratione officij cō-

Lib. 1. cap. 3. mīssi teneor ad eruditionem subditorum, in sacra scriptura me exerceo. Omnino enim iniquum est ingenia nobiliora studijs dehonestari minoribus, & eos q̃s ardua & grauiora manēt officia, uoluptatis aut uanitatis occupationibus agitari, ut dicit Ioannes Saresburiensis episcopus in Polycratice suo: Ociositas inimica est animæ. Si nō legero, si nō studuero, dormitabit anima mea præ tædio, & hostes mei animæ meæ sabbara deridebunt. Certe solo sacri eloquiū testimonio Christus contra omnes diaboli tentationes usus est in deserto. Et quia sine tentationibus uix hora dimidia transigitur claustralis uita, ideo nobis necessaria sunt sacra scripturæ suffragia, cuius lectio frequens, conatus hostiles euacuet atq; turbines æstuantium tentationum quadam gratiæ serenitate tranquillet. Non potest autem esse præclarior famæ titulus in prælato, q̃ si subditos uerbo instruat & exemplo, reddens eos acceptabiles domino sectatores bonorum operum, in similitudinem huius quod scribitur figuratiue in Genesi: Elyeser præerat omnibus quæ habuit Abraham.
Elyeser

Gen. 24.

Elyseus interpretatur dei mei sanctificatio, & designat figuratiue prælatus, per cuius discretam eloquentiam sanctificari debent subditi: Melius ei est domum suam augere moribus quàm possessionibus, melius est celum implere quàm horreum. Nunquid uox saluatoris est ad principem Apostolorum & prælatorum: Si diligis me, possessionum terminos dilata, auge reditus, multiplica uinaria, ædifica domos altas. Legimus eum dixisse ad Petrum: Si amas me, pasce oues meas. Hæres ergo & uicarius Petri, id est, prælatus, pasce re debet oues, scilicet subditos suos, euangelizando, facere debet opus euangelistæ & pacis, faciat alium pro se molere, id est, curam possessionum & sollicitudinem alteri commendat. Ipse animarum salutem solerter intendat. Magnis additus est, non debet nimis occupari. Minima & uilia sunt quæcumque ad seculi quæstus, & non ad lucrum pertinent animarum. Vacuenda secularibus oportet esse animum diuinæ seruitutis obsequio consecratum: Modis ergo omnibus caueat prælatus ne secularibus se inuoluat. Nulla enim consonantia est spiritus dei ad spiritum huius mundi. Adhuc replico: Semper sit prælatus in exercitio scripturarum & cum omni diligentia non solum uerbo, sed opere & exemplo curet parare domino plebem perfectam. Aedificet subditos sibi, uultu, aspectu, gestu, habitu & incessu. Viuere & non dare operam ut recte uiuatur, uitam perdere est. Igitur sic præsit ut profit. Væ his qui præsidere hominibus, nisi præsideat eis deus. Sunt qui honores uirtutes reputant, suisque meritis adscribunt gradum eminentiæ, quæ in ira dei fortassis adepti sunt. Vereor ne de illis queruletur dominus & dicat: Ipsi regnarunt & non ex me. Principes extiterunt & ego non cognoui. Ira est non gratia, cum quis ponitur super uerum

Prælato modis omnibus
caueda πολυ
πραγµατευν

PRAEFATIO AVTHORIS,

noris assumptio multis tēratio & facta est subuersiōis
 Heb. occasio. Hoc ergo praelatus quisq; sentiat in semetipso
 quod & in Christo Iesu, ut sicut exinaniuit se formam
 serui accipiens: sic eorum qui sibi subiecti sunt, seruum
 se reputet humilem & abiectum. Non sit sibi dedecori
 humilitas, quæ decuit filium dei. Non itaque se domi-
 num exhibeat, sed ministrum. Petrus Apostolus dicit:
 Non dominantes in clero, sed forma facti gregis in
 populo. Vnde gloriabitur miser homo de immundo
 conceptus semine, genitus in peccato et natus breui ui-
 uens tempore, fugiens uelut umbra, & nunquā in eo-
 dem statu permanens? Qui tumet inani gloria, omni-
 ni uacuuus est, tam plenus nihilo, quam superbiæ uen-
 to. Si gloriari oportet, ait Apostolus, de meis infirmi-
 tatibus gloriabor. Gloria enim praelati est si seipsum
 miserum iudicat & infirmum insufficientem oneri, &
 ti quæ esse de honore indignum. Hæc Petrus Blesensis. Audiant præ-
 beat. lati & paueant, qui se in scripturis diuinis, ut subdi-
 tos prædicando ædificant non exercent, comminatio-
 nem domini Iesu dicentis Matt. utgesimotertio. Vt uo-
 bis scribæ & pharisæi, qui clauditis regnum cælorum
 ante homines. Spiritualiter secundum Chrysostomū
 regnū cælorū sunt sacræ scripturæ, quia in eis regnū
 cælorum est insertum. Ille autem claudit hoc regnum
 alteri, qui clauem perit & non aperit, scilicet qui ha-
 bet scientiam & docere contēnit. Beda super illud: Pa-
 stores loquebantur ad inuicem: Non celauere silentio
 pastores arcana, quæ diuinitus agnouerant: sed qui-
 buscunq; potuere, dicebant, quia & spirituales ecclesie
 pastores in hoc maxime sunt ordinati, ut uerbi dei my-
 steria prædicent, subiectos suos cælestibus scriptura-
 rum pascuis nutriant, & mira quæ in scripturis didi-
 cerant, miranda suis auditoribus ostendant. Porro sub-
 diti,

diti, prout diffusius dicetur in sequentibus, debet præ
 lato suo & patri suo spirituali propter curam & cōseruationē, obedientiā, beneuolentiam & honorē. Et me
 rito. Nam ipse pro eis tenetur reddere rationē, tene-
 tur eos instruere per informationē, tenetur eos foue-
 re per compassionem. Iste pater debet sicut Helias, de
 quo dicit Helizeus. Pater mi pater mi, currus Israel et
 auriga eius. Et sic talis prælatus debet esse ut currus,
 supportans suauiter debilitates infirmorum, ut auri-
 ga pungens uiriliter negligentiam acediosorū. Itē de
 bet esse arca domini, in qua fuerūt uirga Aaron tabu-
 læ testamenti & manna. Ista in prælato debet esse, uir-
 ga castigationis, tabulæ informatiōis, & manna con-
 solationis. Itē habere debet nō solum faciem leonis per
 austeritatem, sed etiā faciem hominis per mansuetudi-
 nem & pietatē. Vnde August. Consolatione pius pater
 sit ad omnes. Exhibere se debet maioribus deuotū, mī-
 noribus blādum, æqualibus māsuetū, rigidū superbis,
 benignū humilibus, misericordē pœnitētibus, inflexi-
 bilē obstinatis. Docet Plut. & recitat in Polycr. qd pri
 ceptus debet esse in populo sicut citharæd⁹. Nā sicut citha-
 ræd⁹ chordas oberrātes cōpellit & ad dulcē harmoniā
 adducit: ita princeps siue prælatus nūc rigore iustitię,
 nūc remissione clemētię subditorū faciet harmoniā.
 Hoc aut certū est qd tutius est chordas remittere q̄ pro-
 tēdi. Remissa nāq̄ per artificiū corrigitur & debitā so-
 ni reddit gratiā, quæ aut semel rupta est, nullo artifi-
 cio reparatur. Propter qd scribitur in Prouerb. Mise-
 ricordia & ueritas custodiūt regē, & roboratur clemē-
 tia thronus eius. Vnde Seneca de clemētia: Nullū cle-
 mentia ex omnibus q̄ regem magis decet. Et capite ter-
 tio: Clementia in quamcūq̄ domum peruenit, eā feli-
 cē & tranquillā præstabit. Et insga cap. 4. Si dñ placā-
 bile

Hebr. 13.

4. reg. 2.

Lib. 4.

Prou. 2.

lib. 1. ca. 2.

P R A E F A T I O A V T H O R I S,

Aeneid. 6.
Val. Max.
Ethic. 8.

& tranquillam præstabit. Et infra cap. 4. Si dii placabiles & æqui, delicta potētū nō statim fulminibus persequūtur, quāto æquius est hominē hominibus præpositum miti animo exercere imperium æquiratis. Et infra eodem capitulo optime docet ex principum conscientia, qualiter debent se habere ad subditos, dicens: ut se talem exhibeat princeps ciuibus, quales sibi deos uelit esse. Sic etiam Aeneam docuit Anchises pater suus, sicut recitat Virgilius. Vnde Valerius de Alexandro, libro quinto, capite primo dicit sic: Alexandro ut infinitam gloriam bellica uirtus: ita primum amorē clementia meruit. Hinc est quod Aristoteles dicit: quod similis est comparatio regis siue prælati ad subditos, & patris ad filios, et pastoris ad oues. Ideo Christus nō Ioannem constituit principem ecclesiæ sed Petrum, ut qui infirmus fuerat, & per consequens compassionem induerat, compassionis uiscera singulariter obtineret. Hæc de conditione boni prælati ex industria in superiori libellulo qui intitulatur Speculum prælatorū, omissa sunt: ut si prædictum Speculum & istud diuissim scriberentur, prælati in presenti utcumque instruerentur: quemadmodum etiam in sequentibus quandoq; factum reperies.

SPECVLO

RVM STATVS VITAE

humanæ. Liber II.

De subditis.

De uitio propria uoluntatis.

CAPVT .I.

IRCA primum principale, uide licet circa materiam & uitij propria uoluntatis, tanquam fundamentum loco thematis accipio uerbum illud domini Iesu, quod est apud Lucam: Pater si uis, transfer calicem istum à me. Veruntamen non mea uoluntas, sed tua fiat. Vnde dicit Hieronymus gloriosus: Vsq; in finem non cessat nos docere patribus obedire, & uoluntatem eorum uoluntati nostræ præponere, quoniam uoluntatem patris spiritualis ubiq; sequi oportet & hanc inquirere. Hoc ergo uerbum, scilicet fiat uoluntas tua & non mea, qd dixit ipse beatus Iesus, forma, exemplum & meritum ueræ obedientiæ, quando passioni suæ finali appropinquauit, esse debet quasi signum in manu omnium religiosorum, & quasi appendix quid ob recordationem inter oculos eorum. Christus namq; crucifixus est quasi liber extensus ante oculos nostros, ut ad eius exemplar nos transcribamus in obedientia, paupertate, & tribulatione eius passioni

Luc. 12.
Hierony.

Exod. 13.

E nos

nos conformando. Vnde in Deuteronomio dicit Moyses: Erit uita tua quasi pendens ante te. Vita nostra Christus est, qui ante nos pendet sicut exemplar ante oculos scriptoris. Ipse est liber iste, de quo dicitur in Apocalypsi, qui scriptus est intus & foris, id est, in anima & corpore, & in summo margine nihil uacuum remansit in eo, quod non fuit exaratum. Plenus enim fuit tribulatione & miseria spiritu & anima, corde & corpore, singulis membris & sensibus. Clauis, spinæ & lancea quæ

Exo. 25 si penes fuerint libri istius scribentes. O igitur claustralis audi quod tibi in Exo. precipitur: Inspice & fac secundum exemplar quod tibi in morte. id est, in Christo monstratum est. Quasi diceret: Inspice exemplar Christi obedientiæ, quod tibi in morte caluarie monstrauit, humiliando se factus obediens usque ad mortem: uel quod tibi monstrauit in morte totius sue excellentissimæ uitæ, & fac secundum exemplar illud ipsum efficaciter imitando. Si enim ait Greg. membra summi capitis. id est, Christi sumus, eum cui connecti mur imitari debemus, scientes quod quantum quilibet se imitatione obedientiæ & propriæ uoluntatis abnegatione hic ei conformare studuerit, tanto ei propinquior in cælesti patria & in claritate gloriæ familiarior apparebit.

Grego. Verum ne ob defectum ordinis, in hac utilissima & latissima materia propriæ uoluntatis pertactada deuiemus, considerandum nobis est, quod propriæ uoluntati plene renūciare debemus, præcipue propter quatuor. Primo quia displicet deo. Secundo, quia placet diabolo. Terrio, quia nocet proprio subiecto. id est, ei in quo est. Quarto, quia toti congregationi est periculosa & damnosa. Dico primo, quod propria uoluntas displicet deo, quia per hanc quilibet subditus propriæ sensualitati seu uoluntati inhærens, deo contumeliam & iniuriam facit. Nam

**In lib. simi
litud.**

sicut dicit Anselmus, quando monachus aliquid uult

vel facit per propriam uoluntatem deo quasi coronam
 suam aufert. Sicut enim corona soli regi competit: sic
 propria uoluntas soli deo conuenit, quia solus deus
 quidquid uult, debet uelle propria uoluntate ita ut
 aliam quam sequatur, non habeat supra se. Iterum
 propria uoluntas summe displicet deo, quia per eam
 quilibet propriæ uoluntatis deo dominium suum aufert.
 Vnde Gregor. Quasi a se iugum dominationis sui con-
 ditoris excutit, qui eius uicario per obedientiam sub-
 esse contemnit. Vicarij etenim honor siue contemptus
 redundat in dominum. Idem in registro ad Eusebium
 abbatem: Qui se contra præpositos suos erigunt, profe-
 cto ostenditur, quod esse serui dei contemnunt. Orige-
 nes super Leuiti. Seruus si dño irreuerens sit, per hunc
 corporale dñm in dñm maiestatis cõrumliam patat.
 Hoc etiam patet in Num ubi ait Moyses ad inobedien-
 tes & rebelles: Nō cõtra nos est murmur uestrum, sed
 cõtra dominum. Similiter hoc patet primi reg. octa-
 uo, ubi dixit dominus ad Samuelem: Non te abiece-
 runt, sed me, ut regnem super eos. Dicit ergo Grego-
 lib. suo de cõflictu uirtutũ & uiciorũ: Sicut dñi obtem-
 perandũ est imperio ita humano necesse est subdi-
 miterio. Ipse enim dicit: Qui uos audit, me audit: &
 qui uos spernit, me spernit. Ita, inquit, oportet: sed si
 talis esset, qui imperat per quem deus imperet. Sed A-
 postolus econtra: Non est potestas nisi a deo, quæ au-
 tem a deo sunt ordinata sunt. Itaque qui resistit po-
 testati, dei ordinationi resistit. Quales enim debeant
 esse qui imperant, non est a subditis discutendum.
 Hæc ille. De quo etiã sic dicit Augustin. Eia sacerdo-
 tes dei, cauete ne deficiatis in tẽtationibus, cauete ne suos presby-
 teros rebelles & inobedientes mihi sitis publice uel occulte, teros
 quia omnis potestas a deo est, & qui potestati resistit,

E n deo

Orig.

Num. 16.

Cap. 4

In sermo. ad

SPECVLVM

deo resistit, qui ad prelatos dicit in Luca: Qui vos audit, me audit: & qui uos spernit, me spernit. Non tamen ueni ut potestatem super uos haberem: sed tantum ut cum fratribus meis in solitudine uiuerem. Et ecce nunc episcopus sum. Cauete igitur ne mihi resistatis, quia omnes potestates, siue sint mundi siue ecclesie, a deo ordinatae sunt. Nam cum dominus leprosos mundasset ad potestatem eos misit, dicens: Ite ostendite uos sacerdotibus. Et ad Samuelem cum sperneretur a Iudaeis, ait dominus: Non spreuerunt te sed me. Et ad Moysem: Homo quicumque fecerit superbiam in sacerdotem, id est in praelatum, a iudice morietur. Hanc Augu. Propterea consulit Hieronymus gloriosus cuilibet subdito, dicens: Praepositum monasterii timeas ut deum, diligas ut parentem, credas tibi salutare quidquid ille preceperit, nec de praelati sententia iudices tu, cuius officium est obedire & implere quae iussa sunt. De hoc etiam in

Li. 6. ca. 26. Polycratice sic legit: Plane in insensibile principis statum quidquam presumere quandoque crimine exitit laesa maiestatis, & morte acerbissima prout ueteribus placuit puniendum. Quis ergo in imagine dei, qui est princeps, malitia presumente impune offendet? Proinde consiliosissimum est illud Sapientis: In cogitatione tua regi non detrahas, & in secreto cubiculi tui ne maledixeris diuiti, quia aues caeli portabunt uocem tuam, & qui habet pennas annunciabit sententiam. Nunquam ergo quidquam licebit in opere aut uerbo, cum & ipsa cogitatio cubiculiq; secretum & sententia cordis arceatur, ne quid molitur aut concipiat aduersus principem seu praelatum. Et subditur ibidem libro octauo ca. decimo septimo. Sicut imago deitatis princeps siue praelatus amandus uenerandus est & colendus. Et ideo ad istam pestem mortiferam propriae uoluntatis cui-

tadam, reddere debent subditi praelatis suis obedienti-
 am & subiectionem. Dicit Aristoteles quinto Ethico-
 rum, quod quilibet tenetur ei dare mercedem qui pro
 se laborat: sed praelatus laborat pro tota multitudine:
 ergo danda est ei merces a tota multitudine. Hæc
 autem merces est obedientia & reuerentia cum dile-
 ctione filiali. Vnde Petrus admonet: Regem honorifi-
 care. Et concordat Apostolus: Qui bene præsumunt præ-
 byteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui
 laborant uerbo & doctrina: duplici scilicet honore,
 ut eis obediatur & reuerentia exhibeatur. Multa
 legimus quæ ad paternæ reuerentiæ obseruantiam ef-
 ficaciter exhortantur, tam filios carnales quàm spiri-
 tuales. Decius imperator, cum Decium filium suum im-
 periali diademate proponeret insignire, rēnu-
 ciavit. Decius iunior dicens: Vereor ne si fiam imperator, dedis-
 cam esse filius. Malo esse non imperator & humilis fi-
 lius, quam imperator & esse filius indeuotus. Imperet
 pater meus, meum imperium sit parere humiliter im-
 peranti. Philippus inter Romanos imperatores pri-
 mus fidei Christianæ professor, Philippum filium ha-
 buit, qui cum esset pater uiuente & consentiente in im-
 perialem apicem sublimatus, summæ sibi gloriæ ad-
 scribebat, quod habebat patrem superstitem, cuius im-
 peris non minus humiliter obediebat imperator, quàm
 miles deuotus. Hermes Anathoclei regis filius, cum
 pater eius ageret in extremis, & a populo postulare-
 tur in regem, respondit se regni officium non debere
 præsumere quamdiu pater eius uiuere speraretur: cuius
 prudentia & reuerentia erat in administratione rei
 publicæ approbata. Volusianus imperator, Galli im-
 peratoris filius, licet cum patre suo imperaret, nihil
 tamen habere se commune cum patre proposuit, nisi
 E in quod

Cap. 7.

1. Petr. 1.

1. ad Timæ.

5.

Imperatoris
 quorundam
 insignis er-
 ga parentes
 obedientia.

Heb. 12

Valeriani
Impe. in pa-
rentē impie-
tas grauer
punita

Eph. 1. ca. 2

quod cum pater eius occideretur ab hostibus, se pro eo & cum eo permisit occidi. Ecce charissimi quanta reuerentia & obedientia filiorum carnalium ad patres suos carnales. Sed subditi in religione qui spirituales filij sunt, maiorem utiq; reuerentiam & obedientiam exhibere debent parentibus suis spiritualibus, scilicet praelatis, iuxta illud ad Hebraeos: Patres quidem carnis nostrae eruditores habuimus, & reuerabamur eos, nū multo magis obtēperabimus patri spirituum & uiuemus. Et ibidē capi. sequenti hortatur subditos ad praedicta duo, scilicet reuerentiā & obedientiā obseruandā, dicēs: Obedite praepositis uestris & subiacete eis. Ipsi enim uigilāt quasi rationē pro animabus uestris reddituri, ut cū gaudio hoc faciāt & nō gemētēs. Hoc enim nō expedit uobis. Declaratur etiā exēplis quantum sit execrabilis irreuerētia atq; iniuria parentibus irogata. Valerianus imperator de cuius tyrannide beati martyres Sixtus & Laurentius, felici triumphare martyrio, quia quadā die patrē suū atrociter uerberauit, a Sapore rege Persarum captus, apud eū adeo ignominiosa seruitute cōsenuit, quod quoties rex ascēsurus erat equū, Valerianus humi accliuus cū in sellam dorso nō manibus extollebat, uitāq; in hac probrosa seruitute finiuit. De Absalon taceo, quia historia nota est uniuersis. Adramalech & Sarasar filij Sennacherib, quia persecuti sunt patrē suū, a regno expulsi, dati sunt in captiuitatem, in opprobrium & in mortē. Demetrius filius Demetrii regis patrē suū crudelissime persecutus, uagus & profugus sup terrā uitam miserā in exilio terminauit. Aristobolus quia matrē suam regnantem uinculis carceralibus mācipauit, in morte et sanguine fratris sui Antigoni, quē sup omnia diligebat, miserabiliter exspirauit. Quia in Polycra dicitur quod

quod parricidij species est & sacrilegij instar, parentis
 leges siue madata impugnare aut euacuare. Ex his &
 alijs innumerabilibus exēplis cōsiderēt subditi, quāta
 pœna merēt puniri, q̄ parētes suos spirituales, id est,
 praelatos, contumelijs siue iniurijs afficiūt & diffamāt
 detractionibus: si tā infauis euētibz puniuntur, in-
 iuriā parētibz carnalibus irrogantes. Est enim iustū,
 qd sic se habeat pœna religiosi filij spiritualis ad pœ-
 nam secularis filij carnalis: sicut culpa religiosi spiritu-
 alis filij, se habuit ad culpā carnalis filij & secularis: ita
 quod illa proportiōe, in qua culpa spiritualis filij, ex-
 cedit culpā carnalis filij, iustum est q̄ pœna spiritualis
 filij excedat pœnā carnalis. Vtinam scirent omnes sub-
 diti spirituales praelatorū filij, q̄ grata, q̄ fauorabilis,
 q̄ suavis, q̄ amabilis & deo acceptabilis sit erga spiritu-
 alem patrē affectio & subiectio filialis, q̄ uero execra-
 bilis & damnata atq̄ pœnalibus exterminanda suppli-
 cis irreuerētia & inobediētia in patrem spiritualem.
 Amoue à sole solis radiū & non lucet, riuū à fontibus
 & arefcit, ramum ab arbore & ficcatur, membrum à
 corpore & putrescit. Separa filiū à dilectione & sub-
 iectione paterna & iam non est filius, sed frater & col-
 lega eorum quibus dicitur, uos ex patre diabolo estis.
 In principio Esaia legitur, filios enutritui & exaltaui,
 ipsi autem spreuerunt me: ultimum autem uerbum
 eiusdem prophetae est, uermis eorum non morietur,
 & ignis eorum non extinguetur. Porro mihi uidetur
 degenerare filius, cuius uolūtas à paterna uolūrate dif-
 sentit. Hæc Petrus Blesē. Legit in historijs & gestis
 Romanor. quod quidā rex nobilis & sapiens uxorem
 duxit dilectam, quæ debitæ dilectionis immemor, tres
 filios genuit ex adulterio, qui semper patri erāt rebel-
 les, & in nullo obediētes nec similes. Deinde de se-
 lib.

Historia de
 filijs in pa-
 ternū cada-
 uer seuen-
 tib.

SPECVLVM

misit regis unum filium genuit, quem nutriuit. Acci-
 dit autem quod rex finito dierum circulo moreretur,
 corpusq; suum cū regali sarcophago clauderetur. Post
 cuius obitum filij supradicti pro regno litigauerunt.
 Miles quidam ueteranus quondam mortui regis secre-
 tarius hoc uidens, specialibus regni primatibus & mi-
 litibus sic inquit: Audite cōsiliū meum. Expediit uo-
 bis ut corpus sepulti regis de sepulchro tollatur, &
 quilibet filiorū arcum cū sagitta paratum habeat, &
 quicumq; regem profundius sagittauerit, iste regnū
 habebit. Et placuit omnibus consiliū illud, & patrē
 suum de loco effoderunt, & ad arborem ligauerunt.
 Primus sagittam iaciēs manum dexteram patris gra-
 uiter uulnerauit, quare tanquam hāres futurus glo-
 riabatur. Secundus torquēs sagittam propius in os sa-
 gittauit. Tertius autem cor patris perforauit cum sa-
 gitta, qui se putabat regnum prae ceteris fratribus su-
 is sine omni lite certissime possessurum. Quartus uero
 cum attēderet corpus patris grauit̃ uulneratum, in-
 gemuit, & uoce lamētabili dixit: Absit a me, quod ego
 corpus patris mei aut uiuum aut mortuū unq̃ lādā, &
 osculatus est illud cum magna reuerentia & dilectio-
 ne. His factis, reges, principes, simulq; totus mundus
 eundem iuuenem eligentes tanquam uerum heredem
 & regem in solio patris locauerunt, & alij tres filij o-
 mni dignitate erant priuati, quia probati sunt non fu-
 isse regis ueri filij. Mystice per istos quatuor filios
 regis intelliguntur quatuor genera religiosorū, quo-
 rum tria excipientur ab hereditate filiorum dei. Nam
 per illum qui dexteram patris sagitta uulnerauit, si-
 gnificantur illi qui lingua sua patrem suum spiritua-
 lem scilicet praelatum diffamant, eiusq; bonam famā
 quae per dexteram intelligitur, detrahendo uulnerāt.

Et hi maledictionem Cham incurrunt, qui uerēda pā-
 tris sui nudata non operuit, sed suis fratribus nuncia- **Gen. 14.**
 uit. Lepram quoque Mariæ incurrunt, contra quam
 dominus iratus recessit ab ea, & ipsam lepra percus-
 sit propter detractionem commissam in Moysen du- **Isidorus.**
 cem & principem populi Israel. Isidorus libro tertio,
 de summo bono: Cham filij Noe sententia damnatur,
 qui suorum præpositorum culpas in publicum pro-
 dunt, habituri Sem meritum & Iaphet, si reuerenter
 operierūt. Propter quod licet omnis detraçtio sit pro-
 hibita, tamen de prælatis & principibus fit specialis **Exod. 20.**
 prohibitio in Exodo, ubi dicitur: Dis non derraheas, et
 principi populi tui non maledices. Deos ut glosa no-
 tat, sacerdotes populi aut iudices qui ecclesiæ princi-
 pantur, uult intelligi. Cum enim, inquit, omnis de-
 tractio pernicioſa sit, in illos tamen pernicioſior est.
 Et recte dicuntur dñi, quia uices agunt dei. Præ-
 latis namque dicitur in Lucā: Qui uos audit, me au-
 dit: et qui uos spernit, me spernit. De hoc uicio detra-
 ctionis subditorū contra prælatos sic scribitur in Po-
 lycratice. Cum Apostolus uicia gentium multa enume-
 raret, nouissime & quasi in culmine malorū, siue pro- **Lib. 6. capi.**
 fundo rectius dixerim, posuit detractores eosq; tan- **23.**
 quam singulari nota diuinæ bonitatis hostes expri- **Rom. 10.**
 mens, quasi solos deo odibiles esse pronunciat. Verun-
 tamen illos deo odibiliores inter ceteros esse credi-
 derim, quia latentī odio amiciciam simulant, & de-
 trahendo secreto suos prælatos insequuntur. Sed quos
 deteriores dixerim, an adulatores an detractores, nō
 satis liquet: utrunque tamen uicium apud antiquos
 inuenio morte mulctatum. Nam & Athenienses Thi-
 magoram inter officia salutationis Dario regi more
 gentis illius adulantem capitali supplicio affecerunt.

SPECVLVM

& Lacedæmoniorum senatus Charistolum interim
iussit, eo quod magnorum uirorum, id est, principū
& prælatorum, facta carpere maluit quàm palam ui-
rili constantia arguere. Hoc enim apud bene compo-
sitos semper licuit, ut quisq; suo iudicio uteretur pa-
lamq; reprehenderet, quod nequaquam recte factum
uideretur. Siquidem hanc reprehendendi licentiam
charitate subnixā libertas approbat, & tyrānica dum
taxat rabies perhorrescit & impedit. Ceterū nō est co-
tus conuiuentium nisi religiosissimus sit, quem liuoris
stimulus non attingat. Vbiq; tamen qui il uisioribus
clarescunt meritis, alicui⁹ inuidiæ toxicato dente ro-
duntur: sed præ cæteris, serui dños, prælatos subditi,
• insequuntur. Nā sicut seruorū, ita & subditorū genus
plerumq; querulū est, aut se iniuste premi aut indigne
remunari, aut officia male administrari causatur,
rarōq; inuenies qui in aliquo nō detrahat prædenti,
& si interdū omnia recte gerantur. Comicos relege, re-
uolue Tragicos, familiā fere semper patrifamilias ui-
debis ingrātā. At non mō in curiā, sed & in schola, &
in claustro, sed in capitolio morē hunc miraberis ob-
tinere. Quæ uero ad gratiā sine inuidia uia expeditis-
sima sit, senex docet in Andriā, dū filiū omnibus obse-
qui, neminē lædere, refert. At quoq; sanctus Aug. qd
dentē caninum uel euitabit cautissima humilitas, uel
retōdet solidissimā ueritas, alia siquidē uirtute nemo
detractionis declinat aculeos. Hæc ibidē. Per secūdū
filiū scilicet qui patrē suū in os sagittauit, designatur
illi qui prælato suo aliquid ipsis iubēti audacter respō-
det nō faciā, uel cū murmure faciunt. Et de talibus in-
uerecundis & audacibus maxime iuuenibus secundū
sentētiā beati Bernar. nō est spes. Nā dicit etiā Ambr.
Sicut in uia seculi audacia fortitudinē, ita in uia dei
auda-

Terent.
August.

Bernar.
Ambros.

Audacia debilitatem parit. Per tertiū filiū qui cor pa-
 tris uulnerauit significatur illi, qui occulte in corde suo
 cogitationes malas & murmuraciones & temeraria
 iudicia suspitionesq; falsas contra prælatum suū por-
 tant & nutriunt. Contra quos dicit doctor ecclesiasti- **Ecc. 10**
 cus: In cogitatione tua regi ne detrahas, de illis scilicet
 aliqua mala su picando uel temere iudicando, ne dum
 foris obloquendo, quod peius est. Itaq; nō solū uerbo
 talibus personis prohibet scriptura detrahere, sed eti-
 am cogitatione. Per quartum filium designatur per-
 fectus claustralis uerus dei adoptiuus filius, q quidqd
 a prapposito patre sibi prælato fuerit imperatum, sic
 accipit, quasi de celo sit ore dei prolatum, nihil repre-
 hendens, nihil diiudicans, nil discutiens, in nullo peni-
 tus murmurare præsūmes. Et hic talis in fine leuabi-
 tur a principibus id est, a sanctis angelis dei & ab o-
 mnibus sanctis cū iubilo ineffabili in uitam æternam
 suscipietur, dicente ad ipsum Christo: Veni benedicere **Matt. 25**
 patris mei, implesti humiliter quæ præcepi, accipe li-
 beraliter quæ promissi. Sed sciendū, quod hanc reue-
 rentiā & obedientiam exhibendam prælatis speciali-
 ter impedit inuidia. Vñ Ouid. in Metamorphoseos de-
 scribens inuidum, inter cætera dicit, quod summa ca-
 cumina carpit, quia semper cōtra superiores suos præ-
 latis inuidus quisque garrat. Et addit idem expector
 dicens, quod inuidia est uitium uilium personarum
 pro tanto, quia personæ abiectæ semper inuidet su-
 perioribus, & omnis inuidus ideo inuidet, quia se in-
 feriore alio in aliq, qd appetit, esse uidet. Inferior pla-
 neta eclipsat superiorē, et nō ecōtra, ut patet de sole et
 luna: ita regulariter illi q min⁹ ualēt in uirtutibus, &
 sunt meritis & gratiis interiores, obūbare nitūt p in-
 uidiā et detractionē meliores. Et ideo signāter ait Job:
 Paruulū

SPECVLVM

**Iob. 5.
2. lib. Meta-
mor.**

Paruulum occidit inuidia. Et subdit ubi supra Ouidi-
us dicens, quod inuidus flatu suo, id est, ex uerbo mali-
tioso polluit omnem populum & urbem quam attin-
git, hoc est monasteriū quod inhabitat, & omnes de
conuentu qui libenter ipsum audiunt, inficit, quia eos
secum ad murmurandum contra prælaturum inducit.
Sed audiat talis quid Bernardus dicit libro suo de con-
sideratione ad Eugenium papam: Si, inquit, is qui mur-
murat secundum animam mortuus est, qui instigat
quomodo uiuit? Quasi diceret, nullo modo, sed dam-
nabilius mortuus est, qui alium ad uitium murmuris
instigat, imo sicut scribitur in libro de perfectiōe euā-
gelica, Instigans alios ad murmurandum malo suo
exemplo uel pernicioſa detractiōe, similis est Lucife-
ro, qui ex paradiso dei eiectus, nec in aëre præ nimie-
tate malitiæ suæ habitare permissus, in inferni detru-
sus caliginem, uersutias suggerit omnibus clāmoni-
bus per orbem uagantibus & insidiantibus uitæ præ-
cipue sanctorum. Idcirco secundum beatum Bernar-
dum, nihil sic horrendum est, ut murmur in congre-
gatione. Murmur enim ualde diffusiuum est, quia si-
cut uno porco grunienti alij idem incipiunt: ita mur-
mur unius facile facit alios murmurare. Sed audiant
huiusmodi adhuc ad terrōre emēdatiōem, ipſorū, qđ
dicat Ioannes Chrysostomus sermōe. 7. sup episto. ad
Hebræos: Si, inquit, filij Israel terram promissionis in-
trare non potuerunt, qui tantas calamitates pertule-
runt in eremo quia murmurauerūt, quomodo nos cæ-
lum merebimur, si murmuratores fuerimus? Quasi dī-
cat: Nullis meritis nullis laboribus murmuratores re-
gnū cælorum acquirere possunt, teste beato Grego-
rio, qui dicit in homilia, qđ regnū cælorū nemo qui
murmurat accipere potest. Præterea quoniam ut
apud

Esaia. 21.

apud Esaiam scribitur, quod speculator idem praelatus
 annunciare debet supple subditis quaecumque uide-
 rit, id est de scripturis diuinis cognouerit seu intellex-
 erit, ideo necesse mihi ad liberationem anime meae ui-
 detur, sanctorum doctorum autoritatibus ostendere
 subditis meis, imo uniuerfis in sancta religione profes-
 sis, plures ipsius uitii murmuris malas & prauas condi-
 tiones. Prima est quod peccatum murmuris con-
 tra dicta uel facta praelatorum specialiter reputatur con-
 tra deum esse, ut dictum est. Vnde Gregorius: Qui con-
 tra supraposita sibi potestate murmurat, liquet quod
 eum redarguit, qui eandem potestatem homini de-
 dit. Cum enim omnis potestas sit a deo, sicut qui resi-
 sit potestati dei ordinationi resistit secundum Apostolum **Rom. 13.**
 lum ad Romanos: ita qui murmurat contra eam, con-
 tra dominum dicitur murmurare. Propter quod sicut
 dicit Climachus: Cum tibi tua cogitatio suggerit diu-
 dicare praepositum, resili sicut a fornicatione, & omni
 no huic serpenti non locum, non quietem, non introi-
 tum, non initium praebes. Dico uero ad draconem
 cogitationi principantem: O seductor non ego mei prae-
 lati, sed ipse meum suscepit iudicium. Non ego illius,
 sed ipse meus constitutus est iudex. Et sequitur ibidem:
 Noli admirari & stupere super id quod dicturus sum,
 habeo enim Moysen hoc una mecum praedicantem.
 Expedi in deum & non in patrem, hoc est, praelatum
 peccare. Deo enim ad iram concitato, praelatus noster
 potest eum reconciliare, isto uero a nobis conturbato
 aliquem pro nobis deum exorantem & propitium facientem
 ulterius non habemus. Ex praedictis Climachi senten-
 tiis uenerabilis magister Gerardus Groet in una epi-
 stola ad quendam nouitium in domo Carthusiensis pro-
 pe Ltodium eundem taliter admonuit dicens: Caue di-
 li

S P E C V L V M

Igitur, ne superiorē uel eius facta iudicaueris, uel ad
 malū interpretat⁹ fueris, & oē uerbū mētis tuę uel cogi
 tationē quācūq; cōtra superiorē suspicādo quodcūq; parū
 malū de eo uel de factis ei⁹ abhorre & poñce a te: sic co
 gitatiōem fornicādi horres uel abijs, & suade men
 ti tuę, quod omnes tales certissime a diabolo sunt &
 laquei diaboli. Nec admittas nec applaudas quemcū
 que monachum tibi dicentem mala de superioribus
 uel suadentem superiorem minus sapiēter uel minus
 bene agere, sed auertēs te mox ab eo ueluti a facie ser
 pentis concitus abscede. Vnde etiam in Polycratico li
 bro septimo, capitulo uigesimo, de eodem dicitur sic:
 Nos igitur maximam habeamus sollicitudinem circa
 dei uera dogmata, & circa prælatorum honestatem
 seu reuerentiā, quia per eam maxima nobis dona
 dabūe deo, & ea quę sunt firma habebim⁹ & quę nōdū ue
 uenire accremus. Bñ autē uniuersa gerit & cōpeten
 ter, si rei seu operis principiū fiat decēs et amabile deo.
 Hoc autē futurū esse credimus, si sacra obedientie uotū
 humiliter & simpliciter sine murmure custodiat. Se
 cūda praua cōditio murmuris est quod mutat statū religi
 osi in statū alium. Claustralis namq; murmurans in
 statuam uertitur. Statua uidetur esse homo & non
 est, talis uidetur esse monachus & non est. Ideo dixit
 Pastor in uita spargum: Qui querulosus est monachus
 non est. Ex quo patet quod murmur facit de mona
 cho nō monachū, quod est ualde horribile. Tertia est
 quia hoc fuit proprium uitium Iudæorum in deser
 to, in quo grauitē & frequenter offenderant deum,
 scilicet murmurando contra Moysen & Aaron. Ita
 que subditi contra suos prælatos murmurantes imi
 tantur Iudæos, qui sunt a domino reprobati, quod
 est miræ insipientiæ. Vos autem charissimi non sitis
 obse-

obsecro imitatores Iudæorum, sed uenerabilium parentum beatissimi Ioannis Baptistæ, de quibus scribitur, quod erant iusti ambo ante deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus domini sine querela. Lucæ primo. Nolite murmurare inuicem, dixit saluator, ut refert Ioannes. Omnia facite sine murmurationibus, ut scribit Paulus ad Philippenses. Vnde dicit autor summæ uitiorum. Peccatum murmuris aliquando fuit Iudæorum, sed modo dicitur esse monachorum.

Ioan. 6
Philip. 2

Quarta est quod murmuratio corrumpit socios ad modum lepræ, animamque murmurosi leprosam efficit. Vnde Augustinus ad fratres de

August.

cremo, sermone tertio: Attendite fratres ne murmuratores sitis. Nam sicut lepra proprium corpus deuorat & sibi adhaerentes inficit, sic & murmuratio non solum seipsam, sed etiam cunctos audientes occidit. Igitur o fratres mei, o lætitia cordis mei, deponite murmuram, claudite infra dentes linguam, apponite custodiā ori uestro. Non enim ad monasteriū uenistis ut murmuratis, sed ut mūdānis omnibus cōculcatis, in monasterio sancte, iuste & pie uiuere ualeatis. Quod si non feceritis (quod deus auertat) melius fuisset quod nati non essetis uel non fuissetis, quia melius est omnino esse carere quam in inferno cum murmuratoribus & detractoribus æternaliter iacere. Hec Aug. Quinta mala cōditio murmuris est, quia murmur est specialis dei offensio, a qua summe debent omnes homines cauere. Vnde hoc peccatum non solum in futuro sed etiam in presenti deus horribiliter punit. Propter hoc enim Maria soror Moyse percussa est lepra. Hæc Maria quæ murmurauit contra Moysen animā subditorum significat, quoniam prælato obedire recusat, & recusando murmurat, & murmurando leprosa efficit, ut Augustinus ubi supra. Propter hoc peccatum murmuris ignis diuinus accenditur.

Num. 12

SPECVLVM

accensus deuorauit extremā partē castrorū. Num. 9.
 Propter hoc Dathan & Abyron absorpti sunt a terra
 uiuentes. Propter hoc caelestis iniuriā ultor egressus
 Num. 16. a domino combussit ducentos quinquaginta uiros de
 Ibidem. Choritis, eodem capite. Propter hoc misit dominus
 serpentes igneos in populum, qui eos subito occide-
 bant. Hec autem omnia in figura facta sunt nostri, scri-
 pra sunt autem ad correctionem ut non simus murmu-
 ratores, ut scribit Apostolus. Et sequitur ibidem: Ne-
 Num. 21. que murmuraueritis sicut quidam eorum murmura-
 2. Co. 10. uerunt, & perierunt ab exterminatore. Vbi Hierony-
 mus: Non murmuremus, ne nos dæmones uenenosis
 moribus sauciant aut depascant. Porro de pœna mur-
 muratorum in futuro dicit Iudas Apostolus in episto-
 la sua: Hi sunt murmuratores querulosi secundum de-
 sideria sua ambulantes. Præmisit pœnam dicens: Qui-
 bus procella tenebrarum in æternū seruata est. Est au-
 tem murmuratio querela cum impatiētia, in his quæ
 Quid sit mur- muratio. homo debet facere uel sustinere patienter. Sexta
 est, quia hominem in quo est meritis bonorum operū
 suorum priuat, ita quod nihil sibi profunt. Sapientiæ
 primo: Custodite uos a murmuratione quæ nihil pro-
 deest. Murmur namque quod fit contra deum uel contra
 eum qui est loco ipsius nihil prodest, quia quod potu-
 it esse meritorium, propter murmur fit demeritorium.
 Quia cum monachus murmurosus ut patet ex prædi-
 ctis per August. in anima leprosus est, & per Bernardū
 secundum animam mortuus est, nihil deo gratū nec
 sibi ipsi meritorium operari potest. Verificatur quoque
 Esa. 59. in eis illud Esaiæ: Opera eorum inutilia. Vnde Valeri-
 us episcopus in quodā sermone: Quamuis, inquit, quæ-
 sitam fide muniatur, scientia regatur, castitate ornatur, so-
 brietate componatur, nihil est quod in homine deo pla-

eat, si in toto corpore lingua per murmurosam et de-
tractoriam locutionem displiceat. Igitur dilectissimi
ne in uanum laboretis, habeatis silentium in corde,
ne murmuretis: habeatis silentium in ore, ut non li-
tigeris. Septima & ultima mala conditio murmu-
ris est, quia excludit a regno celesti, ad quod maxime
omnes homines debent suspirare. In cuius figura hoc
peccatum filios Israel transeuntes per desertum exclu-
dit a terra promissionis, licet promissa eis multoties.
Omnes qui murmurastis contra me non intrabitis in
terram super quam leuavi manum meam, ut habita- Num. 14
re uos facerem. Similiter hoc uitium in deserto reli-
gionis illos qui murmurant excludit a regno celorum.
Gregorius: Regnum celorum nullus qui murmurat
accipit. Denique omne fere genus uitiorum in murmu-
re est inclusum. Nam qui murmurat, insinuat impa-
tientem proximum odientem, aliorum facta audi-
cantem, superbiam habentem. Et ideo dicitur ecclesia-
stici decimo: Vir prudens & disciplinatus non mur-
murabit correptus. Quapropter etiam frequenter de-
citur in regula beati Benedicti: Ante omnia admonen-
tes, ut sine murmuratiōe sint fratres. Ex istis patet bre-
uiter quam detestanda & fugienda sit omnibus sub-
ditis murmuratio tam cordis quam oris contra prae-
latos. Et tantum de primo membro primi nostri prin-
cipalis.

*Quod propria uoluntas placeat
diabolo.*

CAP. II.

DIXI secundo, quod propria uoluntas sum-
me placet diabolo. Iuxta illud Ecclesiasti-
ci decimo octauo: A uoluntate tua auerte te. Si prae-
stas

SPECVLVM

stas animæ tuæ cōcupiscētiās eius faciet te in gaudiū
inimicis tuis. Vnde Eusebius homilia tertia ad mona-
chos instruendos dicit. Non obedire & post proprias
sensualitates ire, est diaboli facere uoluntatē hoc est
uoluntarie sibi etiam in præsenti damnationem infer-
re. Nempe sicut ille qui per obedientiam perfectē se
abnegat & proprię uoluntati plene renūciat totus in
holocaustum medullatum domino consecratur, totus
quę uoluntas dei efficitur, qui per Esaiam dicit. Voca-
beris uoluntas mea in ea, sic qui proprias uoluntates
sequitur a deo derelinquitur & angelis eius, seducen-
dus perdendus & deuorandus a diabolo, E contra in li-
bro de gestis saluatoris decimo dicitur, quod quando
monachus humiliter & simpliciter, cum negata pro-
pria uoluntate perficit iussum specialis patris terret
demonēs, fulminat in inferno, tremere facti omnes
æreas, terrasque potestates. Et allegatur ibidem exem-
plum de Athanasio magno qui centum demonēs ha-
buit quadraginta annis ad tentationem, quos post
resistentiam tanti temporis habuit, ad obedientiam et
subiectionem & præcepto eius fecerunt trecentorum
monachorum cenobium cū omnibus officinis, edu-
centes aquam per aqueductus a longe, quia bonus o-
bediens qui suo superiori in contradietione subicitur, &
inferiora sibi possidet ipse subiecta. Hoc quodā nota-
bili probauit exemplo alio. Legitur namq; in dialogo
Seueri quod cuida uolenti monasteriū quoddam ma-
gne dispositionis intrare, cepit abbas proponere gra-
ues istius discipline labores sua uero imperia dura. Il-
le uero nihil his terroribus permoueri cepit, sed mo-
gis ita, oēm obediētiā polliceri, ut si eū abbas in ignē
ire præciperet nō recusaret intrare. Quā illius pfessio
nē ut abbas accepit, nō est cūctat⁹ probare prohentē.
Calu

Casus quidē clybanus prope ardebat, qui multo igne
succensus coquendis panibus parabatur. Hūc ergo fra-
trem illū iubet abbas intrare. Nec distulit parere prae-
cepto medias flammās ingreditur, quā mox audaci fi-
de uicta uelut illis quondā Hebræis pueris cessere ue-
nienti. Et qui putabat arsurus uelut frigidō rore perfu-
sus se ipse miratus est. Et Ioannes cassianus de eodem
ficat. Nullo uicio tam praecipitem diabolus mona-
chum pertrahit ac perducit ad mortē quam cum cū ne-
glectis consiliis seniorum suorum suo sensui persuaserit
iudicioque confidere. Sed nullatenus decipi poterit qu-
quis non suo sed maiorū uiuit exemplo. Hāc ille. Ita-
que charissimi si desideratis ne unquā gaudeat de uo-
bis inimicus uester diabolus, audiat̄ intelligat̄ &
recogit̄ etis opereque imitari studeatis sanctorū anti-
quorū patrum conuersationē, de quibus eodem Ioānes
Cassianus de institutione monachorum libro quarto
capite primo, memorabile refert exemplum per hūc
modum. Thebaide est cōnobiū in quo quinque mi-
lia fratrum ab uno reguntur abbate in tanta obediē-
tia qua non potest apud nos unus uel uni obedire, pro
modico tempore. Nam tanta obseruantia obediē-
tia regula custoditur ab eis, ut iuniores absque prae-
positi sui licentia aut permissu, non solum non aude-
ant cellam progredi, sed ne ipsi quidem naturali ne-
cessitati satisfacere sua auctoritate praesumant, sicque
uniuersa complere quaecunq; fuerint ab eo praecepta
tanquā a deo sint celitus edita sine ulla discussione fe-
stinant, ut nonnunq; etiam impossibilia sibi met impe-
rata, ea fide ac deuotione suscipiant, ut tota uirtute
ac sine ulla dubitatione ac cordis haesitatione perfice-
re ea & consummare nitantur, & ne impossibilita-
tem quidē praecepti pro abbatis reuerentia metiātur.

F ij Itaque

SPECVLVM

Itaq; confidentes intra cubicula sua, & operi ac meditationi studiū pariter impendentes, cum sonitū pulsantis ostium, ac diuersorum cellulas percutientis audierint, ad orationem scilicet eos, seu ad opus aliquod invitantis, certatim ex suis cubiculis unusquisque prorumpit, ita ut is qui opus exercet scriptoris, quam repperit tu erit inchoasse literam, finire nō audeat. Sed imperfectas literæ lineas derelinquens, non tam operis compendia lucraue sc̄ctetur, quā obedientiæ uirtutem exequi toto studio atque amulatione festinet, quam non solum operi manuum seu lectioni uel silentio & quieti cellæ, uerum etiam cunctis uirtutibus ita præferunt, ut huic indicent omnia postponenda. Et uniuersa dispendia subire cōtenti sint, dummodo hoc bonum, scilicet obedientiæ in nullo uiolasse uideantur. Sequitur eodem libro, quod sollicitudo principalis superioris deputati ad custodiam & instructionē nouitiorum, hæc est, scilicet in dicto cœnobio, ut doceat eum primitus uincere suas uoluntates, quem in his diligenter exercens hæc illi semper imperare de industria procurabit, quæ senserit animo eius esse contraria. Multis siquidem experimentis edocui tradunt monachum et maxime iuniorem ne uoluntatem quidem concupiscentiæ suæ refrenare posse, nisi prius per obedientiam mortificare didicerit suas uoluntates. Ideoque pronunciant nullatenus præualere, uel iram, uel tristitiam, uel spiritum fornicationis extinguere; sed nec humilitatem cordis ueram, nec cum fratribus unanimi-
tatem perpetuam, nec firmam diuturnamque posse retinere concordiam, eū qui prius uoluntates suas non didicerit superare. Consequenter idem post prædicta instruitur, scilicet in monasterio susceptus, nullas penitus cogitationes prurientes in corde pernicio-

Cap. 3

sa con

sa confusione celare: sed confestim ut exorta fuerint,
 eas suo patefacere seniori, ne super earum iudicio quic-
 quam suae discretioni committatur: sed illud cred. re
 malum omne uel bonum, quod pronunciauerit senio-
 ris examen. Ita fit, ut in nullo circumuenire iuuenem
 callidus hostis uelut in expertum ignarumque prauale-
 at, nec ulla fraude decipere, quem praeuidet non sua,
 sed seniorum discretionem muniti. Alias quippe subti-
 lissimus diabolus iuuenem illudere & deijcere non po-
 terit, nisi cum eum seu per arrogantiam, siue per uere-
 cundiam, ad cogitationum suarum uelam illexerit.
 Generale namque & euidentis indicium diabolice cog-
 nitionis esse denunciant, si eam seniori confundatur ape-
 rire. Haec ille Gregorius in registro. Quisquis intrare
 aeternitatis ianuam nititur, tentationes quas menti pa-
 storis indicet. Eia ergo dilectissimi fratres, sequamur
 tota uirtutis instantia conuersationis exemplum san-
 ctorum patrum, de quibus locuti sumus, & sollicita cor-
 dis & corporis castigatione, perfectaque propriae uolun-
 tatis abnegatione procuremus, ut in aeterna beatitudi-
 ne de eorum societate gaudere ualeamus. Simus de fa-
 cili ducibiles a propria sensualitate, a proprio senti-
 mento & proposito, ad sectandam uoluntatem nostram
 praepositi exemplo Christi, qui sicut ovis non aperi-
 ens os suum ductus est & redactus de iudice ad iudi-
 cem, scilicet ab Anna ad Caypham, Caypha ad Pila-
 tum, a Pilato ad Herodem, ab Herode iterum ad Pila-
 tum. Ovis simpliciter & obedientissime transiit sub uir-
 ga, sine baculo sui pastoris, sine quacumque remurmu-
 ratione, seu remorsione contra baculum pastoris, ut du-
 catur ad illa pascua & non alia ad libitum suae uolun-
 tatis, sed ad quaecumque pastor eam ducere uoluerit. Sic
 uerus claustralis ovis Christi propria uoluntate ple-
 ne

SPECVLVM

ne resignatus, studet obedire ouina simplicitate in
 minibus iuxta regulam suæ professionis deo & suis su
 perioribus dei uices gerentibus, sine dijudicatione cu
 riosa atq; remurmuratione periculosa regulæ & præ
 ceptorum. Econtra nõ ouis Christi est, sed lupo & ca
 nis diaboli, subditus claustralis, qui huic baculo pasto
 ris, id est, prælati remordet per impatientiam & mur
 murationem ad obediendum. Quod quidem ex super
 bia & præsumptione procedit: sicut sanies ex ulcere.
 Audiat qui huiusmodi est, quid flos doctorum Augu
 stinus dicat de pertinacibus in suo sensu in epistola cõ
 tra Faustum: Nimis, inquit, amare sententiam suam
 diabolica præsumptio est. Et subdit ibidem: Vita homi
 nes sumus, sed spe angeli sumus, quibus æquales in re
 surrectione futuri sumus. Quamdiu ergo non habemus
 defectionem angeli, non habeamus præsumptionem
 diaboli. Hæc scilicet præsumptio angelos depre
 ssit, turrim euerit, linguam cõfudit, Goliath prostra
 uit, Aman suspendit. Nimium præceps est qui intrare
 intendit, ubi alios cecidisse uiderit: & uehementer in
 frenis est, cui non incutitur timor alio pereunte. Sen
 eca. Bonum est fugienda adspicere in alieno malo. Idem:
 Ex uitio alterius sapiens emendat suum. Contra hanc
 proprii sensus pertinaciam habemus memorabile ex
 emplum de sancto Moyse. Qui cum esset à deo cõstitutus
 dux populi, & facie ad faciem loquebatur cõ deo, sic
 cut amicus ad amicum suum, ac per ipsum plenissime
 de omnibus doceretur, quæ ad regimen populi per
 tinent, maluit tamen hominis gentilis, Iетро uideli
 cet sacerdotis Madian, consilijs acquiescere, quàm pro
 prijs deseruire. Nam de indiscretione laboris cum ar
 gueri cõtinuo acquieuit. Dixit enim illi Iетро: Non bo
 nã rē facis, stulto labore cõsumeris, ultra uires tuas est

Flos docto.
 August.

Seneca.

Exod. 18.

negocium, solus non poteris sustinere & cætera, ut habetur in Exodo. De hac etiam uirtute, scilicet regi debere non proprijs sed prelatorum consilijs, sic dicit uenerabilis magister Ioannes Gerson cancellarius Parisi. in tractatu suo de decē preceptis, pertractās quartum domini præceptum, scilicet honora parentes tuos. Contra hoc, inquit, præceptum grauitur peccant hi, qui nolunt superiorum suorum aut sapientiori acquiescere consilijs proprijs iudicijs innitentes. Prouenit quippe graue peccatum hoc ex inobedientia & de dignitati superbia, in deceptionem & errorem hominem inducens. Contingit namq; sæpius, ut aliquis humiliter deceptus superbia, tantæ se reputet sanctitatis, ut humano consilio non indigere se credat. Fit proinde ut deceptus homo ille per austeram uanis & indiseretam abstinenciam, quam bonam esse credit capitis furiam aut aliam infirmitatem incurabilem malo fine periturus incurrat. Quo contra quilibet conuersus ad deū per feruētē charitatē ex humilitate debet se supponere alteri, ppter deū, nō præsumens de seipso posse uoluntatem dei scire. Et difficile est, imo ut mihi aīdetur impossibile quod talis dānetur, dūmō iuxta prælati sui cōsiliū omnia desiderat ac laborat facere. Hæc ille. Videtur mihi perutile imo & necesse, præsentī libello interferere duodecim considerationes à prædicto eximio uiro magist. Ioan Gerson in quadā epist. cuiusdā religioso ad instructionē suā missas, q̄s q̄s religioſus, p̄fessus, p̄serenatione cōsciētię suę sedulo recogitare debet. Cōsideret itaq; primo, q̄ dei p̄uidētia, q̄ in sui dispositiōe nō fallit, deduxit eū ad ordinē celebrē et approbatū, in q̄ iā ita p̄fess⁹ est post p̄bationē solitam ut resilire fas non sit. Faciat ergo de pia necessitate uirtutem gratuitam & meritoriam deoque

Ioan. Gers.

E iij acce

SPECVLVM

acceptabilem, quia durum est si contra stimulum calcitret, sacrilegium quoque si uoluntatem suam rursus usurpet, quā in superiorum suorum manus dedit. Consideret secundo religiosus quisque, quod iam sibi uiuendum est non propria sed aliena uoluntate, quae tamen originaliter a sua uoluntate recessit. Non enim quispiam cum ad profitendum coegit. Sequenda est igitur deinceps aliena uoluntas, non praecipienda, non docenda. Consideret tercio, quoniam dominus bonorum nostrorum non eget, ac proinde melior est obedientia quam uictima. Propterea censeretur pro regula generali, illud esse melius, illud pulchrius, illud nobilius, illud utilius, delectabilius & honestius, quod est obedientiae proximius, sit illa res in qua obeditur uilis, abiecta, turpis, inutilis, laboriosa, uana, stulta, quamcumlibet inhonesta, peccato secluso. Exemplum

Philip. fuit a domino nostro Iesu Christo, qui factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Exemplum in Esaia, qui regio genere & prophetico spiritu insignis ambulauit nudus, hanc existimans ut Hieronymus sententia liter dicit, supremam nobilitatem, deo obedire. Vnde & Agathes inculpara quod se gereret seruilem personam, respondit theologisans: Summa ingenuitas haec est, in qua seruitus Christi comprobatur. Consideret quarto, quod aduersarius noster dia-

Seruire Christo bolus iuxta uerbum Petri tanquam leo rugiens circumstito summa cuit quarens quem deuoret. Non habet autem efficacius machinamentum, quam si homini suadere posset displicentiam sui status iam assumpti, iam professi, nunc sub uelamine maioris utilitatis in alia uocatione, ut in predicando, nunc sub figmento contemplationis, nunc sub arrogantia scientiae amplioris, nunc sub umbraculo quod omnia sunt inutilia quae prosequitur, uigi

uigilia, ieiunia, cantica uocis cū similibus, quia deus solum inspicit cor, & ait. Et corporalis exercitatio ad modicum utilis est. Vt quid denique hæc perditio unguenti, quod poterat uenundari multo? Dicit hoc sibi qui se docere alios præsumit idoneum, & clausus tamen in cella tenetur. Cōsideret quinto, quod omnia suspecta sunt tanquam a dæmonio meridiano, quod se transfigurat in Angelum lucis, ingesta & suggesta, quæ loci uel propositi mutationem ingerunt, & suadent directe uel indirecte, præcipue nisi manifestus sit in uia qua positus ambulabat obex eternæ salutis, qui ponit solum creditur dum cum hac uia & ipsa nō stat salus. Cōsideret sexto quod schola religionis ualde distat a schola secularis inquisitionis. Dicebat hoc unus fratrum meorum alteri fratri suo & meo, dum simul in ordine Celestinorum morarentur. Frater hæc non est schola theologiæ uel philosophiæ, sed christiana disciplinæ; non uenisti ad doctrinam, sed ad disciplinam et bonitatem. Linque questiones scholasticas, quæ erudiunt intellectum, satis tibi sint regulares observationes nostræ, quæ accendere debent affectum.

Questiones
scholasticæ
linquendæ
monacho.

Consideret septimo, quod uiatores hic sumus non comprehensores. Sit igitur uiator ut uiator, non quærat hic quæ pro præmio in uia qua sita dantur in patria, comprehensio scilicet diuinitatis sine phantasmate, sine labore, ubi nec languor, nec senium, & cætera. Dicamus cum Apostolo: Nihil iudicaui me scire inter uos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Sufficiat nobis hic corporaliter ambulanti per corporalia transire per fidem & spem & charitatem in æterna siquidem in speculo & enigmate, quousque ueniat dies illa, ubi sponsus pascit & cubat in meridie, quā uidebimus facie ad faciē, sicuti est, & similes ei prorsus

SPECVLVM

Plat. 123.

erimus. Consideret octauo, quod in illa die primi specialis examinis & nouissimi generalis non interrogabimur, quantum fuerit intellectus noster acutus & eruditus, sed quilibet fuerit & quam simplex quam pius & spontaneus humilis & deuotus ad deum noster affectus, demum quam efficax & obsequiosus in eius mandatis effectus. Hoc uiderat qui dicebat: Omnis consummationis uidi finem latum mandatum tuum nimis. Quod quidem mandatum est charitas non cognoscendi uanitas. Consideret nono ex praemissis, quoniam omne studium suum resolui debet ad effectum, ut nihil studeat, nihil legat, nihil canet, nihil meditetur, quod non ordinetur ad inflammationem affectus, quoniam in hac inflammatione consistit supremus apex theologiae iustitiae traditae per Dionysium & reuelatae sibi & alijs per spiritum sanctum. Sed neque fugabuntur fantasmatum per studium, sed per desiderium per affectum scilicet & non intellectum, quoniam necesse est intelligentem fantasmata speculari. Consideret decimo, quod haec inflammatio affectus non expectanda est ab homine, propterea non suspiret ad hunc uel illum doctorem, praesertim uiatorem, ut dicat felix esse me ex conuictu talis unius. Suggestiones huiusmodi saepe sunt diabolicae procurantes inquietudinem. Scio expertus de quodam professo, qui prius ardentis studij in seculo de progenie nedum illustri sed regia, conquirebatur, quod tempore suo non esset alter Hieronymus, quem posset audire peruenturus ex eruditione sua ad scientiae perfectionem, quasi non esset tempore suo doctor etiam in ianuis qui sufficeret doceret eum, quasi propterea religionem intrasset, non ad lamentum, sed ad documentum. Recolo tristis, quod dum pia sollicitudine dicerem, me suspicari ne talis ardor sciendi

set ab instinctu malo, respondit indignabundus quæ
uoluit & recessit. Quo benedicite deus quo recessit? O
quam paulopost tempore factus apostata sub spe-
cie religionis arctioris, tandem absque ullo uerecun-
dia uelo habitum omnem religionis abiecit. Misere-
atur illius imo & mei & omnium nostrum deus, cum
periculum par aut maius seclusa pietate dei imminet
cervicibus nostris. Sit hoc inducendum non ad contu-
mliam uel improperiū, propitius sit deus, sed ad cau-
telam & exemplum non plus sapere quàm oportet, &
ut semper meminerimus psalmi illius: domine nō est *Psalm. 130.*
exaltatum cor meum, &c. Consideret undecimo iux-
ta præmissa, qualis exercitatio sibi tenenda sit. Pri-
ma siquidem ut adimpleatur opus dei, sic enim nomi-
natur in regula ecclesiasticum officium uel seruitium
Deinde si quid erit residuum temporis ordinatur ad
uacandum sibi post necessitates corporis quæ multæ
sunt. Hoc sub breui uersiculū complexus est documen-
tum aliquis dicens: Fac opus inunctū, deinde uacato
tibi. Sit tñ adhuc ista uacatio taliter practicata in o-
cio deuotiōis, ut nō reddat ineptū p lachrymas aut ali-
am corporis uel cerebri debilitationē exercitiū actio-
nis in officiis et canticis. Cōsideret postremo qd ex quo
monachus fact⁹ est & desit esse secularis, ut monach⁹
saluabitur, aut aliter omnino non saluabitur. Sed heu *Epist. 141.*
sicut conqueritur Petrus Blesensis: Legimus in libro
quotidianorum euentuum, quod in his qui euomue-
runt seculum, frequenter amor seculi reciduat, sua-
que reedificantes Iericho, quam in primitiua con-
uersione subuerterant, ignem & cineres ambitionis
suscitant iam sopitas, ppriāq; uoluntatem repetunt,
quam pro regno cælorū uendiderūt. Hac ambitioe &
pprie uoluntatis p̄tinacia periclitāt frequēter scioli. i.
quæ

SPECVLVM

2. Timoth. 3

Eccle. 19

Prou. 3

qui putant se aliquid scire, quos pauca literatura sua facit insanos & preuaricatores obseruantiae regularis, & iuxta Apostolum semper discentes, & nunquam ad ueritatis scientiam peruenientes. Siquidem de causa illuminationis fecerunt sibi materiam cecitatis. Ingressi enim praeruptam proprii sensus & senti menti uiam, in qua nihil non tenebrosum, nihilque non lubricum est, ruunt in profunda mortis per praecipitia propriae uoluntatis. Alta quippe sapere mors est, & facile periclitatur qui se in alto perspicies obstupescit. Sed iuxta uerbum sapientiae, melior est homo minoratus sapientia & sensu deficiens in timore, quam qui abundat sensu & transgreditur legem. Haec dilectissimi fratres, pio corde meditantes, sapientissimi Salomonis semper memores estote consilij, qui uniuersos admonet dicens, ne innitaris prudentiae tuae. Vbi Hieronymus dicit, quod prudentiae suae innititur: qui ea quae sibi agenda uel dicenda uidentur, patrum decretis praeponebat. Non talis erat uenerabilis ille Lanfrancus cantuariensis archiepiscopus omni scientia seculari perfecte imbutus, in cuius gestis legitur, quod quadam die dum monachus in lectorio Herluini ad mensam legeret, quoddam inter legendum dixit sicut dicere debuit, quod praesidenti non placuit, & aliter dicere iussit, uelut si dixisset docere media producta, sicut est, & iuberet eam breuiari. Non enim prior ille literatus erat. Sed uir sapiens & sciens magis obedientiam in Christo debere, quam Donato dimisit quod bene pronuntiauerat, & dixit quod recte dicere iubebatur. Exemplo huius sancti descendere debet uerus obediens per humilitatem ab omni reputatione propriae cognitionis, ut sapienter nouicius & inscius uideatur. Conetur obedire Hieronymo monenti: Discamus in terris quorum

quorum nobis scientia perseveret in cœlis, Quæ autē
scientia hæc sit in terris discēda, declarat Bernardus Bernard.
super missus est, dicens: Disce terra subdi, disce humi
liari. Ita propriam uoluntatem euomas, ut non reuer
taris ad uomitum, ita te configures & complantes si
militudini & obedientiæ Christi, ut sis mortuus mun
do, mortuus à corde tuo, & uita tua feliciter abscon
datur in Christo, Obedientia quæ filium dei decuit,
non sit quæso, tibi dedecori. Non est enim seruus ma
ior domino suo. Hoc ergo in te sēnētias, qđ & in Chri
sto Iesu, qui cum in forma dei esset, formam serui ac
cepit, & usque ad ignominiam crucis & pœnam cur
sum obedientiæ limitauit. Tu uero cohumiatus &
compauertatus domino maiestatis, uagam & liberū
tuā uolūtatis arbitriū subijce, p̄ eo gratitate seruuturi.
Si recolas, quanta sustinuerit pro te & si millis te dare
posses ad mortem, non sufficeres tamen ad pœna re
spondere, quid enim retribuere puluis et uermis domi
no gloriæ, qui pro eo animam suam in morte conclu
sit, ut beatitudine frueremur, quam nec oculus uidit,
nec auris audiuit. Ea propter omni propria uolunta
te deposita studeas moribus & uita implere Carthusi
ensem & monachum. Dicit sanctus Fulgentius episco
pus: Veri monachi sunt, qui iustificatis uoluntatibus S. Fulgētius
suis parati sunt, nihil uelle, nihil nolle: sed abbatis tan
tummodo cōsilia uel p̄cepta seruare. O quot in mis
siones facit per angelos suos malos Lucifer princeps
tenebrarum aduersus hanc p̄claram uirtutem scili
cet sanctam obedientiam. Circuit Sathan iste quærēs
quem deuoret. Inuenit religiosum deditum obedi
entiæ, si potest acerrere satagit, ut iste sub intentione bo
ni scilicet uacandi suauiori & crebriori deuotioni post
ponat opus iniunctum. Sic impedit iste neq̄, scit enim

SPECVLVM

quod inutiliter, imo noxie fuit non iussa, praeceptis & iniunctis omisissis. Indiscrētus importunus est praelatus aut insultans demon, & murmur inducens contra praepositum, ut mentē subditi faciat dissuauē, & ex tedio retardet iniunctū obediētiæ opus. Sed scit uere obediēs, quod neque sterilitas iniuncti operis, neque importunitas aut ignorantia praesidentis adimit meritū obediētiæ. Scit, quod qui praecipiente praelato iudicat terrā sursum, calū uero deorsum uertit, & eodē iustitiae factus est iudex & reus, dominus & seruus. Scit denique uere obediēs, quod quod possidet in se propria uolūtate, & tētiōes suas plato suo abscondit, tenet infra uiscera sua dānationis mortē. De predicta materia utilissima sic admonere curauit magister Gerardus groet carthus. illū, de quo supra: Monachus, inquit, debet humiliter esse obediens superioribus & suo sensui non innisi, nec suae discretionī uel exercitio spirituali; sed ea deuotiōe et exercitio uti quā uel superiores suadent, quia hoc securū uile humile & fructuosum est. In hoc enim suae uolūtati renūciat. Nam perfectius est facere minus ex obedientia, quā maius ex propria uoluntate, & efficit illud minus bonū maius bonū. Multi cadunt, qui propria sequuntur uolūtate, & sunt quasi propria in seipso possidētes. Possidere autem propria uolūtate uel propriū sensum, uerius est apostasia atque deterius, quā relinquere habitū uel claustrū, quā essentialius est religiōis uotū obediētiæ, quā locus aut habitus. De huius obediētiæ uoto ab omnibus religiosīs pfectis fideliter reddo admonitio datur in Deutero. Votum quod uoueris deo non tardabis reddere. Ratio dat Ecclesiasti. 5. Quia deo displicet infidelis & stulta promissio. Periurū est enim iuramentū frangere, ut dicit sanctus Thomas secundā secundae in materia de uoto, sed non reddere deo uotū infidelitas est. longe detestabilius peccatū, quā periurū.

Deuter. 24.

Obe-

Obediencie autem observatio sumitur a consilio sal-
uatoris apud Mattheum. Si quis uult post me uenire, **Matth. 10.**
abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequa-
tur me. Ille enim solus perfecte se abnegat, qui pro-
pria uoluntati plene renunciat. Voluntas enim ita in
hominis potestate est, quod a nullo alio extorqueri
potest. Nullum igitur tam suaue holocaustum deo of-
ferri potest, sicut praeindere a se illud, quod summe
suum est, dominium scilicet propriæ uoluntatis. Et se-
quitur in prædicta epistola: Verba præcepta & consi-
lia debet monachus a superiori accipere prompta uo-
luntate, ac si a deo metipso ciperet. Nā deus sua pro-
uidentia prouidit & ordinauit ab æterno, quod in tali
tempore talis monachus per obedientiam talis superio-
ris saluari debeat. & qui in hoc resistit, ordinationi di-
uina resistit. Nō enim sine causa & utilitate magna su-
perior potestatem portat. Nō enim haberet potestatem, ni-
si esset ei data de super. Etiam si superior malus esset, dū-
modo recte in oppositū diuini præcepti minime præ-
ciperet, audacter & confidenter superiori cor fice, &
qualē te habet, talē te reputa. Si te condemnauerit, te
cōdemna, si te iustificauerit uel saluauerit, in uirtute
dei & superioris & eius meritis ac iustiorū precibus te
solutū & iustificatū habe. Hæc ille. Formā etiā huius
perfectæ obediencie & plenæ resignationis uoluntatis
propriæ in illa famosa & uirtuosa Gemina Griselde
de Italia habes, quæ præceptū aliqd qñq; audiens a ui-
ro suo respondit. In ipso, inquit, domus tuæ introitu
uestes totaliter & uoluntates affectusque meos exui,
tuos indui. De omni ergo re quidquid tu uis & ego uo-
lo, nec consensum meum quæras de ulla re. Nēpe si fu-
ture tue uolūtatis essem p̄scia, etiā qdqd id esset, ante
& uelle & facere inciperem, q̄ tu uelles aut fieri præci-
peres

Griselidis ta-
le insignis
erga maritū
obediencia.

[SPECVLVM

Climacus.

**In lib. de uir-
ginitate.**

peres. Nunc autem animū tuum quem præscire non possum, libens sequor. Sic secundū Bernardum uerus monachus operando præuenire debet uoluntatem & præceptum sui prælati. Est igitur sciendum, quod secundum Thomam cuilibet religioso est uoluntas sui superioris præceptum, non tantum illa quam ex uerbis suis exterius audit, sed etiam illa quam interius in corde interpretatur seu intelligit. Et ergo tenetur quilibet religiosus in omnibus agere, non solum sicut audit prælatum suum dicere aut præcipere, sed etiam sicut interpretatur & æstimat ipsum uelle. Vñ Climachus. Quando absente eo qui præest, uultum ipsius imaginamur hunc nobis adsistere putantes, & omnem colloquutionem, uel sermonem, uel cibum, uel aliud quippiam, quod eum suspicamur odire in nobis, auertimur, tunc cognoscimus quia legitimam obedientiam uere exequimur. Et iterum: Si uere prælegisti, inquit, tollere Christi iugum, ante omnia te uolo obedientiam exercere. Sicut enim ferrum fabro, ita & monachus seipsum tradere debet & subiectus esse prælato. Excitet nos ad hanc perfectam abnegationem sententia beati Augustini sic dicentis: Quicumque secundum se uult uiuere & non secundum deum eiusque uicarium, similis est diabolo, qui secundum seipsum & non secundum deum superiorem suum uiuere uoluit. Item Bernardus: Vixit semel & iterum crucem domini portantibus, & non sequentibus illum. Christus ne perderet obedientiam, perdidit uitam. Vos estis charissimi fratres, qui portatis crucem domini multiplici rigore & labore ordinis, sub cuius regula professi estis, sed ipsum minime sequimini, si non penitus uoluntates proprias abnegatis. Quam prompti autem & perfecti esse deberetis, o dilecti filii, mihi indigno peccatori commissa

missi in hac uirtute obedientie, perpendere potestis, ex eo quod monastica professio a sanctis dicitur secundus baptisumus, & hoc propter uotum obedientie cum abrenuntiatione totius propriæ uoluntatis quod excedit omne genus satisfactionis etiam publicæ penitentie, ut habetur in decretis distinctione 33. quaestione 2. canone ammonere. De quo sic scribit magister Gerardus Groet ubi supra: Item, cōfide quod per introitum religionis cum proposito perseverandi & mutandi uitam, qui est quasi secundus baptisumus secundum Bernardum in libro de præcepto & dispensatione, & etiam secundum alios doctores, & ut in collationibus patrum habetur, remittuntur tibi tā quo ad culpam q̄ ad pœnam penitus omnia peccata. Et ergo sic renatus denuo & de nouo mundatus & rebaptisatus in spiritu, custodi te deinceps forti custodiz. Hec omnia, dilectissimi supradicta intelligentes ad opus perficientes ueri carthusienses sumus uerique Abraham patris obedientie filii, & in consortium filiorum dei ueraciter adoptati, quia & omnes sanctæ religionis professores qui nos præcesserunt, per hanc uirtutem perfecte obedientie iustificati sunt, membraque Christi effecti, qui dixit: Non ueni facere uoluntatem meam, sed uoluntatem eius qui misit me. Ioannis sexto. Exemplo huius uerbi obedientissimi domini nostri Iesu, & etiam uerbi præassumpti, scilicet, pater si uis, transfer calicem istum a me. Veruntamen non mea uoluntas fiat, sed tua, dicat semper uerus obediens ad prælatum suum: Fiat uoluntas tua non mea. Hoc namque uerbum benedictus Iesus ad patrem suum in humili sua annulatione locutus est. Et hoc uerbum erat Christo delectabilius & honestius, deo patri amabilius, nobis que utilius & diabolo scandalosius, quam aliud quod

Professio
monastica
secundus ba-
ptisumus.

G

cunq;

Galat. 5.
Rom. 13.

cunq̃ue uerbum quod Christus unquam dixerat, q̃oia
in abnegatione sua uoluntatis secundum humanita-
tem omnes redempti sumus & saluati. Adhuc replico
sic. Religiosus quilibet professus diligēs reddere deo
perfecte uota sua quæ distinxerunt labia sua & præci-
pue uotum obedientiæ, propter quod maxime sibi re-
mittuntur omnia peccata cōmissa in seculo, quia sta-
tus monasticæ religionis propriissime dicitur status
penitentiae. Quod ut conuenientius ostendatur, acci-
piendum est illud quod dicit Augustinus decimoq̃
de ciuitate dei uidelicet quod religio non quemlibet,
sed cultum dei significare uidetur. Cultus autem soli
deo debitus in sacrificij oblatiōe ostenditur. Offeritur
autem deo sacrificium de exterioribus rebus, quan-
do eas aliquis propter deum largitur, secundum illud
ad Hebræos ultimo: Beneficientiæ & cōmunionis no-
lite obliuisci, talibus enim hostijs promeretur deus.
Offeritur etiam dño deo de proprio corpore, dum sci-
licet qui Christi sunt carnem suam crucifigunt cū ui-
cijs & concupiscentijs, ut Apostolus dicit ad Galatas
Exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem deo pla-
centem. Est autem etiam sacrificium tertium deo acce-
ptissimum, quando aliquis spiritum suum offert deo,
secundum illud Psal. Sacrificium deo spiritus contri-
bulatus. Sed sciendum, quod sicut Gregorius, super E-
zechielem dicit hoc inter sacrificium & holocaustum
differt, quod omne holocaustum sacrificiū est, sed non
omne sacrificiū holocaustum. In sacrificijs enim pars
pecudis, in holocausto uero totū pecus offerri cōsue-
uit. Cū ergo suū aliqd aliq̃s deo uouet et aliqd nō uo-
uet sacrificiū est. Cū uero omne qd̃ habet, omne quod
uiuuit, omne quod sapit omnipotenti deo uouerit ho-
locaustum est. Quod quidem impletur per tria uota
monastica

monastica, uidelicet paupertatis, cōtinētia, & obedi-
entia. Vnde manifestum est, eos qui huiusmodi uota
emittunt, quasi propter holocausti excellentiā anto-
matice religiosos uocari. Per sacrificij aut oblatio-
nem secundum legis mandatū satisfacere oportet pro
peccatis, prout in Leuitico expresse iubetur. Sicut igi-
tur holocaustum est perfectū sacrificium: ita per uota
præmissa homo perfecte deo satisfacit, cui de exteri-
oribus rebus et de proprio corpore & de proprio spiritu
holocaustū offert. Ex q̄ patet, quod religionis status
nō solū perfectionē charitatis, sed etiā pēnitentiā per-
fectionē continet, intantum, quod nulla peccata sunt
tam graua, pro quibus posset imponi pro satisfactio-
ne religionis assumptio, quasi religionis statum om-
nem perfectionem satisfactionis transcendente: in
commutatione satisfactionis quantū unque gra-
uis, consulitur religionis ingressus, ut patet. xxxiii.
q. ii. ca. ammonere, ubi Stephanus papa quendā qui ux-
orem suam interfecerat, inducit ut ingrediatur mona-
steriū, & humiliatus sub manu abbatis cuncta obser-
uet quæ sibi fuerint imperata, alioquin iniungit sibi
grauissimā pēnitentiā si elegerit in seculo remanere.
igitur ut illi qui statū religionis ad pēnitentiā pera-
gendā ingressi sunt, deo per uota præmissa perfecte sa-
tisfaciant, holocaustū de exterioribus rebus & de pro-
prio corpore necnon de proprio spiritu offerētes pro-
pter uotū obediētiæ q̄ p̄fessi sunt, cōperit ipsis quē ad-
modū in regula beati b̄ndicti habet, uolūtātē, propriā o-
dire, alterius sequēdo uolūtātē p̄ceptis abbatis in om-
nibus obedire, etiā si ipse qd absit aliter quā debet agat
memores dñici p̄cepti, qd est quæ dicūt facite &c. Qm̄
boni nō quēlibet hōim, sed ipm dñm in hoc p̄cipiētē
adiūt obediēter, ideo audiūt utiliter etiā qui utiliter

Man. 236

¶ agunt

SPECVLVM

**Greg. super
Ezech.**

Philip. 2.

Ioan. 4.

Iosue 6.

agunt. Multis itaq; profunt docendo, quæ nee faciunt, sed longe plerisq; prodesse faciendo quæ dicunt. Doctrina enim magistri uel doctoris nunq; est accepta quo ad mores saltem, nisi prius eius uita fuerit approbata, iuxta dictum Grego. Sermo docentis dulcedine non habet, quem uita reproba intra conscientiam remordet. Item ibidem: Qui uerbum dei loquitur, prius studeat qualiter uiuat, & postea colligat ex uita, quæ & qualia dicat, quia ad hoc ut seruetur ueritas prædicandi, necesse est ut teneatur altitudo uiuendi. Pro omnibus his iam dictis atq; dicendis, filios obedientie meæ & omnes ac singulos, ad quos forte præsens tractatus peruenire contrigerit, rogo in uisceribus Christi, & in charitate non ficta. hoc sentire in se, quod & in Christo Iesu, ut sicut pro nobis exinaniuit se formæ serui accipiens, sic se pro Christo humiliet in obsequium seruitutis, ut exhibeant corpus suum hostiam uiuam, sanctam, deo placentem, ut tota eorum sensualitas à ratione absorpta spiritui subijciatur ad seruendum deo uiuendi. Sensualitas est mulier, ad quam dicitur: Et ad uirum erit conuersio tua. Tota itaq; ratio humilietur, totus intellectus captiuetur in obsequium Christi. Indixistis propriæ carni bellum, contendentes non esse quod estis, & recuperantes fortiter quod in prima origine perdidistis, ut rapiatis per uiolentiam regnum celorum, & intrudatis uos in hereditatem sanctorum. Cum Samaritana reliquistis hydriam concupiscentiæ, & in uobis spiritualem uestram Hiericho destruxistis. Sicut scriptum est: Maledictus qui reedificat Hiericho: Tu igitur charissime frater, qui te dedisti pfessione monastica, manū tuā misisti ad fortia, utere consilio sapientis, & in hęc in compedes pedum tuum, ne acedieris à uinculis eius. Recolas, quia uir

obsc-

diens testimonio sapientiæ loquitur uictorias, dū de diabolo per obedientiæ bonum de mundo ac de seipso triumphat in Christo. Sine omni exceptione, sine omni murmuratatione faciat regulæ professor quod iniungitur sibi. Quid uero uel quale, uel quantum, sit quod iniungitur, nō discernat, alioquin præsumit comedere de ligno scientiæ boni & mali. Nihil ergo discernat. Sit indiscretus, ut intelligat: sit stultus, ut sapiat: nec reputet iniuriosum, si quandoq; correctione cōtristetur aut uerbere, qui per inanem lætitiā immoderatus frequenter se recolit excessisse. Omnis disciplina in præsentī amara est, sed in futuro facit fructū Heb. 12. pacatissimum iustitiæ. Lentescens in uia domini a pastore suo durius increpari sustineat, stercoribus enim bouum lapidandus est piger. Qui ergo spiritu dei ducitur, cum æquanimitate sustineat corripientem magistrum, & si dura sunt ei quæ audit, reputet se de prioribus esse dignum. Impunitas equidem est negligentiae filia, contumaciæ mater, radix peccati, nutrix inobedientiæ & propriæ uoluntatis, mortis æternæ præambula, præparatrix inferni. Per impunitatem subditorum malitia conualescit. Per hanc in suis stercoribus miseri computrescunt, atq; peccatorum suorum bibētes urinam, gloriantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. Sane prælati consilia & mādara, ac terribilia dei iudicia uerba reputant, nec mortis æternæ supplicia timent, donec pernicioso nimis experimento cognoscāt per in terminabiles craciatus, quod obediendo acquiescere aut timere noluerant. Ponite ergo corda uestra super uias uestras, ne sitis terra proxima maledicto, quā percutiat dominus spiritu oris sui. Iudicabit enim dominus fines terræ, & hominem in suis operibus comprehendet, cum singulari tamen

Heb. 6.

Psal. 9.

G in distri

SPECVLVM

Leuit. 19.

In epiſt. cap.
24.

Hier. 48.

diſtinctione ſet iudicium de religioſis & clauſtralibus, quos deus ſegregauit in hereditate ſibi. Vnde ipſe dicit Leuitis in figura religioſorum. Eritis, inquit, ſancti mihi, quia ego ſanctus ſum, & ſeparaui uos a ceteris populis ut eſſetis mei. Curemus igitur chariſſimi, ut quales humano ore & iudicio dicimur ac reputamur, tales in oculis dei ueraciter ſimus, atq; in iudicio extremo inueniamur. Nam cū in iudicio Chriſti corpus ſuum exhibuerit pro ſalute noſtra ſuſceptum, pro noſtra abſolutione damnatum, pro noſtorum uulnerum medicina clauis & lancea perforaſſi, atq; allegauerit hæc omnia ſe paſſum, ut non eſſet nobis obedientia laborioſa, quid erit quando contra nos liuores & cicatrices in accuſationem & dānationē noſtrā inobedientia & pertinacia proferentur? Hæc Petrus Bleſen. Prædicta Petri Bleſen. ſcripta ſanctus Eſſrem dīconus cōfirmat dicens: In futuro iudicio ſecularis hō interdum excuſationem obtinet, utpote qui in ſeculo eſt colligatus. Nos autē quid dicemus, in quibus nos deuinctos fuiſſe cauſabimur? timendum eſt ac tremendum, ne forte qui hic nos conſtitutos laudibus efferunt, illic nos ſubſannare incipiant: & q. nos hic beatificat, illic nos ſimiliter exprobrent. Sicut enim immenſa gloria monachis perfecte obedientibus & deo ſecū dum regulæ ſuæ institutionem fideliter ſeruientibus, eiſq; cohærentibus in futurum promittitur: ita pœnæ grauiffimæ præparantur his, qui tepide eam negligenterq; fuerint executi, & ſecū dum hoc qd profeſſi ſunt uel ab hominibus eſſe creduntur, fructus cōgruos ſanctitatis eidem exhibere neglexerint, quia maledictus homo qui facit opus dei negligenter. Et

tātū de ſecundo membro primi
principalis.

Quod

Quod propria uoluntas nocet
proprio subiecto.

CAP. III.

DICEBAM tertio, quod propria uoluntas no-
cet proprio subiecto, id est, ei in quo est: et hoc
multipliciter. Primo aufert ei dei beneficia. Vnde
Gregorius: Dignum est, ut ab eius beneficijs quilibet
sit extraneus, qui eius iussionibus non uult esse subie-
ctus. Sed qui praelato suo dei uicario non obedit, nec
deo obedit, ut superius dictum est. Vnde beatus Ber-
nardus dicit: Quidquid uice dei praecepit homo, quod
certum non est displicere deo, omnino sic accipiendū
est, ac si praecepit deus. Secunda propria uolunta-
tis mala cōditio est, quod poenam habet. Vnde beatus
Benedictus in regula describendo secundum humili-
tatis gradum dicit: Secundus humilitatis gradus est, si
quis propriam non amans uoluntatem, desideria sua
non delectetur implere, sed factis imitetur uocem illā
domini dicentis: Non ueni facere uoluntatem meam, Ioan. 6.)
sed uoluntatem eius qui misit me. Item dicit scripu-
ra: Voluntas habet poenam, & necessitas parit coronā,
id est, uolūtas utiq; propria habet poenā, & necessitas
dei uoluntatem faciendi & praelati subaudi parit co-
ronam. Hoc autem ad iustam dei legem pertinet, ut
qui non uult suauiter ab eo eiusque uicario regi, pœ-
naliter à seipso regatur, quiq; sponte iugum suauē &
onus leue charitatis & obedientiae abicit, propriae uo-
luntatis onus portet iuuire. Iussisti domine, ait quidā,
& sic est, quod omnis inordinatus animus sibīpī pœ-
na est. Res necessaria ista necessitas scilicet faciendi uo-

G iiii lanta

luntatem alterius, quæ parit coronam De hoc In P^o lyerarico sic pulchre scribitur. Mundus inobedientiæ filiis plenus est, eo quod in tanta multitudine hominum pauci sunt, qui non famulentur propriæ uoluntati: sed laboriosæ uoluntatis nexibus non impliciti, aut nulli aut pauciores sunt. De loco uoluptatis exclusus est homo, ex quo inobedientia præualuit, eo quod uita iucunda & tranquilla frui non potest, cui cæpit uoluntas propria dominari. Maluit facere quod libuit, quod iussus est, & proiectus in locum miseriæ, in terram laboris missus est, ut ei & semini suo terra spinas & tribulos germinaret, & in sudore uultus comedat panem suum, qui in rectitudine uoluntatis obediens sine difficultate & labore plenam poterat habere uoluptatem. Siquidem ad necessitatem et uoluptatem parata inueniuntur omnia. Vultus autem dicitur a uolendo, & sudor eius laborem & angustias indicat corruptæ ac propriæ uoluntatis. Hæc ibidem. Non ergo contemnamus fratres, semen modicum est propria uoluntas, sed magnus exinde fructus cõsurgit. Semen omnium malorum propria uoluntas, obedientia uero extirpauit illud. Qui nouit obedientiam, nouit portam uitæ, ipsius ignarus regni uitiorum est ciuis. Si ab inobedientia sunt mala uisibilia & inuisibilia simul exorta, certum est obedientiam bonorum omnium esse germen. Tertio, propria uoluntas ei, in quo est auferre fortitudinem resistendi carnis uitij & tentationibus & auferendi uirtutes. Vnde beatus Eusebius ubi supra: Dubium non est, quod uires inobedientibus diuinitus subtrahuntur. Idem dicit beatus Bernardus: Qui suo ducitur arbitrio, diuino caret consilio & auxilio. In cuius rei figura Saul quia contra præceptum Samuelis sacrificium obtulit, & Agag regi & pingui-

Euseb.

bus contra præceptum domini parcere uoluit, fuit à 1. reg. 24.
 domino reprobatus & debilitatus ad resistendum Phi-
 listæis. Similiter Osni & Phinees, quia noluerunt obe-
 dire uoci Heli patris sui, fuerunt à Philistæis interfe-
 cti, quamquam præsentem habuerunt arcam dei. Econ- 1. reg. 4.
 tra uero obediens uictoriam uictorum & tentatio-
 num in mundo pro mercede recipiunt, & exultatio-
 nem in celo. Iuxta illud Prouerbiorum uigesimali-
 mo: Vir obediens loquetur uictorias. Et eiusdem ui-
 gesimonono: Filius uerbum custodiens extra perditio-
 nem erit. Obediens adscribitur uictoria. Non enim, Prouer. 21.
 dicit Salomon, uir prudens loquetur uictorias, uel uir
 doctus, sed uir obediens loquetur uictorias, scilicet de
 diabolo, carne, & mundo. De quo pulchra habetur fi-
 gura, Numeri uigesimali primo: ubi legitur quod Isra-
 el non potuit uincere Seon regem am. Amorrhæorum, do-
 nec uentum est in Iasa. Israel uir uidens deum uirum
 claustralem significat. Seon rex Amorrhæorum de-
 signat diabolum, quia Seon interpretatur eleuatus.
 Iasa interpretatur impletio mādātī. Israel ergo Amor-
 ræorum regem non superat, donec uentum est in Ia-
 sa, quia uir claustralis nisi per impletionem manda-
 torum sui prælati de diabolo non triumphat. Vnde
 Naum primo, unicuique religioso ut saluus esse pos-
 sit ab inimicis suis tentatoribus consulitur: Redde Iu-
 da uota tua, & non adijcet ultra ut pertranscat per te
 belial, id est, diabolus. Votum enim nostrum principa-
 le est ipsa obedientia. Sed neq; de carne sua per castita-
 tem religiosus quisq; triumphare poterit, nisi uirtu-
 te obediens. Vnde August. Si semper anima staret sub
 dñō suo, semper & caro obediret animæ dñe suæ. Noli
 ergo mirari, si ea scilicet anima, quæ deseruit superio-
 ri, id est, deū, penas patit per inferiore, scilicet carnē.

Idem

SPECVLVM

Cassiod.

Hami. 5.

Idem de ciuitate dei, lib. 5. cap. 13. Postq̄, inquit, pra-
cepti facta est transgressio, scilicet a primis parētibz,
cōfestim gratia deferente diuina, senserunt nouū mo-
tū inobedientis carnis suae, tāq̄ reciprocam p̄nam
inobedientiae suae. Iam quippe anima, quia superiorē
dñm suum suo arbitrio deseruerat, inferiorē famulū
ad suum arbitrium nō tenuerat. Idem ait Isidorus lib.
primo de sum. bono: Nō erit, inqt, caro subiecta ani-
mē, nec uirtus ratiōi, si animus nō est subditus creatori.
Et Cassiodorus super psal. 104. Talis uicissitudo reci-
pitur, ut qui amāti dñō seruire noluerint, odientibus
inimicis iusto iudicio probarētur esse subiecti. Quar-
to propria uolūtas euacuat merita eius, in quo est. Vn-
de cum quidā murmurarent cōtra deū dicētes: quare
ieiunauimus et nescisti: humiliuimus animas nostras
& nō aspexisti. respōsum est eis ideo, quia in diebus ie-
iuniorū uestrorum inueniuntur uoluntates uestre.
Ecce charissimi, uidemus per inobediētiam animorū
opera nō respici, ieiunia nō audiri, uota non suscipi.
Vnde Bernar. Grande malū est propria uoluntas, qua
fit ut bona tua bona nō sint. Quamobrē dicit etiā Eu-
sebius ad monachos: Illum diem tātum uixisse te com-
puta, in quo uoluntates proprias abnegasti, in quo de-
siderijs restitisti, quem sine ulla regula transgressione
duxisti. Cogitemus quam dura & dolenda nimis con-
ditio sit omni intentione studium laboris impende-
re, & fructum nō recipere post laborem. Si enim nos
de uigilijs, de orationibus, de celebrationibus reuer-
tētes inobediētiē passio, scilicet spiritus inuidiae, si cō-
suetudo obrectationis excipiat, zizania tritico mis-
cuius, quod uidebamur congregare disperimus.
Spem messis auibus ferisque donauimus, ac sic labo-
rem totius diei & noctis uno momento effudimus.

& uerificatur in unoquoque nostrum illud Michea: Mich. 6.
 Tu seminabis, & non metes: tu calcabis oliuam, & non
 ungeris oleo: & mustum: & non bibes uinum. Si desi-
 eris, inquit dominus per Esaiam, extendere digitum
 in opere, & loqui quod non prodest, concluditur tan-
 dem: Cibabo te hæreditate patris tui Iacob. Itaque, ut
 idem ait, qui uult tute esse opera sua uel recta in con-
 spectu dei, nihil obedientiæ præferat, nihil penitus an-
 teponat, siue senior, siue iunior sit. Obedientia in iu-
 nioribus adhuc necessitas est, in senioribus uero di-
 gnitas est. Vnde & in Polycrat. sic scribitur: Non est
 quod displiceat deo, ubi sincere uoluntatis uictima
 immolatur: aut quod eum non offendant, si in quâlibet
 pingui oblatione propriam ei quis subtraxerit uolun-
 tatem. Ergo qui suam uoluntatem facere disponit, de-
 um irritat: & qui sua postposita illius se subiicit uo-
 luntati, altissimum placat. In abnegatione siquidem
 propriæ uoluntatis sola ueræ religionis summa con-
 sistit. Vnde Moyses in Leuitico: Omnis oblatio quæ of-
 fert dño, absq; fermento fiet: nec qdā fermenti aut mel-
 lis adolebit in sacrificio dñi. Superbiæ nāq; fermentū
 offert et mellis, cū qs neglecta humilitate & amaritu-
 dine pceptorū qppriā offert ad nutū ppiæ uolūtatē: q
 uero pceptis plati ppiā subiicit uolūtatē qdqd offerat
 tumore fermenti & mellis sacrificio, phibitā excludit
 dulcedinem. Igitur uerus obediens damnum suum
 maximum estimat, silentium patris, id est, cum nil o-
 peris, iniūgit, & nihil se fecisse arbitrat sibi agiturus a
 propria uoluntate. Ipse namq; prælatus quotiēs subdi-
 torum præelectam perficit uoluntatem, aliquam mar-
 garitam cadere facit de eorum corona, ut dicitur li-
 bro decimo de gestis dñi saluatoris. Idēq; dicit exposi-
 tor Climachi diligentissimus monachorū exhortator.
 Nun-

Lib. 7. ca. 1.

Leui. 2

SPECVLVM

Deuter. 26.

1. reg. 16.

Nunquam ait suscipias eum qui tibi subditus est dicē-
tem tibi: Da mihi licentiam ad tale opus exequendū.
Manifestum, quia seductus propriam perficit uolun-
tatem, & deceptus atque illusor meritorum coram deo
obedientia perdit. Quinto inobedientia siue pro-
pria uoluntas illum in quo est ponit in multiplicem
afflictionem & tentationem, iuxta illud quod scribi-
tur in Deuteronomio: Nisi custodieris & feceris om-
nia uerba Deuteronomij huius, augebit dominus pla-
gas tuas & seminis tui. Vnde Saul inobedientem ma-
lignus spiritus exagitauit. Et quarto libro de gestis
domini saluatoris dicitur: Omnis inobediens circum-
cluditur à diabolo, filij quoque Israel quotiescunque
non obedierunt Moyfi & Aaron, fuerunt multiplici-
ter afflicti, ut patet in Exodo & in libr. Numerorum.
Contra hoc uicium propriae uoluntatis & inobedien-
tia p̄. chre in figura consulitur, primi Machabgorū.
12. Dixit Mathathias filiis suis: Ecce Simō frater uester
scio quod uir consilij est, ipsum audite semper, & ipse
uobis erit pater. Obedientia quippe est boni consilij,
quia propriam uoluntatem, quae est uia ad infernum,
docet mortificare: & praelati uoluntatem quae est uia
ad celum, implere. Mathathias namque interpretatur
donum dei, & designat claustralem qui dono dei à pec-
cato surrexit, & se deo per uotum obedientiae dona-
uit. Hic cunctos filios suos, id est, omnia opera sua
regere debet & operari secundum consilium praelati,
cui obedientiam promissit. Sicut enim aurum super-
ductum nobilitat omne metallum, sic obedientia ope-
ra religiosi. Sexto propria uoluntas hominem à deo
separat. Vnde Eusebius Homilia quinta de resurrecti-
one domini: Qui sequitur, inquit, proprias uolunta-
tes & per passionem suas capitur, exul à deo efficitur.

Ideo

Ideo etiam dicitur in libro de gestis saluatoris, quo Lib. 4.
 supra: Via recta ad cælum obedientia, omnes alia ad
 inferos penetrant. Dico autem ad propriam uolunta-
 tem dominari uolentem: Vade retro Satana, meque
 perpetuo deo coniunctum sine ulteriori uexatiõe re-
 linque. Septimo propria uoluntas hominem in quo
 est diabolo coniungit. Vnde Bernardus, Væ qui con-
 tra professionem suam proprio non pralati sui uult
 se regere magisterio. Fædus inquit cum diabolo, im-
 mo quod plus est, Origenes dicit: Nihil referre inter
 demoniacum & alium passionibus suis agitatam. Et
 addit Ioan. Gerson cancell. Parrisi. dicens, quod pe-
 ior est passionatus demoniaco. Nam demoniaco sua
 uexatio tantum pœna est, quæ alteri ad culpam dete-
 stabilem imputatur. Item sicut demoniacus non sen-
 tit nec intelligit passionem suam: in obedientia secun-
 dum sententiam Eusebii obdurat animum quem se-
 mel ceperit, ut ad suscipienda præcepta nec autorita-
 te nec ratione flectatur, sed quod pessimum est sibi
 soli credat, & pro omni ratione suam intentione se-
 quatur, & hoc solum rectum putet, quod obdurato
 corde cœceperit, similis ei effectus, de quo sermo diui-
 nus pronunciat. Itinera insipientium recta in conspe-
 ctu eorum. Et Micheas propheta: Malum manuum su-
 arum dicunt bonum. Octauum malum siue damnum, Cap. 7.
 quod propria uoluntas seu inobedientia homini fa-
 cit, in quo est, est quod ei ignem in inferno construit,
 ut in eo aternaliter ardeat. Vnde Bernardus: Quid
 inquit ardebit in inferno, nisi propria uoluntas? Tol-
 le propriam uoluntatem, infernus non erit. Non uero
 malum est, quod hominem confundit. Osee quarto.
 Confundetur Israel in uoluntate sua. Et Isaïas: Con-
 fundentur omnes qui repugnant ei. Decimum ma-
 lum.

Homil. 5. de
 resur. dom.

Cap. 7.

Esa. 45.

SPECVLVM

Episto. 42

Obedientia
humilitatis
uirtutem in-
cludit.

lum est, quod hominem in errorem inducit. Vnde Chrysostomus. Quemadmodum non habens ducem, licet sit ualde prudens, in uia leuiter errat: ita & qui sua uoluntate & proprio arbitrio praesumat per se uiam monasticam pergere, quamuis omnem mundi sapientiam noverit, leuiter perdit. Hieronymus. Nulla res absque magistro discitur, etiam mura animalia & ferarum greges ductores sequuntur suos, grues unam sequuntur ordine literatorio, in nauis unus gubernator. in domo, unus dominus, in quouis gradu exercitu unius signum expectatur. Vnde & Seneca. In omni republica debet unus principari, ne inter eos fiat diuisio. Est igitur bonum obedire maioribus, secundum Hieronymum & post scientiam scripturarum uitae suae tramitem ab aliis discere. Posset deus omnem uiam certificare de suis placitis per occultas reuelationes, absque eo quod homo homini subderetur: sed humilitas frustra esset in ordine uirtutum. Nam humilitas est maxime obedientis. Undecimum malum inobedientiae est, quia facit quod oratio eius in quo est a deo non exauditur. Vnde ille caecus natus a Christo illuminatus dixit: Si quis dei cultor est, & facit eius uoluntatem, hunc exaudit. Isidorus. Non impetrat a deo bonum quod quis poscit, qui eius legi non obedit. Si uero quod deus praecipit facimus, id quod ab eo petimus, sine dubio obtinemus. Et Thomas de aquino, Nihil maius potest homo dare deo, quam quod propriam uoluntatem propter ipsum alterius subiiciat uoluntati. Et in summa uirtutum dicitur: Multum glorificat deum uerus obediens, qui facit beneplacitum dei. cum deus hoc ei mandat per uilem personam, & tanto est gloria dei maior quanto persona illa est uilius. Duodecimum est, quod propria uoluntas bestificat hominem in quo est, id est, facit hominem bestiam coram

ram deo. Vnde libro quarto de gestis saluatoris dicitur
sic. Sequi propriam uoluntatem & sententiam sui sensus
propriis appropinquare atque eam ponderare senten-
tis seniorum, omnino est bestiale, Qui bestialitati obe-
dit eidem est subditus, diuortiatu ab hominibus habet
tibus rationem fructus pecorum conobita. Et ergo talis
abominabilis est coram deo & hominibus. iuxta illud
Psal. Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in uo-
luntatibus suis, prout allegat beatus Benedictus in regu-
la sua. Sicut enim fructus delectabilis & speciosus extrin-
secus putridus uero intrinsecus, sic monachus p[ro]p[ri]am
& in sensu suo ac uoluntate p[ro]p[ri]etarius. Tertium de-
cimū est, q[uo]d mori cogit aternaliter eum in quo est.
Vñ Hier. sup illud Psal. Vos autem sicut homines moriemini
sic dicit: Melius habet in Hebreo, uos autem sicut Adā mo-
riemini, sicut Adā pater uester noluit addere p[re]ceptū
& cecidit, ita & uos inobediētes moriemini, Itē idē de
eodem uersu: Vides quia qui homo est moritur. Deus
tamen non moritur. Et Adam, quamdiu seruauit p[re]ceptum
& deus fuit, nō mortuus est, Ita uerus obediēs secun-
dum animam mori non potest. Idem Hieronymus eti-
am pertractans illud Psal. octogesimū secundo, aduer-
sum te testamentum disposuerunt tabernacula Idume-
orum & Ismaelitarum, sic dicit: Ismaelitarum interpretatur
obedientes sibi, hoc est, quodcumque habuerit cor &
mala cogitatio, statim faciunt. Non autem non debe-
mus sequi uoluntatem nostram, nec dici Ismaelitarum,
hoc est, obediētes sibi, sed Ismael, hoc est, obediens
deo eiusque uicario, quia qui ab obedientia decli-
nant, hoc operantur quod & demones, qui non diui-
nae uoluntati subiacent, sed propria uoluerunt uolunta-
te abuti. Quartūdecimū est, q[uo]d hominē etiā in p[re]senti
infernī p[re]nā sentire facit. Vnde dicit uenerabilis Ka-
tha

Psal. 148

Psal. 81

SPECCVLVM

In meditati
onib.

Rom. 7.

Rom. 8.

tharina de Senis in reuelationib⁹ suis. Studeat omnis
religiosus uere prescindere a se uenenum propria uo-
luntatis & sensualitatis, quæ ducit indubitater ad mor-
tem æternam, immo propria uoluntatis possessores
crucem diaboli portant, amaritudinem inferni etiam
in presenti uita degustantes. Quintumdecimum ma-
lum propria uoluntatis & inobedientie est, quod ho-
mini in quo est patibulum in inferno ædificat quia
propria uoluntas furtum est, quo religiosus tollit se
& cui se uoto spontaneo tradidit in professione. Un-
de beatus Bernardus: Tu te dedisti prelato tuo in p-
fessione propter regnum cælorum, & iam non es tuus
sed eius cui te uendidisti, & ideo nihil licet tibi de te
agere sine eius uoluntate. Ipse enim est dominus tuæ
uoluntatis. Et contractatio rei alienæ domino inuito
furtum est. Ipsi rectores nostri uicarii dei sunt super nos
et debem⁹ eis obedire sicut dño deo, nō ut hominib⁹,
quia nō ppter ipsos, sed ppter deū subiicimur eis. Si
tis alteri⁹, ait Apost. ad Rom. ut fructificetis deo. Sex-
tadecima mala conditio uoluntatis propria siue inobe-
dientie est, quod aduentum & presentiam impedit spi-
ritus sancti, quem qui non habet non est de discipulis
Iesu, iuxta illud ad Romanos: Si quis spiritum Chri-
sti non habet, hic non est eius. Vñ Bernardus: Soli suo
spiritu, id est propria uoluntate, uacui, spiritum san-
ctum recipiunt. Unde in figura dicitur Priō. regū. 1.
quod spiritus domini recessit a Saul. Deniq; ut ma-
gis ab hoc pessimo uitio retrahamur, nos qui religio-
siores cæteris monachis dicimur, & alios de uitio pro-
prietatis iudicamus, scire debemus, quod possessio pro-
pria uoluntatis est maior proprietas, quam possessio
pecunie, etiam dicitur uerior apostasia quam depoli-
tio habitus & discessio a monasterio, quia obedientia
magis

magis est de substantia professionis, quam habitus
aut locus, sicut dicit doctor libri de summa uitionum
Fructuosum igitur in posterum pro ceteris arbitror
hic ponere in forma argumentum uenerabilis & glo-
riosis doctoris magistri Ioannis, Gerson cancellarii Par-
isiensis, contra quendam monachum pertinacem in
uoluntate & sensualitate propria, quo probat ipsum
furē, sacrilegum & raptorem, quia per contumaciam
& pertinaciam sensus proprii tollit se prelato, cui se
uoto tradidit. Dicit ergo sic predictus magister per
epistolam ad quendam pertinacem in suo sensu mo-
nachum professum & inobedientem: Gratia & pax.
De ore tuo te iudico serue nequam. Si hoc dixit in pa-
rabola dominus de seruo nō multiplicante, licet red-
dente talentum, quid dicturus est de seruo dissipante
simul & negante talentum? Talis est inobediens ille
professus, sit clericus, sit laicus, qui propriam spiritus
sui uoluntatē acceptam a deo causa lucranda uitæ the-
saurum æternæ, dedit illam in manu superioris sui di-
cens: Suscipe me & uiuam abba pater, in manus tuas
commendo spiritum meum, quoniam fidens in te &
diffidēs de me do illū tibi, adiuua & saluus ero. Nunc
tu quisquis es professus, hoc modo uel simili, quæ pa-
tri cuius est uoluntas tua dono tuo, imo uoto spon-
taneo prius, nunc in necessitatem uerso parere recu-
sas, qui contra stimulum calcitrare presumis, inter-
rogabo te paucula, quatenus ex ore tuo te iudicet cō-
scientia tua. Interrogo te non dicam serue nequā sed
fratrē & conseruum in Christo charissimum, agens
in spiritu lenitatis & instruens iuxta monitionem
Apostoli & Christi, cupiens te saluum esse ab errore
uiæ deuiæ, quoniam omnis inobedientia deuiatā uia
uitæ, ad quam qui reduxerit & conuerterit peccato-

Psal 30.

H. rem

SPECVLVM

rem, operit multitudinem peccatorum, interrogo te
si memineris professionis tuę & si pœnitet te fecisse?
Procul absit hæc ingratitude a spiritu tuo, procul &
talis obliuio. Porro si memineris & approbas, interro
go quis sapientior & potior interpret erit professiois
huius qualiter obseruanda est aut superior pater tuus
maxime cum consilio cōuent⁹, aut tu subditus & uni
cus, & ut fertur laicus. Si te tuumq; dixeris præferen
dum præponendumq; iudiciū, erras intollerabiliter,
neq; est qui talem nō aspernaretur protinus arrogan
tiam subsannans & dicens. Quis potest hunc laudire?
Certe puto, quod pudet te etiam audire tuo hæc in
terrogatio prima. Interrogo deinceps, puta sine patrē,
imo & patres tuos ita malignantis esse nequitie, quod
in male cōsulendo salutis tuę uellent se simul & te per
rire. Exclamabis arbitror ad hanc interrogationem
cachinnans & renitens rugata fronte: Longe sit hæc
infamia à me pauperculo idiota subdito peccatore, ut
de sanctissima superiorum meorum probatissimaq;
sapientia tam sacrilege desipiam. Euigila nunc & per
spice si non breui ratiuncula protinus ex ore tuo te iu
dico, qui iussus hoc & illud facere tu non obedire per
seueras. Si enim superior tuus sapientior est in cog
noscendo præcepta regulæ quam professus es, si præ
terea credis, quod nollet se damnare, dum tibi præ
cipit obedire, quid obniti potes? quid excusationis af
ferre super inobedientia tua ne dicam pertinacia? Sed
dices forte demissis oculis & facie humi deiecta, si non
omnis pudor a te abcesserit, si non attrita iam fronte
meretricem imitaris dicens: Volo uirtuosus esse & do
mino per afflictiones abstinentiamq; placere, exemplo
priorum sanctorū nominatim Ioannis baptistæ. Sen
tio fortitudinem corporis mei, scio quod ieiunium a

nino non erit in grauamine mihi. Ecce frater recedis iam a concessis prioribus. Tu iudicium tui præfers omni alteri quasi si dicat infirmus & insanus medico suo: Cognosco melius dispositionem meam quam tuipse, scio qualiter mihi obtemperandum non est regulis artis tuæ. Aggrediar te nunc altera uia durior ut ex ore tuo te iudicem si pertinax esse decreueris, non tantummodo seruum sequam: sed uel hæreticum apostatam, uel de hæresi & apostasia uehementer suspectum: ita tamen si deperditio iudicii rationis per cerebri læsionem tibi non fuerit excusationis subsidium, quo casu non iam argumentis theologiæ, sed fomentis medicinæ opus erit. Dixit dominus noster Iesus Christus ad omnes in ecclesia prælatos loquens ad personas Apostolorum & discipulorum: Qui uos audit, me audit: et qui uos spernit, me spernit. Crede hoc: Credis, si catholicus es. Scio præterea quod superiores sūt et prælati tui patres ordinis sancti, in quo & sub quo professum te negare non potes: aut si neges erras in facto & conuinci testibus potes imo uerberibus & carceribus coerceri. Alioquin fas esset exemplo simili & pernicioso cuiuslibet professio religionem se negare professum, & impune. Cæterum si te professum fatearis, oportet te ad obedientiam contra proprium etiam uoluntatis arbitrium tenere ligatum. Alioquin contradicis sacrosancto euangelico nunc inducto præcepto, ut scribit sanctus Lucas: Qui uos spernit, me spernit. Qui autem spernit Christum, utiq; blasphematur & apostatatur in Christum. Et si addit quod hoc licite faciat, se palam in hæresim præcipitat, ex qua si nolit extrahi pertinax est iudicandus & talis brachio seculari relinquendus, nedum monasterio pelledus. Prouideat salubriora deus, cæteri ita loquimur

Luc. 10.

SPECVLVM

& uere loquimur . Tentabo uiam rursus alterā, quā
 sanioris est ad morbum fomentū. Dicis ut accepi et iam
 preactum est, quod non ex inobedientia desistere uis
 a potu uini ceterisque cibis laucioribus ordini concessis,
 sed ad uirtutes acquirendas ex poenitentia. Vide,
 quāso frater, ne mentiat iniquitas sibi, ne sit iste la-
 queus satanae sub angelo lucis, non uirtus abstinentie
 in spiritu humilitatis. Itaque si uis, ut credam tibi, ostē-
 de uel paulisper obedientiam in aliquantulo potu ui-
 ni, nec non in alio fratrum edulio saltem pauculo, unde
 non possit corpus ad lasciuiam excitari, neque rigor ab-
 stinentie perdi. Nunc uero quale istud est quod ab-
 horres a uino taliter, ut nec consuetudini ecclesie ue-
 lis esse conformis, quā post sacram communionē dat
 laicis poculum uini tantillum? Qualis est, obsecro, sin-
 gularitas ista? Nūquid de radice procedit abstinentie,
 & nō poti⁹ ex intimis hypocritalis dementie, ut dum
 facis quod nemo, mirentur omnes, & tibi laudem sin-
 gularitatis impune presumas. Legimus de multis ita
 seductis, pessimo fine terminantibus finē. Fuit sancto
 Francisco collaudatus frater unus, qui iussus confite-
 ri per uerba, noluit nisi per nutus: Tollite, inquit sanctus
 Franciscus, figmentum hoc diabolicum. Docuit exi-
 tus ita esse. Dicit Climachus: Si uideris aliquē qui sibi
 sit in communitate singularis, ipse nō indiget demo-
 ne tentante, quia factus est sibi dæmon. Et apud sapie-
 entem scribitur: Vidisti hominem sibi sapientem ui-
 deri, plus illo spem habebit in sapiens. Quis uero plus
 sibi uidetur sapiens quā sit ille, qui iudiciū propri-
 um prefert iudicio quorumcunque? At uero dicit fra-
 ter iste sicut accepi, nullum audiā in abstinentia mea
 nisi solam ecclesiam, quasi uidelicet pro quolibet ta-
 li sit conuocandum generale consiliū, aut sit papa spe-
 cia

Climachus.

gialiter aduendus, & non dicat sufficienter ecclesia,
 quando superior presertim in retali decreuit & iuber.
 Existimo proinde, quod si mitteretur ad papam tra-
 ter iste, nec sic obedire iussioni iuxta uellet. Est apud nar-
 rationes patrum de quodam gloriantē in abstinen-
 tia singularitate: Quod remediū inuenerunt patres:
 Ligauerunt ipsum tanquam faruū & certe iam ip-
 se talis erat. Compulerunt uti lautissimis cibis, &
 uino ad saturitatē aut nauēam. Qui tandem sanatus
 est à presumptione uel arrogancia singularis abstinē-
 tiæ, & consequenter à uanitate & periculo insanie libe-
 ratus. Tradit beatus Bernardus, quod nō habet dia-
 bolus machinamentum maius ad perditionem quæ-
 rentium placere deo, quā si suadet currere indiscre-
 te, quatenus qui currit incurrat periculū & præcep-
 tuat. Vocatur hoc dæmonium meridianum, quando
 sub specie magni boni & singularis profectus, incidit
 quis in magnum malum. Et quod maius malū, quā
 inobedientia quæ peccatū ariolandi, id est idolola-
 trandi, à domino nominatur. Præterea dicit Aposto- **Roma. 13**
 lus: Si esca mea scandalizat fratrem meum, non man-
 ducabo carnes in æternum. Quanto magis si abstinen-
 tia tua, o frater scandalizat fratrem, nedum unum ex
 pusillis, sed patrem & maiorem, uæ tibi timendū est.
 Itaq; non expedit tibi contristare patrem tuum, non
 contumacem esse ad illum, non tollere te sibi cui te uo-
 to tradidisti, hoc rapina est, hoc sacrilegium. Dicam
 tibi in ueritate, nec mentiar, si de duobus malis alte-
 rum esset faciendum, uel comedere carnes in die Vene-
 ris sancta cum renisu conscientia timorata, aut ab-
 stinere a uino contra præceptum obedientia rationa-
 biliter imposita, præferrem primum, quia secundum
 non ideo ut malum sed ut bonum deberet impleri,

H in bi

S P E C V L V M

bibendo uinū. Alioquin cum pertinaci renisu nō fa-
ret salus, ubi aliud perpetrādo cū sequenti humili pe-
nitentia comedēs carnes saluaretur. Deniq; si forte di-
cturus es, moueor lege spiritus sancti, uide si spūs san-
ctus est dissentiōis deus, uide si quilibet professus regu-
lā ita diceret quāta cōfusio sequeretur, uide si sufficiē-
tē doces exceptionē a regula generali, quā & secundā
q̄ professus es. Sed formido ne faciā uerba mea surdo,
nisi q̄ nō iā tibi, sed patribus p te loqr, & forte p cete-
ris in posterū, si (qd auertat de⁹) occurreret casus talis.

Quod propria uolūtas nocet toti cōgregatōi.

CAP. IIII.

DICEBAM quarto, q̄ propria uoluntas no-
cet toti cōgregationi. Vñ Bernardus: Vñ ueni-
unt scādala & turbatiōes in cōgregatiōe, nisi q̄ sequē-
do ppriā uolūtātē, qd apud nos temere diffinimus, si q̄
mō, phiberi cōtingat uel impediri, statim in murmu-
rationē & scādālū prūpim⁹, et sic alios scādalizam⁹, &
eis malū exēplū p̄bemus q̄s edificare per obediētā &
patiētā potius debuimus. Vñ uenerabilis doctor Ioa.
Gerson: Pertinacia, inqt, in opinionib⁹ et actibus p-
priis, per q̄ q̄s non est paratus corrigi, dānabilis et uix
sanabilis est p̄sumptio, & dū apud religiosū est cūcta
turbat & perdit. Diabolus nāq; facit sicut astutus pesca-
tor, qui qñ uult faciliter decipere p̄sces turbat aquas,
& tūc est securus, q̄ p̄sces nō poterūt uidere rete suū.
Eodem mō facit diabolus in cōgregatione seu conuen-
tu, quorūcumq; religiosorum. Immittit enim turbati-
onē per aliquē inobediētē & pertinacem in sensu suo
in unā totā cōgregationē: & sic tunc ducit ad murmu-
rationes & malitiā excogitādas cōtra praelat⁹, qui nō
permisit cum facere uolūtātē ppriā. Vt inam atten-
dere

Bernard.

Ioa. Gers.

deret talis, qui sic malo exemplo suo & persuasione **August.**

peruersa scandalizat confratres suos atque perturbat, uerbum beati Augustini ita dicentis: Qui in conspectu aliorum male uiuit, quantum in illo est cum a quo attenditur, occidit: & forte qui imitatur, moritur: qui non imitatur uiuit: tamen quantum ad illum pertinet, ambos occidit. Isidorus de summo bono libro secundo. Maioris culpe est manifeste quam occulte peccare. Dupliciter enim reus est qui aperte delinquit, qui agit & docet. Idem quoque confirmatur sententia beati **Grego.**

Gregorii, qui in codice regulæ pastoralis titulus, quadagesimo septimo, sic ait: Audiant inuidi & iurgiorum seminatores, quod scriptum est: Beati pacifici, quoniam filii dei uocabuntur, atque e diuerso colligant, quia si filii dei uocantur, qui pacem faciunt, procul dubio satanæ sunt filii qui confundunt. Omnes autem qui per discordiam separantur, a uiriditate dilectionis arefiunt. Qui etsi boni operis fructus in suis actibus proferunt, profecto nulli sunt, quia non ex unitate charitatis oriuntur. Hinc ergo perpendant seminantes iurgia quam multipliciter peccant, quia dum uiam nequitiam perpetrant, ab humanis cordibus cunctas simul uirtutes eradicant. In uno enim malo innumera agunt, quia seminando discordiam, charitatem quam nimirum uirtutum est oim mater extinguunt. Quia autem nihil est preciosius deo uirtute dilectionis, nihil est diabolo desiderabilius extinctione charitatis. Quis igitur seminando iurgia dilectionem proximorum perimit, hosti igitur ideo familiaris seruit, quia qua illa omnia cecidit, hanc isse uulneratis cordibus subtrahens eis iter ascensionis abscidit. Hæc Gregorius: & Bernardus in sermone de eodem sic ait: Non tibi uidetur grauiorē ab eo Christus sustinere persecutionē,
 M iij qui

SPECVLVM

Ioan. 8.

qui suggestionē malignā exēplo pernicioso ab eo per-
uertit animas quas redemit, quam à Iudæo, qui san-
guinem illum fudit. Pax, ait Augustinus, beatus
qui te habet, maledictus qui te odit, & qui te frangit &
impedit in homines, quoniam antichristus est & filius
perditionis. Qui pacem oris & operis non habet, chri-
stianus dici non debet, quia pacē pro testamento Chri-
stus omnibus fidelibus tam luminū bonū & sine quo nul-
lus uiuere debet, dereliquit. Pater ergo luce clarius, quā
talis pacis turbator per detractiones & murmuratio-
nes deo iniuriatur dupliciter. Primo namque impedit,
ne legatum dei stare possit. Legauit enim deus pacem
hominibus, iuxta illud Ioannis: Pacem meam do uo-
bis, pacem relinquo uobis. Et ideo huius discordiæ se-
minator contra bonum pacis tamquam excommunicatus est
uitandus. Secundo talis iniuriatur deo, quia expellit
eum à quiete suæ habitationis. Contra illud scribitur
in psalmis. In pace factus est locus eius. Detractio au-
tem & susurratio atque murmuratio turbant pacem
& destruunt. Dicit philosophus, Quod unusquisque
qualis est talia loquitur & in his delectatur. Et Sene-
ca: Imago animi sermo est, qualis uir talis oratio est
eius. Cassiodorus: Vis scire de fratre tuo quale cor ha-
beat, attende unde frequentius & libentius loquatur.
Ex abundantia enim cordis os loquitur. Item Hugo li-
bro tertio de anima: Vanus sermo, uenæ conscientie
est index. Mores hominis lingua pandit, & qualis ser-
mo ostenditur talis animus comprobatur. Ideo qui ma-
lam habet conscientiam, facile detrahit & murmurat,
defectus proximorum maxime prælati explorat &
publicat. Sed uiri sancti & electi fratrum suorum &
sociorum defectus, quantum bona conscientia per-
mittit, sepeliunt & occultant, apponentes in iram

compaſſionis & inuoluūt in ſyndone charitatis, quia
 charitas operit multitudinem peccatorum, & unguē **1. Pet. 4**
 tes balfamo honeſtæ accuſationis. Sed benedicta illa
 anima a deo, cuius humilitas alterius confundit ſuper
 biam, cuius patientia proximi exſtinguit iracūdiam,
 cuius obediētia pigritiam alterius tacite increpat, cu-
 ius feruor inertiam alieni teporis exuſcitāt. Quantis
 namq; exemplum ueræ humilitatis, obediētiae & cha-
 ritatis oſtenſis, cum tantis & pro tantis æterna præ-
 miapossidebis Hæc in ammonitione ſecunda. Ea-
 ppter, dilectiſſimi fratres, ſicut cōſulit beatus Berna.
 Seminemus proximis exēplum bonum per aperta ope-
 ra, ſeminemus angelis gaudiū magnū per occulta ſu-
 ſpiria. Item Gregorius: Volantia animalia ſe uiciſſim
 feriunt alis ſuis, quia ſanctorum mentes in eo quod ſu **Lib. 24 Mo**
 perna appetunt, conſideratis alterius uirtutibus inui- **ral.**
 cem excitantur. Ala enim ſua me percutit, quō exēplo
 ſanctitatis me ad melius accendit. Et ala mea uicinum
 animal ferio, ſi aliquando alteri opus bonū quod imi-
 tetur oſtēdo. Et hic ſit huius materiæ ſinis, in qua mul-
 tis ſanctorum authoritatibus religioſus quilibet con-
 tra uitium propriæ uoluntatis eſt ammonitus. Omī
 clauſtralis profeſſe ſub ordinis alis, memor eſto aſſi-
 due, quod ſpōpondiſti ſaluberrimam obediētiā per
 quā uoluntati propriæ libera uolūtate renūciās, te uo-
 luntati dei, uolūtati prælati & præceptis religiōis &
 ordinis obligasti. Quæ quāto glorioſior eſt, quāto hu-
 milior, tātō magis leuis & facilis, quāto maioris cha-
 ritatis affectibus exhibetur, tātōq; maioris meriti. quā-
 to minus habuerit proprię uolūtatis. Vñ ſit, quod plus
 mercedis proponitur, ſi iubeantur quæ ſecūdū ſe natu-
 ræ quodā horrore fugere debeamus, q̄ detur de re no-
 bis accepta præceptū. Iuſſit dñs Deus Abrahæ: Egredere

SPECVLVM

Gen. 22.

Rom. 9.

Mat. 19.

Mar. 10.

Luc. 18

terra tua & de cognatione tua, & de domo patristui, & ueni in terrā quā monstrauero tibi. Durus quippe sermo dimittere dulcedinem patriæ suauitatem cognatorum & consuetudinem paternæ domus. Cui uoci & obedientiæ præcepto taliter obediuis, ut etiam filium suum redire in suæ cognationis patriam prohiberet. Sed mira obedientia fuit cum audiuit uocem dei uocantis & dicentis: Tolle filiū tuum unigenitū, quem diligis, Isaac, & uade in terram uisionis, atq; offer eum ibi in holocaustum super unum montium, quem monstrauero tibi. Et hoc facere, sine trepidatione parauit. Hanc obedientiam electissimi patriarchæ deus uidere non uoluit, sed nobis imitandam proponere & contemplandā in unigeniti filij sui persona, quā pro nobis in ara crucis immolauit ante per tot secula figurare. O gloriosa obedientia, o uirtus plena gratiæ, o sola quæ genus humanum ab inimici manibus liberaſti. Nam sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita per unius obedientiam iusti constituentur & multi. Christus namque factus obediens usq; ad mortē in arduo crucis per suum preciosissimum sanguinem inobedientiā primorum parentum dignatus fuit abolere. Et quoniam Christianæ perfectionis est, sicut testatur ueritas, seruare præcepta, atq; uendere omnia quæ habemus et dare pauperibus et sequi Christū, monita meliora sequamur, non quidem in metu pœnæ, sed in dilectione iustitiæ: non coactione tristes, sed dicto pareamus ouantes, certi de retributione tanto maioris meriti, quāto prōptiores fuerimus in executione præcepti. Sit tāta, ppter deū nostræ obediētiæ prōptitudo, quod nō solum expectemus imperiū, sed pueniamus cum alacritate pceptū. Obediēdo qdē nostrā cōtēni

SVBDITORVM Fol. 61.

mus uoluntatem, qua solum nos & religiosi ceteri, &
nō aliter beatitudinē possumus promereri, per Iesum
Christum dominum nostrum, quem decreuimus sala-
briter imitari. Hæc Franciscus petraracha poeta laurea-
tus eleganter quidem & splendide: & utinā audiarur.

*De requisitis ad ueram & perfe-
ctam obedientiam.*

CAP. V.

CIRCA secundum principale in principio li-
belli huius assumptum, scilicet de requisitis ad
ueram & perfectam obedientiā, accipio mihi pro the- Luc. 23
mate & fundamento illud, quod scribitur apud Lucā:
Pater in manus tuas commendo spiritum meum. In
quo uerbo obediens Iesus fecit professionē in mani-
bus sui abbatis, id est, dei patris, sicut facit monachus
in manibus sui abbatis, siue prioris. Pro quo natan-
dū, q̄ in spiritu duo sunt, scilicet sensus & uoluntas, u-
trūq; relinquere oportet cum q̄ uere pfessionē facit,
utrūq; debet abnegare pfecta obedientia. Nō est habē-
da sensus proprietates, sicut quidam qui in eo q̄ magis
literati sunt, uel antiquiores in ordine, magis sibi cre-
dunt q̄ abbati uel priori, imo grauitur ferūt, q̄ uidēt
minores ad cōsilia regiminis dom⁹ ipsis p̄termis-
sis cō-
uocari. Itē uoluntas propria abhōrenda est præcipue,
quia ut dicit Bernardus: Nihil ardebit in inferno, nisi
propria uolūtas. Cōmendet ergo monachus spiritum
suum in manus dei & prælati, & spiritum dei in præ-
mium recipiet. Soli enim spiritu suo pprio cuacuati,
copiā spiritus dei. i. spiritus sancti recipiūt. Vñ postq̄
propheta dixerat in psal. auferes spiritū eorū, sequitur
ibi emittes spiritū tuū. Nam ut dicit Bernar. Nō dabit Psal. 103
inobedienti copiā sui, qui malit mori quā nō obedire.

Hic

SPECVLVM

Obedientia Hic est Iesus qui dicit in Euangelio. Cibus meus est, ut
 cib⁹ animę. faciam uoluntatem eius qui misit me. Nam cibus ani-
 mę obedientia est. Itaque quoties tibi aliquid in uir-
 tute obedientię iniungitur, panis in refectorem ani-
 mę porrigitur. Sed summopere cauendum est pręla-
 to qui istum panem filiorum scilicet obediętię sub-
 ditis debet ministrare, ne nimis durum & muscidum
 eis dispense, ne fauces tenerę illum nequeant mastica-
 re. Sic multi pręlati non panem sed crustas duras im-
 mastificabiles subditis suis loco panis offerunt, quibus
 non reficiantur, sed potius strangulentur. Isti sunt p-
 lari abbates & priores, qui sine affectione, sine cordis
 teneritudine pręcepta sua cum rigore inflexibili mul-
 tiplicant. Tales loco panis crustas, imo potius lapides
 porrigunt, cum tamę dicat dominus. Et si perierit pa-
 nem, nunquid lapidem porriget ei? Vnde efficiuntur
 filiorum suorum, id est, subditorũ interfectores ante
 deum. Contra tales duos pręlatos, dicit dominus per
 Ezechielem. Cum austeritate, & potentia imperabatis
 eis, & dispersę sunt oues meę. Oues enim, id est, subdi-
 ti sapius propter pręlati duriciam disperguntur, ideo
 oues fugiunt & declinant, nec eis consciętię suas ma-
 nifestare audent. Vnde in uitis patrum libro quinto di-
 xit quidā senex. Impossibile est ut cum duritia & au-
 steritate facile ab inuentione sua quis reuocetur. Legi-
 tur quoque in gestis sancti Ancelmi canthuariensis, q-
 quidam abbas semel conferebat cum Ancelmo dicēs.
 Quid faciemus cum pueris in claustro nutritis, non e-
 nim cessamus die ac nocte eos uerberare, et semp dete-
 riores fiunt. Ad quem Ancelmus: Quam bene nutri-
 nasteris quo mentum uestrum expenditis, qui de hominibus besti-
 modo edu- as facitis? Dic mihi, quęso abba, si plantam unam in
 candi. horto tuo plantares, & mox illam ex omni parte con-
 cluderet

cluderes, ut ramos suos nullatenus expandere posset
 qualis arbor inde pderet: Profecto inutilis. Sic & uos
 pueros & iuuenes tantum minis & terroribus coarcta-
 tis, ut nulla eis liceat penitus libertate potiri. Vnde fit
 quod quia nec amoris dulcedinis uel pietatis circa
 se in uobis sentiunt, nec alicuius boni in uobis postea
 fidem habeant. Contingit quoque modo miserabili,
 ut sicut crescunt in corpore: sic in eis odium & suspi-
 cio omnis mali crescat, cū a nullo fuerint in uera cha-
 ritate nutriti, nullum nisi depressis supercilijs oculoue
 obliquo ualeant intueri. Hæc ille. Sapiētia doctor cla-
 mat praelatos duos comminans. Horrende & cito ap-
 parebit uobis. Quasi dicat: Vos qui modo horribiles
 apparetis subditis uestris, imperatis enim nō cū pieta-
 te, sed cū austeritate, nō cū amore sed cū timore, caue-
 te, quia iudex uester Christus horrende & cito apparebit
 uobis. Veniet enim malis praelatis potenter cū incus-
 sione timoris, sed bonis cum benignitate consolationis.
 Nam iustum est, quod iudex praelatorum Christus cō-
 similiter se habeat ad eos quēadmodum ipsi se habue-
 runt a subditos. Huius exemplum habemus in libro re-
 gum. Dixerunt senes ad Roboam: Si locutus fueris ad
 eos uerba lenia, erūt tibi serui cunctis diebus. Sed ipse
 e contrario fecit de consilio iuuenum, & ex uno uer-
 bo aspero factum est schisma in populo quod nunquā
 potuit postea ad concordiam reuocari. Ex parte ergo
 praelatorum attendēda est lenitas & discretio in præ-
 cipiēdo sicut docet Apostolus. Patre nolite ad iracū-
 diam prouocare filios uestros. De hac etiam lenitate
 scriptū est. In fide & lenitate sanctum fecit illū. Tur-
 pe quidem & absurdum est in praelato cum ira & au-
 steritate corripere, sicut ad Timotheū Apostolus scri-
 bens ait: Scuum inquit domini non oportet litigare
 se

SPECVLVM

Cent. 1.

Iob. 34

Ezech. 8.

sed ad omnes mansuetum esse & patientem & cum lenitate eos corripere, qui resistunt ueritati. Legitur quoniam aquæ Siloe cum silentio currunt, aquæ uero rasiu transeunt cum magno tumultu. Cumq; sponsa in canticis dicat amicus meus bibit uinum cum lacte, id est, rigorem exercet cum lenitate, ipsa conuersa ad sponsum & seueritati mansuetudinem præferens, meliora sunt inquit ubera tua uino. Cum propheta diceret: Ecce spiritus grandis conterens petras, & non in spiritu dominus, & post spiritum commotio, & non in commotione dominus, & post commotionem ignis & non in igne dominus, adiungit, & post ignem sibilus auræ tenuis, & in eo dominus. Nā cum spiritus iræ & commotionis & ignis iracundiæ deo displiceant, ipsi accepta est lenis & blanda correctio. Veruntamen in hac lenitate aut potius in hoc melle fel fructuosa correctiōis absconditum est. Nā sua in lenitate zelum, & in blanditijs suis aculeos habet. Et ecce in suauitate & pace eius amaritudo amarissima aduersus eos, qui ignorant & errant. Veruntamen uerius diligit, seuerius corrigit, oculte tamen, & efficacior est in eo ad emendationem subditorum lenitas columbina, quam seueritas exterior & indignatio uultuosa, sicut in Hieremia notatur: Data est, inquit, terra iniquorum in desolationem a facie iræ columbæ. Hec lenitas spiritum fortitudinis habet. Et ut uerbis Iob utar, hæc est quæ dicit regi apostata, & duces impios uocat. Hæc non accipit personas principum, nec agnoscit tyrannum, cum disceptauerit contra pauperem. Attende igitur, quia distinctionem recipiunt, suasque uires utiliter & prudenter alternant blanda & seuera correctio. Nam de utraque in Ezechiele scriptum est: Ignis erat in medio, & de medio ignis quasi species electri. Cum

sit electrum genus metalli temperatissimum, signifi^o **Ezech. 8**
 cat correctionis suauissimum blandimentum. De
 seueritate autem ibi scriptum est: Ignis erat in medio
 animalium & de igne fulgur egrediens. Debet itaque
 quandoque mansuescere seueritas. Nam in opere tem
 pli leones sculpti sunt & lora dependentia, in quo no
 tatur necessarium esse, ut disciplinæ seueritas refrenat
 taloro mansuetudinis temperetur. Veruntamen re
 missio quæ os prælati obstruit, quæ mentem eius defi
 cit, quæ adulatorem & uenditorem olei facit, dum
 sibi quietem & honorificentiam uenatur in fauore
 subditorum, hæc miseros præcipitat in foueam scan
 dalorum. In hac fouea ut dicit propheta, cubauit la
 mia & inuenit sibi requiem. Hæc ad prælatos. De
 niq; ad propositum redeundo sciendum est, quod ad
 perfectam & meritoriam obedientiam septem requi
 runt, de quibus extrât hi uersus. Esse libens, simplex hæ
 laris, subiectio debet. Hinc uelox fortis, humilis mors
 finis ei sit. Primo ergo requiritur, quod sit libens.
 hoc est, quod claustralis propriam uoluntatem relin
 quat, & sine contradictione cordis & oris, superioris
 uoluntatem faciat suam, iuxta illud ad Philippenses,
 capite tertio: Omnia facite sine murmuratione, ex
 emplo Christi Iesu, qui dixit, Ioannis capite quarto:
 Meus cibus est, ut faciam uoluntatem eius qui misit
 me. Vbi sic dicit flos doctorum beatus Augustinus:
 Optimus minister tuus est, qui non magis intuetur
 hoc a te audire, quod ipse uoluerit, sed poti^o hoc uel
 le quod a te audierit. Porro de graui periculo & ma
 gnitudine peccati illorū, qui non libenter obediunt,
 sic dicit Bernardus in epistola ad Adam monachū: Si
 moleste cæperis sustinere, si iudicare prælatum, si mur
 mure

SPECVLVM

August.

August. lux
doctorum.

murare in corde, etiam si exterius impleas quod iubetur, non est uirtus obedientia, sed uelamē malicia. Nemo ergo se ipsum decipiat ut putet sibi exteriorē sufficere obedientiam, nisi etiam ex intimo cordis affectu & cum bona uoluntate obediat. Gregorius. Non seruili metu obedientia, sed charitatis affectu seruanda est. Et ideo Augustinus uolens determinare in regula sua, qualis debet esse obedientia, sic dicit. Proposito tanquam patri obediatur non domino, ut sit obedientia filialis, sicut decet filios ecclesiae. De ista etiam superficiali & exteriori obedientia sic scribitur in preallegato libro de gestis saluatoris. Obediuit quis infipide prelato intemporaliter cum ueritus, & contrarium perhorrescens discrimen, pacē qua fuit iste in terris, sed non bonae uoluntatis, gloria uero ex hoc si bi non erit in excelsis. Et paulo post: Obedire ad oculum carnis, carnis meritum habet, obedire ad oculum spiritus supercelestia merita caprat. Et ratio eius in promptu est, quia uoluntatis humanae tam nobilis est cōditio, ut nullum actum denominet, nisi ad illū actione uoluntaria declinauerit. Et haec est causa, quare lux doctorum Augustinus indefesse tenet nō esse bonum & malum nisi in uoluntate. Quapropter siue bonum siue malum nolens quis faciat, nullatenus ei sed cogēti imputandum est. Qualiter igitur bonus & non potius malus reputabitur, qui bona peragit & mala desiderat, & per se quidē nepharia, per accidens uero eommittit utilia. Vnde obedientiae meritum non consistit in eo quod agitur aut toleratur exterius: sed in eo quod interius abnegatur. Gregorius in sermone. Cum ad opus bonum ex bona uoluntate non ducitur, rem iustam sine fructu peccator operatur, quia ut ait Augustinus: Mala uoluntate uel sola miser quisque efficitur.

etur. Sed Seneca in epistola, septuagesima secunda. Sola uoluntas beatæ ac miseræ uitæ sibi causa est. Secundo ad perfectam ac meritoriam obedientiam requiritur, quod sit simplex, hoc est, quod claustralis nō debet esse curiosus ad inuestigandum, quare hoc præcipitur uel iniungitur, uel quare sibi magis quàm alteri iniungitur, nec debet contra præcipientem murmurare de inutilitate rei iniunctæ, uel de impossibilitate excusationem prætere, sed simplici corde se ad obediendum promptum reddere. Ad hanc simplicitatem pertinet, quod scribit uenerabilis magister Ioannes Gerson super Magnificat ca. Deposuit potentes de sede. Nolo te inquit curiosum scrutatorem esse uitæ alienæ. Semper memineris præconi charitatis, quia non cogitat malum. Vox est Christi. Ut quid cogitaris mala in cordibus uestris? Fuge ergo, quantum potes, iudicium de aliorum uita, tecum habita, te cogit, a te circumspice, clausos in alienis sceleribus aperitissimos in tuis oculos habe. Quid necesse est ut alienis sordibus cor tuum inquines, aut impleas suspitionibus maleuolis & impuris. Vnde Bernardus: Omnibus nobis in conuersationis initio nulla uirtus est magis necessaria, quàm simplicitas humilis, & grauitas uerecunda. De hac uerecundia in Polycratice. Postremo unum ad quod totius philosophici certus tendit intentio, scilicet finis honestus laetus exitus & iucundus, qui plane euenire non poterit, nisi philosophia omnibus officiis & omnium ministris officiorum custodē adhibeat uerecundiam, quæ parens est, ut ait Cassianus, omnis honesti consilij, solēnium officiorum tutela, magistra innocentie, chara proximis, accepta alienis, priuatas negligens facultates, ut communes amplificet, omni loco, omni tempore præ se fauorabili

Gerson

Lib. 3. ca. 9

I lem

Lib. 9.

Epist. 38.

lem gerens uultum, adeo quidē, ut etiam in uerecundis feratur accepta. In Vitis patrū, legitur, quod senes dicebant, quia nihil sic quærit deus ab his qui primitias conuersationis habent, quam obedientiæ laborē. Vnde & Anselmus libro suo de similitudinibus dicit, quod iuuenes senioribus debent esse subiecti obedientes & obsequiosi. Sicut enim fructus non sequitur in arbore, in qua flos primo non apparuit: sic & in senectute honorem legitimum consequi non poterit, qui in adolescentia alicuius disciplina nō laborauit. In tractatu quoque de duodecim abusionibus dicitur, quod tertius gradus abusionis est adolescens sine obedientia. Et sequitur: Sicut in senibus sobrietas & morum perfectio requiritur: sic in adolescentibus obsequium & subiectio & obedientia rite debetur. Ideo Seneca in epist. dicit, quod iuueni est parendum seni uerendum. Recitat Valerius in libro secundo, ca. primo, quod senectuti iuuentus ita cumulatam & circum spectum honorem tribuebat, tanquam omnes maiores natu, omnium adolescentium communes patres essent. Sed forte dicit aliquis ex simplicioribus: Vtinam esset mihi talis abbas & prior, qualis fuit beatus Bernardus, obedire facilius imperanti. Nunc uero dum mei superioris paruam sapientiam & imperfectionē multiplicem conspicio, non possum ei ex corde obedire, neque audeo ei cōscientiam meam committere & salutem. Quisquis ita dicis & sapis, erras & desipis. Nō enim committis te & salutem tuam in manus hominis quia prudēs est, aut plurimum literatus, aut deuotus, sed quia est tibi secundum regularem institutionem præpositus aut prelatus. Quamobrem obedias ei non ut homini, sed ut deo iubenti: si tamen nō contra deū. Et sæpe tupto erit deo tua obedientia placenter

tibi; fructuosior, quanto est indignior ille cui propter deū subijci nō refugis. Hæc Ioan. Gers. cæcel Parri
 si. Quā obediētiā Bernardus cōfirmat ita dicēs: Nō te moueat magister imperit⁹, indiscreta potestas: sed me mēto qā nō est potestas, nisi à deo. De isto mō obediēdi, scilicet simpliciter sine dijudicatione prælati aut præcepti, sic habetur in Viris patrum: Dicebant senes, quia si quis alicui patri se tradit ad subiectionem, nō debet attendere in mandatis dei, sed patri suo spiritua-
 li omnem uoluntatem suam committere, quia illi per omnia obediens, non incurreret peccatum apud deum. Sed heu heu, quā pauci inueniuntur tales obediētes: quin potius est inuenire, qui statuta seniorum et ordinationes prælatorum studiose discutiunt, hæret ad singula quæ iniunguntur, exigunt de quibusdam rationem, & male suspicantur de omni præcepto, nec unquam libenter obediunt, nisi cum audire cōtingat, qd forte libuerit. De quibus dicit Bernardus: Sic profecto sic multorum, inquit, usq; hodie pusillanimitas & peruersitas exigit, ut ab eis quæri oporteat, qd uis ut faciam tibi: more illius cæci euangelici, non ipsi quæ-
 runt: domine quid me uis facere? Cōsiderare enim necesse habet minister & uicarius Christi, quid sibi præcipi uelint, nō ipsi considerant quæ sit uoluntas præceptoris. Hæc Bernar. De hoc refertur exēplum notabile libro 10. Viris patrum. Legitur namq; ibidem, qd quidam frater dixit cuidam seni magno: Abba uolebam inuenire senem aliquem iuxta uoluntatem meam & morari cū ipso. Et dicit ei senex: Bñ quæris dñe meus. Ille aut affirmabat huiusmodi esse desiderium suū nō intelligēs q locutus est senex ille. Sed cū uideret senex eū existimārē q bñ sentiret, dicit ei: Ergo si inuenis secūdū uolūtātē tuā, uis manere cū e? Et ille dixit: Etiā

Gerson

Lib. 14.

In ser. de cō-
 uers. S. Paul.
 Luc. 18.
 Act. 9.

I n uolo,

SPECVLVM

**Monasticen
professis no-
randa sēten-
tia.**

uolo hoc, si inuenio secundum uoluntatem meam.
Dixit ergo ei senex: Non ut tu sequaris uoluntatem se-
nis illius, sed ut ille tuam uoluntatem sequatur, & ita
in eo repaues. Sensit autem frater ille quæ dicebat, et
surgens prostrauit se ad pœnitentiam dicens: Ignosce
mihi, quia ualde gloriabar, æstimans me dicere, cum
nihil tenerem. Hæc ibidem. Quod igitur iam supra di-
xi, repetam. Est enim minime tædiosa, sed iucunda re-
rum utilium repetitio. Teneat propterea memoriter
religiosus quisque, quod omnis inobedientia, murmu-
ratio & proprii sensus pertinacia deuiat à uia uitæ, &
deducit monachum in perditionem. Ait Anthonius:
Ingens dæmonum turba istum peruolat aerem, non
procul à nobis hostium caterua discurrit. Hostile il-
lis contra omnes Christianos, maxime contra mona-
chos & uirgines Christi odium est. Non habet autem
efficacius uenenū ad interfectionem spiritualem clau-
stralium diabolus, quam si suadeat proprias sequi uo-
luntates, & suæ prudentiæ sensualitæque inniti. Ter-
tio ad ueram obedientiam requiritur, quod sit hila-
ris, hoc est, secundum Augustinum, ad fratres de ere-
mo, quod monachus corde iucundo, facie serena, ore
risorio, & oculo ornato, sanctitatis splendore cū omni
charitatis affectu obediat, quia secundæ ad Corinthi-
os: Hilarem datorem diligit deus. Ecclesiastici trice-
simo quinto: In omni dato hilarem fac uultum tuum
De hoc modo obediendi dicit etiam beatus Bernardus
sic: Serenitas in uultu & dulcedo in sermone multum
colorant obedientiam obsequentis. Nubilosa corpo-
ris compositio, & facies tenebris tristitiæ obfusca-
deuotionem ab anima recessisse significat. Quis enim
libenter imperat homini tristitiam efflanti. Felix pla-
ne ille monachus, qui talem se exhibet prælato suo, ut
audacter

audacter ei quod uult præcipiat, cuiusmodi erat Phlemon, ad quem scribens Paulus ait: Confidens de obedientia tua scripsi tibi, sciens, quoniam & super illud quod dico, facies. Bernardus. Illud optimum dixerim gradum obedientiæ, cum eo animo opus iniunctum receperit quis, quo et præcipitur. Quarto ad perfectam obedientiam requiritur, quod sit uelox & celeris. Vnde Bernardus: Verus obediens mandatum non procrastinat, sed statim parat aures auditui, pedes itineri, manus operi, & se totum intus colligit ut mandatum pagat imperantis, non attendens quale sit quod præcipit, hoc solo contentus quia præcipitur. Item Hieronymus. Perfecta obedientia est, sua relinquere imperfecta, & imperantis implere præcepta. Quod factum legitur de quodam sancto monacho nomine Marco, qui sedebat scribens in cella sua, & cum incepisset literam o, & fecisset quasi medietatem illius circuli, audiuit uocem spiritualis patris clauentem, qui statim relicta illa litera imperfecta festinauit ad ostium cellule, ut uoluntati patris satisfaceret. De hac festinatione scribit in prouerbijs: Vidisti hominem uelocem in opere suo, coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles. Ad hanc celerem obedientiam inuitamur a domino dicente: Zachæe festinans descende, Luc. 19. scilicet a propria uoluntate & affectione sine concupiscentia. Et sequitur remuneratio: Hodie salus huic domui facta est. Quinto ad ueram obedientiam requiritur, quod sit fortis & uirilis. Vnde Bernardus in libro de præcepto & dispensatione. Perfecta obedientia legem nescit, terminis non artatur, non contenta angustiis professionis largiori uoluntate fertur in latitudinem charitatis, & ad omne quod iniungitur, spontaneo uigore liberalis alacrisque commodum non Prouer. ult. considerans in infinitam libertatem extendit. Idem quoque alii

SPECVLVM

Philip.

bi pertractās in prouerbijs: Manum suam misit ad fortia, sic dicit. Agendum est instanter & constanter obediendum, nec inter asperitatem uerberum tam regalis est semita relinquenda, & loquitur de semita obedientiæ. Christus etiam hanc semitam pro morte ignominiosissima relinquere uoluit. Iuxta illud ad Philippen. Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Mementote quia Christus ne perderet obedientiam, perdidit uitam. Hæc Bernardus. Sexto requiritur ad perfectam obedientiam, quod sit humilis, iuxta illud Lucæ decimosextimo. Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt uobis, dicite, serui inutiles sumus. Dicamus semper contraria ad superbi pharisei uerba: Deus ignosce mihi peccatori, quia non sum sicut ceteri hominum innocentes, castitate pollentes, orationi instantes, sobrie, iuste, & pie uiuentes in hoc seculo, fructus magnæ poenitentię faciētes, sicut etiā hic publicanus, & sicut meretrix hæc, de quibus iurat ueritas, quod præcedet in regno dei phariseos. Non ieiuno, non decimado, & si quid aliquid boni facio, illud qua districtiōe à te iudicetur ignoro, autē quo fine terminetur. Hæc Bernardus. Vñ Bernard. Magna uirtus humilitatis, sine cuius obtentu uirtus obedientiæ nō solum uirtus non sit, sed etiam in superbiā detestabiliter erumpit. Siquidē, ut ait Petrus Blesensis, in epistola. Ille qui in altis habitat & humilia respicit, superbiā super omnia detestatur: Hæc est enim illa Arhalia, quæ fere omne genus regum extirpauit. Hæc est bestia saltus, quæ deuorauit exercitum Absalon. Hæc est erugo & tineæ, quæ omnem mētis ornatum deprauando consumit. Iuxta præceptum quoque diuinæ legis, qui dederit de semine suo, id est, de opere obedientiæ suæ idolo Moloch, id est regi superbiæ morietur. De isto modo obediēdi, scilicet humiliter sic dicitur

cit uenerabilis doctor & magister libri de gestis saluatoris: Pro nostra, inquit, forma uiuendi, domini Iesu Lib. 4.

obedientiā oculo fidei uideamus, de qua dicit euangelista. Descendit cum illis Iesus nazareth, & erat subditus illis. Descensus est in obedientia. Nam nisi animus ad ima descendat omnino reluctabit obediens. Hic descensus ab arce mentis fit ab omni altitudine cordis, ab omni tumore mentis, ab omni iudicio elationis, ab omni proposito contradictionis, & ab omni reputatione propriæ cognitionis. Usquequo erit descensus Nazareth est terminus. Nazareth flos est. Florida namq; in odoribus, florida in aspectibus debet esse obedientia. Nazareth est uirgultum, sine uirga correctionis & disciplinæ obedientia perfecte non agitur.

Qui parcat uirge, odit filiū dicit scriptura de carnali filio. Verū sic experiētia docet de spiritali filio atq; patre. Luce clarius patet, qd pater spiritalis nō corrigēs subditū usq; ad aeternā mortē odit eum. Sit ergo in Nazareth obedientia, & accipiat qui præest omnino uirgultū, et corrigat quē assumpsit in filium, Sanctitas interpretat Nazareth. Sanctitas certe à sanguinis tinctura sumpsit initium, & sanctus sanguine tinctus dicitur & usque ad sanguinem imprætermisse oportet obedire. Nam & Christus Nazareth subditus factus est obediens usque ad mortem, & omnem sanguinis effusionem. Sed qui erant huic monacho, qui omnium domini erat præsidentes? Maria & Ioseph, ueritas & charitas. His ducibus & his prælatis sine intermissione obediāmus. Si qui autem præcipiunt, Mariam illuminationem, & Ioseph augmentum à suis lateribus habeāt ut præter ueritatem & charitatem subiectis nullomodo præcipiant, & præter ipsos subditos alia scire non doceant, neque cogant: qui uero experimento non

I iij didicit

SPECVLVM

didicit obedientiam, sæpe incaute præcipiet, sed fides
obedientis liberat utrumq. Durū est quod sciat æqui-
tare nesciens ambulare. Docere uero quod quis nō di-
dicit, aut præsumptio, aut stultitia, aut paracletus est.
Nempe absq. dubio non a uerbo aut a libro, sed ab ex-
perientia ipsarum, aut ab infusione cōprehenduntur
perfectæ uitutes: Et si de Christo dicitur, ex his quæ
passus est, didicit obedientiam, quod sequitur tacebo.
Vnde Gregorius primo dialogorum: Vsus recte con-
uersationis est, ut præesse non audeat qui subesse non
didicit, nec obedientiam subiectis imperet, quā pre-
latis non nouit exhibere. De isto modo præcipiendi
habetur etiam in Vitis patrum sic: Dicebat quidam se-
nex, quia si quis cum timore dei & humilitate iniūgit
fratri aliquid facere, sermo ipse qui propter deū egre-
ditur, facit ipsum fratrem subiectum existere, & im-
plere quod iniunctum fuerit. Si autem quis uolens iu-
bere fratri, & non hoc secundum timorem dei fece-
rit, sed per authoritatem & austeritatem, uolens sibi
in eo potestatem uendicare, deus qui uidet occulta cor-
dis, non permittit eum audire uel facere quod iube-
tur. Manifestum est enim opus quod secundum deum
fit, & iterum manifestum est quod in potestate iniū-
gitur, quoniam quod a deo est cum humilitate & ob-
secratione imperatur, quod autem ex potestate cum
furore & perturbatione, utpote quod a maligno est.
Se primo & ultimo requiritur ad ueram obedi-
tiam, quod sit perseverans usque ad mortem, quia si-
cut dicit Gregorius: Incassum bonum agitur, si ante ui-
tæ terminum deseratur, quia frustra uelociter currit,
qui priusquam ad metā peruenit, deficit. Et Ioannes
in Apocalypsi ait: Qui uicerit, scilicet propriam affecti-
onem & uoluntatem, & custodierit usq. in finem ope-
ra

Lib. 15.

Li. 1. Mora.

Apoc. 2.

ra mea: dabo illi stellam matutinam, id est, me ipsum.
 Dicamus ergo cum beato Iob in corde nostro, donec
 deficiam, non recedam ab innocentia mea, iustificati-
 onem meam, quam corpori, non deferam, ut impleatur in nobis il-
 lud sapientiae. Esto firmus in uia domini, & sequetur
 te uerbum pacis & iustitiae, scilicet illius qui dicit: *Ve-* *Matt. 25.*
 nite benedicti patris mei percipite regnum. Detri-
 bus modis obediendi precipue dedit dominus Aposto-
 lis formam, dicens: Non uos me elegistis, sed ego elegi
 uos, & posui uos, ut earis & fructum afferatis, & fructus
 uester maneat, ut scilicet obediant humiliter, uiriliter,
 & perseveranter. Non inquit uos me elegistis, ne glo-
 riemini, quasi ex uobis, sed ego elegi uos, ne sitis ingra-
 ti, quasi non acceperitis, & posui uos ut earis & fructum
 afferatis, ne torpeatis ocio, gratiam dei inuacuum re-
 cipientes, & fructus uester maneat quatenus perseveran-
 tia coronetur. Has dilectissimi septem obedienciae re-
 gulas cordis auribus retinere studeatis, nec ab ipsis co-
 ditionibus praescriptis propriae uoluntatis praepedi-
 ente sentimento unquam resilire contendatis. Hi sunt *Gen. 28.*
 septem gradus scalae, quam uidit Iacob, ut habetur in
 Genesi. Cuius duo latera possunt intelligi paupertas
 uoluntaria & continentia, uel ab renunciatio proprie
 uoluntatis & proprii sensus. Attendenda uero sunt
 quatuor, quae de hac scala dicuntur. Primum est, quod
 erat stans super terram, in quo notatur rectitudo in-
 tentionis, quae debet esse in his, qui uiam obedienciae
 ingrediuntur, & excluditur per hoc macula intenti-
 onis terrenae. Nam eorum qui habent terrenam inten-
 tionem in religione, scala non stat, sed potius iacet su-
 per terram, seu potius directa est ad infernum. Secun-
 dum, quod de hac scala dicitur est, quod cacumen eius
 tangebatur caelum, in quo figuratum est, quod conuersatio
 I v religiosorum

Gala. 3.

religioforū, debet esse in cælis, uel q̄ immediatus trāffus est in mortē a uia perfectæ obedientiæ in cælū. Parum enim uel nihil morantur perfecte obediētes in purgatorio, quia in uero obediēte Christus uiuit & operat. Iuxta illud ad Galatas. Viuo ego iam nō ego uiuit uero in me Christus. Non est enim uerisimile, q̄ deus sit in futuro eorum ultor, quorum hic est autor. Tertium est, quod Iacob uidit angelos ascendentes et descendentes per scalam illam, in qua designatur, q̄d uia obediētiæ uita angelica est. Siue enim descendāt uere obediētes fratribus suis ministrando, siue ascendant deo assistendo in oratione, lectione, meditatione, ad modum angelorum uolūtatem dei peragūt. Quartum est, quod dominus erat innixus scalæ, in quo insinuat quod perfecta obediētia se habet immediate ad deum. Nullum enim uel modicum interuallum est, inter mortem uere obediētis & diuinam uisionem. de hoc in Climacho tale refertur exemplum. Cum em̄ quidam senex diceret alteri de quodā iuniore monacho, quod mortuus esset, respondit ille: Hoc mihi psuadere nequibis, ut audiam & credam. Sciebat namque, quod uerus obediēs in uita fuisset. Tunc senex ait: Veni & uide. Surrexerunt ergo ambo celeriter & ad cimiterium peruenerunt, & clamauit ille alter tanquā ad uiuentem, & dicit ei: Frater Innocenti mortuus es? At uero perfectus obediēs & post mortem obediētiā ostendens, respondit: Pater quomodo possibile est hominem operatorem obediētiæ mori? Item insinuat in hoc, quod dominus innixus est scalæ, quod ipse paratus est iuuare & conseruare eos, qui uiam obediētiæ aggressi sunt. Pro his omnibus dilectissimi studemus hanc uirtutem obediētiæ cordialiter adimplere, quam tam sollemniter promissimus apertis ianuis in professione

professione, qm̄ si contra uotū inobedientes fuerimus,
aut cum murmure obediētes; furti ꝑculdubio rei tene-
bimur, & tanq̄ alienæ rei inualesores, scilicet abnegatæ
uoluntatis peccati ueniam non merebimur, priusquā
quod ablatum est, fuerit restitutū ut dicit Augustinus,
in epistola ad Macedonium. De cōmendatione huius **Serm. 2.**
uirtutis, scilicet obediētiæ, sic dicit idē Augustinus
ad fratres de eremo: O uenerabilis sanctaq; obediē-
tia tu salus oīm fideliū, custodia oīm uirtutū, tu cælū
aperis et infernū claudis, tu etiā filiū dei ad terrā posui **Ioan. 6.**
sti, & uenit inter homines, nō ut faceret uolūtatē ho-
minis, sed uolūtatē patris qui misit eū. Volūtas enī pa-
tris fuit ut redimeret humanū gen⁹, & recōciliaret ei
creatura sua quæ pierat, & ut uolūtas patris ꝑficeret,
filius fuit obediens usq; ad mortē. Vt ergo nō esset no-
bis obediētia laboriosa, exitum ꝑsentis uitæ saluator
per obediētiā terminauit. Iure ergo obediētiā sacri-
ficio ꝑponitur, q̄a de ꝑtēstate diaboli nos eripuit, q̄d
nullum legale sacrificiū facere potuit. Nec mirū, si nos
peccatores obediētiæ in hac uita subiūcimur, qm̄ hanc
mediator dei & hominū etiā in morte nō deseruit, sed
ei subiūcti, qui per omnia erat patri cōequalis. Nos
aut̄ propter peccatum alijs hominibus subiecti sumus.
Nam natura oēs æquales genuit, sed inæqualitas, quæ
accessit ex uicio, ordinata est dei iudicio. Vnde oportet
nos obedire hominibus. Ideo fratres mei atten-
dite & parati semper estote ad obediētiā mandato
rum dei, paratas semper habentes aures auditui & lin-
guam uoci, pedes ituros festinare, manus ad ope-
ra sine mora parare, corde iucundo, facie sere-
na, ore risorio, & oculo ornato sanctitatis splen-
dore, non tamen timore huius seculi uel metu, sed
omni

SPECVLVM

omni charitatis affectu sanctam obedientiam seruare nos opto. Tunc enim ante tribunal iudicis Abraham non uos condemnabit, sed commendabit, non uos a se expellet, sed conuocabit: non uos maledicet, sed sublimabit in æterna patria. O monache, lege quod dicitur, melior est obedientia quam uictima, quæ causa est, nisi quod in uictimis aliena immolatur caro: sed in obedientia uoluntas propria & caro mactatur. Estote ergo fratres mei obediētes, ut deum placare possitis de peccatis commissis. Tanto enim citius placat homo deum, quanto repressa arbitrii sui superbia gladio præcepti se immolat. Hæc est illa obedientia, quæ concordiam conseruat in angelis, pacem nutrit in monachis, tranquillitatem generat in ciuibus. Hæc est illa obedientia, sine qua respublica stare non potest, sine qua familia aliqua regi non potest: O quam enorme uitium, quod Obedientiæ contrarium fuerit. Per hoc diabolus cælum perdidit, per hoc homo paradysum amisit, per hoc Saul regnum, per hoc Salomon amorem diuinum. O sancta dei sponsa obedientia, tu perfecta scala, qua cælum ascenditur, tu quadriga qua Helias uehitur in paradysum, tu porta fidelium paradisi & clausura reorum inferni. O sancta obedientia, tu humilitatem nutris, tu patientiam probas, tu mansuetudinem examinas. Estote ergo fratres mei, cum Abraham obediētes, reddētes quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt dei deo. Tunc uero reddimus Cæsari debitum, quando dulciam prælatis nostris reddimus. Hæc enim diuina consistit in reuerentia in rerum exhibitione & dilectione. Hoc autem facere debemus non solum pastoribus, sed etiam sanctis dei, & tunc reddimus per obedientiam quæ sunt Cæsaris Cæsari. Sed tunc reddimus quæ sunt dei deo, quando in latria perseueramus. Hæc enim

enim soli deo conuenit. Hæc enim consistit in oratione & gratiarum actione cultus exterioris hominis exhibitioe, & interioris mentis deuotione, quod facere & perseverare deus ipse nobis in æternum dignetur.

De commendatione etiam huius uirtutis, scilicet obediētię, in libro de gestis saluatoris tale ponitur exemplum imaginatum: Quodam tempore conuentum atque congregationem omnes uirtutes inuisibilem fecerunt, in medio statuentes puellam paruulā, obediētiā, & ueritas in medio surgens inuisibiliter ab omnibus perquisiuit. Habetis ne aliquid querelæ aduersus hanc? Et responderunt: Nequaquam, imo ipsa uelut famula cum sit tamen primiceria nos omnes honorat, in omni loco, tempore & opere nos ueretur, nostras perficit uolūtates, lætificat cōgregationem nostram, nec unquam querimonia aut murmur auditur ab ea. Ipsam dicimus omnino innocentem ac liberam sine exactione diuina debere regnum cælorum introire, prælato respondente iudici deo pro ea. Similiter fecerunt & dæmones aduersus obediētiā querentes testimonia, et nō inuenerūt ipsam in aliq̃ suis legib⁹ subiacere, sed omnino rebellem, & nihil eorum iuris inuenientes in ea, maledixerunt atque condemnauerunt eam ab ipsorum regno, disponentes contra eam bella crudelia, quia ipsa ipsorum dæmonū fines actu intrepido semper pulsat.

De fructibus obediētię

CAP. VI.

CIRCA tertium membrum principale propositum, scilicet de fructibus obediētię, accipio mihi loco thematis illud quod scribitur in Gene. Per me

Gene. 22

memetipsum iuraui quia fecisti rem hanc, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi & multiplicabo semen tuum, sicut stellas celi, & uelut arenam quæ est in littore maris, possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, & benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti uocem meam. Ecce quantam promissionem recepit mercedis a deo per angelum de cælo, facta obedientia beatissimi patriarchæ Abrahamæ. Eia gaudete & exultate omnes claustrales & uiri religiosi, gaudeste Origene uos quoque prædictam angeli uocem audietis: Nunc cognoui, quoniam times tu deum, quia non pepercisti patri tuo aut matri, filio tuo uel filiæ uel uxori, aut non pepercisti pecuniæ uel honoribus seculi & ambitionibus mundi: sed omnia contempsisti, & omnia duxisti ut fieret coram, ut Christum lucrificeres. Vendidisti omnia & dedisti pauperibus, & secutus es uerbum dei, & rerum omnium principi per religionis uinculum adhaeres. Felix hac tuæ uitæ commutatione, felix ter quater quæ felix qui potuisti mundi blandientis illecebras superare. Campus diaboli mundus est, in quo cum mortalibus pugnam conserit, & quasi leo rugiens circuit ter

Mundus cam rani & perambulat eam, quærens quem deuoret & exeat in quo cum tinguat, cuius insidias qui formidare uoluerit, se mundo quod subtrahat, se mundo occidat, non in hoc sit mundi die congreddo corruptibili, tanquam ciuis, sed tanquam peregrinus & ad diendum pijs. uena, non dormiat cum debeat uigilare, Caueat circumspectatque ne antiquus hostis & continuus insidiator aliunde lateret & improuisus effiliat, ubique cogitet esse adesse, & quidquid inuenerit oculis gratum, auribus mellissimum, suaue olfactu, gustu dulce aut delectabile tactu, uel in quo mens rapiatur aut excitetur appetitus, quidquid tale inuenerit escam infixam hamis putet, & ibi

ibidem latere nouerit inimicum. Quidqd in hoc cam-
 po est, diaboli telum est. Si in hunc campum carnalia
 concupiscendo declinetur, hosti potentissimo uel occa-
 sio pugnae & spes uictoriae praebetur. Tu aut bone mo-
 nache, ut ad te redeam, dirupisti uincula, contriuisisti la-
 queum, & liberatus seculum & mundi popas taliter re-
 liquisti, quia hinc eleuatis alis ad religionis altitudinem
 euolasti, ut maxima tibi sit indicta perseuerandi neces-
 sitas cauendiq; ne per praecipitia redies in ruinam ad mu-
 di labes, & quas fugisti miseras, reuertaris. Quidam
 namque dicunt mundum istum esse olentem, fetidam & im-
 mundissimam sentinam turpitudinum. Quam fugere ma-
 dicia mentis est, purificatio cordis, intellectus illumi-
 natio, & ad huius aggrauantis corporis futuram glo-
 rificationem, quam speramus & credimus post aduen-
 tum domini sola uia. Heu heu, munde corruptibilis,
 munde corrupte, munde corrupens, quis te cognoscet?
 quis te spernet? quis te fugiet? Utinam nudes in oculis ho-
 minum turpitudine tua, qua amatores tuos turpissimos
 efficis & immundos, ut te meliori consilio fugiant & eui-
 tent. Audi ueritatem. Qui diligit mundum, non est charitas
 patris in eo. Qui mundum diligit deum odit. Non est cum deo
 qui mundum amat. Per solam enim dilectionem cum deo su-
 mus, non increata illa charitas solum creatae charitatis
 merito possidetur. Nec cogitemus deum & mundum
 simul posse diligere & sequi. Cum autem ex dilectione spes p-
 perfecta oriat, scilicet aeternae illius incorruptibilis gloriae
 percipiendae, mundum diligendo quid sperabimus? Cer-
 te mundo perfrui, abundare diuitiis, explere uolu-
 ptates, alijs praesidere, quae quidem uia sunt ad tarta-
 rum non ad caelum, ad diabolum non ad deum. Et
 tamen tanta mentium nostrarum caecitas est, quod illa quaerimus
 & ad ea quae beatifica totius mentis uiribus anhe-
 lamus.

SPECVLVM

iamus. Excutiamus ergo has tenebras, & mundum relinquentes nos ad illud lumen inextinguibile conuertamus. Si enim sicut sacra testatur historia, dū in mundo manemus, perigrini sumus & aduenæ sumus corā domino, & nostrum est inquirere patriam cum simus hospites super terrā, in eo diuertimus non manemus. Nam dies nostri sicut umbra super terram, & non est mora. Quæ cum ita sint, cur non patriam ueram inquirimus? Cur non ad illam cælestem, ad quam sumus geniti properamus? Cur in itineris nostri diuersorio non solum retardantes uiam, sed perdentes patriam, cupimus permanere? Et quoniam diuersorium duo nobis significat, aut locum in quo uiaiores mox recessuri declinant, aut locum in uia ubi plures semitæ reperiuntur: ita quod per unam euntes ab alia declinamus. Quid faciamus amatores mundi? Quā stultum est in diuersorio mentem & spem apponere, ubi mox sumus etiam si stare uoluerimus, recessuri. O quanta dementia tenet in hac mundi dilectione mortales. Diligimus exilium, negligimus patriam, mansura spernimus, trāsitoria uere transeuntes amamus. Non possumus, fateor, corpore mundum istum exire. Hic enim gignimur, hic uinimus, hic nutrimur: mentem tamen hinc si uoluerimus, ualemus eleuare. Respiciamus, dum in mundo pergimus, ante pedes. Mundus iste diuersorium est, plures ante oculos uia sunt, uia uoluptatis, uia uirtutis, uia transgressionis, uia obedientiæ, uia inferi, uia cæli. Quid faciemus o mortales? Ad uoluptates infirma caro nos trahit, ad transgressionem diabolus, ad infernū mundus. Continentia autem in deum nos dirigit, obedientia ducit, mundiꝑ abrenunciatio deo nos unit. Nos dormiamus in diuersorie expectantes, donec eijciamur. Siue
nire

nire in patriam uolumus, surgendum est & properandum, uia enim longa, ardua & laboriosa super-Quibus com
randa est. Longa quidem amatoribus mundi, qui a deo mitibus ex
in uiam longissimam abierunt, ardua diuitibus, quos hoc mundo
oportet diuitiarum dimittere sarcinas, si uolunt ad in patriam
calorum principem peruenire: ardua uoluptuosis, qui- pergendum
bus opus est mentem a sensibilibus reuocare, & delati-
onem suam erigere in caelis, quam habebant in terris:
laboriosa negligentibus, qui habent pugnare cum car-
ne, luctari cum mundo, certare cum diabolo. Surga-
mus ergo, nam breuem & compendiosam uiam no-
bis efficit charitas, amplam paupertas, planam sobrie-
tas, facilem & amoenam quotidiana uictoria, & quod
uictoriae praemium est, immarcescibilis gloriae spes non
uacua. Sufficiat nobis de mundo necessaria sumere, &
a malo quicquid fuerit amplius reputare. Famem re-
primi, sitim extinguere, imbres & frigora pelli, den-
torumque & aestuum uim arceri natura desiderat.
Quicquid ultra est, a malo est. Videtis, ni fallor, dile-
ctissimi fratres & filii aliquantulum, quid sit mundus iste
quem fugisti, cuius fallacias utilimum arbitror denu-
dasse, ut reliqui sectatores mundi quid ament quo tam
perdite delectantur, quoque tam miserabiliter implicen-
tur, discussis nebulis agnoscant. Agere uos moneo gra-
tias altissimo qui uos eduxit de ur Chaldaeorum, id est,
de incentiuo uiciorum, scilicet mundo, & induxit in terram
bonam melle & lacte manantem, hoc est, ad religionem in
qua quotidie spiritualis dulcedinis percipere possitis
alimoniam. Non enim charissimi sine diuini numinis
dispositione factum putetis, quod cogitare coepistis, qua-
liter in seculo pro transitorijs dimittebatis aeterna. &
denique creatorem pro creatura deferentes, a caelesti
patre suscepta portione substantiae, quae uobis contin-
gebat

SPECVLVM

gebat profecti eratis in regionem longinquam: ubi de
 nit cupiunt cetis fame facta de porcorum siliquis satia
 ri. Ad uos itaq; reuersi diuinæ gratiæ lumine in tene-
 bris effulgentes, sine qua nedum bona facere non possi-
 mus, sed etiam uelle præsertim efficaciter non ualea-
 mus. Ad uos, inquam, qui pro secularibus occupatio-
 nibus tranquillitatem religionis, pro mundi delictis,
 asperitatem ordinis, pro transactæ uitæ superbia, in
 qua superiores gradus elatis affectibus cupiebatis, ob-
 bedientiæ iugum, non uerbo solū sed per effectum ope-
 ris, elagistis, gloriosum nomen monachi assumentes,
 nunc dirigit sermo. Qui haftenus uitis uixistis, nunc
 uirtutibus: haftenus uanis, nunc solidis occupamini.
 Deniq; stabatis in mundo quasi ciues & incolæ toti in
 terrenorum amore submersi, nunc autem uos uiato-
 res agnoscentes corpistis uos gerere peregrinos in ter-
 ris. Et de timore seruili si quis in uobis tunc erat, quo
 peccatores dei iudicium metuebatis, ad timorem di-
 lectionis & reuerentiæ quod declarat religionis ele-
 ctio, uos ad deum creatorem & redemptorem uestri
 laudabiliter conuertistis. Ad uos ergo libellus iste di-
 rigitur, in quibus tantum gratia diuina ualuit, quod
 fugistis carnē, mundum, & diabolum, quæ tria mors
 sunt, & sequimini deum patrem & filium & spiritum
 sanctum, quæ tria uita sunt. Itaq; relicto mundo, deum
 & deo frui, in quibus consistit omnium futura mor-
 talium immortalis beatitudo, desiderantes, uos religi-
 oni optimo consilio & uinculo pene necessario dixe-
 rim tradidistis. Catena quidem est qua rationalis crea-
 tura suo creatori desideriosa coniungitur, ut se mun-
 do subtrahat, statumque perfectionis religionis di-
 gnitatem professus, indies magis atque magis profici-
 ens in illam perfectionem redigatur per gratiam, qua
 ali

In summo & ineffabili bono, in quod emais tendit,
 immarcescibilis & æternæ gloriæ particeps religit.
 A qua religatione, id est, perfectia nō solum iterata li-
 gatione uocabulum illud credi potest non irrationa-
 biliter descendisse. O uere uinculum, o preciosa cates-
 na, o salutare ligamē, o funiculum triplex, per mare
 per terras, inter ignes & gladios & quæcunq; pericula
 excogitari possunt, expetendum. Videamus, si placet,
 an uere funiculus triplex sit hæc de qua loquimur &
 quā sequimur mundi cōragione expiata modis omni-
 bus religio. Triplex ni fallor consecratione uoti totius **Ecc. 4.**
 us religionis perfectio continetur, sicut iuxta Aposto-
 li dictum. Quidquid in mūdo est, de tribus unum est,
 scilicet concupiscentia carnis, aut oculorum, aut sup-
 bia uitæ. Concupiscentiæ quidem carnis continentie
 uotū opponitur. Concupiscentiæ oculorū, qua profe-
 cto pallentis auaritiæ est, illa felix & locuplex collectio
 paupertatis, qua propter deū cuncta dimittimus, quæ
 & sic nos in uia uacuos reddit, quæ ueniamus pleniores
 in patria: sic tēporalibus exuit, quæ indant nos æternis,
 noscitur cōtraponi. Superbiæ aut uita quis nescit ob-
 stici abdicationē propriæ uoluntatis, & illā difficilis
 obedientiæ spōsionem: O felicē qui te cognoscit reli-
 gio, qui cognitam amplectitur, & amplexam consū-
 ter prosequitur usq; in finem. O uia, nedū parum nota
 sed paucis, uia quidem difficilis arcta, ardua, & labo-
 riosa, deducens tamen in patriam, uia quidem diffi-
 cilis, sed uirtutis, uia mortalium sed ad immortalia,
 uia solitudinis sed ad metam perducens tranquil-
 litatis, & quod dulcissimum est uita præter abrupta
 seculi dirigens ad amœna spacia paradiſi. Tu sta-
 tus perfectionis licet non semper collectio perfectiorū
 tu schola ueritatis, uitorū expultrix, regula morum,
 & n &

SPECVLVM

Li. 7. ca. 20

Jacob. 1.

& cultura uirtutum. Tu custos pudicitiae, doctrina obedientiae, mater honestatis, magistra sobrietatis. Tu uictrix insolentiae, superatrix inanis gloriae, fugatrix elationis, sedatrix contentionis. Tu praepcepta iubes, ad consilia obligas, auges merita, aggrauas delicta: & quod super omnia maximum est, tu sola cum charitate uinculum es, quo deo coniungimur & unimur. Quapropter in polycratico scribitur sic: Firmiter tene, quod nulla uita fidelior, nulla simplicior, nulla felicior, quam eorum qui in claustris humiliter degunt abiectione sua degentes, obediētes praelatis suis in omni subiectione & reuerentia, non appetentes sub obedientiae nomine dominatum, aut uagandi aut ociandi licentiam, uasa sua possidentes in sanctificatione & honore, praestolantes in silentio & patientia salutare dei, a detractione & murmure alieni, excipientes ab ore domini in quiete uerbum quod saluare potest animas suas, grata miscētes cum deo colloquia, & quasi terrestres angeli sunt totius mundanae perturbationis ignari. Qui uero ad explendas necessitates egrediuntur humiliter, & in eis fideliter uersantur, & si non securiorem plane utiliorem exercent uitam, maxima laude digni & reuerentia. Verum propter dissolutionem & inordinatam uitam quorundam religiosorum uere religionis gloria non diminuitur. Nam religio in his qui eam intrantes profitentur uotis adeo uera a deo probata consistit, ut nullius reprehensionis aculeos reformidet. Siquidem Carthusienses quasi incentiue carnis triumphatores praecipui ubique clarescunt, Cistercienses beati Benedicti, quem omnium iustorum spiritu plenum fuisse constat, praepcepta & uestigia sequuntur ad unguem, Cluniacenses religionis formam multo tradiderunt. Eremita quoque solitudinem saluator

ris & filios prophetarum institutionis suæ habet au-
thores. Fratres templi Machabeorum exemplo po-
nunt animas pro fratribus suis. In his tamen omni-
bus fideles inueniuntur & reprobi, nec ob id religio-
nis aut professionis ueritas deformatur. Quæ enim
professio est aut quæ unquam societas legit, in quam
macula non irreperit? Angelum apostatam legimus,
in primis fratribus parricidium, prophetam reprobū,
apostolum proditorem, discipulos Christi perfidos;
nec tamen corrumpitur puritas persistentium ange-
lorum, aut minus sancta est societas inuicem diligen-
tium fratrum, aut prophetiæ gratia est in electis cu-
pabilis, aut apostolatus in fidelibus contemptibilis,
aut uita claustralis per uarias dissolutiones oberran-
tium, & seculariter atq; carnaliter uiuentium est in-
famis. Ad religionem ergo confugiendum est miseris
mortalibus, qui post mundi corruptentis illecebras
incedentes abierunt accepta carnali portione substan-
tiæ in regionem longinquam, & a deo longe factus
est incolatus eorum. Cogita, quod se immolauit in
cruce Christus, ut redemptos suo precioso sanguine
morte suscepta saluaret. Immolemus ergo nosmetip-
sos, ut saluemur in religione. Ara quidem maxima &
sanctissima est hæc semper cum ueneratione nomi-
nanda religio, in qua non terrenas fruges, sicut agri-
cola reprobatus Cain, offerimus: sed sicut pastor oui-
um electus Abel primogenita gregum & de ipsorum
adipibus immolamus. Quid est autem terræ fruges of-
ferre, nisi deo deterenis operib; uelle placere? Quid
est pastorem ouium esse nisi sensus nostros, quos cum
bestijs communes habemus, pastorem curam assu-
mentes regere, & ne bestialiter uagentur cohibere.
Nam sacrificium deo spiritus contribulatus, cor con-

Professionis
ueritati non
officit homi-
num impro-
bitas.

SPECVLVM

Psal. 50:

Iacob. 2

eritum & humiliatum deus non despiciet. Sacrificium quidem Abel figura religionis est. Nam sicut in illo rerum omnium principio deo ex primogenitis quum & ipsorum adipibus immolatur, hoc est primi mentis motus consecrantur: ita sacram religionem professi, deo primos mentis & ulteriores sensuum suorum affectus uoluntatem propriam abdicantes offerunt & submitunt. Et quoniam non qui incipit, sed qui perseverauerit, coronam accipiet, cauendum est, ne post immolanda religionis ingressum, ne post illam obligatoriam sanctissimi uoti emissionem egrediamur foras in agrum, hoc est, ad secularia redeamus, ne insurgat in nos diaboli figura Cain & interficiat nos. Qui enim in agro fuerit, id est mundi negotiis dedit, gladio iuxta propheticum oraculum morietur. Nam religio munda & immaculata apud deum hæc est, immaculatum se custodire ab hoc seculo. Quis autem infecto mundo poterit adherere, quod mundus & sine macula conseruetur? Res magni discriminis est ignominiam seculi sub religionis habitu circumferre, im pietatem sub pietatis umbraculo, & antichristum sub Christi uestibus occultare. Nec te seducat hostis mundus, hostis diabolus, hostis caro. Hactenus enim non fueras dei, eo quod tuæ uoluntatis dominus esses, nunc autem tuæ uoluntatis dominium amisisti, imo apud deum abdicatione uoluntaria recondisti. Caue, quia quoties illa sine deo & uicarij eius, hoc est, prælati tui licentia ad aliquid faciendum, deflexeris, rapinæ & sacrilegij reus constitueris. Tunc autem sine deo uoluntatem flectimus, cum eam ad illicita declinamus, & si contra uoti limites nobis aliquid indulgemus. Noli nos, imo noli te decipere, si mundum & immaculatum intra cordis penetralia te non seruas, & pro

pro peccatis tuis continuos gemitus non effundis, cum albas uestes & non nigras indutus sis. Hypocrita quidem es, & nomine tantum Carthusiensis. Si ad Carthusianum mundum uel ad ea quæ spectant ad mundum, etiam sola mente reuerteris, apostata es, si extra obedientiam dei & regulæ uel prælati tui quodcunque etiam opus bonum feceris, transgressor es. Lectum namque tibi fuit ex statutis nostris in ipso professionis tue die, quod nouitius professione facta ita se in omnibus quæ mundi sunt, intelligat alienum, ut nullius prorsus rei nec sui ipsius quidem sine prioris consensu & licentia habeat potestatem. Licet enim multa & diuersa sunt, quæ obseruamus, uno tamen & solo obedientiæ bono cuncta nobis fructuosa speramus.

Debes ergo cautissime attendere, ne deo mentiaris, cui te uendidisti propter regnum cælorum, sicut dictum est supra. Semper ergo mi dilecte fili, uersetur ante mentis oculos dies illa professionis tuæ, qua te mundo moriens ante altare, quasi mortuum pro benedictione suscipienda prætendisti. Recordare iugiter obligationis tuæ chirographum & uerba illa formata ac etiam forte manu propria scripta, quibus te omnipotenti deo solenni uoto pie atque humiliter dedicasti. O te felicem, mi monache, si postquam ad aratrum manum posuisti, non conuertaris retro, & salutem animæ tuæ imo animam tuam, in dei prælati tui obedientia continebis. Recordare, inquit, diem illam, in qua de profundis clamasti ad dominum & animam tuam apud terrena detentam in salutis æternæ premium ad superos reuocasti. Semel deo cōsecratus es: sacrilegiū erit, si te iterū cōuerteris ad terrena. Time creditore, cui te indissolubiler obligasti. Time dñm, cui uoluntatis tuæ dominium tradidisti. Time

Nosce tenet
Prouc. 13.4

& iij qui

SPECVLVM

Eccl. 5.

1. Cor. 9

quidem dominum, & inquire quæ beneplacita sunt illi. Quid autem sibi placeat, sapiens admonet & propheta confirmat. Inquit enim ille: Si quid uouisti deo, non moreris reddere, displicet enim illi infidelis & frustra promissio. Reddat, ut iubet Apostolus, unusquisque prout destinauit in corde suo, non ex tristitia aut necessitate, hilarem enim datorem diligit deus. Quod si derit tibi dominus, dabit enim si uoles, & uoti non po-
niteat tui, si non in necessitatis tristitia, sed in laetitia uoluntatis promissa persoluas non tricesimum de tui seminis, hoc est uoti largitate fructum, non sexagesimum solum, quorum ille simpliciter Christianis, iste uero clericis reservatur, sed centesimum altissimæ perfectionis fructum accipies, qui consummatissimis competit religiosus. Tu enim te ipsum uoluntatem & opera tua, deo religionem ingrediens dedicasti. Hoc est uere sacrificium iustitiæ, quod ædificatis muris Hierusalem dominus acceptat, cum totus homo totus reddatur creatori. Hoc est uere holocaustum, id est, totum incensum, in quo totum quod sumus & possumus, deo committimus, & nihil in nostra relinquimus potestate. Hoc non faciunt, qui sine uoto opera solum offerunt, & ob id apud dei benignitatem non est dignum ipsos tantundem quantum uoti obnoxios promereri. Quis plus gratiæ meretur: an qui solum fructus arboris, sic superiori donaret, quod ad illorum præstationem, nisi quantum placuerit sibi non teneatur: an qui arborem donat & fructus tali conditione, quod etiam post donationem nequit reuocare? Nemini dubium illum, qui plus donauit, plus mereri. Plus autem largitur qui fructus & arborem, quam qui solum fructus exhibeat legem plus, qui taliter in perpetuum donat, quod retractare non possit, quam qui taliter præstat, quod ulterius si non ue-

lit, impune ualeat non præstare. Subiungemus igitur
 religione uoluntatis arbitriū letanter & totaliter deo
 suoq; uicario prælato, ut obediētes eidem quidquid
 facimus, operemur, ac ut bonitate sua ad preparatum
 celorum regnum non nos actores, sed sola instrumen-
 ta bonorum, quæ facere dicimur, acceptando gratui-
 te perducatur. O felicem contractum, o uere lucrosæ per-
 mutationis autionem. Religione uoluntates nostras
 quibus sola mortalia offenduntia & damnantia ope-
 ra possumus, deo concedimus, ut coexistēte nobis deo
 uitalia meritoria & deum placātia faciamus. Verum
 quantum nobis minui uidetur arbitrii, tātum nostris
 operibus uitæ cumulatū & meriti. Exemplum habe-
 mus in beatissima uidua Elizabeth, quæ prædicta o-
 mnia optime sciens, cōsentiente marito, cuiusdam ui-
 ri religione præcipui scilicet magistri Conradi adeo
 se subiecit uoluntati, ut quidquid ille præciperet, ipsa
 cū reuerentia & multo gaudio adimpleret, ut ex hoc
 & obediētiæ præciperet meritum, & domini salua-
 toris qui factus est obediens usq; ad mortem imitare-
 tur exēplum. Magister aut prædictus saepe sibi mole-
 sta & contraria imponebat, & quos amplius diligere
 uidebatur ab eius consortio separabat, ut eius uolun-
 tatem frangeret, & ipsum suum affectum totaliter in
 deum dirigeret. Sed in his omnibus inueniebatur ue-
 lox ad obediētiā, & constans ad patientiam. Sed
 quoniam hæc disputatio de mūdi fallacijs, & laude re-
 ligionis, me longius quam arbitrabar à proposito tra-
 xit, enarrando sub breuitate ipsius sanctæ obediētiæ

fruct⁹ prosequar quantum dederit omni
 potens deus, cui est honor &
 gloria in seculum seculo
 rum. Amen

SPECVLVM

De fructibus obedientie.

CAP. VII.

Prou. 13.

Petrarcha

P R I M V S itaq; fructus uirtutis obedientie est, quod pacem dat & seruat religioso. Qui enim minus est obediens frequentes habet turbationes, quia non est promptus ad multa, quæ sibi imponuntur, ad quæ si esset promptus non turbaretur, sed pacem haberet. Ideo dicitur: Qui timet præceptum in pace uersabit. Solus quidem obediens est, qui cum timore præceptum sui prælati recipit. Sic intelligo quod gloriosorum terræ ueræ fidei principum, alter seruos dominis carnalibus obedire per omnia, alter uero subditos esse in omni timore domini præcipit, illud adiiciens ut hoc non tantum bonis ac modestis exhibeant, sed etiam discolis. Neque enim de domino iudicare seruum decet, sed mores eius qualescunque perferre. Quo enim imitior dominus aut prælatus, eo & clarior deo; acceptior obedientia & patientia subditi seu serui est. Vnde poeta laureatus Franciscus libro suo, de remedijs utriusque fortune, dolori conquerenti de duricia & perversitate dominorum seu prelatorum respondet ratio. Nulla re melius quam dilectione & obsequio molliantur: scilicet duri prælati, & fortassis adeo ut quod obedientibus accidit, inde tibi uentura libertas & pax, unde te seruum luges aut subiectum. Deinde dolori conquerenti & dicenti, imperiosus & difficilis est dominus seu prælatus, respondet non sine causa illi in sortem obuensis tecum in animo tuo pone. Quicquid ergo iubet quamuis difficillimum sed honestum, deum ipsum iubere credito. Sic ergo per omnia prælatis obediant subditi si iusta præci

precipiunt. Non difficultas retrahat, non labor, non Tit.
negata premia, non irrogata supplicia. Vnde Aposto-
lus cum seruos per omnia dominis obedire præcepis-
set, subaudi dummodo iniustitia & inhonestas absint,
addidit. Non ad oculum seruientes quasi hominibus
placentes, sed in simplicitate cordis timētes deū. Hæc
ille. Secundo, obedientia acquirit religioso gratiam
maiorū suorū. Sicut enim syllaba indifferēs, est multū
accepta uersificat oribus: quia possunt de ea facere qd
uolunt, siue breuem, siue longam, ita & uere obediens
p̄lato suo acceptus est, quia potest de eo facere quod
uult. Exemplum habemus in Vitispatrum de abbate Siluano
Siluanus, qui cum quæreretur a quibusdam, quare dili-
geret discipulum suum Marcum præ alijs, duxit eos
per cellas fratrum, & uocās unum nō statim uenit. Si-
militer & multi fecerunt. Cum autem ueniens ad cel-
lam Marci uocasset eum, ipse relicta litera imperfecta
quā scribebat, statim uenit ad eum. Quo uiso di-
xit Abbaseis, Ecce quare plus diligo eum. Et illi dixe-
runt. Vere & plus diligendus est a te, quia deus plus
diligit eum. Talis etiam erat Paulus, qui de se primæ
ad Corinthios decimo ait. Ego per omnia omnibus
placeo, nō quærens quod mihi utile est, sed quod mul-
tis. Vnde Ecclesiastici trigesimotertio: Respicite quo-
niam non soli mihi laboraui, sed omnibus exquiren-
tibus disciplinam. Augustinus. Quanto amplius rem
cōmunem quā propria uestra curaueritis, tanto uos
amplius proficere noueritis. Tertio, obedientia to-
tam cōgregationem quam inobedientia summe per-
turbat, pacificat. In cuius figura primi Machabæorū
decimotertio legitur: Siluit terra, id est, in pace fuit
omnibus diebus Symonis, qui interpretatur obediens.
Quarto obedientia utilis hoīem facit cōgregationi sue.

SPECVLVM

2 Reg. 15

Bonus enim obediens est sicut asina quæ erat in Hierusalem communis, quam quilibet poterat accipere ad quoscunque usus. Et felix qui potest dicere cum Psalmista: Vt iumentum factus sum apud te, tenuisti manum dexteram meam, & in uoluntate tua non mea deduxisti me. Quinto obedientia custodit à periculis peccatorum. Exequens enim obedientiam, est in negotio regis celestis, cuius mandatum exequitur, & ideo est securior, quam qui est in proprio ut mercator. Vnde Gregorius dicit: Sola obedientia uirtus est, quæ ceteras uirtutes menti inserit insertasque custodit. Sexto obedientia facit hominem nobilissime triumphare, uidelicet de hoste fortissimo scilicet proprio animo, cui qui dominatur melior est secundum Salomonem expugnatore urbium, à quo quidam animo & sensu multi uincuntur, postquam uicerunt carnem, mundum & diabolum. Septimo obedientia facit deo sacrificium acceptissimum. Per pietatem enim offerunt deo res temporales, per abstermentiam propria caro, per obedientiam uero propria uoluntas. Primi regum decimo quinto: Melior est obedientia quam uictima, quia secundum Gregorium. Per obedientiam propria uoluntas martatur. Tanto igitur quisque citius deum placat, quanto repressa ante eius conspectum proprii arbitrii, superbia præcepti se immolat. Octauo obedientia facit preces apud deum efficaces. Vnde Augustinus in libro de opere monachorum: Cuius exauditur una oratio obedientis, quam decem milia contemptoris. Vnde Gregorius: Si obediens fuerimus præpositis nostris, obediens deus orationibus nostris. Et hoc iustum est: Qui enim prælatum audit & ei obedit, deum audit & ei obedit. Iuxta illud: Qui uos audit, me audit, & qui uos spernit, me spernit. Et ideo etiam dicit Moyses

ses ad murmuratores & inobediētes: murmur uesterū
 non est contra me, sed contra dominum. Exodi, deci-
 mo sexto. Vnde Gregorius super Leuiticum homilia
 undecimo. Seruus si domino irreuerens sit, id est, sub-
 ditus. si praelato inobediens fuerit, per hunc corpora-
 lem dominum & praelatum in dominum maiestatis
 contumeliam iactat. Nono obedientia summe di-
 tar meritis. Sicut enim mercator qui circa omne gen^o
 negociationis & omni tempore & in preciosis merci-
 bus negociatur facile ditatur, ita & uere obediens, q̃a
 in omni tempore & opere meretur. Et ideo bene po-
 test dici obedientiæ illud prouerborum ultimo. Mul-
 ta filia scilicet uirtutes spiritus sancti filia, congrega-
 uerunt diuitias, tu supergressa es uniuersas. Econ-
 tra inobedientia omnibus meritis hominem spoli-
 at ac pauperem facit. Nam ut superius dictum est. per
 inobedientiam animarum opera non respiciuntur, o-
 rationes & uota non suscipiuntur, contingitque ino-
 bedientibus illud Aggei primo. Seminastis multum et
 intulistis parum, comedistis & non estis saturati, bibi-
 stis, & non estis inebriati. Intellige de cōmunionē cor-
 poris Christi sacramentaliter & non uirtualiter ut Ju-
 das. Et sequitur ibidem. Et q̃ mercedes cōgregauit mi-
 sit eas in saccum pertusum. De sacco quippe pertuso
 aliunde exit, quod aliunde immittitur, quia inobedi-
 entes meritum quod ex bono opere acquirūt per ino-
 bedientiam perdunt. Decimo obedientia ad maiore
 perducit gloriam. Vnde legitur in Vitis patrum quod
 quidam senex uidit quatuor ordines in cælo, unum
 infirmantium & gratias agentium. alium infirmis mī-
 nistrantium, alium in solitudine degentium, alium uē-
 uentiū in obedientia, & hic erat super omnes. Et cum
 quæreret rationem, dictum est ei, quia alij quod faci-
 ntur

SPECCVLVM

Philipp. 2

Eccle. 10

unt, faciunt secundum uoluntatem suam, hi autē proprias uoluntates abdicantes quod faciunt, faciunt secundum iussione[m] patris spiritualis, quod est maius. & ideo ducet ad gloriam maiorem. Ad Philippen. 2. Factus est obediens usq[ue] ad mortem, propter quod & deus exaltauit illum. Ipsa enim fili[us] dei obedientia a deo meruit exaltari, ut ad gloriam eius flectatur omne genu. Itaq[ue] obedientia stipendium est regnare, obedientia seruus seu operator rex est hominū socius angelorum, horror dæmonum. Vndecimo, obedientia homini obediēti diuinam misericordiam impetrat. Eccle. 10. Eris uelut filius altissimi obediens, & miserebitur tui magis quam mater. Igitur quodcumq[ue] potest manus tua in operibus obedientie instanter operare consulit sapiens Ecclesiastes 9. sciēs quod sicut dicit Poeta laureatus lib. suo 1. de remedijs utriusque fortunæ, magnum satis ipsa sibi uirtus est præmium. Conscientia bonorum operum nihil est dulcius. Non te retrahat ab honesto desperatio præmiorum: quia nullum etiam in hac uita recte factum premio caret, cuius (ut sapientibus placet) fructus uberrimus est fecisse, atq[ue] in silētio meminisse. Nihil quoq[ue] dulcius est bene & obediēter expensi temporis memoria. Tempus ergo nō est uane expendendum: quia secundū Bernardum: Nihil præciosius tempore, sed heu, nil eo hoc die uilius inuenitur: transeit dies salutis, & nemo recogitat, nemo sibi diem perire et nunq[ue] reditu[m] causa satur. Et iuxta sententiam eiusdem: Sicut capillus de capite: sic nec momentum de tempore peribit indiscussum, qualiter fuerit a nobis expensum: Nō igitur preciosis operibus consumamus tēpus, q[uo]d nobis ad agendam penitentiā, ad obtinendam ueniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam celestē gloriam miseratio

seratio diuina indulget. Vnde notandum quod tem-
 pus modo datur, sed postmodum aufertur: modo tē-
 pus iuuat, postmodum aduersabitur: tēpus modo est,
 sed postea finietur. Datur dico tempus modo ad merē **Ecd. 17**
 dum & pōnitendum. Iuxta illud: Numerum dierum
 & tempus dedit illi, ut scilicet dominus tēporis esset,
 & in tempore pōniteret & mereretur. Seneca in pro-
 uerbis: Omnia aliena sunt a nobis, tempus tātum no-
 strum est, quotidie deterior est posterior dies. Postmo-
 dum tempus auferetur. Iuxta illud psal. Cum accepe-
 ro tempus, ego iustitias iudicabo. Accede igitur pecca-
 tor cum fiducia thronum misericordiae dum licet ap-
 pellare, dum adhuc dies est cōparationis, dum miseri-
 cordia sedet in throno suo, quē exuperat iudicium,
 caue ne differas quousq; dñs acceperit tēpus a te, tunc
 utiq; iustitias iudicabit nec appellare licebit. Secun-
 do dixi quod mō tēpus iuuat. Primi Machabæ 12. Ve-
 nit Jonathas quia tēpus est iuuat, elegit uiros & mi-
 sit illos Romā &c. Postea aduersabitur. Threnorū pri-
 mo: Vocauit aduersum me tēpus ut cōterat electos su-
 os. Tertio dixi q tēpus finiet. Apoc. 10. Iurauit ange-
 lus per uiuētem in secula quia tēpus amplius nō erit.
 Ideo ualde bene concludit Apostolus: Ergo dum tem-
 pus habemus o peremur bonum ad omnes. Item sci- **Gala. 6.**
 endum q istud tempus est labile breue & acceptabile,
 quia labile redimendum est. Ad Ephe. quintio: Re-
 dimentes tempus quoniam dies mali sunt. Quoniam
 breue, conseruandum est. Ecclesiastici decimo: Fili cō- **Ephe. 5.**
 serua tempus & deuita a malo. Quoniam acceptabile, **2. Cor. 6.**
 salubriter expendendum: si, secundæ ad Corin. 6. Ec-
 ce nunc tempus acceptabile, ecce nūc dies salutis. Sed
 heu tēpus benefaciēdi domine dissipauerunt legē tuā.
 De quo in Polycratiscō lib. primo Cap. 1. sic scribitur.
 Qui.

SPECVLVM

Quis eo indignior est, qui suūpius contemnit habere notitiam, qui tempus quod parca manu datum est ad mensurā in uisum uitæ & solum reparari non potest, usuraria quadā accessiōe & pœnali repetendū in uitæ dispendia prodigit, & in contumeliam authoris effudit. Ad hoc sane nasci hominem, & ad hoc ei dari tempus constat, ut creatorem suum colat, amet, cogitet, quidquid hinc excidit perditur. Videte ergo quantum periti temporis est, quantumq; non perdit. Idcirco studeat unusquisq; obedire statutis ordinis Carthusien. in prima parte ca. 41. ubi ponitur talis distinctio horarum, ut sciamus quomō utiliter expendere debemus tēpus nostrum. Spatium inquit uel à prima usq; ad tertiam hyemis tempore, uel à matutinis usq; ad tertiam æstate, diebus omnibus exercitijs spiritualibus mancīpamur. A tertiā uero usque ad sextam feriatis diebus manuum deputatur operibus, quæ tamen opera saltem breuibus uolumus orationibus interrumpi. Spacium uero quod sextæ nonæq; inter est quieti deputatur æstate, & quod nonam uesperasque discriminat manualibus deputatur operibus. Semperq; in operando saltem ad breues & quasi iaculatas monemus orationes recurrere. Porro à spatijs operi manuum deputatis utilitatem non intendimus excludere lectionis. A uesperis usque ad completorium spiritualibus opera datur, in quadagesima usque ad completorium licet manualia operari. Post completorium nequaquā ultra multum differimus accubare. Monemus etiam horis ad quietem deputatis dormitiōi magnum studium impendere, quo temporibus ceteris alacriter uigilare possimus. Hæc omnia ibidem. Secundum hanc ordinationem expendere curemus tempus nostrum. Nam & monachorum legislator fundamen-

tum

tum statutorum nostrorum, beatus scilicet Benedi-
ctus præcepit, ut omnes magistrā regulā sequantur.

Exhortatio ad obedientiam.

CAPVT VIII.

Eia ergo charissimi & desiderantissimi fratres,
huic gloriosæ & excellentissimæ uirtuti obe-
dientiæ ceterarumq; uirtutum primiceriæ, de qua ta-
men utilia & gloriosa in præsentī speculo uestro, quod
spiritu Iesu operante ad uestram ædificationem col-
legi, speculari potestis ultro, ut occurratis consulo,
uenientem per mandatum prælati, læto animo uel pa-
tentibus ulnis excipientes atq; amplectentes, ut enim
resistētib; permolesta, sic amantibus periucunda est.
Iugum qui fert uolens leue efficit. Sed heu omnes fe-
re de numero stultorum filiorum sumus, de quibus
sic dicit Ancelmus libro suo de similitudinibus. Pro-
pria uoluntas cuidam herbæ uenenosæ & mortiferæ
similatur, quam quidam medicus peritissimus proge-
niei cuiusdam primis parentibus interdixit, commi-
nans quod si ex ea comederent, leprosi effecti interi-
rent. At illi præceptis eius obedire noluerunt, sed ex
eadem arbore comederunt, unde & leprosi effecti,
leprosos filios genuerunt, & ut medicus comminatus
est mortui sunt. Quorum filij, licet parentes suos co-
gnouerunt, herba illa infirmatos fuisse & mortuos,
seque ipsos lepra percussos, eandem tamen herbam su-
per oēs alias diligunt, inde cibos suos cōdiunt, & ma-
ne & uespere quasi pro medicamēto accipiunt. Hi quā
sint dementes, omnis qui audit aduertere potest. Sed
nec minus dementantur qui propria uoluntate utun-
tur. Nihil itaq; illis dementius, qui nihil utuntur sua

L men-

Thre. 3.

mente libentius. Hec ille. Verum ne nobis deterius spiritaliter contingat, scientibus propter inobedientiam primos parietes nostros perisse, nosque propter eam in originali peccato natos & morituros, audiamus singuli libenter, imo suspiciamus tanquam epistolam amatoriam cœlitus nobis missam, ammonitionem venerabilis Petri Blesensis cuidam monacho ita scribentis: Dediti, inquit, manum tuam monasticæ professioni, cursum queso tuæ cōversationis attende. Ex quadā enim obligatiōe quæ tuæ annexa est professioni, exigitur à te spiritaliū frugum mensura propensior, ut sis deuotior in oratione, in lectione studiosior, in castitate cautiōr, patientior in duris, in risu rariōr, suauior in cōuersatione, grauior in uultu et gestu & habitu, moderatior in ybis, profusior in lachrymis, in charitate feruentior. Redde conscientie tuæ de quotidianis actib⁹ rationē. Vide si diē & noctē sine cuiuslibet peccati macula trāsegisti, si min⁹ legisti aut orasti, si in uerbo si in cibo, si in potu, si in somno tēperantiē modū excessisti, & scias nō modicā esse tēporis illi⁹ iacturā qd in ocio aut fabulis expēdisti. Verbū Hier. est: Bonū est uiro cū portauerit iugū ab adolescētia sua, sedebit solitari⁹ & tacebit, & leuabit se supra se. Vereor ne sensu cōtrario et puerilo leuabis te supra te nō humiliter sētiēs, sed exaltans te & ambulās in magnis & mirabilibus supra te, habēns uoluntatē propriā abbatē seu prælātū. Sed certe nulli prælato aut subdito uoluntatē propriā sequi licet. Nā & monachorū legislator quasi edicto præcipit generali, ut omnes sequantur magistri regulā, & ab hac lege, nec abbas nec prior excipitur. Verbum Apostoli Petri est, Castificantes, inquit, corda uestra in obedientia charitatis, ut scilicet subiectus uoto alacri obedat, & affectio filialis paternam reuerentiam

rentiam semper præ oculis habens, nullis artata limi-
ribus, se occurrenti desiderio in latitudinem charita-
tis infundat. Quicquid ergo prælatus iniunxerit, sic
illud amplecti debes, ac si deus ipse præciperet, nam &
fietiam impossibilia iniungantur, iuxta regulæ teno-
rem confidens de adiutorio dei ex charitate obedias.
B. Benedictus quoque protestatur deo impendi obedi-
entiam, quæ maioribus exhibetur. Ad prælatos loquens
dominus dicit, Qui uos spernit, me spernit; & qui uos
audit, me audit. Perniciosum igitur est suum quali-
tercunque scandalizare prælatum. Nam si super scanda-
lo pusillorum terribilem pœnam statuit deus, quid e-
rit de scandalo prælatorum? Sane in omnibus quæ a
prælato iubentur, generaliter damnabilis est contem-
ptus, & sicut charitas commendat obedientiæ meri-
tum, si rebellio accumulatur inobedientiæ malum. Spe-
cies contumaciæ est de modo mandati inquirere, hæ-
sitare, discernere, aut differre. In contractu enim o-
bedientiæ non habet disputatio aut disceptatio locum.
Nam si in discussionem aut suspensionem ea, quæ ti-
bi sunt mandata deduxeris, ad lignum scientiæ boni
& mali manum præuaricationis extendis. Nimis deli-
cata est hæc obedientia transiens in deliberatiuum ge-
nus causæ. Non est hoc in auditu auris obedire, non
est hæc regularis obedientia sine mora, sed astutia ter-
giuersatrix & aperta superbia. Si autem uitæ nequioris
est abbas uel prælatus, ei tamen ex charitate obe-
dire oportet. Scriptum est enim: Quæ dicunt facite,
quæ autem faciunt nolite facere. Cōtemptum igitur
super omnia caue. Nam si & dominus quādoque pro
peccatoribus & transgressoribus testimonio prophe-
tæ rogauerit ne perirent, licet pro crucifixoribus suis
orauerit, licet ecclesia oret pro schismaticis & Iudæis

SPECVLVM

nec deum tamen, nec ecclesiam pro contemptoribus
unquam intercessisse reperies. Super contumacia ta-
men & contemptu sanctorum patrum prudentia di-
spensauit, & contra inobedientiæ malum proposita
est transgressoribus poenitentiae medicina. Hæc ille.
Quoniam ergo constat, subditos grauissime pericli-
tari, & in damnationis periculo conuersari, si inobe-
dientes ac rebelles suis prælati extiterint, aut contra
eos corde aut ore murmurauerint, deberent prælati
curare omnino ne subditis suis ad hoc causam siue oc-
casionem darent per duriciam suam & austeritatem.
Contra quam quidem duriciam datur admonitio in
Prou. Aufer impietatem de uultu regis, & firmabit ius-
ticia thronus eius. Vbi sic dicit glosa Rabai: Qui præ-
sunt populis, si uolunt firmum esse solium, semper hi-
laritate & gratia uultus plenos exhibeant, ne per arro-
gantiam & duriciam rigidi plebis odium incurrant.
Hieronymus quoque in epistola prima ad Timoth. O-
portet Episcopum irreprehensibilem esse, & non ira-
cundum, sic dicit: Nihil est foedius præceptore furioso
qui cum debeat esse mansuetus & humilis, è diuerso tor-
uo uultu, trementibus labiis, rugata fronte, effrena-
tis conuiciis, facie inter ruborem & pallorem uaria-
ta perstrepat, & errantes non tantum ad bonum per-
trahit, quantum ad malum sua saeuitia precipitat. Et
Augustinus in lib. de pasto. Si multas, inquit, oues idem
subditos errare plangimus, uæ quorum cornibus, id
est, duriciis tactum est. Bernardus etiam super Canti.
Prælatos ad pietatem lenitatemque exhortans ait: Disci-
te prælati subditorum matres uos esse debere, non do-
minos. Studete magis amari quam metui. Et si interdum se-
ueritate opus est, paterna sit non tyrannica. Matres so-
uendo patres corripiendo uos exhibeatis. Suspendite
uer

uerbera, perducite ubera, pectora lacte pinguescant,
 non typo turgescant. Hæc ille. Vnde Petrus Blesensis. cui
 dam abbati scribens, ait: Etsi monachorum electio fe-
 cit te fratrum tuorum principem, non tamen abstulit
 esse fratrem. Quanto maior es, humilia te in omnib.
 Audi humilem & terribilem Christum: Qui maior est
 uestrum, fiat sicut minor. Principem te constituerunt
 fratres tui, esto quasi unus ex illis. Benedictus, Basili-
 us, Arsenius, duo Macharii, multiq; alij magistri reli-
 gionis id ipsum sentiunt, uotum scilicet religiosæ pro-
 fessionis acceptum semel, nulla occasione postea irri-
 tandum. Te honor assumptus à professione & uotis,
 quæ distinxerunt labia tua, nō exemit, sed ad eius ob-
 seruantiam fortius alligauit. Si iugum domini porta-
 sti hactenus, illud ammodo patientius feras & uiuas
 regulariter inter eos, quos ad formam uitæ regularis
 informas. Alioquin notabilis illo euāgelij uerbo: Al-
 ligant onera grauiā & importabilia, & imponunt in
 humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mo-
 uere. Itaq; docens tuis discipulis esse contraria tuis fa-
 ctis iudicas non esse agenda. Subditi te honorant, sed
 plus onerant. Quicqd languidū, quicqd agrū, qdqd
 marcidum, in monasterij uisceribus latet, totum tibi
 tractandum, curandumq; obligit. Durum opus: Quo-
 primum die abbas aut prior factus es, tibi uiuere de-
 sisti. Libertas inde et requies et iucunditas abiere, pro
 his seruitus, labor, occupatio, afflictio, & mordaces
 subierunt curæ. Iam non uiuis, & si spires. Occupator
 enim uita mors est, qui cū miseri omnes sint, illi sunt
 omnium miserrimi, qui pro alijs uoluntarie & pro-
 pria ambitione occupantur. Iam dixi, quo die prælata-
 tionem assumpsisti, tibi moriens alijs uiuere incēpi-
 sti, quodq; durissimum est, ingratis & murmurosis

Duo Macha-
 rii.

Matth. 23.

L in si

SPECVLVM

Luc. 17

stimatoribus laboris tui. Scito te seruire querulis, & uix tibi obitū añ gratiā relaturis. Dulce nihil, nihilq; trāquillum, spes amara & turbida p̄sidiū fors. Quā ti nempe negocij sit multos corrigere, hinc patet, qđ sese corrigūt paucissimi. Pri⁹ ergo custodi teipsum, ut securus p̄cures custodiā aliorū. Cōmissa est tibi uillicatio grauis, uillicatiōis hui⁹ rationē exactissime regretteribilis in iudicijs suis de⁹. Teste aut Greg. praelatus tot coronas sibi multiplicat, qđ deo animas lucrificat. Prælati etiā scire debent, quod si peruersa perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suę perditionis exēpla trāsmittūt. A te igit pri⁹ et deiceps a subditis explātare studeas dissolutionū ppagines ueteranosas, & auferre scādala de regno dei qđ intra uos est, nec in animę tuę discrimen referues hoc officium angelis messoribus, quibus hoc ministerium in die tremenda cælesti dispensatione debetur. Omni diligentia custodi cor tuum, ut exemplo sis alijs. Mitte manū tuā ad fortia, & scias quia dissoluta est omnis domus, in qua non imperat disciplina teste beato Gregorio: Ars artium est regimen animarum. Animas autē non potes regere, nisi disciplina mediante, ut sit iusticia & iudicium preparatio sedis tuę. Flagella filios tuos, & sapiētis testimonio eorum animas liberalis. In omni tñ exercitio disciplinę misericordia primas partes obtineat, ut quod rigor exasperauit uerbo aut uerbere pia mansuetudo remulceat. Non sis pronus ad iracundiam, non impetuusus ad contumelias, non preceps ad sententiam, non uehemens ad uindictam. Verba et opera tua p̄dicet charitas & informet affectio, nec attendas quid tibi sit utile sed quid multis. Charitas enim quę sua sunt non quærit Nec utilitates tuas procurabis efficacius, quā si commoditati & saluti frater

na tua diligentia impendatur. Nō sis fastuosus in uultu, non uultuosus in uerbis, non minis exasperans, non notabilis in uestitu. Dilectus eris deo & hominibus, si conscientiam & actus tuos omni cautela serua-ueris. Aemulare charismata meliora, nō familiaritatem secularium, non popularis aure gratiam, nō laudis alienæ stipendia, sed thesaurum cōscientiæ bonæ in abiectiōe tui & Christi proximiq; charitate fundatæ. Nō potes autem uere esse humilis, si credis palponibus, si propriam excellentiam non contemnis. Si uero altior q̄ melior esse appetis, nō præmium sed præcipitium expectabis. Sicut aut alios præcedis dignitate: sic ultra meritis antecedas. Officium aut prælatorum, præcipue priorum ordinis carthusien. pulchre scribit pri-
mo Regum, ubi de Samuele sic dicit: Iudicabat quoque Samuel Israel cunctis diebus uite suæ, & ibat per singulos annos circuiens Bethel & Galgala et Masphar, reuertebatq; in Ramatha, ibi enim erat domus eius. Quid aliud uidetur sonare litera, nisi q̄ cellas fratrum prior ex officio circuire debet & diligenter inquirere de statu singulorū, ut agnoscere possit uultū pecoris sui, eosq; lætari per uerba sua cōsolatoria & infortoria. Tandē quoq; reuerti debet ad cellā suā, ut, p-
prię etiā prouideat salutē. Et nō solū circuire debet Bethel, id est, cellas monachorum, sed etiam Galgala & Masphar, id est, cellas & officinas conuersorum & do-
natorum omnium sibi commissorum. Aedificauit etiam Samuel ibi altare domino. Recte quidem, eo quod iuge sacrificium esse oporteat in cella prioris, quæ cultu iustitiæ & morum honestate & luce bonorum operum seipsam exhibet templū dei. Hæc in Poly-cratico. Et quia minus fortasse pōderis habet exhortatio mea apud te circa instruendi abbatis officinam

1. Reg. 7.

L iij &

SPECVLVM

& prælatorum, ponā ipsa beati Gregorij uerba: Tan-
tum, inquit, debet transcendere opera subditorum
actio prælari, quantū distare solet à grege uirā pasto-
ris. Et subiungit: Sit ergo cogitatione mundus, acti-
one precipuus, discretus in consilio, fructuosus in uer-
bo, singulis compassione proximus, præ cunctis con-
templatione suspensus, bene agentibus per humilita-
tem socius, per iusticiæ uero zelum contra delinquen-
tes erectus, interiorum curam, exteriorum sollicitu-
dine non minuens, dispensationem exteriorum, inte-
riorum prouidentia non relinquens. Deniq; abbas di-
cit idem Gregorius, in omnibus studeat Christi uitā
imitari. Apostolo enī teste, qui dicit se in Christo ma-
nere, sicut Christus ambulauit, debet & ipse ambula-
re. Te honor assumptus ad subditorum custodiam ob-
ligauit. Audi Salomonem. Fili mi spondidisti pro a-
mico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, il-
laqueatus es uerbis oris tui, & captus es sermonibus
proprijs. Fac ergo quod dico tibi fili mi. Discurre festi-
na, suscita amicū tuum, ne dederis somnum oculis tu-
is, & palpebrę tuę non dormitent. Iuxta expositionem
Gregorij apud extraneum manum suam defigere, est
curam animæ alienæ quam prius non habuerat, in pe-
riculum suæ conuersationis accipere. Commissos itaq;
tibi salutaribus monitis excitare iuberis, ut a pec-
cati torpore surgentes in sanctis cogitationibus & ope-
ribus excubantes, de breui & transitorio labore ma-
nipulos referant exultationis æternæ. Precor ergo te
per uiscera misericordiæ Christi, ut attendas pericu-
lum prælationis tuæ, recolens illud uerbum Apostoli:
Horrendum est incidere in manus dei uiuentis, accu-
mulare sibi peccata duplicia, flammās geennales pro
iniquitatibus incurrere alienis. Vnde Gregorius: Vbi
sub

subiectus ex sua culpa moritur, ibi is qui præest, quoniam tacuit, reus mortis tenetur. Et ut utar testimonio Salomonis, iudicium durissimum in his qui præ sunt fiet. Vnde fiet durum, quia male intrauerunt, durius quia male rexerunt, durissimum quia male uixerunt. Tunc enim erit prælatis triplex quaestio, scilicet quomodo intraisti? quomodo rexisti? quomodo uixisti? Durum iudicium fiet secularibus, magis durum religiosis, sed durissimum peruersis prælatis. Dura quaestio, quia a pauperibus extorsionem fecerunt, durior quia bona pauperum consumpserunt, durissima quia Christo & ecclesiae de perceptis eleemosynis non seruierunt. Dura, inquam, quaestio fiet prælatis, quia oves Christi non pauerunt substantia corporali, durior quia eas non pauerunt uerbo doctrinali, durissima quia eas non pauerunt opere bonæ uitæ exemplari. Dura, inquam, quaestio fiet eis, quia bonos non informauerunt, durior quia malos non increpauerunt, durissima quia ipsimet non bene uixerunt. Vnde notandum, quod ad hoc quod prælatus bene præsit, debet esse luminosus per rectam informationem, operosus per sanctam occupationem, graciosus per piam compassi onem, & animosus per iustam correctionem. Primo dico, quod debet esse luminosus per rectam informationem. Iuxta illud quod scribitur sapientiæ primo. Diligite lumen sapientiæ omnes qui præestis populo. Moraliter loquendo hi sunt illæ stellæ, de quibus in Gen. 1. nesci dicitur: Posuit stellas in firmamento cæli ut luerent super terram & præessent diei & nocti. Diei, id est clericis. Vnde Gregorius: Cum is qui subest seruit ad obsequium, restat proculdubio, ut is qui præest, seruiat ad uerbum: & cum is qui subest, iussis obtemperat, oportet, quod is qui præest, curam sollicitudinis impendat.

L v dat.

Gen. 1.
In Morali.

SPECVLVM

- Ioel. 2.** dat. Sed iam, prohdolor, uerificatur illud Ioelis: Sol & luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt lumen suum. Per solem & lunam intelliguntur prælati maiores, per stellæ uero curati & minores subditi. Secundo dico, quod prælatus ad hoc quod digne præsit, debet esse operosus per sanctam occupationem temporalia contēnendo, spiritualia prædicando, sacramenta ministrando & pauperes uisitando. Iuxta illud Apostoli ad Romanos: Qui præest in solitudine. Et tales tantū digni sunt honore prælati. Iuxta illud Apost. Qui bene præsunt præbyteri duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant uerbo & doctrina.
- 1. Tgeff. 5.** Vnde ad Thessalonicenses dicebat Apostolus: Rogamus autem uos fratres ut noueritis eos qui laborant inter uos & præsunt uobis & monent uos, ut habeatis uos illos abundantius in charitate propter opus illorum, & pacem habete cum eis. Tercio debet prælatus bonus esse graciosus per compassionem, ut consoletur pusillanimes, suscipiat infirmos, patiens sit ad omnes secundum regulam beati Augusti. Et ideo sicut bonus prælatus dixit Ioannes in canonica sua. Maiorem horum non habeo gratiam, quā ut audiam filios meos in ueritate ambulantes. Debet igitur prælatus bonus esse subditis loco dei, pater, non tyrannus. Et Innocentius de utilitate conditionis humanæ dicit sic contra malos prælatos: Statim ut ambitiosus promotus est ad honorem, mox in superbiam extollitur, & in iactantiam effrenatur, non curat prodesse, sed gloriatur præesse, præsumit se meliorem quia cernit se superiorē. At bonum nō facit gradus, sed uirtus: nō dignitas, sed honestas. Priores dedignatur amicos, notos ignorat, hesternos sodales cōtemnit, antiquis uultum auertit, ceruicem erigit, fastum ostendit, grādia loquitur
- 1. Ioan. 3.**

loquitur, subtilia meditatur, subesse non patitur, preesse molitur, præceptus & audax, gloriosus & arrogans, grauis & importunus. Sicut autem in malos prælatos fit et iudicium durissimum: ita bonis dabit præmiū maximum. Quamuis enim longe securius est coesse quam præesse, tamē meritum ualde est si prælatus sic præsit, ut proficiat. Vnde Augustinus in sermone dicit: Nihil est in hac uita, & maxime hoc tempore difficilius & periculoser presbyteri aut episcopi officio, sed apud deū nihil beatius si eo modo militet quo imperator iubet.

Sap. 6.

Gen. 1.

Esa. 32.

Quarto debet esse prælat⁹ animosus per iustā correctionē. Iuxta illud quod figuratiue scribit in Gen. Præsit piscib⁹ maris & uolatilib⁹ cæli et bestiis terre, omnique reptili quod mouetur in terra. Pisces maris sunt rebelles & ociosi: uolatilia cæli sunt superbi & ambitiosi: bestię terrę sunt auari & pecuniosi: reptilia lubrici & luxuriosi: quos omnes debet prælatus iustus corripere, & secundum ecclesiasticas sanctiones ad uirtutes reducere. Iuxta illud Esaie: Principes in iudicio præerunt. Sed quidam sunt similes miluis, qui non antiquas gallinas, sed iuuenes pullos inuadunt. Quidam etiam sunt similes magistro leonis, qui non leonē sed catulum uerberat. Sic prælati moderni non diuites & nobiles peccatores, sed pauperes solum ecclesiastica censure castigant. Et de quo dolendum est, tales interdū præsent in ecclesia qui sunt tenebrosi per ignorantiam, ociosi per ignauiam, seditiosi per iracundiam, ignominiosi per infamiam. Sed contra tales bene loquitur Gregorius in suo Past. Nihil in hoc seculo excellentius sacerdotibus, nihil sublimius episcopis reperiri potest, ut cum dignitate oculis demonstramus: digne noscamus quod sumus, & quod sum⁹ professione, actione potius quam nomine demonstramus, ut nomen congruat actioni & actio correspondeat nomini, ne

S P E C V L V M

ne sit honor sublimis & uita procliuus, ne sit deifica
 professio & illicita actio sit religiosus amictus & ir-
 religiosus profectus, ne sit gradus excelsus & defor-
 mis excessus, ne locutionem simulemus columbinam
 & mentem habeamus caninam, ne professionem mō-
 strems ouinam, & ferocitatem habeamus lupinam.
 Consimilem sententiam dicit beatus Bernardus 2. ad
 Eugenium: Audi, inquit, canticum meum minus sua-
 ue, sed salutare. Monstruosa res est gradus summus
 & animus infimus, sedes prima & maligna uita, lin-
 gua magniloqua, & manus ociosa, sermo multus &
 fructus nullus, uultus grauis et actus leuis, caput canū
 & cor uanum, facies rugosa & lingua nugosa, ingens
 autoritas & nutans stabilitas. Hæc Bernardus. Dubi-
 tatio rationabilis incidit hic, utrum electores tenean-
 tur eligere meliorem. Et arguitur, quod non, quia de
 cretalis dicit, quod sufficit eligere bonum, nec est
 necesse eligere meliorem. Ad oppositum uidetur q̄
 dicitur: Eligite meliorem de filiis domini uestri, & po-
 nite eum super solium patris sui. Pro responsione di-
 cendum, quod non semper ille qui est melior simplici-
 ter, est melior ad prælaturam. Ille enim inter homi-
 nes est simpliciter melior, qui est in charitate perfe-
 ctior. Vnde B. Augusti. in Enchiridio s. 3. dicit, quod
 quanto in quocunq; charitas maior est, tanto melior
 est in quo est. Cum enim queritur utrum quisq; sit ho-
 mo bonus, nō queritur quid ipse credat, aut quid spe-
 ret, sed quid amet. Contingit autem frequēter, quod
 illi qui est perfectissimus in charitate, multa deficiunt
 quæ sunt necessaria prælato, puta scientia, ualetudo
 corporis, & experientia in temporalibus, & cetera hu-
 iusmodi. Electio autem eorum quæ sunt ad finem, de-
 bet fieri secundum cōditionem finis. Et ideo dicendū,
 quod

4. Reg. 10.

quod electores quicumque talem eligere tenentur, qui sit melior ad statum illum cui per electionem provide-
re tenentur, non autem tenentur eligere hominem sim-
pliciter meliorem & sanctiorem. Per hoc patet argu-
mentum. Vnde ad decretalem dicendum, quod decre-
talis intelligitur de simpliciter meliori. Vnde decreta-
lis uult dicere, quod non tenentur eligere meliorem
ad statum illum, sed sufficit quod eligant bonum. Et
propter hoc si electores non eligerent meliorem ad sta-
tum illum, ubi tamen eligerent bonum, electio non
esset cassanda nec decretalis informat conscientiam ele-
ctorum, sed iudicium publicum. Autoritas ad oppositum
intelligitur de meliori ad finem.

Conclusio.

CAP. IX.

DENIQUE ut libellus præsens, intitulatus specu-
lum subditorum de subditis, et pro subditis, fi-
niatur, attendere debent omnes subditi ad con-
tinuam ipsorum pacem atque perpetuam salutem, quod
licet prælatus sit malus & subditus bonus & sanctus, qui
diu tamen prælatus toleratur ab ecclesia, maiorem ha-
bet honorem & reuerentiam quam subditus, propter tres
rationes. Prima quia prælatus gerit uicem dei: unde de-
us specialiter in ipso ueneratur, & hoc debet semper
animare subditum ad honorem prælati sui. Secunda ra-
tio est, quia est persona publica, unde in ipso honora-
tur Respub. & bonitas ecclesie quae maior est quam bo-
nitas alicuius singularis persone. Et ideo consueuerunt
prælati personaliter dicere illud, quod in fine horarum
dicunt pro defunctis. Verbum & oratio prælati est qua-
si oratio multitudinis, & ideo uidetur melior ceteris
paribus, quam oratio singularis persone. Tertia, quia
præla

SPECVLVM

Ethicorū 9.

**Chryso-
stomus.**

**Capite se-
quente.**

Ioan. Gers.

prælatio se habet ad uirtutē, sicut causa efficiēs in alijs
uirtutib. Vnde ipsa prælatio honorabilis est etiam in
persona indigna. Dicit enim Philosophus, q̄ dignus
ē in alijs causam uirtutis existere, q̄ in se tm̄ uirtuosū
esse. Itē Chrysoft. in dialog. suo lib. 3. ca. 5. dicit, quod
quāto ē cœlū q̄ terra preciosius, et quāto preciosior est
anima q̄ corp⁹ tāto magis nobis reuerēdi et honorabi-
les esse debēt parētes spūales, id est prælati nostri, q̄ pa-
rentes carnales. Et subdit ibidē causam dicēs: Illi quip-
pe nos & carnis & sanguinis uoluptate genuerunt, hi
uero sunt nobis diuinę generatiōis autores. Secūdam
causam eiūsdē ponit idē in eodē libro dicēs: Quia
maior uirtus prælati, præcipue sacerdotibus, à deo
data est q̄ carnalib. parentibus, tantūq̄ inter utro-
que differt, quantū inter præsentem uitā interest et fu-
turā. Alteri quippe in hanc, alteri uero in illam gene-
rūt. Et illi quidem nec corporālē possunt propulsare
mortē, hi uero periturā animā saluauerunt frequēter
non solum docendo & monendo, sed etiā orationib.
adiuuādo. Parētes etiā naturales, si aliquas seculi pote-
states sublimes offenderint, filij eorū nihil eis possunt
prodesse, prælati uero parentes spirituales subditorū,
non solū potētes & reges, sed etiā ipsum deum frequē-
ter iratū sua nobis intercessione recōciliant. Per ipsos
Christū induimus, per ipsos cōiungimur dei filio, per
ipsos mēbra illius beati capitis efficimur. Propter q̄
qui hos despiciunt eisq̄ detrahūt, magis mihi uidētur
rei q̄ Dathan & Abyron, digniq̄ maiori supplicio. Hec
Chrysoft. Ista eadē, scilicet de prælato malo honoran-
do, etiā declarat uenerab. mag. Ioan. Gerson ita dicēs
Cōtra hoc præceptū dñi, scilicet honora parētes tuos,
grauiter peccāt hi, qui luis superiorib. quibuscunq̄ de-
trahunt aut maledicunt. Non enim propter maliciam
alia

liquorum ministrorum eccl. sue debet à quoquam fi-
 deli status prælaticus aut ecclesiasticus diffamari aut
 ladi, quia non perdit uirtutem suam missa celebrata
 aut baptismus siue aliud sacramentum propter mali-
 ciam ministrorum. Sed nec minus meretur subditus
 obediendo humiliter prælato indigno & malo, imo,
 ut superius dictum est, plus meretur huiusmodi obe-
 diendo, q̃ bono. Sicut enim solem uisibilem quāta-
 que malicia aperientes fenestram, & si ad turandum
 uel ad occidendum hominem eam aperiat, non pro-
 hibet ab infusione luminis, & immissione radio-
 rum, nec ipsum lumen prohibet malicia eiusdem quo mi-
 nus ingrediatur & domui se inundat: sic solem iusti-
 tiæ Christum malitia quantacunque ministri seu prę-
 lati ministerio suo uiam præparantis luminis suæ gra-
 tiæ, & quasi aperientis ei fenestram cordis eius quem
 baptizat, non prohibet, nec lumen gratiæ eius quo mi-
 nus intret, auertit. Simili modo intellige de cæteris
 officiis prælatorum erga subditos. Propter hoc etiam
 sic dicunt statuta ordinis Carthusiensis: Si cui durum
 aut graue aliquid imponere prior uoluerit, repugna-
 re phas non habemus, ne cum ei resisterimus, non ei,
 sed domino, cuius erga nos agit uices, resistisse inue-
 niamur. Et in eadem parte capi. 24. scribitur sic: Cum
 ab omnibus qui regulariter uiuere decreuerunt, obe-
 dientia magno studio sit seruanda, his tamen de-
 uotius & sollicitius quanto districtius apertiusq̃ sub-
 ire propositum, ne si (quod absit) ista defuerit, tanti la-
 bores non solum careant premio, sed & supplicium
 damnationis incurrant. Altissima & angelica est, p-
 fectio Carthusiensium perfectissima & angelica debet
 esse obediētia & subiectio eorū. Iā quia libellus clau-
 deus ē hoc, uos chariss. in fine ipsius cōmonere uolo
 ut

2. par. ca. 15

SPECVLVM

ut sit semper ante oculos cordis uestri forma professio-
nis uestre, timor dei, ignis geennæ, uestrorum me-
moriam peccatorum, dies mortis & recordatio passio-
num domini nostri Iesu Christi. Considerate diligen-
ter quanto labore desudent homines, quanto studio,
quanto demum non ipsius uitæ tñ, sed & periculo ani-
mæ ut tēporalia adipiscantur, & peritura cōgregent,
ubi diu permanere non possunt, nec quæ possidentur,
nec qui possidet. Pudeat itaque filium regni mino-
ris studiū in retinenda adoptionis sue gloria inueniri,
q̃ filium perditionis in coaceruandis perituris & cumu-
landis sibi supplicijs semper māsuri. Pudeat eum sere-
nissimum illū uultum patris sui uel leuiter cōriscare.
qui in tantā dignatus est eum gloriā adoptare. Pude-
at, inquā, eum incōparabiles paternæ mensæ delicias
deserere, & os paterno osculo sanctificatum immūdis
porcorum filiquis polluere. Cogitet semper magnitu-
dinē paternæ dilectiōis, reformidet quoq̃ si ingratus
reperitus fuerit, intolerandā seueritatem paternā indi-
gnationis. Appendat ante oculos exigui laboris in-
estimabile præmium, & e contrario momentaneæ uo-
luptatis ineluctabile supplicium. Timeat tremendi iudi-
cij futurā discussionē, in qua cū memorata fuerit præ-
rogata nobis dona pietatis, distrieta animaduersione
exigendum est à nobis & debitum cōdignæ seruitutis.
Cōmemorabunt añ tribunal iudicis dignitas cōditio-
nis, gloria diuinæ similitudinis, charitas redēptionis,
effusio preciosi sanguinis, adoptio filiorum, promissa
beatitudo regni cēlorum. Cōmemorabūtur et ad im-
plenda præcepta collata subsidia, hostis imbecillitas,
nostra desidia. O quanta tunc erit cōfusio trapidate cō-
scientia. Heu q̃ amara, heu q̃ sera, heu q̃ infructuosa,
tunc erit de præterito tēpore pēnitentia. O si modo li-
ceret

ceret vultū illū confusionis nostre inspicere. O si modo liberet districtiōe illā emēdatiore uita mitigare: Tunc accusante cōscientia null⁹ erit excusator, nunc correctā uita null⁹ erit tūc accusator. Vos igit gen⁹ electū, pgenies sancta, stirps regia, ut filij dei & filij charissimi, digne deo, digne tā o patre conuersamini, ut tunc lati eū sicut patrē excipiatis, cui nunc filiali affectu deseruitis. Non est filiorum adueniente patre trepidare aut latebras quærere, sed exultante spiritu certatim in occursum rucere, singulos ut prius ipse occurrat auhelare, cupide amplecti, affectuosissime deosculari, atq; in mēsum de dulcissimi patris aduentu gaudij occursum, gestu, plausu, osculis, atq; amplexu testari. Tales filios, tam pios, tā deuotos, tā sedulos, benignissimus ac serenissimus pater paterna hilaritate excipit, & in unum innumeros amplexum, inflexis latius ulnis colligit, dulcesq; filios ad sacratissimū pectus astringens blanda manu blandoq; affectu demulcet, dicens: Nunc filij mei, nunc charissimi mei, nunc benedicti patris mei gloria regni mei mecum perfruimini: nunc adoptionis uestre quanta sit dignitas, agnoscite, & quod fiendo seminastis, gaudētes metite. Jam labores uestri & luctus tēpora cursore uelocius abierunt: sed refrigerij uestri & gaudij tēpora me manēte abire non poterunt. Quia igit hilariter implestis, quæ præcepi, percipite liberaliter quæ promisi. In illa die diuini uultus splendore illustrat⁹ homo agnoscere poterit gratia dei, quæ & quanta circa se fuerit. Et quoniam nihil in se dignum tanta largitate inueniet, eternas largitori gratias referet, qui uiuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Finis Lib. II, qui dicitur
Speculum subditorum

M

De

PROOEMIUM AVTHORIS
INCIPIT PROLO-
GVS LIBRI SEQVEN-
tis, qui dicitur *speculum sacerdo-*
dotum.

Augustinus.

Ambrosius.

Homil. 24.

QUIA, ut ait flos doctorum Augustinus: Ne-
mo in ecclesia amplius nocet, quam si per-
uerse agens ac male uiuens, nomen uel ordinem sacer-
dotis habet, uerificaturque nimis praesenti in tempo-
re illud dictum Ambrosij in quodam sermone: Ex in-
ordinata, inquit, & indisciplinata multitudo sacer-
dotum hodie contemptui datur nostrae redemptionis
uenerabile sacramentum. Nam qui dabuerant esse ui-
carij Apostolorum & filij Petri, facti sunt socij Iude &
praebuli Antichristi. Quem secutus Chrysostomus
super Matthaeum sic dicit: Multi sacerdotes & pauci
sacerdotes, multi in nomine & pauci in opere. Legem
dei nec sciunt nec discunt, uacantes ocio comessatio-
nibus & ebrietatibus student, terrenis inhiant, terre-
na sapiunt, assidui in plateis, in ecclesia rari, tardi ad
inuestigandum culpam peccatoris, parati ad quarenda
uestigia leporis, uelociore ad congregandos canes,
quam ad uocandum pauperes, libentius porrigunt pa-
nem cani quam pauperi. Hi sunt quorum thalamus
ornatior ecclesia sua, mensa paratior altari, cibus cali-
ce preciosior, equus carior missali, camisia pulchrior
& delicatior alba. Non est iam dicere ut populus sit
sacerdos, quia nec sic populus ut sacerdos. Hodie quod
& flens dico euenit, quod Osee propheta conquerens
deplorat & dicit: Multiplicauit populus altaria ad
peccatum.

peccandum, factæ sunt eis aræ in delictum. Verbum
quippe Greg. est: Qui Christi corpus indigne conficit
Christum tradit, ut Christus dum traditur dicat: Ecce
manus tradentis me mecū est in mensa. Idcirco pauca
ex diuersis conscripsi in præsentī speculo, quod spe-
cialiter sacerdotes ædificet ad salutem & inflāmet ad
emendationem. Rogo autem in uisceribus Christi
unūquēq; huius speculi lectore, ut oret pro lectore, ut
utatur salubriter quæsit cum labore alieno, & gau-
deat de inuentis suis labore proprio: Profiteor namq;
quod omnia quæ in præsentī quinquipartito speculo
uel forte alibi ante unq; conscripsi, non ex agro pro-
prio. i. ex copia ingenij proprii: sed exēplo Ruth, quæ
agrum intrauit alienum, ut spicas colligeret post ter-
gamententium: ego pauperculus diuersas sanctorū au-
toritates, tanq; spicas de diuersis libris nō sine labore
collegi, & quæ ex diuersis sectionibus congeffi in
diuersos tractatulos singularibus titulis adnotatos
distinxi et ordinavi, melius enim distincta seruantur.
Per has autem modicas spicas agrum fertilem origi-
narium librorum non despicias lector opti-
me. Improvidus enim est, qui negle-

cto igne per scintillas se niti-
tur calefacere: & qui
contempto
fonte, per roris guttas
sitim conatur
extinguere.

DE OFFICIO SACERDOTVM PER

collationem eorum ad angelos.

CAP. I.

NGELORVM. Mesca nutriuisti populum tuum. Sapient. 16. Circa quæ uerba notandum est, quod per mâna in sacra scriptura figuratur singulariter Eucharistiæ sacramentum. Sicut

Exod. 16.
Num. 11.
Deuter. 8.

enim filij Israel per desertum transeuntes uersus terram eis à domino repromissam, tali refocillabantur alimento: ita nos per mundum ad cælum pergentes corporis & sanguinis Christi quotidiano uatico recreamur. Vocatur autem merito panis angelorum, tam propter conficientes eucharistiam, quam propter uescientes. Conficiunt autem istud sacramentum solummodo sacerdotes, sicut patet in decretis, distinctione trigesima quinta, ca. Ecce. Sacerdotes uero in scriptura sacra angeli nominantur. Iuxta illud ad Corinthios. Mulier debet habere uelamē propter angelos. Glossa, propter reuerentiam sacerdotum, qui nunci dei sunt. Iuxta illud Mala. Labia sacerdotis custodiūt, scientiā & legē requirunt ex ore eius, quia angelus domini exercituum est. Ratio huius denominationis metaphorice est, quia sacerdotem decet angelum in duobus conditionibus imitari, quæ in istis uersibus continentur. Pascit, & hortatur, ducit, uehit, excitat, ardet. Orat, congaudet, punit, laudat sine sumptu. Pri

2. Cor. 5.

Malach. 3.

que

ma ergo operatio angeli circa nos secundum ordinē
istorū uersum est, pascit: Cuius exēplum habemus
tertij regum 19. ubi legimus, quod angelus detulit pa-
nem & aquam ad Heliam dormientem & famelicum
dicens: Surge & comede, grandis enim tibi restat uia.
Isto modo moraliter loquēdo proprium officium sa-
cerdotis est, pascere populum in uerbo & exemplo, &
temporali subsidio, si possit. Vnde Petro signanter di-
ctum est ter: pasc, pasc, pasc. Bis autem dictum est ei
pasc agnos meos, & semel pasc oues, ad innuendum
differentiam doctrinæ necessariæ iuuenibus & seni-
bus. Senibus namq; simplex admonitio sufficit, iuue-
nibus uero opus est tam uerbis quā uerberibus, ut de-
bite doceantur. Aliter tamen istud dicitur exposuisse
quidam nouicius, arguens quod iuuenes fratres de-
bent refici bis in die, & senibus conuenit ieiunare, &
ideo pie dixit Christus Petro bis, pasc agnos meos, &
semel pasc oues meas. Secunda operatio quam an-
gelum legimus circa nos exercere, est exhortari. Cu-
ius exemplum habemus in Matthæo, ubi legimus,
quod angelus domini apparuit in somnis Ioseph di-
cens: Surge & accipe puerum & matrem eius & fuge
in Aegyptum, &c. Hanc operationem imitatur sacer-
dos sana consilia priuatim suggerendo. Tertio te-
netur sacerdos ducere per bonam & apertam conuer-
sationē, exemplo Raphaelis: Ego (inquit angelus) eū
ducam et reducam ad te. Et sicut uictoria exercitus est
gloria boni ducis: ita sanctitas populi attribuitur pro
merito sacerdoti. Vnde Chrysostomus de dignitate
sacerdotali: Bene agente populo unusquisq; pro me-
rito suo remunerabitur, sacerdos aut pro bonis omni-
um. Habebit enim pro proprijs bonis auream, pro ali-
enis aureolam. Hec Chrysostomus. Et ideo secundum
M in eua-

Ioan. 21.

Matt. 20.

Tob. 5.

Lib. 8.

eundem Chrysost, super Mattheum, sacerdos est in populo sicut radix in arbore, & sicut stomachus in corpore. Quemadmodum, inquit, cum uideris arborem pallentibus folijs marcidam, intelligis quia aliquam culpam habet circa radicem: ita cum uideris populum indisciplinatum & irreligiosum, sine dubio cognosce quod sacer-

Lib. natura.
Hist. 20. Ety-
ano. ca. 4.

dotum eius non est sanum. Hæc Chrysostomus. Sed secundum Plinium & Isidorum: Salamandra est serpens quidam, cuius ueneno inter alia uenena maxima uis. Hoc est si trunco uel radici arboris irreperit, omnia poma eius intoxicat & omnes ramos. Reuera isto modo diabolus, qui modo salamandræ semper uiuit in igne, radices ecclesiæ i. sacerdotes sic intoxicat & inficit his diebus, quod omnes rami ecclesiæ ab eis peccati uenenum assument. Vnde ad Romanos: Si radix sancta & rami. Et per oppositum si radix est infecta, et rami erunt nociui. Vtteri⁹ dicit Chrysost. quod sacerdos est in grege, sicut stomachus in corpore. Quemadmodum, inquit, medicus quando primo ingreditur ad infirmum, statim de stomacho eius interrogat, & est componere festinat, quia si stomachus sanus sit, totum corpus ualidum est, si autem dissipatus fuerit, totum corpus infirmum est: ita si sacerdotium integrum fuerit, tota floret ecclesia: si autem corruptum fuerit, omnis fides marcida est & infirma. Sicut stomachus accipiens cibum concoquit ipsum in ipso & per totum corpus dispargit: sic sacerdotes accipiunt scientiam sermonis per scripturas ex deo, & excoquentes eam in se, id est tractantes eam & meditantes apud se, uniuerso populo subministrant. Et infra: Sicut in corpore si aliquod membrum fuerit infirmatum, non omnino languet & stomachus, si autem stomachus languerit, omnia membra inueniuntur infirma: sic si aliquis peccauerit Christianorum, non omnino peccant & sacerdotes: si autem sacerdotes fuerint in peccatis to-

Rom. 11.

peccati uenenum assument. Vnde ad Romanos: Si radix sancta & rami. Et per oppositum si radix est infecta, et rami erunt nociui. Vtteri⁹ dicit Chrysost. quod sacerdos est in grege, sicut stomachus in corpore. Quemadmodum, inquit, medicus quando primo ingreditur ad infirmum, statim de stomacho eius interrogat, & est componere festinat, quia si stomachus sanus sit, totum corpus ualidum est, si autem dissipatus fuerit, totum corpus infirmum est: ita si sacerdotium integrum fuerit, tota floret ecclesia: si autem corruptum fuerit, omnis fides marcida est & infirma. Sicut stomachus accipiens cibum concoquit ipsum in ipso & per totum corpus dispargit: sic sacerdotes accipiunt scientiam sermonis per scripturas ex deo, & excoquentes eam in se, id est tractantes eam & meditantes apud se, uniuerso populo subministrant. Et infra: Sicut in corpore si aliquod membrum fuerit infirmatum, non omnino languet & stomachus, si autem stomachus languerit, omnia membra inueniuntur infirma: sic si aliquis peccauerit Christianorum, non omnino peccant & sacerdotes: si autem sacerdotes fuerint in peccatis to-

tus populus conuertitur ad peccandum. Et ideo dicit
 Isidorus. Sacerdotes dei pro eorum scilicet subdito- In l
 rū iniquitate, damnantur, si eos aut ignorantes non sum. bo.
 erudiant, aut peccantes non arguant, dicente domi-
 no ad prophetam: Speculatorē dedit te domui Israel.
 Si non fueris locutus ut custodiat se à uia sua mala, il-
 le in iniquitatē sua morietur, sanguinē uero eius de ma-
 nu tua requiram. In Polycratice quoq: Nihil sic erit
 studiosum imperatoribus, sicut sacerdotum honestas,
 cum utiq: pro illis ipsi semper deo supplicent. Et iterū,
 Profecto indignus est sacerdotio, nisi fuerit ordinatus Lib. 7
 inuitus. Quartus actus angelicus secundum prædictos Ibid.
 uersus est uehere. i. trāsportare. Deferunt enim ange-
 li boni animas bene morientium in cælum. Iuxta illud
 Luc. 15. Factum est autem ut moreretur mendicus, &
 portaretur ab angelis in sinū Abrahæ. Sic sacerdotes
 angelici de terrenis desideriis ad amorem cælestium trās-
 ferrūt pœnitentes, quando eis confitendo peccatis pri-
 sinis moriuntur. Iuxta illud. Peccatis mortui iustifici ui Pet. 2.
 namus. Quintus actus angelicus est excitare. Iuxta il- Act. 12.
 lud: Angelus dñi astitit & lumen refulsit in habitacu-
 lo carceris, p̄cussosq: latere Petri excitauit eum, dicens
 Surge uelociter. Erit autē Petrus dormiēs inter duos
 milites uinctus catenis duabus. Petrus dormiens in car-
 cere est peccator irretit⁹ mala cōsuetudine. Iacet inter
 duos milites uinctus catenis duabus, & duo custodes
 añ ostium custodiunt carcerē, duo milites moraliter
 sunt mors & demō, mors insidiat corpi, demō insidia-
 tur aīæ. Duæ catene, amor deliciandi & pudor reuelan-
 di. Duo custodes, ne hō confessionis ostiū exeat, sunt
 præsumptio ueniæ & confidentia uitæ proluxa. Huic
 astare debet sacerdos angelus & eum corripiendo exci-
 tare percutere non palpare. Sextus actus angelicus

Tob. 5.

Acto. 16.

Esdra 3.

est arcere dæmonum potestatem, sicut fecit Raphael de Asmodeo, qui suffocauerat septem uiros Saræ. Cōsimiliter sacerdos arcere debet omnes malos per censuras ecclesiasticas, dæmones etiam per adiurationes sacras, ne noceant bonis uiris. Septimus actus angelii est orare. Vnde legimus in actis Apostolorum, quod Paulo per uisionē apparuit angelus in specie uiri Macedonis, dicens. Transiens Macedoniam adiuua nos. Qui dicitur fuisse Macedonibus præpositus, qui eorū à Paulo supplicauit salutem. Sic sacerdos pro salute populi orare tenetur. Octauo. Angelus congaudet pœnitentibus de peccatis. Iuxta illud Lucæ decimoquinto. Gaudium est angelis dei super uno peccatore pœnitentiam agente, & sic pœnitentia populi gaudium debet esse boni sacerdotis. Nono angelus puniit. Iuxta illud tertij Regum uigesimoquarto. Venit angelus domini & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque milia. Sic sacerdotum est sententias excommunicationis contra contumaces & rebelles fulminare. Decimo officium angelorum est deum laudare. Iuxta illud Esaia sexto: Clamabant alter ad alterum & dicebant: sanctus, sanctus, sanctus, dominus deus exercituum. Hoc etiam sacerdotibus dinoscitur conuenire. Iuxta illud Esdræ: Steterunt sacerdotes in ordine suo, ut laudarent dominum. Unde decimo & ultimo angelus est sine sumptu, sicut patet in angelo, ut scribitur Tobia capite quinto, qui magnæ fuit utilitatis & parui sumptus. Consimiliter sacerdotes relicta cupiditate temporalium, de decimis & oblationibus tantum uiuant. Similiter cum spiritualia ministrally largiunt, nihil pro eis recipiant, pmercede, ne simoniæ uicio maculent. Vbi notādū, q̄ angeli habent quatuor cōditiones in quibus sacerdotes

eos cōuenit imitari. Sunt enim immateriales, siue substantiæ separatae, intellectuales, pleni scientia & ueritate. Sunt motores orbium & rectores hominum. Primo ergo angeli sunt immateriales, spiritus enim sunt & carnem et ossa non habent. Et tales debent esse sacerdotes per continentiam & castitatem, ut motus passionum carnalium non sequantur. In cuius figura dictum est Petro: Caro & sanguis non reuelauit tibi. Marbodæus libro suo de lapidibus capite iij. dicit de allecatorio quatuor. Primo, quia lapis ille non generatur nisi in gallis castratis. Secundo, extinguit sitim. Terrio, quod reddit hominem honorabilem. Quarto, quod reddit hominem disertum. Moraliter loquendo iste lapis designat continentiam clericalem, quæ non inuenitur nisi in his qui se refrenant à carnis desideriis, propter meritum uitæ æternæ. Iuxta illud Matthæi: Sunt Eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnū celorum. Hæc uirtus extinguit sitim fomitis carnis infectæ, & illicita desideria carnalis concupiscentiæ. In cuius figura scribitur Sapientiæ 10. Data est illis aqua de petra altissima, & requies sitis de lapide duro. Lapis durus ost continentia, durum est enim contra stimulos carnis calcitrare. Hæc uirtus facit hominem uenerabilem, sicut per oppositum incontinentia facit hominem confusibilem. Vnde scribitur: Vna mulier Hebræa fecit confusionem in domo Nabuchodonosor. Hæc uirtus, scilicet continetia reddit hominem disertum: id est, eloquentem, et acceptum in loquendo tam in oratione quam in predicatione. Et per oppositum sacerdotes infames de incontinentia nec digni sunt orare & predicare. Sunt igitur primo sacerdotes immateriales & substantiæ separate, sicut angeli. In cuius figura dicitur de Nathā: Et surrexit Nathā propheta, & qua

Matth. 16.

Marbodæus

Matth. 16.

Judith 24.

Eccle. 47.

M v siade-

S P E C V L V M

si adeps separatus est à carne. Et de talibus probis angelis dicitur in Psal. Facit angelos suos spiritus. Secundo angeli sunt intellectuales pleni scientia & ueritate, & sacerdotes dei pollere debent scientia sacræ scripture. Et ideo conuenienter est sancitum extra de magistris, & ne aliquid exigant pro licentia docendi, & quod magister in theologia semper in metropoli habeatur, qui doceat sacerdotes. Omnes autem tam cathedrales ecclesiæ, quam aliæ in quibus suppetunt facultates, doctorem habeant in grammatica, qui clericos ecclesiæ gratis instruat & etiam alios iuxta posse. Hæc est sententia illius capituli, & eadem quasi capitulo. Qm̃ in ecclesia, Consuetudo gallicana habet, quod magistri debent institui per singulas ecclesias cathedrales & eis beneficia assignari, qui pauperes gratis doceant
Aggæ. 2 & informant. Et ideo signanter dicit apud Aggæ. Interroga sacerdotes legem. Super quod dicit Hieronymus. Considera sacerdotem esse de lege interrogatos respondere. si sacerdos est sciat legem domini. Si ignorat legem domini, ipse se arguet non esse sacerdotem domini.
Isach. 2. Vnde Malach. Labia sacerdotis custodiunt scientiam & legem requirent de ore eius, quia angelus domini exercituum est. Tertio sunt motores orbium, à quibus causatur & generatur, quicquid inter generabilia & corruptibilia procedit ad esse, Sic officium sacerdotum esse deberet mouere nobiles & potentes quorum uirtute reguntur subditi ad cultum dei. Figuram huius habemus apud Ioannem de angelo qui descendebat secū dum tēpus in piscinam & mouebatur aqua, & qui primus descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat à quacumq; detinebatur infirmitate. Morali ter piscina multæ aquæ est persona magnæ potentie. In hanc descendit sacerdos uel curatus, quando eius conscientia

cōscientiam examinat de delictis, mouet aquam, quā
 do limitat suam potentiam ad regulas diuini iuris.
 Quarto angeli sunt receptores hominum & custodes
 secundum sanctos. Et eodem modo sacerdotes & cura
 ti, qui pro subditorum animabus habent coram deo
 respondete. Iuxta illud Psal. Angelis suis mandauit de
 te, ut custodiāt te in omnibus uīs tuis. Sed prohdolor
 his diebus uerificatur nimis dictum beati Iob: Ecce
 qui seruiunt ei, id est, deo non sunt stabiles, & in ange
 lis suis reperit prauitatem. Sunt enim quidam de mo
 dernis sacerdotibus angeli satanæ per discordiam, an
 geli apostatici per superbiam, angeli incubi per luxu
 riam, angeli abyssi per auariciam. Primi sunt angeli
 satanæ per discordiam: Satan enim interpretatur ad
 uersarius, & tales de omni briga aduersitate & discor
 dia se intromittunt, conspirant pælia, ingrediuntur
 pugnas, & exercent latrocinia, ut nec uix sit inuenire
 comitiū prædonum, quin habeant consortium sa
 cerdotum. Isti sunt similes sacerdotibus Baal, de qui
 bus dicitur quod incidebant se cultris & lanceolis us
 que ad protractionem sanguinis. Dæmones enim mul
 tum gaudent de effusione sanguinis humani. Quili
 bet talis figuratur per angelū, de quo dicitur in Pro
 uerbis. Semper malus gurgiam quærit, angelus au
 tem malus mittetur cōtra eum. Secūdo aliqui sacerdotes
 sunt angeli apostatici, iuxta illud: Initiū superbi
 minis apostatare a deo. Hi sunt similes sacerdotibus
 Dagon, de quibus primi regum. 5. cap. dicitur, quod
 non calcant sacerdotes Dagon, & omnes qui ingredi
 untur templum Dagon super limen templi. Limen
 super quod calcatur, perfectionem designat humilita
 tis, super quod stabiliter stant uiri sancti. Istud
 limen non calcant sacerdotes ambitio si & superbi
 qui

Iob. 3.

3. Reg. 8

Prouer. 16

Eccle. 10

SPECCVLVM

Capite ultio.
mo.

2. Cor. 14.

qui ad praelationes maiores & altiores aspirant, continue adulantur regibus & principibus, & eos infatuunt ac finaliter decipiunt. Sic deceptus fuit Antiochus ex Syria in templo Naneæ, consilio deceptus sacerdotum Naneæ, sicut dicitur primo Machabæorum. Tertio, sacerdotes moderni sunt incubi per luxuriam. Incubi, uel incubones secundum Isidorum octauo etymologiarum in fine à Romanis dicuntur fauni, & sunt, ut creditur, dæmones corpora humana sibi iungentes, & sic mulieribus se immiscentes. Et sicut dæmones incubi dicuntur nonnunquam generare gigantes: ita sacerdotes propter uehementiam uoluptatis gignunt communiter pingues, grossos, & corpulentos. Hi possunt dici sacerdotes Priapi & Beelphegor. Fuit enim idolum Moab super montem Fogor, unde & à loco dictus est Beelphegor. Interpretatur autem idolum ignominia, & representabat Priapum, quem Latini dicebant deum hortorum. Fuit enim iuuenis quidam de Lapsato ciuitate Helesponti, quæ propter magnitudinem membri uirilis expulsum de Lapsato, in numerum dierum Græci lubrici transtulerunt, secundum Isidorum 8. Etymologiarum cap. 11. Hunc uisissimum deum excolunt non pauci religiosi & sacerdotes moderni, discipuli illius maligni angeli, de quo loquitur Apostolus. Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Sathanæ, qui me colaphizet. Quarto, sacerdotes moderni sunt angeli abyssi per auariciam. Ceres namque abyssum, id est, infernum dicitur continere. Unde sacerdotes Cereris dediti lucris, uidelicet mercatoribus, angeli abyssi dici possunt imitatores illius angeli, de quo Apocalypsis: Locustæ habebant super se regem angelum abyssi. Tales fuerunt sacerdotes Belis, quorum uestigia, non nisi per cineres sunt cōperta, et ideo iuste

Daniel. 14.

iuste trucidati: Sic istorum facta post mortem corporis erunt nota, & ipsi pro demeritis puniti poena perpetua ab illo qui angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit in 2. Petri 2. iudicium cruciandos reservari. Non sic boni sacerdotes, quibus dicitur per Esaiam: Vos sancti domini vocabimini ministri dei nostri: quia Matth. 4. Ecce angeli accesserunt & ministrabant ei.

Esaiæ 61.

*Quod sacerdotes debent esse
sine macula.*

CAP. II.

L Euitici 21. capite scribitur sic: Sacerdos qui habuerit maculam, non offeret panes deo suo, nec accedet ad ministerium eius. Sapientia enim, quæ est filius dei, cum sit speciosior sole, mundum requirit hospitium. Refert Gre. Nazian. quod cum ipse iuuenis studeret Athenis, apparuerunt ei in uisione duæ pulchræ puellæ, & accedentes propius ruerunt in eius amplexus, ipse uero utpote castus erubuit & admiratus non modicum, ait, Quæ nam estis uos? Nos, inquiunt, sumus duæ puellæ tibi admodum familiares & dilectæ. Ego enim sum castitas, ait una, & ego sapientia, subiungit altera: Et uenimus ad te uolentes tecum, o castissime iuuenis, habitare: quia tu nobis in corde & corpore tuo sanctum habitaculum preparasti. Sapientia enim in animas sanctas se transfert, & immundum habitaculum detestatur. In cuius rei figura legitur in Exodo: Quod Moyses filiis Israel receptoris legem præcepit ut uestimenta lauarent, & a mulieribus abstinerent. Cuius enim testis Psalmista, lex domini sit immaculata, & eloquia domini casta, diuina sapientia immaculata & castum

Sapientiæ 7

Exod. 21.

S P E C U L V M

castum requirit discipulum, quod si aliquoties con-
tingat discipulum illum qui prætendit castitatem, in
huius mundi illecebras & immundicias incidere, re-
gius uates nullum deferetis inconsolatum ita mate-
riam suam prosequitur: Lex est etiam conuertens ani-
mas. Iam spurcitia fœdatis, propter gratiā quæ ante
talium hominum conscientiam continuo pulsatur, qui
scilicet legi diuinæ animo spontaneo se subdunt, qua
propter sequitur testimonium quod dominus deus
permittit suā legē seruātibus est fidele in nullo defra-
dās hoīem in ipsū cōfidentē, sapientiā præsētis par-
uulis. i. illis, hominibus & si credāt dei sui uerbis sepi-
tū ipsius mādara trāscediunt, parū ob id in deo mer-
cedē operū suorū hñtes fiduriā, quocirca uere talis d
Dauidē paruuli nominantur, q̄ in rem sequit iustitiæ
dñi recte letificātes corda, & huiusmodi paruulorū &
etiā aliorū hoīm secūdū oēs dei uias p̄cederūt, idcirco
dñi quæ sunt eius diuinissima & sanctissima iustitiæ
sacramenta, quæ ex acerbissima crucis morte suā tra-
xere originē, mortalium præsertim paruulorum cor-
da uere letificant: Quoniamquidem illis debito ritu
susceptis, securus fit homo se in gratiam dei colloca-
tum. Præceptum domini lucidum, siquidem clarum
est nobis quid uniuersorū gubernator impleri iu-
beat, illuminans oculos supple hominis interioris,
seu illustrans mentium oculos, ut dignoscat homo
se in dei amicitia constitutum, timor etenim domini
sanctus per quem ad illam deuenitur oculorum inte-
riorū illūinationē permanēs in seculū seculi, merito
idcirco timor ille filialis ab hominibus est amplecten-
dus, per quem castum acquiritur cor quod quemuis
Christianū præcipue sacerdotem habere decet, qua-
propter grauissime & enormiter peccat, ille cuius p̄p̄rit
est

est corpus habere mundum & castum & immiscere
se ueneræ uoluptati. Ideoque Hugo de sancto Victo-
re in didascalicon ait: Inlaudabilis est sapientia, quam
uita maculat impudica. In cuius figura scribitur pri-
mo regum, quod Achimelech sacerdos antequam pa-
nes propositionis daret Dauid & pueris eius, quæ fuit
an mundi essent pueri, saltem a mulieribus. In quo my-
stice datur intelligi, quod qui desiderat à summo
sacerdote Christo pane sapientiæ & intellectus ciba-
ri, studere debeat castitati. Vñ & August. narrat pue-
rum quendam de Geometria interrogatum, respon-
disse tanquā illius peritissimus disciplinæ. In septimo
quoq; de ciuitate dei dicit, quod Socrates inter philo-
sophos primus philosophiā conuertit ad mores, cum
omnes ante illū magis naturalibus intenderint. Hoc
autē ideo fecit Socrates, teste Augustino, ut deprimen-
tibus libidinibus, exoneratus animus, ad noticiam di-
uinorū ascendere posset, ubi tanquā in puro fonte om-
niū rerū causas inspiceret. Vnde sicut oculus corpora-
lis clare uidere nō potest si fuerit lippus, uel sordibus
pulueris plenus: ita ad hoc quod oculus cordis spiri-
tualis sincere diuinam sapientiā contēpletur, oportet
ut ab humore carnalis concupiscentiæ depuretur. Vñ
de Hieronymus epistola septuagesima ad Rusticū mo-
nachum: Ama, inquit scientiā scripturarum, & carnis
uicia non amabis. Item potest esse dubium utrū cæ-
teris paribus pl⁹ peccet uir adulterando quā sacerdos
in fornicando. Et dico pro nunc, quod cæteris pari-
bus sacerdos plus peccat. Ratio est, quia sacerdos uo-
uit sollemniter continere ab omni muliere, & totaliter
se deo dedicauit: uir uero uxoratus iurauit fidelitatē
mulieri, sacerdos autē ecclesiæ sacrosanctę. Iā maior
est ecclesia quam una mulier uni uiro iuncta, & ideo

SPECVLVM

Agust.

canon loquitur de uuentibus castitatē & postea con-
trahentibus. Simile habetur de clericis fornicariis di-
finit. trigesima secunda, ca. Eos. Sed istis omissis acci-
pio media planiora, quia sicut grauius peccat moni-
alis fornicando quam uxor adulterando, sicut dicit
sanctus Augusti. de sancta uirginitate lōge ante medi-
um. Sed grauius peccat sacerdos fornicando quā mo-
nialis uel religiosus quicunq; in sacris ordinibus non
constitutus, ergo grauius peccat quā adulter uel adul-
tera, quia si grauius peccat quam adultera grati-
us peccat quam adulter, sicut in prima dubitatione
dictum est. Vnde uidetur mihi, quod sacerdos est
magis obligatus ad castitatem quam monachus, in
quatum talis, scilicet quod non sit in sacris ordinibus
constitutus, & pari ratione magis quam sanētimonia-
lis, uel quacunq; religiosa, inquantum religiosa.

*Quod ministri ecclesie
debent esse casti
CAP. III*

Rom. 8.

MINISTRI ecclesie debent esse casti prop-
ter plures rationes. Primo, quia si debent
deum placare. Ecclesiastici quadagesimo quarto. In
tēpore iracundię factus est reconciliatio. Placare uero
non possunt, nisi placeant. Placere autem non possunt
si carnaliter uiuant. Qui enim in carne sunt, inquit A-
postolus, placere deo nō possunt. Bernardus. Vā filijs
irā, qui nondum sunt reconciliati, Reconciliationis
alienā negotium, quasi gens quā iusticiam fecit, ap-
prehendunt. Secundo quia ipsi sunt loco dei, ideo ipsi
uiuere debent ut deus, scilicet spiritualiter, non car-
na

haliter. Nam comesturis agnum paschalē dicitur, re-
 nes uestros accingetis, ab omni scilicet carnis immundicia, quando autem hoc non sufficit, ibidem subi-
 citur: & calciamenta habebitis in pedibus uestris, quasi
 dicat dominus deus, corpore iā ab omni spurcicia ab-
 stracto indutus sis oporteat calciamentis, quandoquē
 dem super hanc terram, quæ est maculosa cōuersam i-
 ni. Si nudatis pedibus incederetis, de facili scditas
 aliqua contraheretur, quamobrem quo facilius cor-
 poris mundiciam seruetis, quotiescunque cum mere
 mundanis hominibus est tibi necessarius congressus,
 calciamenta, hoc est, tutamenta quædam tui corporis
 animique mundiciei semper in pedibus, hoc est in af-
 fectibus uestris, qui uidelicet affectus multum sem-
 per te incitant ad immundiciem sumatis, hæc autem
 si cunctis mortalibus paschæ agnum manducantibus
 præcipiantur, quanto magis Christianæ religionis sa-
 cerdotibus, qui Iesu Christi a uirgine nati corpus im-
 maculati ssumum sub panis specie sepiissime cōtrectāt,
 ideoque diuinissimus Gregorius scribit: Nulla bona
 sunt cetera, si occultis iudicis oculis castitatis testimo-
 nio non approbantur. Hieronymus: Quacunque uir-
 tute polleas, quibuscunque operibus uiueas, si cingu-
 lo castitatis careas, omnia per terram trahes. De lux-
 uriosis sacerdotibus dominus per Ezechielem pro-
 phetam dicit: Coinquinabar in medio illorum. Ecce
 quanta sacerdotum coinquinatio, cum ille qui sine
 macula est, dicat se ab illis inquinari. Sanctus Hie-
 ronymus dicit: Corpus Christi polluit, qui ante al-
 tare pollutus accedit. Mundamini ergo qui fertis ua-
 sa domini, imò qui estis uasa domini, ut in uasis. i.
 in cordibus uestris mundis ipsum, qui est candor lucis
 eternæ, splendor gloriæ & speculū sine macula sumatis.

N Quæ

SPECVLVM

Qualem oporteat esse sacerdotem.

CAP. III.

QVALEM putas esse debere eum, qui pro toto mundo legatione fungitur & deprecatur, iniquitatibus omnium propitium deum fieri nō solū uiuentiū, sed etiā mortuorum? Ego quidem Moy si & Helis confidentiam huic puto supplicationi posse sufficere. Sicut enim is cui sit cōmissus uniuersus mundus, & qui sit pater omnium, ita accedit ad deum obsecrans extingui quidquid ubiq; pugnatum est, dissipari tumultum, pacari omnia, & tam priuatis malis quam publicis imponi finē conuenit. Itaq; tantum distat deus debet omnibus, pro quibus precatur uirtutis eminentia, quantum præcellit & ipse distat officio. Cū uero etiam spiritum sanctum aduocauerit, & reuerēdam illam immolauerit hostiam, omnēq; omnium dominum subinde contigerit, ubi illum dic mihi nostra æstimatione ponemus, quantum ab illo splendorem poscimus & quantam religionem. Expende enim quales oporteat esse eius manus, tātarū rerum ministros, qualem linguam uerba illa fundentem, aut quo genere non mundiorem & sanctiorem animam talis spiritus receperit. Tunc enim etiam angeli circumstant sacerdoti, & tribunal atq; altaris locus cælestibus uirtutibus adimpletur in honorem illius qui immolatur. Quod quidē ex ipsis quæ aguntur ostenditur. Ego autem audiui referente aliquo, quoniā presbyter quidam uitæ sanctitate mirabilis, & qui reuelationes sollet uidere, retulisset illi tale spectaculum se aliquando uidisse. i. sacrificiū tēpore conspexisse angelorum multitudinem, sicut ei possibile erat intueri, stolis fulgentibus

tibus circundantem & altare coronantem, cum officio quo circa regem suum milites stare consueuerunt. Quod mihi facile persuasum est. Alter uero mihi retulit non ab alio se audiuisse dicens, sed quod ipse uidisset, quoniam de hoc seculo recedentes qui participes mysteriorum illorum in conscientia munda fuerint, cum efflauerint ultimum spiritum, subuehi eos alacres manibus angelorum. Necdum ergo inhorrescis, quod ad tale ministerium nitebaris me inducere, & indutum sordidis uestibus sacerdotum inferere dignitari, cum talem Christus ei conuiuantium congregatione separauerit. Splendore igitur uitae totum illuminantis orbem, fulgere debet animus sacerdotis. Noster autem tantis tenebris operitur, male uidelicet conscientie, ut incuruetur semper, nec ad deum suum cum fiducia audeat aliquando respicere. Sacerdotes sales terre sunt, nostram autem insipientiam & in omnibus ignorantiam quis queat facile sustinere, exceptis uobis qui nimis diligere nos decreuistis.

De dignitate & excellentia sacerdotum.

CAPVT V.

SACERDOTII autem, de quo loquimur, aspice dignitatem. Agitur quidem in terra, sed officium eius caelestibus negociis continetur. Non enim homo, non angelus, non archangelus, non aliqua creatura, non uirtus, sed ipse spiritus sanctus hoc munus instituit, atque adhuc manentes in carne ministerio fungi praestitit angelorum. Propter quod oportet pontificem, quasi qui in ipso consistat caelo, illius uirtutibus misceatur, ita uita splendore radiata.

N^{on} h^{ab}ent

SPECVLVM

Fuerunt quidem terribilia & horribilia etiam ea quę
in ueteri testamento ante gratiā gerebantur, utputa
tintinnabula, malogranata, lapides in pectore ordi-
nati, superhum erale, mitra, cidaris, uestimentum ta-
lare, lamina aurea, sancta sanctorum, intusq; silen-
tium, & solitudo reuerenda. Verum si quis ea quę sunt
in gratiæ ordinatione consideret parua esse, illa quę
precesserunt terribil a iudicabit, quodq; de lege pro-
nunciatum est, etiam per hac uerum probabit, quoni-
am non sit clarificatum id quod clarificatum fuerat
propter excellentem claritatem. Nam cum immolati
dominum nostrum, & cum incenso uideris astantem
sacerdotem atq; imprecantem, omnesq; pariter pre-
cioso illo imbui sanguine, adhuc te esse cum homini-
bus arbitraris, & non continuo animo translatus in
celos, omnemq; de mente sensum carnis excludens nu-
da anima sensuq; mundissimo ea quę sunt in caelesti-
bus intueris. O miraculum, o in nos dei beneuolentia.
Qui sursum sedet ad dexteram patris, sacrificii tamen
tempore hominū manibus cōtinetur, traditurq; lam-
bere cūpientibus eum, et cum ueneratione completi,
sicq; totum sub oculis humanis? Videntur tibi hec di-
gna cōtemptu, aut talia ut possibile sit cuiquam super
horū reuerentia inflatione mentis attolli. Vt autem
altitudinem & excellentiā sanctificationis huius ali-
quo inuearis ex mpla, imaginarie sub conspectum
nostrum adductum Heliam, & innumerabilē circum-
stantium multitudinem, & hostiam in altari positam
omnesq; qui assunt magna silentij expectatione con-
tere, solum uero prophetam orantem & repente flam-
mam de calis in hostiam descendentem. Admiranda
nempe hac & totius plena stuporis. Sed trāsi ex illis
quę nunc aguntur, & non solū miranda ea, sed omne

Thre. 3.

stuporem transcendētia uidebis. Stat quippe sacerdos
nō ignē educēs sed spiritum sanctū, diu preci incūbēs,
nō ut illa desuper accēsa lāpas consumat apposita, sed
ut aduolans gratia sancti spiritus sacrificio p ipsum
cūctorū mentes accendat & splēdidiōres reddat argē
to per ignē probato. Hoc igitur ministeriū ita reuerē
dū quæ despiciere audebit insania? An nescis quoniam
hūana natura nūq̄ in ignē talis hostiæ sufficeret, sed to
ta fundit⁹ nteriret nisi magnū gratiæ dei esset auxiliū.

Eiusdem fere argumenti. CAP. VI.

NAm si quis introspiciat, quantum sit homi-
nem carni & sanguini adhuc colligatum be-
atæ illi & simplici naturæ posse fieri uicinū,
tunc diligēter intelliget, quod sacerdotes spiritus san-
cti gratia honorare dignum sit. Per hos quippe myste-
ria illa complentur, atq; alia non his minora, tā grā-
dibus uel ad rationē salutis nostræ uel etiā dignita-
tis. Hi nāq; qui terrā incolūt atq; in ea cōuersant, cæle-
stia dispēsare meruerunt, & potestatē acceperunt, quā
neq; angelis, neq; archāgelis dedit deus. Neq; enim ad
illos dictum est: Quęcunq; ligaueritis super terrā, erūt
ligata & cælis: & quęcunq; solueritis erunt soluta
Habent namq; & mundi principes uinciendi aliquam
potestatē, sed uti hac in solis corporibus licet. Hoc autē
uinculum qd sacerdotibus cōmissum est, ipsam cōtin-
git animam, transitq; ad cælos, ut ea quæ operati fue-
rūt sacerdotes deorsum, etiā de⁹ cōfirmet in cælis, sen-
tētiāq; seruorū dñs ipse corroboret. Quid ergo reliqui
est, si eis omnis commissā est potestas cælorum? Quo-
rumcunq; enim, inquit, dimiseritis peccata, dimitte-
tur: et q̄rū retinueritis, tenebuntur. Quę potest inueni-
ri maior potestas? Omne iudicium dedit pater filio, Ioan. 5.

Matt. 18.

Ioan. 20.

Ioan. 5.

N in at

SPECVLVM

at hoc uideo à filio totum sacerdotibus esse commissum
at sicut in cælum iam translati & humanam transcen-
dentes naturam, atq; à nostris infirmitatibus liberati
in tantū euecti sunt principatum. Nam si imperator
alicui subditorum honorem huiusmodi impartiat, ut
quos uoluerit, in uincula contrudat, laterq; quos
uoluerit, dignus inuidia & conspicuus ab omnibus,
estimatur, hic qui à deo accepit, tanto maiore his ut
prædiximus potestatem, quanto est cælum preciosius
quam terra, quanto preciosior est anima, quam cor-
pus, ita ne modico affectus honore crederetur, ut aliqui
etiam suspicentur posse hanc artem ab his, quibus fue-
rat commissa contemni: procul fiat talis insania. Neq;
enim aliud quam furor uocandus est, contemnere il-
lud ministerium, sine quo nobis nec salus nec ea quæ
sunt bona promissa reddantur. Nemo enim ualebit in-
gredi regnum cælorum, nisi ex aqua renatus & spiri-
tu sit. Et qui non manducat carnem domini, nec bibit
eius sanguinem non habebit uitam eternam, quæ per
nullius alterius quam sanctis efficiuntur manibus sa-
cerdotum. Nec gehennem utiq; ignem uitare nec pro-
missorum remuneratione potiri, nisi per illorum ha-
bemus officium. Isti enim sunt qui spiritali affectio-
ne nos parturiunt, & generatione baptismatis ex-
quuntur. Per ipsos Christum induimus, per ipsos con-
iungimur dei filio, per ipsos membra beati illius ca-
pitis efficimur. Quomodo ergo nobis isti non solum
reuerendi magis quàm reges aut duces aut iudices, sed
etiam non magis erunt honorabiles quam parentes?
Illi quippe nos ex sanguine & carnis uoluptate genu-
erant, hi uero nobis sunt diuinæ generationis autores,
& sanctæ illius reformatur liberatis ueræ adoptio-
nis filiorum. •

De mundicia sacerdotum qui
portant uasa domini

CAP. VI

VERBVM prophetæ est: Mundamini, qui fer-
tis uasa domini. Quâto mûdiore esse oportet *Isa. 52*
qui sunt uasa domini, qui in manibus & corpore por-
tant Christum, quibus Apostolus dicit: Glorificate &
portate Christum in corpore uestro. Sacerdotem hoc *1. Cor. 6*
sentire oportet quod & in Christo Iesu, non solum ut
per se humilitatem exinaniat, sed ut crucifixionē do-
mini representans stigmata eius portet in corpore suo
& in ara cordis, seipsum domino crucifigat. Verbum
enim Salomonis est: Sedisti ad mensam diuitis, scito
quia eadem preparare te oportet. Nam & in Leuitico
sacerdos pellem hostiæ retinet, quia ordo sacerdotis
expostulat, ut dū in mēsa altaris hostiā imolat saluta-
rē, quadā cōtritionis cruce hostiæ se cōformet. Olim
paschalis agnus nō cōdebatur, nisi cū lactucis agresti-
bus & amaris, præcingebantur autē renes in quo ama-
ritudo pœnitentiæ, & continentia mundicia designa-
tur. In utroq; etiam poste sanguis agni ponebatur, ut
sacerdos sacramentum dominicæ passionis non so-
lum ore ad redemptionem, sed corde ad imitationem
suscipiat, quia tunc demum ei hostia proderit, si seip-
sum hostiam faciens uelit humiliter & efficaciter imi-
tari, quod agit. Verbum Apostoli est: Probet autē se-
ipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat *Psal. 5*
O quā felix, qui probatus inuentus est. Proba me do-
mine & tenta me, ure renes meos & cor meū ut tanto
sacramento dignus inueniatur. Terribile est enim quod

N iij se

SPECVLVM

Sequitur: Qui manducat meā carnem & bibit meum sanguinem indigne, iudicium sibi manducat & bibit. Domine Iesu Christe sacramentum corporis tui & sanguinis nobis quasi pignus & obfidem celestis gratiæ dimisisti, & in eo cōstituiti nobis nō mortē sed uitā, non iudicium sed salutem. Quam perditus ergo est q̄ redemptionē in perditionem, qui sacrificium in sacri legium, qui mysterium in partriduum, qui uitā cō uertit in mortē. Prohibet dominus in lege Moyli, ne de agno paschali comedat peregrinus aduena uel im- mundus. Quanta ergo & q̄ dānabili temeritate sacer- dos indignus ministrare præsūmit, q̄ ut uerbo Apost. utar, tā filiū dei conculcat, & sanguinē testamenti pol lutum ducit, in quo sanctificati sumus, & spiritui gra tiæ cōtumeliā facit. Sacerdotibus dicitur per pphe tā. Vos sancti dñi uocabimini, ministri dei dicitur uo- bis. Et subiūgit: Oēs q̄ uiderint eos cognoscēt illos, q̄ isti sunt semen cui benedixit dominus. Video autem hodie, q̄d & fens dico, innumeros illiteratos, aut poti us idiotas, & nihilominus carnaliter conuersantes u- surpare tanti officiū gradum, ita quod sacramenti di- gnitas ex indigna numerositate uilescit. Et euenit, quod Osee propheta conquirendo deplorat & dicit: Multiplicauit populus altaria ad peccandū, factæ sunt eis aræ in delictum. Ideo raro sacrificat Carthusiensis ordo. Sicut enim solet generari ex assiduitate cōtem- ptus: sic accenditur ex ipsa raritate deuotio. Sane non habent potestatem edere de cælesti altari, qui taberna- culo carnis deseruiant. Illis enim qui carnalibus desi- derijs insumūt, calix dñi uertit in fel draconis, angelo- rum panis aufertur, & eis manna celeste putrescit, plu- itq̄ sup eos dñs sicut puluerē carnes. Notādū aut q̄ co- de sole carnes inderāt & māna liq̄scit, q̄a. iuxta diuer-
corum

Rarius sacri-
ficant Car-
thusiani.

forum exigentiam meritum quosdam deus in sua malicia obdurare permittit, alios ad salubres lachrymas pia deuotione resoluit. Cumq; ille quasi languente & fastidiente stomacho tanquam furfur & cortice sacramenti recipit, anima istius ex caelesti adipe, ex diuini tritici medulla pinguescit. Spiritus illius est sicut mons gelboæ, super quē nec ros nec pluuia cadit. Isti uero quasi hereditati suæ deus pluuiam uoluntariam segregauit. Ex inordinata & indisciplinata multitudine sacerdotum hodie datur ostentui nostre redemptionis uenerabile sacramentum. Nam qui debuerant esse uicarij Apostolorum & filij Petri, facti sunt socij Iude & preambuli Antichristi. Verbum quippe Grego, est. Qui corpus Christi indigne conficit Christum tradit, ut Christus dum traditur dicat. Ecce manus tradētis me mecum est in mēsa. August. super illum uersiculum: Dederunt in escam meam fel. Grauius, inquit, peccant offerentes indigne Christum regnantem in celis, quā qui eum crucifixerunt ambulātem in terris. Et idem: Magis peccant qui tradunt Christum peccatoribus membris, quam qui tradunt eum crucifixo ribus Iudæis. Et adaptat sacerdotibus prauis illud lamentabile uerbum Christi: Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto. Dominus equidem salutem nostram sitit et esurit, & ideo damnablem peccat, qui ad corpus eius cum felle prauæ conscientiae, & cum aceto iniquitatis accedit. Verbum beati Hieronymi est: Perfidus Iudeus, perfidus Christianus ille de latere, ille de calice sanguinem Christi fundit. Porro Ioseph corpus domini pijs manibus baiulauit. Iste uero pollutis manibus, & quibus paulo ante scortipudenda tractauit, salutē hoīm tangit, & recipit ore q̄ paulo ante basia meretrici ipsēserat. Ille q̄ fuerat Christi mēbrū tollit, Christi mēbrū, dicit apost. & facit membrum meretricis. Qui enim adhæret meretrici, unum

Psal. 68

August.

1 Cor. 6

N v cor

SPECVLVM

corpus unumque membrum efficitur cum ea. In hoc membro abominabiliter ponitur & detestabiliter corpus Christi. Repositum fuit illud preciosum corpus in syndone munda & in monumēto nouo, iste autem in ore adhuc potu hesterno foetente, & in sentina uentris adhuc præcedente crapula æstuante demergit eū, quem angeli uidere concupiscunt, quem prospiciendo delectationes æternas accipiunt. Nonne potius Antichristianus quam Christianus iudicandus est, qui quantum in se est, Christum iam factum impassibile ita tractat indigne, ita probris afficit, ita crudeliter interimit, & sepelit inhoneste? Verum quia cælestis animaduersionis sententiam, sicut Dathan & Abyron, in ipsa sua sacrificij usurpatione non sentiunt, diuinū putāt euasisse iudicium, dicentes cū uxore Manue: Si dominus uoluisset nos occidere, non suscepisset sacrificium de manu nostra. Certe Maria quam Christi charitas uehementer accenderat, prohibetur dominum tangere. Ioannes etiam baptista, quo maior inter natos mulierum testimonio Christi non surrexit, uertici saluatoris angelicis potestatibus tremendo, manum ueretur imponere, & filius prolationis æternæ manu sacrilega & ore polluto sacramentum, in quo uita æterna est, recipit. Ipsum sibi dānabiliter incorporare aut poti⁹ incarcerare p̄sumit. Prius p̄p̄nitentiā & usum loquū erat expiāda oīs iniquitas, ut inde ueniret ad cornu altaris, id est, ad tanti gratiam sacramēti. Lauabo, inquit propheta, manus meas, id est opera: & sic circumdabo altare tuum domine. Et idem: Emittere lucem tuam & ueritatem tuam, ipsa me deduxerunt & adduxerunt in montem sanctum tuū & in tabernacula tua. Et sic introibo ad altare tuum domine. Lauandi enim sunt interiores affectus. Nam in Leuitico antequā offerretur

feratur hostia, diligenter omnia eius intestina lauantur. Apparuit dominus Moyse, apparuit & Iosue precipiens utriusque ut calciamenta soluerent de pedibus suis. Calciamenta quippe sunt de pellibus mortuorum animalium. Terribilis uero locus est, in quo deo patri eius unigenitus. Ideo quisquis accedit ad tantæ sanctificationis ministerium, necesse habet prius deponere immunditias operum mortuorum. Res difficilis & ardua est ministrare in sacerdotio, animas regere. Et iuxta uerbum Salomonis mittere se in turbam populi, & alligare sibi peccata duplicia. Verbum enim domini est: Sacerdos in eis qui unctus est, si deliquerit, delinquere faciet populum meum. Super quem locum beatus Gregorius dicit: Scire debent sacerdotes, quod **Gregor.** si peruersa perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suæ perditionis exempla transmittunt. Et quis nouit opera sua? Quis scit an amore aut odio dignus sit? Delicta quis intelligit? Prauum est cor hominis & inscrutabile, abyssus profunda & inexplorabilis est conscientia peccatoris. Nam ut de cæteris taceam, si discussero & scopauero spiritum meum, si lauero me nix, & multiplicauero mihi herbam Borith, sordibus intingit dominus. Sic a mortuo perit lauatio. Sic lauo laterem, & dum plus sordes excutio, plures excessus inueniens, quos nondum plene sicut debui planxi, mihi ex ipsa criminum recordatione sordesco. Ideo tanti sacramenti maiestate deterritus insufficientiam sanctitatis, quam ille gradus exigit, meticulosus allego. Certe Moyses iam electus in ducem populi & ad Pharaonem mittendus. Hieremias etiam uocatus a domino ut populum rebellem erudiat, humiliter se excusat. Nec dubium est quin tantum præmineat sacerdotalis dignitas officio ueterum, quantum res spei
subst.

SPECVLVM

substantia umbræ, quantum pro missionibus exhibi-
tio ueritatis. Isaias uero, qui domino querenti quem
mitteret ministerio prædicationis, se offerens prius cal-
culo purgatur altaris. Nemo enim aptus est mysterijs
spiritualibus, donec sancti spiritus ardore purgetur.

Ob reuerendam mysterij huius eminentiam, beatus
Sanct. Mar- Marcus, cuius cor & linguam dominus sancti spiritus
cus itemque igne purgauerat, quasi tamen adhuc imperfectum su-
s, Amonius uero sentiens pollicem sibi abscidit, ne ad sacerdotium
sacerdotij o cogeretur. Legimus, quod cum beatus Amonius ad
nus detrecta regimen populi traheretur inuitus, aurem sinistram
runt.

ferro sibi radicitus secuit dicens: Lex diuina neminem
præcisa aure perimitte fieri sacerdotem. Reuerfi sunt
ergo clerus & populi ad Timotheum tunc temporis
patriarcham, qui Amonium non solum si auribus mu-
tilatus, sed etsi naribus truncatus esset, propter sancti-
tatem ipsius censuit promouendum. Reuertentibus il-
lis & iterum trahentibus uirum dei atque cogentibus,
linguam inquit meam propter quam uobis placeo, si
me ulterius cogitis, proprijs dentibus amputabo, & sic
tandem sibi relictus est. Adhuc Paulus Eremita, Anto-
nius, Appolloni⁹, Mustius, Hilarion, Paunutius, uterque
Macharius & Arsenius, beatus etiam Benedictus, cate-
rque uiri nominatissimæ religionis, quorum memoria in be-
dictione est nunquam prædum sacerdotij aut gerunt, infima tamen
simplicitate saluari sunt. Sicut enim beatus Odilo du-
niacensis abbas in exhortationibus suis scribit, istorum sin-
guli una hora diei passionis dominicæ, nostræque redē-
ptionis beneficia, quasi in fasciculum memoria deuo-
te & fideliter colligebant, & sic in timore & humili-
tate hic ad fruendum suauiter, firmiter in sua consci-
entia recondentes, corpus domini spiritualiter manda-
cabant. Sic dominus præcepit apostolis dicens: Hoc sa-
cite in meam commemorationem, adiungit abbas. Si

et, inquit, sacramentum quandoq; indignus, sic reus
 sacramenti non recipit, nisi dignus. Voce humana ex-
 plicari non potest, cum quanta deuotione confici, cū
 quanta cautela dispensari, cum quanta reuerentia su-
 scipi debeat corpus Christi. Conficere uereor, quod af-
 fecto suscipere. Nam cum utrobique pura conscientia
 exigatur, tamen uita perfectior & conuersatione emi-
 nentior propter uarias illius ordinis circumstantias a
 sacerdote requiritur. Utinam modernorum sacerdo-
 tum sanctitas tāta esset, ut omni laude uirtutis exem-
 plo nobis desiderabilem appetitum sacerdotalis gra-
 dus immitteret. Item exemplum sancti Bernardi in u-
 ta sancti Malachiae. Cum sanctus Malachias archie-
 piscopus sacram offerret hostiam & appropinquasset
 ei diaconus, intuitus eum sacerdos ingemuit, eo quod
 sensisset penes illum latere quod non conueniret. Per
 hōto sacrificio secrete percunctatus de cōscientia sua,
 confessus est illud sibi per somnium nocte illa. Cui
 iniungens pœnitentiam, non debueras, inquit, hodie
 ministrasse, sed uerecunde te subtrahere, & tantis de-
 ferre mysteriis, ut hac humilitate purgatus dignius ex-
 inde ministrares. Item refert Heraclides in libro qui
 dicitur paradysus, dicens ad Alexandrum Machariū:
 Ego ueniens repperi presbyterū ante fores eius qui ue-
 nerat ut curaretur. Habebat enim caput carino exes-
 sum, ut etiam eius uertices nudarentur, & nec dum a
 sancto Machario susceptus fuerat aut uisus. Qui mihi
 pro illo roganti ut ei miseretur, respondit. Nō est di-
 gnus iste curari. Hanc enim pœnam diuinitus accepit,
 quia fornicatione pollutus mysteria domini uiolare
 consueuit. Persuade autem ut in perpetuum se suspen-
 dat sancti sacrificii immolatione, & sic deo adiuuante
 poterit curationem recipere. Quod & factum est.

Finis Lib. III.

Malachi
episco.

PROOEMIUM AVTORIS

in Lib. III. qui dicitur speculum

secularium & mundi huius

amatorum.

Grego.

VAnitas uanitatum & omnia uanitas, dixit Ecclesiastes. Quoniam, ut ait egregius doctor Gregorius, non est deo acceptabilius sacrificium, quam animarum zelus siue amor: ideo ex diuersis autoritatibus ecclesiasticorum doctorum presentem tractatulum in unum collegi, ut peccatrix anima

Luc. 15

deuians, per has sanctas autoritates & ammonitiones ad uiam ueritatis & iusticie, unde sicut ouis quæ perierat multum errauit, spiritu sancto aspirante iam diuinitus reuocetur, & ut statum suum cognoscens periculosum erroneum & immundum, tactus dolore intrinsecus ad deum se conuertat, conuersus penitentiam agat, ac sic tandem cum omnibus sanctis uitam æternam obtineat: Siquidem ut dicit Chrysost. Nunc precipue multis illudit uanitas uanitatum & omnia uanitas. Hunc uersiculum si saperent qui in deliciis & diuitiis uersantur, in parietibus omnibus, in uestibus suis scriberent, in domo, in ianuis, in ingressibus & ante omnia in conscientijs suis, ut per eum oculis cerne-

Ecl. 1

rent & corde sentirent, quoniam quidem multe sunt facies, multe imagines falsæ, quæ decipiunt incautos. Oportet ergo quotidie istud salutare carmen, in prandijs, in cœnis & in omni conuentu, unumquemque proximo suo canere & a proximo libenter audire, quia uanitas uanitarum & omnia uanitas, præter amare deum & illi soli seruire. Hæc Chrysost. Continebit autem præsens tractatus septem capitula iuxta septem

PROEMIUM AVTORIS 103.

septem ferias hebdomadae, ita ut peccatrix anima, p
peccatis deturpata, qualibet die speciale capitulum tã
quam nouum speculum accipiat, in quo faciem suam
consideret. Primum capitulum erit de uilitate & mi-
seria hominis, secundum de peccato in communi &
quanta per peccatum incurrimus spiritualia detrimẽ
ta siue damna, tertium de pœnitentia cito faciẽda,
quartum de mundo fugiendo & odiendo, quintum
de caducis mundi diuitijs & falsis eius honoribus
potentijs dignitatibusq; contemnendis, sextũ
de morte semper timenda ubique & ex
pectanda, septimum & ultimum
erit de gaudijs paradisi & pœ-
nis inferni.

SPECV LORVM STATVS VITAE

*humanae, LIB. III. qui inscribitur Spe
culum secularium, siue mundi hui
ius amatorum.*

Ecclie. 20.

Bernar.

AERBA Hieremiae prophetae: Quare de uulua matris egressus sum ut uiderem laborem & dolorem, & consumerentur in conuulsione dies mei? Si talia loquitur de se, ille quem sanctificauit deus in utero, qualialo-
quar de me quem mater mea genuit in peccato? Bernardus enim dicit: Stude cognoscere teipsum, quia multo melior & laudabilior es si teipsum cognoscis, quam si te neglecto cognoueris: cursus siderum, uires herbarum, complexionem hominum, naturas animalium, & haberes omnium caelestium & terrestrium scientiam. Attende ergo diligenter o homo, quid fuisti ante ortum, & quid es ab ortu usque ad occasum, & quid eris post hanc uitam. Profecto fuisti spurcissimum sperma & uile semine conceptus in putredine carnis, in feruore libidinis, in foetore luxurie, & (quod deterius est) in labe peccati. Sed attende, quod ci-
bo in utero materno nutritus sis. Profecto sanguine menstruo, qui cessat in femina post conceptum, ut ex eo nutriatur conceptus in utero. Qui quidem sanguis fertur esse tam detestabilis & immundus, ut eius contactu fruges non germinant, arescant arbuta, moriantur herbe, amittunt arbores folia, & si canes inde comederint, in rabiem efferuntur. Postea plorans & eu-
lans

SECVLARIVM

lans traditus es huius mundi exilio ad laborem timo-
rem & dolorem, & quod grauius est, ad mortem. For-
mauit igitur dominus deus hominem de limo terræ,
qua cæteris indignior est elementis. Planetas & stel-
las fecit ex igne, flatus & uentus fecit ex aere, pisces &
uolucres fecit ex aqua, homines & iumenta fecit de ter-
ra. Considerans igitur aquatica te uilem inuenis, con-
siderans aerea te uiliorem cognosces, considerans ig-
nea te uilissimum reputabis. Nec ualebis te parifi-
care cælestibus, nec audebis te præferre terrenis, quia
parente iumentis inuenies, similem recognosces.
Vnus est hominum & iumentorum interitus, et aqua **Ecl. 3**
lis utriusque conditio, cum nihil habeat homo ampli-
us iumento, de terra orta sunt, & in terram pariter re-
uertentur. Verba sunt ista non cuiuslibet hominis sed
sapientissimi Salomonis. Sic ergo o homo quantifun-
q nobilis diceris, ad hunc mundum uenisti, nec me-
mor es quam uilis origo tui. Forma, fauor populi, fer-
uor, iuuenilis opesque. Subripuere tibi, noscere, quid sit
homo. Nunc attende secundo, o homo quid es. Audi
de hoc stellam doctorum Augustinū, ita de seipso di- **Stella docto**
centem: Heu miser quid sum ego? Sum uas sterquil- **rū Augusti-**
ni, concha putredinis, plen⁹ fæore & horrore, cæcus,
pauper, nudus, plurimis necessitatibus subditus, igno-
rans introitum & exitum meum, miser & mortalis,
cuius dies sicut umbra prætereunt, cuius uita sicut la-
na euanescit, sicut flos in arbore crescit & statim mar-
cescit. Sum terra miseriæ, filius iræ, uas aptum in con-
tumeliam, genitus per inmundiciam, uiuens in mise-
ria, moriturus in angustia. Item Bernardus: Quid ali-
ud est homo quam sperma fatidum, saccus stercoreū,
cibus uermium? Si diligenter consideres, quid per os,
nares, ceterosque tui corporis meatus egrediatur uilius
ster

Job. 19

Serpillinum numquam uidisti. O uilis conditionis
 humana indignitas, herbas & arbores inuestiga. Ille
 de se producit flores, frondes, fructus, et tu de te len-
 tes, pediculos, et lumbricos. Ille de se tundunt oleum,
 uinum, & balsamum, & tu de te sputum, urinam, &
 stercore. Ille de se spirant suauitatem odoris, & tu de te
 reddis abominationem fetoris. Qualis est arbor, ta-
 lis est fructus eius. Non enim potest arbor mala fructus
 bonos facere. Quid enim est homo secundum formam,
 nisi arbor euersa? Cuius radices sunt crines, truncus est
 caput cum collo, stipites est pedes cum talis, rami sunt
 ulnae cum tibis, frondes sunt digiti cum articulis. Ho-
 mo est folium quod a uento rapitur, & stipula quae a
 sole siccatur. Vnde beatus Job ait: Homo natus de mu-
 liere repletur multis miseriis. Qui quasi flos egreditur
 & conteritur, & fugit uelut umbra, & nunquam in eo-
 dem statu permanet. Hinc & deus ait ad hominem: Ci-
 nis es & in cinerem reuerteris. Et Job dicit domino: Me-
 mento quia sicut lutum feceris me, & in pulue-
 rem reduces me. Quid ergo lutum superbis? de quo pul-
 uis extolleris? Vnde cinis gloriaris cuius conceptio cul-
 pa est, nasci poena, labor uita, necesse mori. Cur carne
 tuam preciosis rebus impinguas & adornas, quam post
 paucos dies uermes deuoraturi sunt in sepulchro, ani-
 mam uero tuam non ornas bonis operibus, quae deo
 praesentanda est & angelis in caelis. Quare animam tuam
 uilipendis & ei carnem praeponis? Dominam ancilla-
 ri & ancillam dominari, magna abusus est. O anima ha-
 bes inimicum domesticum amicum aduersarium qui
 malum pro bono reddit, & sub specie amicitiae crude-
 lior existens inimicus. Hic hostis est caro tua infelix et
 misera, multum tamen dilecta. Hanc cum paupersimi
 inimicum pessimum contra te crexisti. Hanc cum ornasti.

hostem crudelissimum contra te armasti. Hanc cum
 foris uarijs & preciosis indumentis induisti, omnibus
 caelestibus ornamentis te spoliasti. Considera tertio ex
 go & attende, o peccator, quid eris post hanc uitam?
 Eris reuera cadauer miserum & putridum, & cibus
 uermium. Inspice sepulchra eorum qui morte corpo
 ris hinc exierunt, & nihil inuenies in eis nisi cinerem
 & uermem, & foetorem & horrorem. Quod tu et illi
 fuerunt, & quod ipsi sunt, tu eris. Homines fuerunt si
 cut tu, comederunt, biberunt, & iecerunt, duxerunt in
 bonis dies suos, et in puncto ad inferna descenderunt.
 Hic caro eorum uermibus & illic anima ignibus de
 puratur, donec rursus infelici collegio colligati sem
 piter nis inuoluantur incendijs, qui socij fuerunt in ui
 cijs. Vna namq; poena implicat, quos unus & mor in cri
 mine ligat. Quid profuit illis inanis gloria, breuis lae
 ticia, mundi potentia, carnis uoluptas, falsa diuitia,
 magna familia, & mala concupiscentia? Vbi risus, u
 bi iocus, ubi iactantia, ubi arrogantia? De tanta lati
 tia quanta tristitia, post tantillam uoluptatem tam
 grauis miseria, de exultatione ceciderunt in grandem
 ruinam & magna tormēta. Quicqd illis accidit, tibi acci
 dere potest quia hō es, homo de humo limus de limo.
 De terra es & de terra uiuis, & in terrā reuerteris quā
 do ueniet dies ultima, quae subito ueniet & forsitan
 hodie erit. Certum est enim, quod morieris, sed incer
 tum, quando, aut quomodo, uel ubi, quoniam mors
 ubique te expectat. Tu quoque si sapiens fueris, ubi
 que eam expectabis. De his etiam mundi amatoribus
 sic dicit Isidorus: Dilectissimi pensare debemus, quā
 breuis est mundi felicitas, quam modica est huius
 seculi gloria, quam caduca & fragilis est tempora
 lis potentia. Dicat enim qui poterit, ubi sunt reges
 ubi

SPECVLVM

ubi principes? ubi imperatores? ubi rerum locupletes?
 ubi potētes seculi? ubi diuites mundi? Qua umbra trā-
 sierunt & uelut somnium euanuerunt, queruntur &
 non sunt. Quid dicemus ad hæc? Reges obierunt &
 principes mortui sunt, multi tamen putant diu uiue-
 re, & quasi nunq̃ morte cadere de præsenti uita. Certe
 non sic impij, non sic. Vos autem sicut homines mo-
 riemini, & sicut unus de principibus caderis. Adhuc
 de conditione hominis post mortem, sic dicit beatus
 Bernardus: Quid foetidius humano cadauere? qd hor-
 ribilius mortuo homine? Cuius in uita erat gratissi-
 mus amplexus, fit in morte horribilissimus aspectus.
 Quid ergo profunt diuitiæ? quid deliciae? quid hono-
 res? Diuitiæ non liberant à morte, nec deliciae à uermi-
 bus, nec honores à foetore. Item dicit Chrysostom. de
 eodem sic: Quid profuit illis, qui in luxuria corporis
 & in præsenti uita uoluptatiōe usq; ad diem ultimū
 permanserunt. Intuere nunc sepulchra eorum, uide si
 est aliquod iactantiæ uestigium in eis, si aliqua diuiti-
 arum uel luxuriæ signa cognoueris. Require ubi nūc
 uestes & ornāmēta tam pulcherrima. Vbi nunc & spe-
 ctaculorum uoluptas, ubi assedarum turbæ & conui-
 uiorum cessit opulētia. Risus iocus & immoderata
 latitūa atq; effrenata, quo abiit? quo recessit? ubi illa
 nunc & ubi ipsi? Quis finis utrorumq;. Intuere dilige-
 ter, & accede p̃p̃ius ad singulorum sepulchra, uide
 cineres solos & foetidas uermium reliquias, & recor-
 dare charorum hunc esse finem, etiam si in latitūa &
 delitijs, etiam si in labore & cōinentia transigerunt
 hic uitam. Ecce dilectissime mihi, iam legisti, iam uidi-
 sti in hoc capitulo ex uerbis sanctorum, quid fuisti
 ante ortum, quid es in præsenti uita, & quid eris post
 hanc uitam. Vtenam circa hæc tria iugi meditatione
 uerē

uerferis. Infelices quippe filij Adam omiffis ueris & fa-
lutaribus studijs, caduca potius & transitoria quarūt.
Sed tu charissime ruminans in corde uilitatem tuam
& miseriam, secundum exteriorem hominem sectare
humilitatem, tuge superbiam, sciens quod superbia
est signum, quo diabolus distinguit suos ab alijs. Vn-
de Iob: Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Vnde
Greg. Euidētissimū signū reprobatorum superbia,
electorum humilitas. Quod si quis habeat, cognosci-
tur sub quo rege sit uel milite, scilicet utrum sub re-
ge Christo an diabolo. Isidorus: Anima superbi adeo
derelinquitur, & fit dæmonū habitaculum Ecclesiasti-
cus: Odibilis deo & hominibus supbia, ut patet, quia Eccl. 10.
superbia luciferum de cælo eiecit, Adam de paradiso
depulit, Pharaonem & exercitum eius submersit, Sa-
ul de regno eiecit, Nabuchodonosor in bestiam trans-
mutauit. Propter superbiam Antiochus male mortu-
us est, Herodes ab angelo percussus.

*De peccato in communi & quanta per pec-
cata incurrimus spiritualia detrimen-
ta siue damna.*

CAP. II.

QVI facit peccatum à diabolo est, qui peccat
ab initio. Scribitur enim in prima canonica Cap. 3.
Ioannis. peccatum est onus graue, quod cælū nō susti-
nuit, nec terra ultimo sustinebit, sed detrudet in infer-
num cum autore suo. Et sciendum secundum August.
quod peccatum est omne dictum factum uel concupi- Peccati defi-
tum contra legem dei. Debet autem quilibet bonus nitio secun-
Christianus q̄ saluari desiderat summo studio & sum- dum Augu-
ma diligentia, omne peccatum uitare, & hoc præci- stinum.
O iij pue

pue propter tria Primo, quia deo summe displicet, secundo quia dæmonibus ualde placet, tertio homini summe nocet. Dixi tibi primo, o in felix peccator, quod debes summa diligentia uitare omne peccatum, quia deo creatori tuo summe displicet. Ad hoc sciendum, debes cogitare quid deus fecerit propter odium peccati. Ipse enim propter peccatum fere semel dissipauit omnia opera sua, scilicet, totum mundum per diluuium. Alii autem reges & potētes in præiudicium inimicorum suorum depopulantur terras eorum, deus autem dissipauit terrā propriā, quia peccatum intrauerat terram suam. Item secundo deus non solum odio habet peccatum ipsum, sed etiam quicquid peccatū tangit. Alii namque homines propter uinum corruptum non proijciunt in mare uasa aurea uel argētea, sed seruant uasa & uinum effundunt, deus autem non solum peccatum sed etiam uasa peccati, scilicet creaturas rationales, id est, animas ad imaginem suam factas, & suo precioso sanguine redemptas, in odium peccati proijcit in oceano infernali. Quia ut dicitur Sapientie decimoquarto: Odio sunt deo impius & impietas eius. Vnde deus non habet tam bonum amicum nec in cælo, nec in terra, quem non haberet odio usque ad mortem, si inueniret in eo uel unum peccatū mortale. Vnde Petrus, licet ardentius amaret Christum quam ceteri Apostoli, tamen Christus eum condemnasset, si decessisset in peccato trinae negationis. Tertio quātū deus odiat peccatū ostenditur per hoc, quod propter peccata mundi suum innocentem unigenitum interfecit. Vnde dicit: Propter scelus populi mei percussus est. Et ipsemet dei filius ut peccatū interficeret et occideret, tradidit in morte animā suā, ut dicit similiter Isaia. 53. Nullus autem

Gens. 7

Sapient. 14

Matth. 23

aut inuenit qui tantū odit inimicū suū, q̄ in eius odiū
 uellet interficere unigenitū propriū uel etiā semetip̄m.
 Quarto per hoc ostendit, quia deus persecut⁹ est pecca-
 tū ab initio in t̄m, quod p̄iecit ip̄m de cālo. Et uidens
 quod remanserāt in terra scilicet in mundo, ipse in
 p̄pria persona descendit in mundū, ut de ipso fugaret
 peccatū, & tandē in die iudicij, p̄iciet & claudet ipsum
 in infernū. Vnde Micheas. Proiciet in profundū ma-
 ris omnia peccata uestra. Quinto, quā summe deus
 odiat peccatū patet per hāc similitudinem, quia bo-
 na mater uideretur multū odire illud, propter quod
 puerum suū proijceret in clibanum ardentem, nec
 unquam eum inde extraheret. Sic deus propter odi-
 um peccati filios suos, quos tantum dilexit quod pro
 illis mori uoluit, in ignē inextinguibilem proijcet, si
 inuenerit in eis peccatū mortale. Sic ergo o pecca-
 trix anima legisti, quantum deus odio habeat pecca-
 tum. Tu igitur si ei placere cupis, oportet te summe ui-
 tare illud, ita ut timor locum habeat in te. Mulier e-
 nim esset multum infidelis, quæ illum cubaret in le-
 cto suo, quem uir suus odit, & per quem multa ma-
 la uiro suo euenerunt. Sic certe peccatū est, quod sum-
 me odit Christus animarum sponsus & per quod mul-
 ta mala sibi acciderunt, & tandem ipsa mors. Mortu-
 us enī n̄ est propter delicta nostra secundum Aposto-
 lum. Et ideo est ualde infidelis erga Christum, qui re-
 cipit peccatū in corde suo. Propterea charissime iu-
 sta admonitiōe sapiētis, ab omni delicto mūda cor-
 tuū. Dixi secūdo, q̄d debes summa diligētia uitare oē
 peccatū maxime mortale q̄a summe diabolo placet, &
 ualde letificat. Et hoc potest p̄bāri triplici signo. Pri-
 mū est, q̄a in nullo alio delectat. Nā nō uult aliud bal-
 neū. Non querit aurum uel argētum. Nam Gen. 1.

Mich. ult.

Ecd. 3.

O i. h. di

Iob. 8

Iob. 30

i. Petri. 5

Iob. 40

dicatur in persona eius. Da mihi animas, cætera tolle tibi. Vnde Gregorius. Nihil se fecisse æstimat, cū animas non sauciat. Sicut enim auis rapax amat cor præde sic diabolus cor hominis. Secundum signum, quod diabolus summe amat peccatum patet ex assidua eius tentatione, & quia in procurando peccatum nunquā fatigatur. Nam sex milia annorum sunt & amplius, quod nihil aliud fecit quam procurare peccata. Ideo quando dominus interrogauit eum dicens: Vnde uenis, respondit, Circuiui terram & perambulauit eam. Tantum est occupatus in negotio peccatorum, quod non licet ei somnum capere. Iuxta illud Iob. Qui me comedunt, non dormiunt. Tertium signum, quod peccatum summe diabolū lætificat est, quia nunquā potuit uel poterit satiari pro peccatis. Nā infinita milia hominum peccatorum iam deuorauit, & tamen adhuc famelicus est: & sicut leo circuit quærens quē deuoret. Et non solum famelicus est, sed sitibundus. Iob sexagesimo. Absorbebit fluuium & non mirabitur, & habet fiduciā quod influat Iordanis in os eius, id est, in infernum. Fluuius quem absorbet diabolus non miratur, sunt peccatores cum impetu currentes in os eius. Iordanis uero, qui interpretatur humilis descensus, sunt iusti quieti & pacifici, quos diabolus summe desiderat absorbere. Exemplum habetur in Vitis patrū de capitulo dæmonum, & singulis dæmonibus, de peccatis & malis quæ procurauerunt reddētibz rationem. Et de illo diabolo qui specialiter fuit laudatus & honoratus à principe eorum & in cathedra collocatus, quia fecerat fornicari unum monachum, quem in quadraginta annis uix traxerat ad peccatum. O ergo peccatrix anima plora amare, eo quod totiens lætificasti in te inimico; tuos, scilicet dæmo-

nestotiens certe quotiens peccasti mortaliter. Et de
cetero per puram confessionem & dignā pœnitentiā
fac gaudere super te deū tuū & angelos eius, Scriptum
est enim. Gaudiū est Angelis dei super uno peccatore
pœnitentiā agente. Dixi tertio, o peccator, quod toto
studio tuo debes vitare omne peccatū, quia tibi sum-
me nocet. Nam primo propter peccatum mortale se-
paramur ab amore dei & efficimur eius inimici. lux
ta illud. Isaia. Iniquitates nostræ diuiserūt inter nos
& deū, & peccata nostra prohibuerunt faciē eius a no-
bis. Vnde non est aliquis sanctus ita magnus in cœlo,
quantūcūq; sit amicus dei, si posset & peccaret mor-
taliter, quin statim amicitia dissolueretur. Aug. Qui
peccat in amicum uerissimū & fidelissimū dicitur ui-
tuperabilis, qui uero peccat in deum omnipotentissi-
mū & piissimū, quomodo nō erit abominabilis? Secun-
do per peccatum obligatur peccator & adiudicatur
patibulo inferni. Vnde secundum institutionē diuinę
legis, a qua non multū discrepat lex humana, omnes
regalis decreti trāsgressores uel maiestatis regiæ con-
temptores, id est, omnes peccatores merentur interi-
resuspensio, secundum quod significatur secundo Es-
dra, in decreto Darii ubi sic dicitur: Denuncietur, ut
quicūq; transgressi fuerint aliquid ex his quæ scri-
pta sunt quantū ad peccatū commissionis, aut spreue-
rint quantū ad peccatū omissionis, accipiat lignū
de suis propriis, quia de horto proprię conscientię,
ibi enim crescit lignum quo peccator suspenditur, &
suspendatur, bona quoq; sua regi ascribant. Simi liter
enim cedit ad gloriam regis cœlestis pœna reprobo-
rum, sicut gloria bonorum. Ecce charissime quid lex
humana corporaliter facit, hoc spiritualiter lex diui-
na. Simile fere legitur Hester. .7. Dixit rex: Suspendi-

Luc. 19

Isaia. 19

Augustinus.

2. Esd. 17

se Aman in patibulo. Aman interpretatur iniquus & per hunc peccator intelligitur, quem rex celestis iubeat suspendi in patibulo inferni, si eum in peccato mortali inuenerit. Tertio peccatum spoliatur hominem omni bono gratiæ in presenti & gloriæ in futuro, prouerbiorum, 14 Miseros facit populos peccatum. Est enim peccator pauper quia nihil habet, immo per peccatum mortale seipsum amisit, & in seruitutem diaboli transiit. Pauperior, quia nihil potest lucrari, eo quod opera meritoria deo grata in tali statu facere non potest. Sed pauperrimus, quia nihil potest ei dari. Nam bona facta non prosunt ei pro ipso ad salutem, quia non uiuit nisi quo ad corpus. Vnde dicit Boethius quarto libr. de conso. Homo prauus non est homo, nisi sicut homo mortuus. Quarto per peccatum separamur à lumine dei formi et excecatur atque obtenebramur. Vnde Sophonias. Ambulabunt ut cæci, quia domino peccauerunt. Et in psalmo: Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant. Vnde Hieronymus: Deprimatur plane anima per peccatum interius, ne ualeat respicere superius. Quinto peccatum est sicut putredo in pomo. Sicut enim putredo aufert pomo ualorem, decorem, colorem, odorem, & saporem: sic peccatum mortale aufert animæ decorem uite, odorem famæ, ualorem gratiæ, colorem forme, & saporem gloriæ. Vnde putredo est omne peccatum. Nam de eo dicitur in Isaia. Qui facit illud, luto uilius est uita eius. Et Augustinus. Tolerabilius canis putridus foetet hominibus, quam anima peccatrix deo. Idem in quodam sermone de eodem sic ait: Per quæ uerba quendam lubricum a peccato retraxit. Quid prodest plena arca, si inanis est conscientia? Bona uis habere, & bonus esse non uis. Non uides erubescere te debere

Boethi.

Sopho. 2.

Isaia. 15.

de bonis tuis, si domus tua plena est bonis, & te habet
ma'um. Quid enim est quod uelis malum habere? Dic
mihi. Nihil omnino. Non uxorem, non filium, non
seruum, non uillam, non tunicam, postremo non cali-
gam, & tamen uis habere malam uitam. Rogo te, prae-
pone uitam tuam caligae tuae. Omnia quae circumia-
cent oculis tuis elegantia & pulchra, tibi cara sunt,
& tu ipse tibi uilis & foedus es. Si possent tibi respon-
dere bona tua quibus plena est domus tua, nonne tibi
clamarent: Sicut tu nos bona uis habere: sic nos
& uolumus habere bonum dominum. Tacita uoce
interpellant dominum deum tuum contra te. Ecce
tanta bona dedisti huic, & ipse malus est. Quid enim
prodest ei quod habet, quoniam qui omnia dedit non ha-
bet. Haec Augustinus. Sexto ex peccato nascitur be-
ficialitas carnis Vnde Boethius: Homo bonus probitate
deserta in beluam conuertitur. Et philosophus septi-
mo Ethicorum, quod talis prior est quam bestia. Et ideo
Petrus & Iudas Apostoli, peccatores comparant mu-
tis pecoribus. Et Dauid concordat eisdem dicens:
Homo cum in honore, id est gratia gratum faciente, es-
set non intellexit, comparatus est iumentis insipienti-
bus. Septimo & ultimo ex peccato nascitur diabo-
li seruilis filialitas. Primae Ioannis 3. Qui facit pecca-
tum a diabolo est. Gregorius secundo moralium dicit
Diabolus mentes peccatorum quos tentat, & ad con-
sensum & operationem perducit, ingreditur, ibique mo-
ratur. Pro his omnibus, o infelix peccator, miserere ani-
mae tuae, & noli inducere super eam haec quae legisti ta-
ta mala, scilicet offensam dei, letitiam inimici, & damnum pro-
prium. Agnosce hominem, quod nobile est anima tua, & quod grauia
fuerunt eius uulnera, pro quibus necesse fuit Christum
dominum uulnerari. Si non essent haec ad mortem
sem

4. de consen.

SPECVLVM

sempiternam, nunquam pro eorum remedio dei filius moreretur. Noli ergo uilipendere animæ tuæ passionem, cui a tanta maiestate tantam uides exhiberi cō passionem. Fudit ipse lachrymas pro te, laua & tu per singulas noctes lectum tuum cordis compunctione, & lachrymarum assiduitate. Fudit ipse sanguinē suum, funde & tu tuum quotidiana corporis afflictione. Noli attendere, quid caro uelit, sed quid spiritus poscit. Nam ut dicit Gregorius: Vnde caro ad tempus suauiter uiuit, inde spiritus in æternum cruciatur. Et quod plus caro punitur in hac uita, tanto plus anima gaudebit in futura uita. Aug. Voluntarie nunc pro Christo postponamus quandoq; dimittenda, ne qd absit pro transitorijs amittamus æterna. Si enim tibi diceretur sis toto hoc mense diues & potens & fac quicquid uelis, utere carnis uoluptatibus sicut placet, ea tamē cōditione ut postea tibi oculi eruantur, omne solatium tollatur, toto tempore uitæ tuæ in fame & siti, in omni cruciatu uiuas & miseria, nunqd tale bonū hoc tēpore susciperes? Et quidem tota uita hæc nec mensis est, nec unius diei uel horæ spacium, ad illius infelicitatis æternæ inferni cōparationem, cui neq; finis est, neq; pœnæ similis inuenitur. Hæc Augustinus.

De pœnitentia cito faci-
enda.

CAP. III.

QVI nō accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus, inquit saluator Matthæi decimo. Per hanc crucem pœnitentia designatur, quā de necessitate quilibet peccator debet suscipere & pœnitentia scrua

seueranter tollere. si in aeterna beatitudine cum Chri-
sto cupiat regnare. Vnde Hieronymus in epistola ad
Susannam. Necessaria est poenitentia, quae aut aequet
crimina aut certe excedat. Et Augustinus: Quisquis August.
saluari desiderat, quicquid sordis post purum baptis-
mum contraxit, oportet quod abluat, saltem lachry-
mis mentis. Sed forte dicis: Durus est hic sermo, non
possum mundum spernere, & carnem meam odio ha-
bere & castigare. Audi non meam sed gloriosi Hiero-
nymi super hoc responsionem: Impossibile est, inquit,
ut quis praesentibus & futuris fruatur bonis, ut hic
uentrem ibi mentem impleat, ut de deliciis ad delici-
as transeat, ut in utroque seculo uidelicet caelo & terra
appareat gloriosus. Quam Hieronymi sententiam Gre-
gorius confirmat ita dicens: Multi cupiunt auolare de
miseria praesentis exilii ad gaudia caeli, sed nolunt ca-
rere oblectamentis mundi, uocat eas gratia Christi,
sed reuocat eos concupiscentia seculi. Pierique cupiunt
mori morte iustorum, sed nolunt uiuere uita eorum:
& hi in aeternum peribunt, nam opera illorum sequi-
tur illos. Itē Bern. Austeritas conuersationis sancti Ioa-
nis baptistae. peccatoribus deliciosus durus nūcius est ter-
rae mortis. Quid enim nos irrationales fere reptilia
terrae insanimus, cum ille quo inter natos mulierum
nemo maior surrexit, innocentissimum corpus suum
sic affixit, & nos indui preciosis uestibus festinamus,
& splendide laute & delicate epulari. Non sic impij nō
sic itur ad astra. Denique recordare parabolam Lazari
& diuitis illius, qui opum tantarum dominus, qui pur-
pura & bysso indutus, unā aquae guttam inuenire non
potuit ex hoc, cum esset in ardoris necessitate consi-
tutus. Haec recordare mi amice, & age poenitentiam,
dum tempus est. Nam, ut inquit Gregorius, deus & si
pani-

Pœnitia de- finum non promisit. Pœnitentia est perpetrata mala
fnitio secū- plangere, & plangenda iterum non cōmittere, id est,
dū Gregor. propositum committendi non habere. Vnde Augusti-
 nus in Soliloquiis: Inanis est pœnitentia, quam sequēs
 coinquinat culpa. Nihil profunt lamenta, si replican-
 tur peccata. Nihil ualet à malis ueniā pōscere, & ma-
 la denuo iterare. Tres autem sunt partes integra-
 les pœnitentiæ, scilicet cordis cōtritio, oris confessio,
 operis satisfactio. Quia enim deum tribus modis of-
 fendimus, scilicet delectatione cogitationis, impuden-
 tia locutionis, & superbia operis secundum regulam,
 ut contraria contrarijs curentur, tribus modis oppo-
 sitis satisfaciamus, delectationi cogitationis oppona-
 mus contritionem, impudentiæ locutionis confessio-
 nem, superbiæ operis satisfactionem. De contritio-
 ne primo uideamus. Contritio est dolor pro peccatis
 assumptus, cum proposito abstinendi, confitendi & sa-
 tisfaciendi. Iste dolor sicut dicit Bernar. debet esse tri-
 plex, scilicet acer, acrior, acerrimus. Acer debet esse,
 quia dominum deum nostrū & omnium creatorem
 offendimus. Acrior, quia patrem nostrum cælestem
 q̄ nos multipliciter pascit, impugnauius, & in hoc
 peiores canibus fuimus, qui pascentem se diligunt &
 sequuntur. Acerrimus uero, quia redemptorem no-
 strum, qui nos redemit proprio sanguine, & à pecca-
 ti uinculis liberauit, & à crudelitate dæmonum, &
 acerbitate geennæ potenter eripuit, quantum in no-
 bis est, iterum crucifiximus. Sed & de tribus debemus
 dolere, scilicet de commisso peccato, de omisso bo-
 no, & de amisso tempore. De uirtute huius contritio-
 nis sic dicit Augustinus: Plus ualet cordis uera contri-
 tio, quam totius mundi peregrinatio. Item quædam
 glosa

Contritio
quid.

glosa super Psal. Ad dñm cum tribula. Nescit domi-
nus differre, quem compunctū corde sibi senserit sup-
plicare: Chrysost. Sola est compunctio quæ facit ani-
mam horrescere purpuram, desiderare cilicium, amā-
re lachrymas, fugere risum. Item: Nihil ita glutinat
& unit nos deo, ut lachrymæ pœnitentis. E contra ue-
ro ut ait Augu. Aciores diabolo dolores non infigi-
mus, quā cū plagas pœtōrū nostrōrū confitendo & pœ-
nitendo sanamus. Sed heu cū tanta bona per pœnitent-
tiā cōsequamur, pauci tñ pœnitentiā agunt. Ideo con-
queritur dñs per Hieremiā dicēs: Nemo qd bonū est lo-
quitur, nullus est qui agat pœnitentiā sup pœtō suo dñ-
cens, quid fecit. Nunc de secundo scilicet de confessi-
one uideamus. Confessio secundū qd cōter describi-
tur: est legitima corā sacerdote pœtōrū declaratio. Et
dicitur cōfessio quasi simul uel ex toto uel undiq; fas-
so. Nā ille uere cōfiteatur, qui totū fatetur. Vel sic secū-
dū Isidorū in li. etymologiarū. Confessio est, p quā
latens morbus aīa sub spe uenīe cōsequendæ, in dei
laudē aperitur. De uirtute cōfessionis sic dicit Ambro-
sup Beati immaculati. Cessat uindicta diuina, si cōfes-
sio pcurat humana. Et Cassiodorus super illud Psal.
Confiteantur tibi populi deus: Illis non iudex, sed ad-
uocatus est Christus, q se propria confessione dāna-
runt. Leo papa: Non remanet iudicio cōdēandū, qd
fuerit confessione purgati. Et Augustin lib. de pœni-
tentia: Confessio est salus animarū, dissipatrix uitio-
rum, restauratrix uirtutum, oppugnatrice dæmonū.
Quid plura? Obstruit os inferni, portas aperit paradī-
si. Pro his omnibus, o charissime, iuxta consiliū Isaia:
dictas iniquitates ut iustificeris. Initium enim iusti-
tiæ, confessio est peccatorum. Oportet aut te confite-
ri oīa pēiā tua, quorum memoriā habes integre uni-
lacet

Confessio un-
de dicta.

SPECVLVM

sacerdoti non diuisim, ita ut unam partem de peccatis tuis dicas uni sacerdoti, alteram alteri, quia tunc neuter sacerdos potest tibi conferre remedium salutare, quia sacramentum debet habere unitatem & integritatem, aliter non esset confessio sacramentalis. Ideo dicit Bernardus. Qui confessionem suam diuersis sacerdotibus diuidit, uenia caret. Execranda namque fictio est peccata diuidere, & superficietenus radere, non intrinsecus eradicare. Et tales accipiunt excommunicationem pro absolutione, & maledictionem pro benedictione. Talis diuisio confessionis fit sapius per hypocrisim, quando grauiora peccata dicunt ignotis sacerdotibus, & illi cum quo debent sapius conuersari, dicunt solum leuiora. De talibus dicit Augustinus & ponitur in decretis. Qui confessione diuidit, laudandus non est, quod uni celat alij reuelat, quod est seipsu laudare & ad hypocrisim tendere. Sequitur de tertia parte penitentiae, scilicet de satisfactioe. Satisfactio secundum Augustinum. Est peccatorum causas excidere, & eorum suggestionibus aditum non indulgere. Nam ut dicit Gregorius, Nequaquam satisfacimus si ab iniquitate cessamus, nisi uoluptates quas dileximus, e contrario oppositis lamentis insequamur. Et ut dicit Chrysostomus. Quia si precessit offensio, talis debet sequi reconciliatio. Tanto esto pronus ad lamenta, quanto fuisti pronus ad culpam. Qualis tibi fuit ad peccandum intentio, talis tibi sit ad poenitendum deuotio. Grauiora peccata grauiora lamenta desiderant. Quia, ut ait Eusebius Emisenensis episcopus, non leui contritione agendum est, ut debita illa redimantur quibus mors aeterna debetur, nec perfunctiora opus est satisfactione pro malis illis propter quae paratus est ignis aeternus. De eodem sic dicit sanctus Basilius in omelia. Grande alicui peccatum & graue

Satisfactio
quid,

Euseb. emisa.

graue commissum est, grandi sine dubio confessione
indiget pœnitentię: Multis & amaris lachrymis intentis
pernoctatisq; uigilijs, iugibus continuatisq; ieiunijs.
Si leue est delictum, par commissi sit & similis pœnitē
tia. Petrus quoq; Blesē. quendam conuersum minus
iuste pœnitētem sic hortatur de hoc: Verbum illud sa
pientis, a tuæ sinu memoriæ non excidat, fili mi. De
indulto & propiciato tibi peccato semper sis sollicitus.
Sunt enim pleriq; qui ad perfectū pœnitentiæ sibi suf
ficere credunt, quod a sua turpitudine destiterunt, nec
recolunt excessus ueteres, quasi spatio tēporis euanue
rint, & sola obliuione credunt se cum domino ad ple
num de suis iniquitatibus transegisse. In persona hui⁹
pœnitentis Iob ad dominum loquens dicit: Signasti Iob. 146
quasi in sacco peccata mea. Non tam facile sine fletu
& gemitu & cordis acerbo dolore sanantur, qui coa
luerunt in medullis præcordiorum, nec leuiter culpa
remititur, nisi cum quantitate peccati humilitas pœ
nitentiæ compensetur. Sed heu multi statim fatigan
tur in hac uia satisfactionis & retrospiciunt cū uxore
Loth. Contra quos sic dicit Bernardus in quodam ser
mone: Qui perfecte senserit onus peccati & animæ læ
sionem, ille aut parum sentiet aut omnino non senti
et corporis pœnam, nec reputabit laborem, quo pec
cata nouerit deleri præterita & cauēri futura. Et Au
gust. super Psalm. quinquagesimum: Sunt multi quos
peccare non pudet, agere pœnitentiam pudet. O incre
dibilis insania. De uulnere non erubescitis, de ligatu
ra uulneris erubescitis. Nonne uulnus foetidius & pu
tridius est? Confuge ergo ad medicum, age pœnitenti
am, dic iniquitatem meam ego cognosco, & peccatū
meum contra me est semper, tibi soli peccaui, quia tu
solus sine peccato es. Consistit autem satisfactio in
P tribus

SPECVLVM

Satisfactio
in tribus cō-
sistit.

Pro. 16.

tribus, scilicet in oratione, eleemosyna & ieiunio, ut iste trinarius contra istum nepharium diaboli trinarium opponatur, oratio contra superbiam, ieiunium contra carnis concupiscentiam, eleemosyna contra auaritiam. Vel sic: Omne peccatum uel in deum committimus, & contra hoc ordinatur oratio, uel in proximum, & contra hoc eleemosyna, uel in nos ipsos, & contra hoc ordinatur ieiunium. Hic propter pauperes Christi modicum de uirtute eleemosynæ tangamus. Eleemosyna componitur ab elemon, quod est misericordia & syna, quod est mandatum, id est mandatum misericordiæ. Et secundum hoc scribitur per e. Sed melius scribitur per i. & tunc dicitur elemosyna ab eli quod est deus & syna. Inde elemosyna quasi mandatum dei. Ipse enim proprio ore eam mandauit fieri. Vñ in Luc. Date eleemosynā & ecce omnia munda sunt uobis. Vel dicit elemosyna ab cil qd est deus & moys, quod est aqua, inde elemosyna quasi aqua diuina. Sicut enim aqua extinguit ignem: sic elemosyna extinguit peccatum. Hæc Catholicon. Sunt autem præcipue tria quæ nos ad eleemosynas siue ad opera misericordiæ exercenda debent prouocare. Primum est quia misericordia redimit culpā, iuxta illud in Pro. uerbis: Misericordia & ueritate redimitur iniquitas. Et Danielis quarto: Peccata tua eleemosynis redime. Hoc pulchre figuratum est quarti regum capite quarto, ubi scribitur quod mulier quæ congregauit in domo sua uasa uacua non pauca, parum olei quod habuit in omnia uasa diuisit, & sic creuit oleum, per quod mulier a creditore liberatur. Vasa uacua sunt pauperes, quos in domo debemus congregare. Sicut Isaias scribit capite quinquagesimo quarto: Egenos uagosq; induc in domum tuam. Parum autem olei per omnia

naſa diſtribuitur. Juxta illud Tobia: Si exiguum tibi Tob⁴
fuerit, etiam exiguum libenter impartiri ſtude. Inde
cum oleum miſericordiae creſcit per meritum & gra-
tiam anima peccatrix creditori ſuo deo de peccatis
ſuis ſatiſfacit. Secundo eleemoſyna bona tempo-
ralia multiplicat. Vnde Gregorius in Dialogo: Ter-
renae ſubſtantiae per hoc quod pauperibus diſtribu-
untur, multiplicantur. Exemplum habemus tertio Re-
gum decimo octauo, in uidua quae Heliam paut, cui
propter hoc dominus farinam & oleum multiplicauit.
Per quod datur intelligi, quod pauperes magis
paſcunt eleemoſynarios quam econtra. Tertio ele-
moſyna ſiue opus miſericordiae in morte eleemoſy-
narium cuſtodit, & animam eius cum claritate ad re-
gnum caelorum perducit. Vnde dicit Ambroſius. So-
la miſericordia comes eſt defunctorum. O quam bo-
nus, quam neceſſarius comes eſt morienti eleemoſy-
na. Noli ergo dilecte famulum talem aduocatum
poſt tergum derelinquere, ſicut illi qui res ſuas auare
retinētes, nihil in uita ſua per manus proprias paupe-
ribus diſtribuunt, ſed eas poſt uitam per manus alie-
nas diſpenſandas diſponunt, ſimiles illi qui poſt ter-
gum uult portare lucernam, cum tamen dicit eccleſia-
ſticus: Ante languorem adhibe medicinam, Idem: An-
te mortem benefac amico tuo, id eſt animae tuae, Vel
Chriſto in membris ſuis, ſcilicet pauperibus. Præterea
eſt ſciendum quod diues a quo petitur eleemoſyna de-
bet cōſiderare tria. Primo quis eā petit, quia ipſemet
dominus. Deus enim tantum diligit pauperes, quod
quicquid fit eis propter amorem ſuum reputat ſibi
factū. Vnde ſcribitur Matthæi uigeſimo quinto: Quic-
quid feciſtis uni ex hiſ fratribus meiſ minimis mihi
feciſtis. Petit ergo eleemoſynam per pauperē ſuū deus
P ij a quo

SPECVLVM

Prou. 21.

1. Para. 19.

Eccles. 7.

à quo diues in oratione sua quotidiana petit regnum. Et ideo cum pauperi negat diues eleemosynam, time-
re debet quod deus nō exaudiet eum, cum petit ab eo
regnū cælorum, quia dicit in Prouerbis: Qui obturat
aurē suā ad clamorem paupis, & ipse clamabit & non
exaudietur. Debet diues secundo considerare quod pe-
tit deus qñ eleemosynā in suis pauperibus petit, petit
utiq; nō nostrū, sed suū. Et ideo ualde ingratus est deo
qui pauperi negat necessariā eleemosynā, cum de bo-
nis dei habeat abundanter. Hoc considerauit Dauid q
dixit: Tua sunt dñe omnia, & quæ de manu tua acce-
pimus, dedimus tibi. Terrio debet cōsiderare diues
ad quid petat deus. Petit reuera per pauperē deus, nō
ad dandū, sed ad mutuandū, nec tantū ad triplas imo
ad centuplas usuras. Vnde dicit Augu. O homo quid
fœneraris hominī? fœnerare deo tales usuras & centu-
plum accipies, & uitā æternā possidebis. Et idcirco ni-
mis est ingratus qui ad tales usuras non uult accōmo-
dare deo, ad quales mutualet Iudæo uel Sarraceno.
Pro his omnibus charissime thesauriza tibi per pau-
peres in cælo tanq̃ in tuto, opera misericordiæ facien-
do in terra. Cor auari est quasi fouea sine fundo, & q̃
plus recipit plus concupiscit ut nunq̃ uideatur imple-
ta. Iuxta illud Ecclesiastæ: Auarus non implebitur pe-
cunia. Attende quod cor sequitur thesaurū. Væ autē il-
li qui in terra thesaurizat, qui p consequens cor suum
in terra loco tā periculoso exulauit. Illuc ergo dicit
Chrysost. congrega substantiā tuam ubi patriam ha-
bes, qui enim collocat thesaurum suum in terra non
habet quod speret in cælo. Vt quid enim aspicit in cæ-
lum, ubi nihil habet repositum. Illud solum tuum re-
puta quod pauperibus erogasti. Non sunt enim homi-
nis bona quæ secum deferre non potest. Ambrosius:
Nil

Nihil tantum commendatur quam miseratio charita-
tis. Nō memini me legisse mala morte mortuum, qui
libenter exercuit opera pietatis. Leo papa: Ille ad do-
minum integros fructus præmittit, à quo nunq̃ pau-
per tristis recessit. Tanta est uirtus misericordiæ, ut si-
ne ea aliæ uirtutes si sint, prodesse non possint. Quan-
uis enim quis fidelis sit & castus, sobrius, & alijs maio-
ribus ornatus uirtutibus, si tamen misericors nō est,
misericordiam non meretur. Hæc in fauorem paupe-
rum de uirtutibus elemosynæ & operum misericor-
diæ dicta sufficiant. Nunc ad propositum redeamus.
Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est
me dignus. Ista crux pœnitentiæ assumenda est cito &
in tempore iuuentutis, quia tunc deo magis placet &
homini magis, pdest. Iuxta illud Ecclesiastici: Memen- **Eccī. 11.**
to creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ. Idem: Fili ne
tardes cōuerti ad dominū, & ne differas de die in diē,
subito enim ueniet ira illius & in tempore disperdet
te. Sed contra hoc salubre sapientis consilium, diabo-
lus immittit homini malam spem longioris uitæ di-
cens: Iuuenis es, diu potes adhuc uiuere, in senectute
pœnitebis, & tunc facies pœnitentiam, & ibis ad con-
fessionem. Multi uero credunt isti aduocato, & pro-
mittunt sibi longam uitam proponentes se in senectu-
te emēdare, quos mors repētina rapit & damnantur.
Vnde dicitur in Ecclesiastico: Repromissio neq̃ssima
multos perdit. Est ergo sciendum, quod talis pro-
missio diaboli longioris uitæ & in senectute pœniten-
di nequam est, quia contra ius & rationem, nequior,
quia contra ipsum peccatorem: sed nequissima, quia
contra dei bonitatem. Primo, quod sit nequā contra
ius & rationē, apparet per tria exempla. Primum est,
qui haberet quatuor asinos, & totum onus illorum

P iij impo-

SPECVLVM

Zacha. 1.

Grego.

imponeret debiliori omnium, talis contra iustitiam
& rationem faceret. Sic ille qui totum onus pœnitentiae peccatorum, quæ commisit in quatuor ætatibus, scilicet in a, dolescentia iuuentute, in uirili ætate, & in senectute, uult soli senectuti imponere, quando iam debilis est, & non potest laborare. Et tales merentur maledictionem, sicut dicitur apud Zachariam: Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculū, & immolat debile domino. Sic ille qui fortitudinem suæ ætatis perdit, & debilitatem senectutis proponis immolare domino. Isidorus: Qui tempus congruum pœnitentiæ perdit, frustra ante dei ianuam cum precibus uenit. Secundum exemplum est. Ille qui non potest leuare minus onus, quando fortior est & potentior, & uellet illud leuare, quando multo maius esset, & ipse debiliior factus fuisset, merito stultus & iniustus reputaretur. Sic est de illo qui onus peccatorum & pœnitentiæ quando minus est, ipse fortior, scilicet in iuuentute non uult portare, & credit melius portare, quando onus fuerit augmentatum. Talis assimilatur illi stulto, de quo dicitur in Vitispatrum, qui scindebat ligna & faciebat de illis sarcinam, & postea tentabat leuare, quando uidebat, quod nō poterat de facili portare, deinde scindebat alia ligna & apponebat ad sarcinam, & postea tentabat, & quanto plus ponderabat, tanto plura addebat. Sic faciunt peccatores quando primo sentiunt pondus peccatorum & pœnitentiæ deponunt, statim & peccata peccatis adiungunt, quia sicut dicit Gregorius: Peccatum quod per pœnitentiam non deletur, mox suo pondere ad aliud trahit. Tertium exemplum est. Ille qui per totam uitam suam cum magnis sumptibus parat sibi domum, ubi non intenderet morari ullo modo, & domum in qua

qua uellet habitare in perpetuū destrueret pro posse
suo, talis aperte faceret contra rationem, & ideo me-
rito stult⁹ & insanus deberet reputari. Sed talis est pec-
cator, qui usq; ad mortem differt conuertri. Ipse enim
per totam uitam suam parat domū suam in inferno,
cum tamen nullo modo ibi habitare uelit. Vnde dicit
Paulus Apostolus. Qui facit contra conscientiam su-
am ædificat ad geennā. Secundo quod ista repromis-
sio longioris uitæ nequior est, quia contra ipsum pec-
catorem, apparet per duo notabiliora exempla. Pri-
mum est, quia ille qui plus diligeret se infirmum quā
sanum, seruū quam liberum, nihil habentem quam
omnium bonorum esse participem, talis iniquus esset
cōtra seipsū. Talis est peccator qui tardat agere pœnī-
tentiam, quia plus diligit se in peccato, quod est infir-
mitas spiritualis. Vel potius mors dicenda est. Vnde
peccator intantum impius est contra seipsū, quod ma-
gis diligit se mortuum quam uiuum seruū quam li-
berum, malum quam bonū. Vnde dicitur Ioannes in
epistola sua: Qui peccatū facit, seruus est peccati. Au-
gust. Bonus homo etiam si seruit, liber est Malus ho-
mo si regnet seruus est non unius hominis, sed quod
peius est tot dominorum quot uiciorum. Secundū ex-
emplum. Ille qui deberet magnam pecuniam ad usū-
ras quæ quotidie cresceret, & posset persolvere & tū-
tardaret quantū posset, talis faceret contra seipsū.
Sic est in pposito: Mora enim in pētis tanq̃ debitū cur-
rit ad usuras, quia quanto diutius fuerit in peccatis,
tanto plus soluet de pœna, unde in Apocal. Quantum
se glorificauit homo & in delicijs fuit, tantum date ei
tormentū & luctū. Tertio, q̃ ista pmissio lōgioris ui-
tæ sit nequissima, q̃a cōtra dei bonitatē apparet p tria
notabilia exēpla. Primū exēplū est. Si aliquis iuuenis
dominū suū cui seruire teneret, a quo sua omnia habe-

S P E C V L V M

ret per totam uitam suam impugnaret, & inimico domini sui seruiret, & postea senio confectus in fine uite sue uellet domino suo seruire, & suum seruitium ei offerret, iniquus contra dominum suum esset, nec multū domino suo tale seruitium placeret. Sic est peccator qui offendit deum peccando, & seruit inimico diabolo in iuuentute, & in senectute proponit seruire deo: Secundum exemplum est: Si aliquis recepisset bona maxima à domino suo ad multiplicandum & lucrandum, et quod ipse deberet habere totum lucrum, & illa bona superflue expenderet, & pro nihilo daret in contemptum domini, talis impie ageret & curialitatem domini sui ingratus esset. Sic est peccator qui corpus & animam sensus animæ, uires corporis, temporalia bona, spacium uite, & alia multa et magna beneficia recepit a deo, & omnia ista expendit in contumeliam creatoris peccando multipliciter, aperte facit contra bonitatem dei. De anima quæ tradita est nobis à deo quasi thesaurus preciosus, sic dicit Bernardus: Vt mihi si talentum mihi traditum, animam meam negligenter seruauero, precioso sanguine agni immaculati appreciatum. De tempore sic dicit idem: Non est tibi tempus impensum, quod non à te exigitur qualiter fuerit expensum. Tertium exemplum est. Si aliquis dispensator bonorū alicuius domini, bonū panem bonum uinum, & meliora cibaria daret extraneis & inimicis domini sui, & domino suo daret ad comedendum de pane corrupto de furfure & de putridis carnibus & piscibus, daretq; ei ad potandum de fecibus uini sui, talis impie ageret contra dominum suum. Sic est peccator qui illud quod pulchri⁹ est & melius de uita sua, scilicet iuuetutem & fortitudinē suam dat mōdo & diabolo qui sunt inimici Christi, & (quod

pei

peius est) scilicet nouissimum uitæ suæ, proponit deo domino suo dare. Non sic faciebat Dauid qui dicebat: Fortitudinem meā ad te scilicet seruiendum custodiā. Vñ dicit ecclesiasticus: Noli domino offerre feces senectutis, sed uinum libaminum floride iuuetutis. De peccatoribus pœnitentiā differentibus sic dicit Grego. Satis alienus est a fide, qui ad agendum pœnitentiā tempus senectutis expectat, cum nullum diē uitæ suæ in sua habeat potestate. Idcirco iuxta cōsiliū Isidori, festinare debet ad deum unusquisq; pœnitēdo, dum potest, ne si dum potest noluerit, omnino cum uoluerit tarde nō possit. Igitur festina ad pœnitentiā charissime, ne tardaueris, ut non cum fatuis uirginibus finaliter excludaris.

De contemptu seu odio mundi

CAP. IIII.

NOLITE diligere mundū, nec ea quæ in mūdo sunt. Si quis dilexerit mundum, nō est charitas patris in illo. Et mundus transiit & cōcupiscentia eius: scribitur in prima canon. Ioan. 2. cap. Hec uerba pertractans beatus Augusti. sic dicit: Quid uis utrum amare temporalia & transire cum tempore, an mundum nō amare & in æternum uiuere cum deo. Amas seculū absorbebit te, amatores suos uorare nouit non portare. Nota quod mundus est excommunicatus, quia sicut pro excommunicato in ecclesia non oratur, sic nec Christus orauit pro mundo, qui tamē pro crucifixoribus suis orauit. Vñ dicit in ulmo sermone pro ipsis, scilicet discipulis, nō pro mundo rogo. Stultum est tali domino seruire, qui in fine seruum nudum & sine mercede eijcere consueuit. Sic facit mundus. Vnde legi-

SPECVLVM

gitur, q̄ Soldanus rex Babylonie, cum apud Damascum infirmaretur usq; ad mortem, & sciret sibi mortem imminere, signiferum suum uocauit dicens ei: Tu qui soles ferre uexilla mea ad bella, fer nunc mortis mee uexillum, scilicet uilem hunc panniculum per totam Damascum, dicens: Ecce rex orientis moriens non fert secum nisi hunc uilem panniculum. Simile fere legitur, q̄ quidam rex Lothoringie iuuenis cum esset in extremis, respiciens sua palacia & domos suas multas, dixit pluribus audientibus: O dñe Iesu quantum contemnendus est mundus iste? Ecce ego qui tot habui palatia & hospitia, nescio quo debeam hac nocte ire, uel quis me debeat hospicio recipere. Relinque ergo, o peccator, dñm tuum, scilicet hunc mundum, anteq̄ in tanta paupertate relinquare ab eo, sciens, qm̄ ut dicit Iacobus: Qui amicus est huius mundi, inimicus dei constituitur. Gregorius: Tanto quis est deo proximus, quanto ab amore mundi est alienus. Ad hoc ostendendum Christus nudus extra ciuitatem pari uoluit & crucifigi, ut ostenderet nihil sibi esse commune cum mundo, & quicunq; uolunt consequi fructum sue passionis, debent exire mundum, saltem per affectum & mundanā conuersationem. Vnde dominus dicit Hieremie 51. Fugite de Babylonie, & saluet unusquisque animā suā. Babylon secundum Hieronymum interpretatur domus confusionis, & directe significat hunc mundum, in quo iam heu ubique confusio regnat, tam in clero q̄ in populo, tam in religiosis quam in secularibus, tam in senibus quam in iuuenibus, tam in uiris quam in mulieribus, ita ut merito beatus Iohannes dicat in canonica sua. Totus mundus in maligno positus est. Et ideo cōsulit fugiendum esse ad uitam religiosam, Beatus Bernardus ita dicens: Fugite de medio Babylonis,

nis, id est, de seculo, & saluate animas uestras. Conuo-
late ad urbes refugij, id est, ad uiram religiosam, ubi
possitis & de præteritis agere pœnitentiam, & futuram
gloriam fiducialiter postulare. Non uos pœnitentiæ
austeritas deterreat, quia non sunt condignę passio-
nes huius temporis ad præteritam culpam, quę remit-
titur, ad præsents consolationis gratiam quę immit-
titur, ad futuram gloriam quę promittitur. Sci-
endum autem, quod mundum debemus fugere pro-
pter quatuor. Primo enim solent sapientes recedere a
loco infecto a pestilentia uel fectore, maxime quando
uel egros se sentiunt uel egrotaturos agnoscunt. Ta-
lis est mundus quia quot mala exempla peccantium
in eo uidemus, tot fectores inficientes animam nostram
recipimus. Idcirco quia cum peccatum sit morbus cō-
tagiosus, fugiēda est societas malorum. Non enim est
tutum sanis cum leprosis habitare. Ecclesiast. 13. Qui
tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui communi-
cauerit superbo induet superbiam. Noluit Iacob ha-
bere Esau socium itineris sui. Hieronymus: Certe nil
tam nocet homini quā mala societas. Talis enim ef-
ficatur homo, qualium societate fruitur. Nunquid cū
agno lupus habitat. Vir castus certe luxuriosi socie-
tatem aufugit. Plus quā impossibile puto, uirum di-
utius in bonis permanere operibus, qui malorū assi-
dua conuersatione utitur. Cum sancto, (uociferatur
Psalmista) sanctus eris, & cum uiro electo electus eris,
& cū peruerso peruerteris. Sicut enim mala nocet cō-
uersatio, ita prodest bona. Nullus potest huic compa-
rari thesauro. Qui bonam inuenit societatem uitam
inuenit, diuitijs affluit. Certe uera dicā, praro homo
uel bonus uel malus efficitur, nisi ob societatis cau-
sam. Pueri cor tanquam tabula rosa, in qua nihil
depi-

Peccatum
morbus cō-
tagiosus.

SPECVLVM

Hiero.

Matt. 26.

depictum est fore dicitur. Illud ergo quod a societate recipit, usque ad senectam retinet, siue bonum siue malum sit. Hæc Hieronymus. Debemus ergo elongari a mundo propter mali uicini molestiam. Nullius autem uicini potest ita nocere, sicut uicinitas peccatorum, quorum mundus plenus est, ut patet ex iam dictis. Secundo solent sapientes recedere a locis, in quibus timent se tradi in manibus inimicorum suorum. Sic facit mundus: Vnde ei congruit illud uerbum Iudæ proditoris: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Hæc uerba dicit mundus demonibus. Nam quos mundus in præsentem osculatur, id est, exultat honoribus, hostibus suis, scilicet demonibus, tradit. Vnde signum manifestæ damnationis est in hoc mundo sua beneplacita adsequi, & a mundo diligi. Itaque omnino oportet nos per multas tribulationes acquirere regnum dei, Errauit in uia per dilitias & diuitias festinat ire. Hæc Beatus Hieronymus. Tertio solent sapientes elongare ab aliquo loco propter ipsius periculam. Mundus iste est locus periculosissimus, propter quod mare dicitur. Vnde dicitur per psalmistam Dauid: Hoc mare magnum & spatiosum. Periculum huius maris, scilicet mundi, iuxta uerbum Bernardi, probat transeuntium charitas, & pereuntium multitudo in mari Mariliæ de quatuor nauibus uix saluatur una, in mari huius mundi de quatuor animabus uix saluatur una, quasi locus diluuij est mundus iste, ubi pauci respectu pereuntium saluantur. Mundus enim est sicut fornax Babylonica igne infernali succensa, ideo ualde timendum est homini in eo, quæ ad solum unius uerbi accenditur igne iracundiæ, ad aspectum unius mulieris igne luxuriæ, ad aspectum unius rei preciosæ igne cupiditatis. Quarto elongat se ho

mo diffidatis ab aliquo loco propter inimici capitalis timorem. Inimicus noster capitalis est diabolus qui iuravit mortem nostram, qui est princeps mundi, a quo nos elongamus, dum mundum deserimus. Vnde Ecclesiast. admonet: Longe esto ab homine potestatem habente occidendi. Homo iste est diabolus, qui dicitur homo ab homine deuicto. Matthæi 13. Inimicus homo hoc fecit. Præterea sciendum, quod aliter perfecte uinci non potest mundus, nisi per exitum ab eo. Vnde legitur in Vitis patrū, quod beatus Arsenius adhuc in palatio imperatoris existens rogauit deum dicens: Domine obsecro, dirige me ad salutē. Et uenit ei uox de cælo dicens: Arseni, fuge homines, & saluaberis. Ipse autem statim ad monachalem uiram descendit. Iterū autem orauit dicens: Domine dirige me ad salutem. Et uox de cælo iterum dixit: Arseni, fuge, tace, quiesce. Hæc enim sunt radices non peccandi. Nam in fuga uincitur concupiscentia carnis, taciturnitate superbia uitæ, quiete desideriorū auaritia. Item Isidorus ad mundi contemptum nos exhortans sic ait: Si uis esse quietus, nihil seculi appetas, semper requiem habebis mentis, si curas seculi a te proieceris. Abijce a te, quicquid bonum propositum poterit impedire. Esto mortuus mundo, & mundus tibi. Mundi gloriam tanquam mortuus non aspicias, ab affectu huius mundi tanquam mortuus iam te separa, sicut sepultus non habeas curam de seculo. Tanquam defunctus ab omni te purga negotio, uiuens contemne quod post mortem non poteris habere. De uita huius mundi sic dicit Hieronymus: O uita mundi non uita, sed mors, uita fallax, uita onusta tristitibus imbecillis & umbratica, uita mendax, nunc flores & statim arescis, uita priuans uitam cui inest, uita fragilis, uita momentanea & caduca, quæ quanto magis

Ecci. 9.

SPECVLVM

gis crescis, tanto magis decrescis, cum plus procedis,
plus ad mortem propinquas. O uita plena laqueis,
quot in mundo homines illaqueas, quot per te iam su-
stinent tormenta infernaliam, quam beatus qui tuas
agnoscit fallacias, quam beatus qui de tuis non cu-
rat uanis blanditijs, quam beatissimus qui te bene pri-
uatus est. Augustinus: Mundus clamat ego deficiam,
caro clamat ego inficiam, diabolus clamat ego decipi-
am, Christus uero dicit ego reficiam. Miser quem se-
queris. O charissime si haec quae iam legis te non mo-
uent ad cōtemptum mundi & eorum quae in eo sunt,
audi beatum Bernardum de mūdi amatoribus ita di-
centem. Vae illis quibus praeparatur dolor uermium,
ardor flammarum sitis continua siccus & fridor dehi-
tium, horribiles facies daemonum, ibi mors optabi-
tur & non dabitur, ibi nullus ordo, sed sempiternus
horror. Quis tunc putas erit meror. Quis lucius. Que
tristitia, quando iniustus separabitur a consortio ius-
torum, & tradentur iniusti potestati daemonum, &
ibunt cum eis ad aeternum supplicium, gaudia para-
disi nunquam suscepturi, sed perpetuo cruciandi, ibi
torquens nec puniens fatigabitur, qui torquetur non
moriatur, & sine spe ueniae uiuent & non moriantur,
morientur & non consumentur. Isidorus: Si habes
sapientiam Salomonis, si longitudinem uitae Enoch,
si pulchritudinem Absalonis, si fortitudinem Samso-
nis, si Ptolomei potestatem, si diuitias Croesi, qd pro-
desset tibi si tandem caro tua daretur uermibus, ani-
ma daemonibus cum diuite crucianda sine fine. Item
mouere te debet ad despiciendum hunc mundum, &
ea quae in ipso sunt breuitas praesentis uitae, & incerti-
tudo mortis. Vnde Gregorius: Reproborum mentes
idcirco nequiter agunt, quia se uiuere hic diucius at-

Isidorus.

Gregorius.

bitran

bitrantur. Iusti uero dum breuitatem uitæ suæ consi-
derant, elationis & immunditiæ culpas declinant. De
breuitate præsentis uitæ dicit Iacob⁹ in canonica sua: Iacob. 4.
Quid est uita nostra nisi uapor ad modicum parens,
& deinceps exterminabitur. Augustinus: Vita hominis
uita brevis est ab infantia usq; ad senectutem decrepi-
tam. Adam si adhuc uiueret & hodie moreretur, quid
illi uitæ longitudo profuisset. Idem: Quicquid tempo-
ris uiuitur de spatio uiuendi demitur, ut omnino ni-
hil aliud sit tempus presens quam cursus ad mortem.
In quo nemo stare paululum uel tardius ire permitti-
tur, sed urgentur omnes pari motu singulis diebus fa-
cere unam diætā ad corporis mortem. Seneca: Quoti-
die morimur, quia quotidie demitur aliqua pars uite
nostræ. Ecce dilectissime si bene te inspexeris, & uer-
ba iam libri scripta & etiam postea scribenda cordis
auribus diligenter perceperis, potius debes dicere: Va-
do mori credens per longum uiuere tempus. Forte dū
es hæc est ultima, uado mori. Tu autem æstimas diu
uiuere, & hæc temporalia bona & mundana gaudia
annis multis in delicijs possidere. Sed charissime nō sic.
Homo enim, ut ait Iob, uanitati similis factus est, dies
eius sicut umbra prætereunt.

*De falsa gloria mundi potentia & dignitate de
caducis eius diuitijs contemnendis.*

Cap. V.

Vbi sunt principes gentium, & qui dominantur
super bestias quæ sunt in terra, & qui in aui-
bus celi ludūt, q; argentū thesaurizant & aurū
in

SPECVLVM

in quo confidunt homines & non est finis acquisitionis eorum, qui argentū fabricant & solliciti sunt, nec est inuentio operum illorum, exterminati enim sunt & ad inferos descenderunt & alij in locum ipsorum surrexerunt, scribitur Baruch tertio cap. Hæc uerba pertractans Prosper in sententijs suis sic ait. Vbi sunt modo insuperabiles oratores, ubi qui conuenientius festa disponebat, & ubi equorū splendidi nutritores, ubi exercituum duces, ubi satrapæ & tyranni? Nonne omnes puluis & fauillæ? Nonne in paucis uersibus est eorum memoria uitæ? Respice sepulchra eorū, & uide quis seruus, quis dominus, quis diues, quis pauper, discerne si potes uinctū a rege, fortem a debili, et pulchrum a deformi. Sciendum quoq; est, quod humana gloria ex quacunq; re sit causata, propter quatuor rationes ab omnibus est fugienda. Primo, quia uilissima ex sua cōditiōe, secundo quia uanissima siue quia fragilissima in duratione, tertio quia falsissima in promissione, quarto quia malignissima in retributione. Dico primo, quod mundana gloria ideo est nobis fugienda quia uilissima, & hoc de natura sua. Vnde scribitur primo Machabæor. 2. Gloria eius stercus & uermis, hodie extollitur & cras non inuenietur. Quid in rebus stercore de testabilius, quid in animalib; uerminis consistit, non est hominibus appetenda sed fugienda. Est namq; mundi gloria putrido ligno similia, de quo philosophus docet, & ex ipsa experientia pater quod de nocte lucet, sed putridū apparet in die. Quid enim est hominē uana gloria putridū de nocte lucem habere, nisi hoc presenti tempore quod nocti umbrosæ est simile gloriosus incedere, & luminosus infirmis oculis apparere, qui non possunt nisi secundū

**Gloria mū-
dana fugi-
enda.**

ea quæ foris sunt iudicare. Sed quando dies iudicii ad-
 uenerit, in quo illuminabit dominas abscondita tene-
 brarū, & manifestabit consilia cordium, tunc qui mo-
 do apparent & uident gloriosi, apparebunt putridi &
 uilissimi, & penitus non curandi. Item tales mūdi po-
 tentes sunt lucipetę similes, quæ uolando in nocte lu-
 cet, & in die latet ac tota nigra apparet. O si hæc attē-
 derent q̄ in caducis suis diuitiis gloriantur, quicq̄ qua-
 dam fœtide carnis post modicum in cinerem reuersu-
 re, nobilitate potentia extollunt & dignitate, & alios
 contemnendo deprimunt, quō in futuro uilissimi ni-
 gri & putridi apparebunt, puto q̄ modo detestaretur
 cordialiter gloriam mundi huius tēporalem, hoc sci-
 entes q̄ impossibile est ut dicit Hieronymus, ut homo
 in cælo & in terra appareat gloriosus. Dixi secūdo,
 q̄ gloria mundana est nobis fugienda, quia est fragi-
 lissima, nec est ulla stabilitate firmata. Sic nanque est
 defectiua, ut quælibet uaporosa uel fumosa substan-
 tia. Fumus enim quanto plus in altum se erigit, tanto
 plus definit donec euanescat: Flos magni odoris & ad
 tempus mirabilis uenustatis ad modicum actum so-
 lis urentis arefcit, & omnis gloria eius perit. Sic mūdi
 gloria. Vnde dicit Isaias: Ois caro fœnū, & ois gloria
 eius quasi flos fœni. Exaruit fœnū & flos eius decedit,
 & omnis gloria eius deperijt. Amatores igitur tēpora-
 lis glorię, similes sunt fœno tectorū, quod priusq̄ euel-
 latur exaruit. Vnde Ecclesiast. 10. Omnis potentatus
 uita breuis, rex est hodie & cras moritur. Nā ubi nūc
 est gloria Assueri regis, qui super centū prouincias im-
 perauit. Vbi gloria illius maximi Alexandri, in cuius
 conspectu omnis terra siluit, primo Machabæorum
 primo: Vbi nunc gloria totius Romani imperij, quod
 ad modum ferri omnia regna mūdi perdomuit? Vbi
 sunt

Isai. 406

Q

SPECVLVM

sunt principes mundi, & qui dominantur super bestias. Nonne omnes tanquam hospites unius diei & peregrini uelocissimi transierunt? Vere sic. Nam unus ex eis non remansit. Quia in uanitate defecerunt dies eorum, & anni eorum cum festinatione. Nam communi more mors nulli parcat honori. Mors fera mors nequa, mors nulli parcat, & æquam. Dat cunctis legem, recipit cum paupere regem. Tertio mundana gloria ideo nobis est fugienda, quia falsissima nulli seruans promissa, sed omnes homines fallens in uia. Quem enim imperatorum, quem principum non decipit? Longam enim & honorabilem uitam pacificam & securam potentiam suis promittit, cum unum momentum temporis uitæ addere non possit. Quis in temporali gloria Alexandro similis, qui nullum bellum unquam perdidit, sed cum paucis multitudinem sæpe uicit? Nullam ciuitatem obsedit quam non cepit, nullam unquam provinciam inuasit quam non suæ ditioni submisit, & tamen quando omnia se subiugasse credidit & pacifice uitam ducere sperauit, tunc in momento ueneno deperit. Quid ergo hanc mundi gloriam sequeris, qua in morte iuari non poteris? Vnde Petrus Beza in quadam epistola: Gloria mundi fallax & seductoria, suos decipit amatores. Quicquid enim uel in futuro promittit uel in presenti intendit, totum ad nihilum deuenit, tanquam aqua decurrens. Et ideo quod breuiter durat, quis prudens querere curat? Quarto mundana gloria ideo est nobis fugienda & contemnenda quia malignissima in retributione, quia non perducit ad gloriam, sed ad penam & confusionem sempiternam. Vnde Osee 3. Gloriam in ignominiam commutabo, uidelicet in morte, quando gloria transibit in summam ignominiam seu confusionem sempiternam.

plernam. Potentiam in impotentiam, sapientiam in
 stultitiam, & omnes delectationes in maximam po-
 nam. Nam & iuxta mensuram culpæ, erit & mensura
 pœnæ. Nam contra animam quæ se ad mundanas vo-
 luptates effundit, dominus grauitè excandescit sui
 iudicij executoribus dicens: Quantum exultauit se in
 delictis, tantum date ei tormentum & luctus. Non est
 igitur dilectissime affectanda neque amanda mundi
 gloria, quæ constat ex prædictis esse uilissima, fragilis
 seductoria & maligna. Si uero ex his quæ iam scripta
 sunt, non moueris ad mûdi gloriam cõtemnendum,
 audi qualiter gloriosus Hieronymus alloquitur ipsos
 temporalis gloriæ amatores, ita dicens: Væ uæ uobis,
 qui ad cælorum regna diuitiarum itinere festinatis,
 quoniam facilius est transire camelum per foramen
 acus, quàm diuitem intrare regnum cælorum. Non
 mea sunt uerba hæc, sed Christi. Si hæc reuocabilis est
 sententia, Christus omnino non est deus. Cælum, in-
 quit idem, & terra transibunt, uerba autem mea nõ
 transibunt. Ululate o uos miseri uento instabilis for-
 tunæ immobiles & potentes qui alios cõfunditis & tan-
 quam ignobiles conculcatis, quia huius mundi uania-
 tatibus honorumq; & falsarum dignitatũ fumo ex-
 cecati, cum uestre uitæ breuissimæ tela morte uelut
 atextente forte hac nocte succideret, in inferno fine
 interminabili præ aliis cruciabimini continuo mori-
 endo uiuentes. In laboribus hominum in mundo nõ
 estis, imo non solum cum hominibus labores non ser-
 tis, sed & laborantes uiuere non permittitis. Idcirco
 non cum hominibus, sed cum diabolis flagellamini.
 Quanto enim in mundo maior fuerit gloria & læ-
 titia, tanto maior erit in inferno præparata pœna.
 Sed quid dicam? duodecim fatemur CHRISTVM

Q ii apo-

SPECVLVM

apostolos elegisse, quorum unus omnium solus Bartholomæus carnis origine fuit nobilis, & Matthæus diuitijs, antequam apostolatam reciperet, insistebat. Cæteri uero erant pauperrimi piscatores. Cur hæc retuli audiatis. Si Christus uerax est, & si omnia quæ ex eius ore audiui mendacia non sunt, huiusmodi hominū uix unus aptus regno reperietur de mille. Qui uero eorum mihi non credunt, post modicum temporis in tormentis positi sentient. Sed forte quis ueritatis lumine cæcus iam mirabitur. Ad quem ego si hoc me interroget, responderem: Nonne unico credimus dānari hominē mortali peccato. Sed si hoc inquiet ita est, uix unus de centum milibus saluabitur. Sed quid diues & mortalis famæ aura pastus aliud est, quā quoddam omniū peccatorum uas putridum? Vbi superbia, ubi auaritia, ubi luxuria, nōne in diuitibus nobilibus & potentibus? Nonne & latrones sunt qui & pauperum mercedem uiolenter deprædantur, & eos deprimunt atq; necant. Quid ex ubertate domus domini faciunt, qui ut pauperibus necessaria ordinaret, receperunt: Certe superfluitatem uestimentorum, superfluitate nimia addūt, de pauperibus frigore & nuditate morientibus non curantes. Palacia & ædificia magna erigunt, ut humanis oculis contemplantur, & pauperes in plateis moriuntur incommodis. Conuiuia præparāt & frequenter diuitibus, ut ferculis delicatissimis suam uentris repleant ingluuiem, quibus pauperes fame pereunt. Quid aliud est eorum uita, quā peccata? Si uenter repletus est tanta ciborum copia, nonne ad fores adest luxuria? Quid ergo amplius loquar cū omnium mortaliū lingua deficeret, ut quæ peccatorū facerent intimaret. Nec deum nisi somnando cognoscunt, nec se (ut puto) morituros arbitrantur. Non

Psal. 35.

Non enim facile in peccata labitur, qui se moriturū cogitat, & deū sibi fore iudicē nō ignorat. Vere nimis est imbecillis & miser cui horū est memoria, si cuncta diabolica tentamenta non facile uilipēdit. Idcirco uere dicam: Si deum suum iudicē agnoscerēt, & si se mori crederent, non peccarent saltem tam secure. Cur hi miserrimi ad ecclesias properant? Ut diuinis intersint mysterijs, an ut contemplantur mulierum uultus? Hec sua est meditatio, hæc prædicatio & dei cognitio. Sic diuinam percunctantur legem ut pecunias terram & mare peragrantes, crebris uigilijs & meditationibus sibi & filiis suis diuitias cōgregent. Cerratim uestimenta sua in societate mira artificij uarietate frequenter mutant, quoniam ut ludos, hastiludia, choreas, procationes, ebrietates, magna conuiuia, delicata fercula suis alternatim exhibeant sodalibus, mulieres ad suam uoluptatem explendam sufficienter habeant. Sed uae miseri quid facitis non agnoscitis, corpus ante tempus destruitis, & animā interficitis. Vnde infirmitates & mors tam intempestiua, nisi ex nimia ciborum copia & frequēti mulierum usu? Deum laudare creditis, certe deluditis uosmetipsos. Pro corpore obliuiscimini animam, & ecce corpus simul cū anima destruitis ante tempus. Et ideo gaudete, iucundamini, & lætamini in hoc tam breuissimo temporis spacio quod habetis, ut postmodum cum diabolo sine fine temporis lugeatis. Quod facitis ne differatis frequētissime uestimenta permutetis, ne forte uestra dispareat nobilitas, nec sint qui uos excedant, ut in inferno uerecundiam recipiatis & confusionem. Vbi conuiuia, ubi delicata fercula, ubi uina preciosa melle mixta & aromatibus, & perate epulemini & inebriemini. Non enim post mortem amplius facietis, sed cū diuite qui quotidie splen-

Luc. 14

Q iii dide

SPECVLVM

Matthae. 25.

vide epulabatur in tormentis geennalibus guttam
 aquae minima peroprabit nec habere poteritis. Agi-
 te solacia, uestras in luxurijs explete uoluptates. Semi-
 nate in corruptione ut de corruptione colligatis diui-
 nam sententiam, quā iustus ille dabit iudex in magno
 iudicii die dicens: Ite maledicti in ignē aeternum, qui
 paratus est diabolo & angelis eius. Heu cor lapideum,
 qui cū talem tibi cogitas ob huius mundi parua solā-
 cia imminere sententiam, non formidas. Si illum ex-
 pectas diem tam terribilem & crudelem, in quo non
 solum de luxurijs, uestibus, ebrietatibus & comessatio-
 nibus, & de toto tempore amisso quo uixisti, sed etiā
 oportebit te de qualibet locutione & cogitatione ua-
 na dñō reddere rationem, cur non emēdaris? Cur mo-
 raris miser de die in diem cōuerti ad dñm? Cur te ma-
 lorū iam non pēnitent? Ecce mors properat ut te cōte-
 rat die noctuq; currēs. Ecce diabolus iam se pparat, ut
 te recipiat. Ecce diuitiae tuae tibi deficient. Ecce uer-
 mes corpus quod tanta enutris diligentia expectant,
 ut illud rodant quousq; iterū coniunctum animae cum
 illa pariter pēnas habeat infinitas. Quid errando per
 huius seculi inuia in uanitatib; petis solacia? diuitias
 gloriam, & cetera tibi placita non inuenies hic, quia
 hic non sunt. Sed si uera quæris gaudia, ad illam cale-
 stem gloriam propera, ad quam factus es. Ibi certe il-
 la uera sunt gaudia, quae oculus nō uidit, nec auris au-
 diuit nec in cor hominis ascendit. Dimitte quæso, ca-
 duca & momentanea, ut habere ualeas aeterna & ppe-
 tua. Sed qd de his qui nec dei timore nec amore, nec
 mortis, nec tormentorū subsequētiū terrore a pec-
 catis cessant, sed dolent si ut optant praua agere non
 possint, dicā? Vae uē miseri q hic ridetis, quia plange-
 tis. Vae qui ista gaudia tpalia optatis, quia uobis inui-
 tis

tis sustinebitis tormēta infernalīa. Ecce modicū uobis
restat tēporis. Implete mēsuras malitiarū uestrarū, ut
ueniat super uos oīs diuina indignatio. Fruamini hoc
paruo tpe in iocis & ebrietatibus, plijs & contentioni-
bus, choreis & procationibus, nec uacuū praterire tē-
pus permittatis. Quid moramini dum uiuitis congre-
gare filijs uestris honores, diuitias & potentias, uestrā
augete nobilitatem & famā, & ut uestri possint filij q̄
fecistis explere, quatin⁹ cū illis pariter in inferno am-
pliora patiamini tormenta. Sed forte quis dicet: Beni-
gnus est deus & misericors, qui oēm peccatorem ad se
redeuntem recipit & indulget. Verū quidem hoc esse
fateor. Benignior est dñs q̄ creditur, & unicuiq; par-
cet ad se ut concedet redeunti. Nonne benignus est do-
minus, qui tantas tolerat iniurias à p̄tōribus dans eis
tpis spatiū ut emendent. Sed hoc noueritis, quia sicut
benignus est tolerando, ita iustus est puniendo. Sed qs
iterū dicet, q̄ uir qui toto tpe quo uixit malefecit, in
mortis articulo accepta p̄nitentia à deo ueniā obtri-
nebit. Heu q̄ uana suspicatio & falsa meditatio. Vix de-
cent ī milibus hoīm quorū semp mala fuit uita, mere-
bitur indulgentiā habere unus. Vir totus in p̄tīs genī-
tus & enutritus, qui nec deū uidit nec agnouit, nec de
eo audire uoluit, nec se peccasse cognoscit, nec qd p̄-
nitentia sit nisi forte dormiendo nouit, totus adhuc se-
cularibus innodatus negocijs, quē angustia premit fi-
liorum quos deserit, quem infirmitas conterit, dolor
diuitiarum & temporalium bonorum concutit cum
eis non posse frui amplius se cernit, q̄ acceptam deo
accipit p̄nitentiam, quam non acciperet si adhuc se
posse sanari crederet. Certe concludam. Qui dum sa-
nus est & iuuenis deum offendere non formidat, in
morte non merebitur diuinam indulgentiam. Quae

Q uia nanc

SPECVLVM

namq[ue] est p[œ]nitentia, quam quis accipit, quia se uiue-
re amplius non posse cernit. Qui si ex infirmitate con-
ualesceret, peior quàm prius fieret. Scio non modicos
pecuniosorum in mortis articulo accepta p[œ]nitentia
conualuisse corpore & peiorasse uitam. Hoc teneo,
hoc uerum puto, hoc multiplici experientia didici,
quod ei non est bonus finis cui mala fuit semper uita.
Qui peccare non timuit, sed mundi uanitatibus sem-
per uixit. Hæc omnia Hieronymus: Pro his omnibus
dilectissime mihi si recte sapis, si tecum lumen oculo-
rum est, contemne & relinque hæc omnia, scilicet ca-
ducas mundi diuitias & falsam eius gloriam propter
eum qui est super omnia. Quid enim prodest homini
si uniuersum mundum lucretur, animæ uero suæ de-
trimentum patiatur? Scitote omnem honorem huius
seculi impedimentum esse graue & quoddam perem-
ptorium salutis æternæ. Quem enim legimus à secula
ribus diuitiis ad æternas delicias demigrasse? O quam
fallax & uana est gloria quàm homines abinuicem pe-
tunt & accipiunt, & gloriam quæ à solo deo est non
quærunt. Homo si alijs uult præferri, nonne collega il-
lius est qui dixit: Ponam sedem meam ad aquilonem,
& similis ero altissimo. Sed cuius ascendit cathedram
eiusdem timeat præcipitium & ruinam. Augustinus:
O quam felix, quam beatus est, qui solo æternitatis
desiderio inardescit, quia nec prosperitate attollitur
nec aduersitate quassatur, & dum nihil habet in mun-
do quod diligat, nihil est in m[un]do quod pertimescat.
Gloria huius mundi nihil aliud est, quam quædam
uana aurium inflatio. O ergo quantum excæcatus es,
si huius m[un]di gloriam quæris. Nam ut Anselmus ait:
Non potes esse in honore sine labore, in prælatione si-
ne tribulatione, in sublimitate sine uanitate. Vnde cha-
rissime

rissime si prudenter periculum tuum, quod de tempo-
rali mundi honore incurris, aduerteres, proculdubio
animum tuum a seculi uanitatibus cohiberes.

De morte semper & ubiq; timenda & expectanda.

CAP. VI.

MEMOR esto, quoniam mors non tardat,
scribitur Ecclesiast. decimo quarto. Quam
multa bona cōferat homini mortis memoria, in mul- **Ecd. 7**
tis sacræ scripturæ loci declaratur. Vnde ecclesi. dicit:
Memorare nouissima tua, & in æternum non pec-
cabis. Vbi beatus Bernard⁹ ita ait: Summa felicitas est
meditatio mortis assidua. Hanc ubicunq; homo per- **Bernar.**
rexerit, secum portet, & in æternū non peccabit. Item
Augu. Nihil sic reuocata peccatis sicut frequens medi- **August.**
tatio mortis. Hæc est enim quæ facit hominem se hu-
miliare, omnia contemnere, & poenitentiam aggredi,
siue acceptare. Hieronymus. Facile contemnit omnia,
qui semper cogitat se moriturum. Nam concupiscen-
tia oculorum contemnitur, quando aliquis cogitat se
tam breuiter omnia relicturum. Concupiscentia car-
nis despicitur, dum quis considerat quod corpus suū **Hieron.**
propriū quasi in instanti erit cibus uermium. Su-
perbia uitæ spernitur, dū quis hoc corde ponderat
quod ille qui uult modo esse super alios, ponetur in
terra subtus pedes omnium. Vtinam attenderent om-
nes reges & principes & diuitijs abundantes in hoc
mundo, quomodo a tam amplis palacijs sunt deferen-
di ad sepulchrum tam strictum, & e palacijs tam lumi-
nosus & fulgidus ad sepulchrum tam horridum & ob-
scurum. Et a palacijs floridis & pictis imaginibus ad-
ornatis ad sepulchrum tam fœtidum, & a palacijs sic
tebus omnibus superplenis, ad sepulchrum tam in-

SPECVLVM

Indigens & egenū. Et à palacijs filijs & famulis adoratis, ad sepulchrum sic uacuum, sic à filijs & amicis derelictum. O ubi est illa præterita pompa, ubi præterita gloria ubi famulorum subsequantium turba. ubi uestimenta illa tam fulgida, ubi cultura illa tam molliis & tenera, ubi fercula illa tam uaria & diuersa? Heu qui paulo ante uiuebat in delicijs in palacio, totus nunc educatur à uermibus in sepulchro. Vnde Innocentius papa. Heu fratres attendite. Ecce enim qui paulo ante inclytus & diues residebat in domo, ecce quam pauper iacet in tumulo, & qui gloriosus incedebat in aula, ecce quam deformis & despectus iacet in tumba, & qui quiescebat in delicijs in coenaculo, ecce nunc consumitur à uermibus in sepulchro. De hac etiam memoria mortis sic scribit Petrus Damianus ad quandam comitissam. Pensandum sæpe est cum iam peccatrix anima uinculo carnis incipit absolui, quā amaro terrore concurritur, quantis mordacis conscientiae stimulis laceratur, recolit uetita quæ commisit, uidet mandata quæ negligenter implere contempsit, dolet indulta pœnitentie tempora se se inaniter percepisse, plorat immobilem districtæ ultionis articulum incurabili terga respiciens totius transactæ uitæ cursum uelut unum breuissimum deputat itineris passum. Antefixos oculos dirigit, & infinitæ perennitatis spacia deprehendit. Plorat itaque quia in tam breui spacio acquirere potuit omnium lætitiarum seculorum. Desset etiam se propter tam breuis illecebræ uoluptatem, inenarrabilem perpetuæ suauitatis amisisse dulcedinem. Erubescit quia propter carnem quæ uermibus erit obnoxia.

animam neglexit quæ choris angelicis erat inferenda. Iam radios mentis atrollit, & cum diuitiarum immortalium gloriam contemplatur, eam propter uitæ huius inopiam se perdidisse confunditur. Cumque sub se reflectit oculos ad huius mundi uallem tetramque caliginem, super se uero miratur æterni luminis claritatem, liquido deprehendit, quia totum nox erat & tenebræ, quod in hoc mundo amauit. Interea oculi contabescunt & ueruntur in capite, pectus palpitatur, raurum guttur anhelat, paulatim dentes nigrescunt, pallescunt ora, membra cuncta rigescunt, uenæ rumpuntur in corpore, cor scinditur in dolore. Dum hæc itaque & huiusmodi tanquam uicina morti præcedentia famulantur officia, assunt omnia gesta simul & uerba, nec etiam ipsæ cogitationes desunt, quæ omnia amarum aduersus actorem testimonium reddunt. Coaceruantur cuncta ante respicientis oculos, & conspiciere refugit coactus & inuitus attendit. Adest præterea hinc horrenda dæmonum turba, illinc uirtus angelica, in illo qui medius est liquide deprehenditur cui parti iure possessio uendicetur. Nam si pietatis in eo inueniantur insignia, uisitationis angelicæ blanditijs delinitur, atque harmoniacæ melodiæ dulcedine ut exeat prouocatur. Quod si eum sinistræ partimeritorum nigredo & fœditatis squalor adiudicet, intolerabili mox terrore concutitur, repentini impetus uiolentia perturbatur, præcipitanter inuaditur, ac de misero carnis ergastulo uiolenter exire compellitur. Tunc anima uadit ad labia. Et interrogant labia, quid uis o anima? Respondet anima & dicit: Exire me oportet. Dicunt ei labia: Non pro nos intra si, nec pro nos exhibis. Tunc uadit ad nares. Et respondet

nares

SPECVLVM

nares sicut labia. Postea uenit ad oculos, deinde ad aures, & non potest per eas exire. Tandem ad summitem capitis uadit & ibi exit, quia ibi intrauit. Tunc sedet super uerticem capitis circumspiciens huc atque illuc, tunc conspicit maximam tristitiam, si est damanda & dicit ad seipsam: O tu maledicta anima excommunicati latronis, furis, adulteri, fornicatoris, periuri. Quando tunc circumspicit illa infelix anima, uidet uestem suam quam habuit in fonte baptismatis candidam & immaculatam, nigriorem pice & coruo. Tunc miserabiliter suspirat dicens cum horribili fletu et clamore: Heu heu quis mutauit uestem meam: Nonne uestis mea candidior erat niue? & modo immundior est pice & nigrior coruo. Tunc apparet diabolus qui seduxit eam, & quem ipsa secuta est in hoc mundo, angelus scilicet Satanae dicens ei: Noli mirari amica mea. Ego sum qui preparauit tibi hanc uestem, sed tu sola non es indurata tali, sed maior pars totius mundi. Tunc dicit anima: Quis es tu? Diabolus respondet dicens: Nonne ego iam dixi tibi, quia ego sum qui preparauit tibi has uestes, & uiam meam ostendi tibi, mihi quoque in omnibus obedisti & credidisti, & laborasti mecum, omne consilium meum fecisti. Ideo habitabis mecum in regno, ubi tristitia sine letitia, ubi fames sine cibo, ubi sitis sine potu, ubi tenebrae sine luce, ubi fetor sine bono odore, ubi dolor sine solatio, ubi planctus sine remedio, ubi fletus sine interuallo, ubi clamor sine silentio, ubi ululatus sine moderantia, ubi ignis inextinguibilis sine refrigerio, ubi uetus ualidus sine tranquillitate, ubi frigus sine modo, ubi calor sine termino, ubi omne malum sine omni bono. O amica mea surge ueni mecum. Ecce angeli inferni ueniunt obuiam tibi & cantabunt tibi canticum doloris

ris & tristitia, canticū amarū ualde Tunc etiam ap-
 rebit ei angelus dei, cui ipsa cōmissa fuerat a deo & di-
 cet: Beatus qui uitauit hanc uestem in mundo. O quā
 infelix es o amica diaboli, o maledicta creatura, o ma-
 ledictio dei omnipotentis, tecum tui & non uidisti
 me, docui & noluiſti me intelligere, consului tibi &
 noluiſti audire me. Vade ergo modo in manus damo-
 num, & uide locum tartareum qui pręparatus est ti-
 bi, iam opera tua iudicauerunt te. Extunc uero quis
 explicare ualeat quot armatę iniquorum spirituum
 acies in infidijs lateāt, quot frementes cunei teralibus
 telis instructi tunc insurgant, a quibus infelix anima
 ad æterna supplicia cum amaritudine pertrahitur, cū
 que derisorie impropertantibus peccata sua & dicen-
 tibus: O quantum superbisti. & uisusque? O quam splen-
 dide epulata es? O quam curiose uestita fuisti? O quam
 fortis, o quam uelox fuisti? Dic nobis cur modo non
 superbis, cur modo non epularis, cur modo non ua-
 ric uestiris? Cur modo non habes curam de diuitiis tu-
 is, cur modo non solaciaris cum uxore tua, cum filiis
 & filiabus & amicis? Cur non loqueris eis? Anima ue-
 ro misera corpori suo maledicit ita dicens: O templū
 diaboli, opera tua polluerunt me, o maledicta terra,
 o habitatio sarana, surge cito & ueni mecum, ut uide-
 as loca tormentorum, quę sunt mihi pręparata pro-
 pter te, in quibus ero ego usque ad diem iudicii, tu ue-
 ro ex tunc mecum eris in eadem damnatione in æter-
 num. Maledicti sint oculi tui, quia noluerunt uidere
 lucem ueritatis & uiam iustitię. Maledictę sint au-
 res tuę, quia noluerunt uerba uitę æternę audire.
 Maledictę sint nares tuę, quia noluerunt odorem san-
 ctarum uirtutum admittere. Maledicta sint lingua &
 labia tua, quia non gustauerunt æternę patrię gau-
 dia,

SPECVLVM

alia, nec aperuerunt os suum ad laudem sui creatoris. Maledictæ sint manus tuæ, quia per eas non sunt porrectæ pauperibus eleemosynæ. Maledicta sint pe-
 ctoris tui præcordia, quia eructabant pessima cõsilia. Maledicti sint pedes tui, quia ecclesiæ Christi non uis-
 itauerunt ædes. Maledicta sint omnia mēbra tua, quia
 cælorum mihi eximerūt gaudia. Maledicta sint omnia
 opera tua, quia æterna mihi adepta sunt supplicia. Ec-
 ce charissime, de quanto periculo te potes liberare, de
 quam magno timore eripere, si modo semper timo-
 ratus fueris, & de morte suspectus. Stude nunc taliter
 uiuere, ut in hora mortis ualeas potius gaudere quā
 timere. Disce nunc mori mundo, ut tunc incipias uiue-
 re Christo. Disce nunc omnia contemnere, ut tunc pos-
 sis libere ad Christum pergere. Castiga nunc corpus
 per penitentiam, ut tunc certam ualeas habere confi-
 dentiam. O quam felix et prudens qui talis nunciat
 tur esse in uita, qualis optat inueniri in morte. Age,
 age, nūc charissime, quicquid potes, quia nescis quan-
 do morieris. Nescis etiam, quid tibi post mortem se-
 quetur. Noli confidere super amicos & proximos,
 quia citius obliuiscuntur tui quam æstimas. Si non es
 modo sollicitus pro teipso, quis erit sollicitus pro te in
 futuro? Melius est nunc tempestiue providere & ali-
 quid boni præmittere, quam super aliorum auxilio
 sperare. Dum tempus habes, cõgrega diuitias immor-
 tales, eleemosynarum largitione. Fac tibi nunc ami-
 cos uenerando dei sanctos, ut cum defeceris de hac ui-
 ta, illi te recipiant in æterna tabernacula. Gregorius:
 Curandum nobis est & cum magnis quotidie fletibus
 cogitandum, quam sæuus sua in nobis opera requi-
 rens in die nostri exitus princeps huius mundi uenia-
 et. Bernardus. Quis (inquit) ille pauor erit, o anima

Gregorius

Bernardus

mea

mea, cum dimissis omnibus, quorum est tibi tam iucunda presentia, tam gratus aspectus, sola penitus incognitam regionem ingredieris & occurrantia tibi cernatim irruere teterissima monstra uidebis. Quis in die tante necessitatis occurret? Quis iubeat & iugentibus preparatis ad esam? Quis consolabitur? Quis deducet? Sed occurrunt utique iustorum animabus angeli sancti, daemones arcendo, ne illas exeuntes impediant, ac ipsas in caelum cum gaudio deferendo. Porro de iniquarum animarum transitu dicit Bernardus, quod est illis horror in exitu, dolor in transitu, pudor in conspectu gloriae magni dei. Vnde psalmist. Mors peccatorum pessima. Mala in amissione mundi, peior in corporis & animae separatione, pessima in uermis contritione & ignis concrematione. Et quod omnium pessimum est, in diuinæ contemplationis priuatione. Considera ergo dilectissime mihi frequenter, quod mors non potest declinari, hora mortis non potest inuestigari, tempus à deo præordinatum non potest immutari. O uita secura ubi conscientia pura, ubi mors sine formidine expectatur, cum dulcedine optatur, & cum deuotione acceptatur. Bona siquidem est mors iusti propter requiem, melior propter nouitatem, optima propter securitatem.

De gaudijs paradisi & poenis inferni

Cap. VII.

Oculus non uidit nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit deus his qui diligunt.

1. Cor. 2.

qui diligunt illum. O anima peccatrix & misera, ut tibi iam uilescant omnia quæ sunt in terra, attende diligenter quæ & quanta sint quæ præparantur electis dei in cælis. Vnde sciendum quod tot & tanta sunt in cælis gaudia, quod omnes arithmetici huius mundi non possent ea enumerare, omnes geometrici non possent ea mensurare, omnes grammatici, rethorici, dialectici non possent ea sermonibus explicare, quia oculus non uidit nec auris audiuit, &c. Gaudebunt quippe sancti supra se de dei uisione, infra se de cæli & aliarum creaturarum corporali pulchritudine, intra de corporis & animæ glorificatione, iuxta se de angelorum & hominum associatione. Anselmus uero ponit septem bona corporis, & septem bona animæ, quæ iusti habebunt in cælestis patriæ beatitudine. Et primo ponit bona corporis quæ sunt, pulchritudo, uelocitas, fortitudo, libertas, sanitas, uoluptas, æternitas iustorum dicēs. In illa ergo uita iustorum pulchritudo solis pulchritudini, quæ septemplex quam modo sit speciosior erit adequabitur, quæadmodum diuina scriptura testatur. Fulgebunt iusti inquit sicut sol in regno patris eorum. Velocitas nos tanta comitatur, ut ipsis angelis dei æque similes simus, qui a cælis ad terras, & a terris in cælum dicto citius dilabuntur. Huius quoque uelocitatis exemplum in radio solis licet intueri, qui statim orto sole in plaga orientali, pertingit in ultimo plagæ occidentalis ut in eo perpendamus non esse impossibile quod de nostra dicimus uelocitate futura, præsertim cum in rebus animatis soleat esse maior uelocitas quàm in inanimatis. Præualebunt uiribus quicquid meruerint supernis ciuibus sociari, intantum ut nullatenus illis obfistere quicquid ualeat uel si mouendo uel euertendo uoluerint quid a suo statu quocumque diuertere

tere non illico cedat, nec in eo quod dicimus ma-
iore conatu laborabunt, q̄ nos modo in motu o-
culorum nostrorum. Ne, quęso, excidat animo
quam adipiscimur angelorum similitudo, quati-
nus si hic aut his quę dicturi sumus, aliud exem-
plum non occurrit, ipsa occurrat, atq; in quibus
angelis ualere constiterit, etiā & que nos ualere pro-
bet & asserat. Quicunq; ergo angelorum fue-
rint similitudinem assecuti, eorum quoq; liberta-
tem necessario assequuntur. Itaq; sicut angelis ni-
hil obsistit, nec aliquid eis impedire uel constri-
gere potest, quin pro uelle suo cuncta liberrime pe-
netrent: ita non erit obstaculum ullum q̄d nos re-
tardet, nec clausura q̄ nos detineat, nec elementū
q̄d nos ad uelle parū obsistat. De sanitate q̄d me-
lius dici poterit, q̄ q̄d Psal. canit: Salus, inq̄t, iu-
storum a domino. Quibus autem fuerit uera sani-
tas, q̄ subire poterit infirmitas. Credere & incun-
ctanter asstruere licet sanita tem uite future, ita iu-
gem & incommutabilem ac immobilem fore, ut
ineffabili quadam atq; sensibili suauitatis dulce-
dine totum hominem repleat, ac om̄e q̄d alicuius
in se uiciissitudinis mutabilitatis, aut lesionis suspi-
cionis pretendere queat procul arceat atq; repel-
lat. In illa futura uita inestimabilis q̄dam delecta-
tio bonos inebriabit, et dulcedine sui totos eos in-
estimabili exundantia sariabit. Qui dixi totos.
Oculos, aures, nares, os, manus, pedes, gutt, cor
secur, pulmo, ossa, medulla, exta etiā ipsa & cuna

Psal. 36.

R

SPECVLVM

**Sapientia
beatorū
in futuro
quanta.**

et singulatim, singula quoque membra eorum in commune tam mirabili delectationis & dulcedinis sensu complebuntur, ut uere totus homo torrete uoluptatis dei potetur, & ab ubertate domus eius inebrietur. Qui ergo hæc bona fuerit adeptus non intelligo ad quid corporis sui pro commodo ulterius porrigatur affectus. Solummodo affit ei, quod cunctos appetere diximus, diuturnitas uitæ. Sed illa isti minime de erit, quia iusti imperpetuum uiuent. Sunt etiam alia quæ quodam his quod digestimus, non minus amantur, sed ad animam sicut illa ad corpus referuntur, quod nihilominus in septenario numero constituta, non modicum placent menti quod ipsorum fuerit sapore imbuta. Sunt autem hæc sapientia, amicitia, concordia, potestas, honor, securitas, gaudium. Sapientia ergo tanta in futuro bonis erit, ut eorum quod scire uoluerint, nihil sit quod ignorent. Sciēt enim cuncta quod scienda sunt. Fecit enim deus tam ea quod præterita sunt, quā quod huius seculi sunt futura. Ibi a singulis omnes ab omnibus singuli cognoscetur, nec quæ omnino latebit, quod patria, quod gente, qua stirpe quis editus fuerit uel quid in uita fecerit. Amicitia intantum singulorum intima erga singulos suo feruore complebit, ut amor cuiusque in quem sufficiat cuique. Præsertim cum omnes unum corpus sint Christi, & Christus qui est pax ipsa, sit omnium caput, nec minori se affectu complectantur, quam membra unius corporis sibi uicem copulantur. Amabis ergo omnes ut teipsum

& amaberis ab omnibus, ut ipsi a se. Putas abundans eris in dilectione, quoniam hoc tibi fuerit in possessione. Attamen ipsa transi & contemplare ipsum per quem haec bona tibi provenire, & percipies quia ille priusquam tu ipsum & quam omnes alij incomparabiliter amabit te, & super te ipsum tu ineffabili quadam suavitate illum amabis. Si itaque erit tanta in cunctis concordia, ut in nullo sentias aliquem discrepare ab eo quod a te constiterit uelle. Corpus unum erimus, ecclesia una erimus, sponsa Christi erimus, quicumque ibi erimus. Non ergo maior inter nos discordia erit quam nunc est inter unius corporis membra. Verum sicut uides in motu oculorum quod illuc quod unus uertitur mox alius sequitur, ita quocumque uelle tuum conuerteris, uelle omnium sine aliqua discrepatione illico tibi praesto habebis. Quid dixi omnium? Ipsa dei uoluntas non erit a tua diuersa sed sicut tu quod ille, ita ille in cunctis quod tu. Caput namque a suo corpore quomodo discreparet. Cumque itaque deum & omnes uoluntati tuae concordēs habueris, profectio nihil uoles, quod non posses. Omnipotens ergo eris uoluntatis tuae, quoniam ipsum omnipotentem habebis in omnibus concordantem uoluntati tuae. Itaque cum haec tibi tanta potestas affuerit, honor condecens potestati minimi deerit. Igitur dum possessione horum honorum quod digessimus felix fueris, nonne sufficiens tibi uideberis? Maxime inquis. Itaque cum ipsa uita perpetuo durer in il

R ij

SPECVLVM

Gaudiū
beatorū
iexplica
bile.

la uita, & hæc omnia tibi habēti securitas q̄q̄ ea
amplius nō perdendi talia arriserit, obsecro quid
estimās tibi erit? Securus ergo tātorum bonorū
perpetuo eris, nec alicuius tibi aduersari uolentis
incursum timebis. Poteſt ne ergo illius gaudiū mo
dus a q̄quam homine penetrari? Cum ultra mille
milia & decies centena milia innumerabiles ibi
ſint, & omnes eadem beatitudine perfruātur, nec
ullus eorum ſit, q̄ non tantum de bono alterius
gaudet, quantum de ſuo. Præterea uidentes deum
ipſum, quem ipſi ſupra ſe amabunt ipſos amantē
& intelligētes inenarrabiliter plus q̄ ſeipſos illum
amantem, in gloria eius mira & ineffabili exulta
tione exultabunt. Cum ergo iuſti fuerint tanta fe
licitate beati, reſtat ut iniuſti per contrarium ſint
ineſtimabili quadam infelicitate miſeri. Sicut em̄
iuſtos mira pulchritudo, uelocitas, fortitudo, liber
tas, ſanitas, uoluptas, alacres facit & iubilantes:
ita iniuſtos, immanis et inefſtimabilis fœditas, tar
ditas, ibecillitas, ſeruitus, lāguor atq; dolor mœ
rentes reddet & eiulantes. Sane diuturnitatem ui
tæ, quam iuſti pro fruendis bonis ſummo amore
complectētur, iniuſti pro interminabili pœna qua
torquebuntur, q̄niam inerit illis ſummo odio ex
crabuntur. De ſapientia uero qd dicam non inue
nio, niſi q̄a ſicut iuſtis erit in gaudium & honorē
ita iniuſtis qcquid ſcient erit in mœrorem & con
fuſiōem. Amicitia autem qua inuicem p̄j ſumma
iucunditate copulabūtur, ſi qua impijs erit, in tor

mentum illis erit. Quo enim magis q̄sq̄ amabūt
eo magis in eorum poena dolebunt. Discordiam
habebunt cum omni creatura. & omnis creatura
discordabit cum illis. Hinc ergo pro potestate bo-
norum, tanta impotentia eos seq̄tur, ut omnino
nihil eorum q̄ uoluerint possint, & qcq̄ habue-
rint, nolint. Igitur pro honore sanctorum obti-
nebunt perenne obprobrium. Et hęc q̄ sine clau-
dentur. Vere sicut amici dei securi erunt se nunq̄
amissuros bona sua, ita isti inimici dei omnino de-
sperabūt se amplius iam perdituros hęc mala sua.
Pro eterno & ineffabili gaudio bonorum hęc re-
ditabunt incogitabilem tristitiā, omnes q̄ pro im-
poenitudine reatus sui trāsaturi sunt in societatem
demoniorum. Hęc Anselmus. In illa igitur futura
beatitudine, ut ait beatus Augustinus, Deus oēs
sensus beatorum spirituali & ineffabili delectati-
one reficiet, cum ipse obiectum om̄ium sensuum
sit futurus. Erit nanq̄ deus speculum uisui, citha-
ra auditui, mel gustui, balsamum olfactui, flos ta-
ctui, q̄a propterea deus homo factus est ut totum
hominem in se beatificaret, unde sensus interior
reficietur in contemplatione diuinitatis, & sensus
exterior in contemplatione humanitatis. Et breui-
ter secundum Augustinum & Gregorium, Tan-
ta est ibi pulchritudo iustitię, tanta iucunditas
lucis eterne, ut etiam si non liceret in ea amplius
uiuere seu morari, nisi quantum unius diei mora,
propter hoc innumerabiles huius uitę dies pleni

August.

Grego.

R iij

SPECVLVM

- Psal. 83.** delicijs & circumfluentia temporalium bonorum recte meritoq; contemnerentur, Non enim falso aut paruo affectu dictum est, quia melior est dies una in atrijs tuis super milia. Bernardus: Quis in hac uita pensare potest, quanta sit illa felicitas beatorum uidere deum esse cum deo q; erit omnia in omnibus, habere deum q; est summum bonum, & ubi est summum bonum, ibi est summa felicitas, summa iucunditas, uera libertas, perfecta charitas, eterna securitas & segura eternitas. Augustinus dicit, O gaudium super gaudium uidere deum q; eum q; saluauit eum, q; glorificauit eum, uidere faciem dei sui q; d est summum bonum, gaudium angelorum atq; omnium sanctorum. Qui quidem deus secundum Gregorium tam inestimabilis pulchritudinis est, ut angeli q; solem septem/pliciter sua uincunt pulchritudine, iugiter in eum infatigabiliter desiderant prospicere. Item Augustinus, Nulla ibi cōsurget malitia, nulla carnis miseria, nulla iam peccandi uoluntas nec delinquendi potestas, sed totū exultatio, totum letitia possidebit, homines angelis sociati. O anima mea iā uidisti quanta sint iustorum gaudia, q; grandis letitia, quanta serenitas, quanta iucunditas illius superne ciuitatis. O felix iucunditas, o iucunda felicitas, sanctos uidere & cū sanctis esse & esse sanctum, deum uidere, deum habere in eternum et ultra. Si q; die oporteret nos tormenta perferre, si ipsam geennam longo tempore tolerare, ut Chri

sum in gloria sua uidere possemus & sanctis eius sociari, nonne dignum erat pati omne qđ triste est ut tantę glorię rātiq; boni participes haberemur? Quapropter anima mea a turba terrenorum desideriorum secessum mentis petamus, & inde a se creto cordis illicitarum cogitationum tumultus expellentes, & intentione patrię superne in amorē intime getis anhelātes, reuertamur ad ciuitatem celestem, in qua scripti sumus & ciues decreti. Sic ut ergo ciues sanctorum & domestici dei, & sic ut heredes dei, coheredes autem Christi ut ad eū cito peruenire ualeamus. Si qramus qmodo hoc fieri potest, uel qbus meritis uel auxilijs. Audi, res ista posita est in potestate facientis, quoniā regnū celorum uim patitur. Regnum celorum, o homo aliud non qrit precium, nisi te ipsum, tantum ualeat quantum es, te da & habebis illud. Quid turbaris de precio? Christus semetipsum tradidit, ut acquireret te regnum deo patri. Ita tu temetipsum da ut sis regnum eius, ac non regnet peccatum in tuo mortali corpore, sed spiritus in acq̃sitiōem uite. O peccatrix anima & misera si hęc quę tibi iam dixi de gaudijs et excellentijs, qbus sancti et electi dei in eternum gaudebunt in regno celorū, non te moueant ad promerendum per poenitentia & per opera uirtuosa cum gratia dei regnum celeste, timeas & pau eas atque timendo considera miserabiles conditiones, & poenalitates inferni ciuitatis diaboli, ut timore & pauore resurgas

R iij

SPECVLVM

Grego.

& reuertaris ad dominum deum tuum toto corde. De quibus poenis sciendum, q̄ cum in damnatis sit diuersitas peccatorum, erit etiam diuersitas poenarum. Vnde Gregorius: Vnus q̄dem generis ignis credendus est, sed non uno modo cruciat omnes peccatores. Vnusq̄sq̄ enim quantum exigit culpa, t̄antum sentiet de poena. Sicut ab eodem igne aliter uritur palea, aliter lignum, aliter ferrū. Iste ignis taliter inflammatus est ab ira iudicis succensus, q̄ nouo incendio nō indigebit usq̄ in sempiternum. Vnde Iob. Deuorabit eos ignis q̄ non succendetur. De acerbitate huius ignis dixit Sebastianus cui angelus ad aurem stabat, q̄ iste ignis sensibilis ita se habet ad ignem generalem sicut ignis depictus in pariete ad istum sensibilem. De isto igne erit secundum Isidorum, in inferno aliqd ob scuri luminis, q̄ damnati uidere possint unde dolent, nō unde letentur. Eos q̄ppe quos reprobi nūc inordinate diligunt, secum tunc in tormentis uidebunt, ut poenam proprię cognitionis exaggeret carnalis cognatio auctori preposita pari ante oculos ultione dampata. Hic solet q̄rian damnati uideant gloriam beatorum. Ad hoc respondet Gregorius in homilia de diuite epulone, sic dicēs. Cre-

Iob. 21.

dendum est q̄ ante retributionem extremi iudicii iniusti in requie quosdam iustos conspiciāt, ut eos uidentes in gaudio, nō solum de suo supplicio, sed etiam de illorum bono crucietur. Iusti uero in tormentis semper intuentur iniustos, ut hinc eorū gau-

Mat. 16.

diū crescat, q̄a malum cōspiciunt q̄ misericor
diter euaserunt, tantoq̄ maiores ereptori suo gra
tias referunt, quanto uident in alijs q̄ ipsi perpeti
si essent relictī potuissent. Et ut idem alibi ait, Nō
fufcabit beatitudinem iustorum aspecta p̄na re
proborum, quoniam ubi iam compassio miserie
non erit, beatorum lētitiam minuere non ualebit.
Etsi enim in natura sue bonitatis misericordiam
habent, iam tunc auctoris sui iustitię coniuncti, to
ta rectitudine coniungentur, ut nulla ad reprobos
compassione moueantur. Vnde dicit Prosper, q̄
tunc filiorum parentum coniugum miseria bea
tos contristare non poterit. Videbunt autem da
mnati beatos ante diem iudicij non hoc modo, q̄
gloriam eorum qualis sit cognoscant, sed solum
modo cognoscent eos esse in gloria quadam inē
stimabili. Et ex hoc cruciabūtur, tum propter in
uidiam dolentes de felicitate bonorum, tum pro
pter hoc, q̄ ipsi talem gloriā amiserunt. Sed post
diem iudicij omnino beatorum uisione priuabun
tur, nec tamē ex hoc eorū p̄na minuetur sed au
gebitur, q̄a memoriam habebunt beatorum glo
rie, q̄ in iudicio & ante iudicium uiderūt, & hęc
erit eis in tormentum. Sed ulterius affligentur in
hoc, q̄ uidebunt se indignos reputari etiam uide
re gloriam, quam sancti merentur habere. Item
poteſt q̄ri an damnati uideant, q̄ in hoc mundo
aguntur. Ad hoc respōdet Gregorius pertractās
illud Iob. Siue nobiles fuerint filiū eius siue igno

Prosper

12. mor.
Iob. 9.

R v

SPECVLVM

**An dāna
ti uideāt
ea q̄ i hoc
mūdo a-
guntur.**

biles, non intelligit. Sicut hi q̄ adhuc uiuentes sunt mortuorum animę q̄ loco habeantur ignorāt: ita mortui uita in carne uiuentium post eos qualiter disponatur nesciunt, q̄a uita spiritus longe est a uita carnis. Quod tamen de animabus sanctis sentendum non est, q̄a q̄ intus omnipotentis claritatē uident, nullo modo credendum q̄a sit aliqd̄ foris q̄d̄ ignorent. Boni ergo uident q̄ fiunt circa suos, mali autem non. Et si dicas, magis distat a dāna/tis gloria beatorum, q̄ ea q̄ in hoc mundo aguntur, sed ipsi non uident ea quę circa nos aguntur, ergo multo minus possunt uidere gloriam beatorum. Dico, ea quę hic aguntur, non ita affligerēt damnatos in inferno, si uiderentur, sicut gloria beatorum inspecta. Vnde non ita ostenduntur damnatis ea quę hic aguntur, sicut sanctorum gloria, quamuis etiam eorum quę hic aguntur ostendantur eis quę in eis tristitiam augere possunt, licet per se non uideant. Item queritur an damnati in inferno uelint oīno alios eē damnatos. Ad hoc dico, sicut in beatis in patria erit perfectissima charitas: ita in damnatis erit perfectissimum odium. Vnde sicut beati gaudent de omnibus bonis, ita mali de omnibus bonis dolebunt. Vnde felicitas sanctorum considerata eos maxime affligit, unde uellent omnes bonos esse damnatos. Tāta em̄ erit inuidia in damnatis, q̄ etiam propinquorum glorię inuidebunt, cum ibi sint in summa miseria, cum etiam in hac uita hoc accidit crescente inui-

dia. Si tamen minus inuident propinquis quam alijs. Et maior esset eorum poena si omnes propinqui damnarentur & alij saluarentur, quam si aliqui de suis propinquis damnarentur. Et exinde fuit qd diues petijt suos fratres a damnatione eripit. Sciebat enim qd aliqui eriperentur, maluisset tamen fratres suos non cum omnibus alijs damnari. Et scias, qd quamuis ex damnatorum multitudine poena singulorum augeatur, tamen tantum supercrescit odium & inuidia, qd magis eligunt torqueri cum multis, qm minus soli. Queri etiam potest an mortui, maxime damnati, uel recordentur ea qd hic sciuerant. Ad hos dico, qd in damnatis erit consideratio eorum que prius sciuerunt, ut materia tristitię, non autē ut delectationis causa. Considerabunt enim & mala qd gesserunt, ex qbus damnati sunt, & bona dilecta qd amiserunt, & ex utraque torquntur. Preterea scias qd duplex poena in genere erit in inferno, scilicet poena damni & poena sensus, quas tangit Christus apud Matthe. ubi dicit, Omnis arbor qd non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. De poena sensus qd multiplex est, sic dicit Grego. super illud Matthei. Eijcientur in tenebras exteriores. In inferno erit frigus insuperabile, ignis inextinguibilis, uermis immortalis, foetor intollerabilis, tenebre palpabiles, flagella cedentium, horrida uisio demonum, confusio peccatorum & despatio omnium bonorum. Itaque damnati pleni erunt omni

Matt. 7.

Matt. 8.

SPECVLVM

seria & dolore, habebunt enim fletum in oculis, stridorem in dentibus, foetorem in naribus, gemitum in uocibus, terrorem in auribus, uincula in manibus & pedibus, ignisque ardorem in membris suis omnibus. Vnde quidam ait, Infernus est fouea mortifera, poenis omnibus & miseris referta. Ibi ut scribit Isaias, Vnusquisque ad proximum suum stupebit, facies combusti uultus eorum. Baruch Nigre sunt facies eorum a fumo. Nam omnes uultus peccatorum redigentur in ollam, ut habetur apud Ioele. Item acerbitas poenarum infernalis potest considerari ex fletu & stridore dentium, ex desiderio mortis, ex manducatione linguarum & blasphemia creatoris, & ex multis alijs his similibus, quae omnia ibidem sunt uentura, ut patet ex locis uarijs scripturarum. Vnde Apocalyp. 16. Comederunt linguas suas pro dolore, & blasphemauerunt deum caeli pro doloribus & uulneribus suis. Tanta erit acerbitas poenarum, quam peccatores uita quam omnes appetunt sperant & contemta, mortem quam omnes fugiunt, ardenti desiderio affectabunt. Apocalyp. 19. In diebus illis querent homines mortem & non inuenient eam, et desiderabunt mori & fugiet mors ab eis. Chrysostomus. Ibi quod agemus, quod respondebimus: nihil erit ibi nisi stridor dentium nisi ululatus & fletus & sera poenitentia, cessantibus undique auxilijs, & undique inualescentibus poenis: sed nec solatium quidem ullum. Nulli enim occurrent oculis no-

Isa. 13:

Bar. 11.

Ioe. 2.

stris nisi solum poenarū ministri & facies undiq;
 dura tortorum, & q̄ est omnium deterius, nec ae
 ris q̄dem ipsius ullum erit solatium aut lucis. In
 his autem positus quis tremor, imo q̄ resolutio ui
 scerum est diuulsiōq; membrorum, q̄ aut quantē
 omnibus sensibus cruces, nullus nunc poterit ser
 mo explicare. De pena damni sic dicit Chryso.
 Nonnulli imperitorum putabant sibi esse satis &
 optabile uideri si geenna tantummodo careant.
 ego autem multo grauiores quam geennam dico
 esse cruciatus remoueri & abijci ab illa gloria,
 excludi ab illis bonis quę preparata sunt san
 ctis. Intolerabilis res est geenna & supplicium
 illud horribile: tamen si mille aliquis ponat ge
 ennas nihil tale dicturus est, quale est a beatę il
 lius glorię honore propelli, odio Christi haberi,
 & ab illo audire: non noui uos. Etenim decem mi
 lia melius est sustinere fulmina, q̄ uultum illū man
 suetudinis pietatisq; plenum nos auersantem ui
 dere, & illos totius tranquillitatis oculos nequa
 nos aspicere sustinentes. Sed nequaquam istud pa
 tiamur, o unigenite fili dei, neq; experiamur in
 tollerabile illud horrēdumq; supplicium. Hęc Chry
 sostomus. Vē nobis, q̄a de his malis non cogita
 mus, sed quasi secure torpentes & animę curam
 negligentes ad hęc sine cessatiōe properamus. Sed
 dicet forte aliq̄s, uidetur q̄ iniustus est deus, q̄a ho
 mo pro uno peccato mortali una hora perpetra
 to eternaliter punitur, Hanc q̄stionē mouit Gre

Chryso.

SPECVLVM

Grego.

gorius, & soluit sic. Scire, inquit Petrus, uellm quo modo culpa q̄ cum fine perpetrata est, sine fine puniatur. Et respondet Grego. hoc recte diceretur, si districtus iudex non corda hominum sed facta pensaret. Iniq̄ enim ideo cum fine deliquerunt q̄a cum fine uixerunt. Nam uoluissent utiq̄ si potuissent, sine fine uiuere, ut possent sine fine peccare.

Ostendunt enim q̄a in peccato semper uiuere cupiunt, q̄a nunquam desinunt peccare dum uiuunt. Ad magnam ergo iustitiam iudicantis pertinet, ut nunquam careant supplicio, q̄ in hac uita nunq̄ uoluerunt carere peccato, & nullus detur iniquo terminus ultionis, q̄ quamdiu ulxit habere noluit terminum criminis. Alia uero ratio quare p̄ctū mortale obligat ad eternam p̄nam potest sumi ex parte eius in quem peccatur, q̄ est infinite bonitatis & potentie, scilicet deus. Vñ & offensa ipsius infinita p̄na digna est, q̄a quāto est maior in quem peccatur, tanto magis p̄ctū punitur, secun-

In 6. ethi

dum philosophum. Et Chrysostomus dicit: Omnis iniuria talis est, qualis fuit persona iniuriam patientis. In magna enim persona & si modica fuerit iniuria facta magna est. In modica autem persona & si magna iniuria fuerit modica uidet. Hec omnia dilectissime mihi cognoscens & corde iugiter recolens, esto sollicitus de salute tua, & istud eternum & crudele infernale supplicium respice, cōsidera in temetipso q̄ sunt utilia & salubria animę tuę. Quid melius est in presenti seculo pro

peccatis plangere & poenitens crebrius obsecra-
re, aut ibi in ignem eternū sine aliqua utilitate de/
flere. In hoc enim breui tempore per poenitē tiam
& lachrymas, indulgentiam & consolationē me-
reris. Plange ergo hic modicum prēdilectissime,
ut ne plangas in secula seculorum. Humiliare hic
ne ibi humiliaris in exterioribus tenebris, & mit-
taris in ignem inextinguibilem. Beatus ille q̄ hic
positus, festinauerit in die iudicij dignus inueniri.
Miserabilis uero q̄ peccando indignum se a glo-
ria domini constituetit. In illa hora nubes rapient
omnes sanctos sursum in celum, impios autē dia-
boli rapient mittere in caminum ignis ardentis.
Quis dabit capiti meo aquam immensam, & o/
culis meis fontem lachrymarum iugiter emanan-
tem, ut plorē memetipsum die ac nocte obsecrās
dominum ne indignus inueniar in hora illa aduen-
tus eius. Et ne audiam illam sententiam formidā-
dam. Discede a me operarie iniquitatis, nescio te q̄s
sis. Quod a nobis auertat Iesus dñs noster, qui ui-
uit & regnat eternaliter. Amen.

FINIS.

SPECVLO,

rū status uitæ humanæ, qui dicit̄ speculū,
siue stimulus poenitentiae. Lib. V.

SPECVLVM

¶ Stimulus siue adhortatio, ad
pœnitentiam. Cap. I.

Sapi. 11.

Chri bñfi
ciorum et
nr̃e ingra
titudinis
collatio.

IAm ad ultimum, scilicet ad stimulum pœni-
tentie, in primo huius totalis libri prologo
propositum spiritu Iesu operante manum mit-
tens, accipio profundamento & loco thema-
tis illud quod scribit Sapiens: Dissimulas peccata
hominum propter pœnitentiam. Circa materiam
de pœnitentia noranda sunt quatuor, scilicet quod quatuor
sunt pœnitentie incitamenta, quatuor pœnitentie
impedimenta, quatuor pœnitentie documenta, & quatuor
pœnitentie emolumenta. Quatuor pœnitentie
incitamenta sunt ista, amor Christi quem of-
fendimus, dolor pro gratia quam amisimus, horror
pœnitentie quam incurrimus, & timor mortis ad quem de-
currimus. Inter hæc quatuor primum incitamentum
ad pœnitendum est amor Christi, quem offendi-
mus. Si enim Christi beneficia cogitemus, & no-
stram ingratitude ponderemus, non est dubi-
um quin si usum rationis habemus, occasionem pœ-
nitentie sentiamus. Scribunt naturales, quod harpocra
avis est habens faciem quasi hominis. Sed est avis
multum crudelis et ferox, in tantum, quod interdum
fame stimulante hominem inuadit & occidit. Si
tians ad aquam uolat ut bibat, ubi faciem suam
intuens & sibi similem semper occidisse recolli-
gens, tanto dolore compatitur, quod exinde quando
que moritur. Quid igitur nos ratione uigentes sa-

eiemus, quando dominum nostrum & fratrem nostrum Christum quem nostra interfuit nos occidisse cognoscimus. Hoc autem uidemus expresse, cum uerbum dei audimus, uel deuota sanctorum scripta legimus. Et quicumque non poenitet de peccatis ista recogitans, non est perfecte Christianus nec euangelio Christi credit. Et ideo signanter dicitur Marci. 1. Poenitemini & credite. Secundum incitamentum est dolor pro gratia quam amisimus. Efficimur enim per culpam de filiis dei filij diaboli, de familiaribus & amicis Christi, hostes & perditores & emuli, & de regni celestis heredibus sumus exules & proscripti. In libro de naturis rerum dicitur, quod sit quedam auis que uocatur auis paradisi, que propter insignem pulchritudinem sic uocatur. Sunt enim penne eius auis adeo pulchre & mirabiles, quod nullus color eis deesse credatur. Vox eius est ita dulcis & pia, quod possit in homine deuotionem & gaudium excitare. Hec auis si capta fuerit & illaqueata, irremediabiliter plangit & gemit, nec unquam plangere desinit, donec reddita fuerit libertati. Moraliter auis ista est figura & exemplum anime Christiane. Hec anima quando est in gratia est auis pulcherrima, quia in ea relucet imago trinitatis naturaliter sibi impressa. Imago, inquam, decorata uirtutibus & gratia, ut nihil sibi desit, quin sit dei figura & patrie celestis incola gratiosa. Ista illaqueatur & capitur in laqueo demonis, quando peccat. Quid ergo restat ei facere, nisi plan

SPECVLVM.

gere & plorare, flere & dolere, & incessanter pe-
nitere, donec per gratiam reconciliationis in statu
pristinum reducatur, & de bufone diaboli sta-
denuo auis paradisi. Sic plāxit & genuit sanctus
latro, iuxta Christū suspensus, donec a fonte gra-
tię, Christo a q̄ plenarium omnium peccatorum
suorum remissionem & gratiam obtinuit, audiuit.

Luc. 23. Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.
Et ideo bene dicitur Matth. 2. Pœnitentiam age,
te, appropinquabit enim regnum celorum. Ter-
tium incitamentum pœnitentię est horror pœni-
tencie incurrimus. Istum horrorem satis sibi impressio-

Iob. 10. rat sanctus Iob, quando dixit. Dimitte me ergo
ut plangam paululum dolorem meum antequam
dam & non reuertar ad terram tenebrosam &

Heb. 10. & opertam mortis caligine, terrā miserię & tene-
brarum, ubi nullus ordo sed sempiternus hor-
ror inhabitat. Et Apostolus ad Hebręos. Horre-
dum est incidere in manus dei uiuentis. Vnde bea-
tus Grego. ingt. Horrendo mō fit miseri mors
sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu, &
& mors semper uiuit, & finis semper incipit, &
deficere defectus nescit, mors perimit & nemini
tinguit, dolor cruciat, sed pauorem non fugat, ma-
ma comburit sed tenebras non excutit. Hęc Ge-

6. Mora. go. Istud pœnitentię incitamentum multos mouet,
quia sic a timore pœnię qui est timor seruilis & in-
tialis gignitur timor filialis, sicut seta p̄cedit

lum secundum August. Et sic incepit Iohannes baptista predicare Iudeis, Phariseis ac Saduceis dicens: Progenies uiperarum quis uobis demonstrabit fugere auetura ira? Facite ergo fructum dignum poenitentie. Matth. 3. Quartum incitamentum poenitentie est timor mortis qua ad poenam transcurrimus. Hec enim ratio est secundum beatum Grego. quare deus diem mortis nostre nobis incertum esse uoluit, ut dum semper ignorat semper proximus esse credatur, & ideo semper parati inueniamur. 1 2. Moral Poenitentia autem post mortem est impossibilis, quia homo in morte desinit esse uiator. Poenitentia prope mortem est ualde difficilis, tum quia dolor languoris corporis occupat totaliter uires mentis, & cum homo tantum unicum cor habeat non habet pro tunc ubi dolorem pro culpa producat, tum quia homo tunc non potest esse certus an doleat pro peccato suo ductus timore an ductus amore. Vnde beatus August. in quodam sermone & ponitur in canone de poenitentia dis. 2. Quando morbus urget & poena terret, ad ueram uix quod ueniet satisfactionem, maxime cum filij quod illicite dilexerat sint presentes, uxor & mundus ad se uocent, multos enim solet serotina poenitentia decipere. Hec August. Quando enim persona nobilis infirmatur grauiter, uix inuenitur aliquis qui de anime sue salute audiat sibi loqui. Executores sollicitantur circa diuitias & the

SPECVLVM.

Ecci. 2.

sauros, medici circa corporis medicinam, uxor filij & amici contra conscientiam, consolantur infirmum mentientes, & sic miser non permittitur de peccatis suis cogitare, nec animę suę statũ salubriter ordinare, & sic iusto dei iudicio se dānationi exponit. Vnde Ecclesiasticus. Si pœnitentiam egerimus incidemus in manus dei, & non in manus hominum. In manus hominum incidimus si sacramentum pœnitentię debito modo suscipimus. Sed in manus dei incidimus, qñ post mortē tempus sacramentorum transimus.

De impedimentis pœnitentię.

Caput II.

Secundo dicebam, q̄ quatuor sunt pœnitentię impedimenta, uidelicet pudor propalandi, timor recidiuandi, ardor delectandi, torpor prestolandi. Primo ergo uolenti efficaciter pœnitere obijcit pudor q̄ homo confunditur alteri hominum reuelare illud quod solum notum est deo & angelo & demonibus, & forte multis sanctis animabus & peccāti. Et iste pudor est primus armiger, quem diabolus mittit cōtra uolentem salubriter pœnitere. Vnde qdam sanctus uidit diabolum inter pœnitentes incedere & facientem eos erubescere in ecclesia, dum pararent se ad confessionem. Qui adiuratus a qdam sancto & interrogatus, qd inter eos pœnitentes faceret

Respondit. Reddo qđ abstuli, uerecundiam eis abstuli quando peccauerūt & modo eam ipsis restituo, ne possint confiteri. Sicut enim lupus ouem per guttur accipit non per pedem & uulpes gallinam, ita diabolus guttur peccatoris cōstringit pudore. Vnde beatus August. in psal. O homo qđ tibi mes confiteri? Illud qđ per cōfessionem scio, minus scio, q̄ illud quod nescio. Cur confiteri erubescis peccata tua peccator, sicut tu homo sum, humanum apud me: nihil alienum, cōfiteatur homo homini, homo peccator homini peccatori, elige qđ uis. Si non confessus lates, inconfessus damnaaberis, ad hoc deus exigit cōfessionem ut liberet hominem, ad hoc damnat non cōfitemem ut puniat superbum. Secundum poenitentię impedimentum est timor recidiuandi, & iste est secundus armiger, quem diabolus mittit statim contra poenitere uolentem. Quomodo, inquit, pponis tu semper de cetero a peccatis abstinere, poteris imperpetuum uiuere continenter. Ad qđ proderit tibi hodie confiteri & postcras labi in consimile? Et non aduertit homo fatuus, qđ ideo statuitur sacramentum poenitentię ad manum, ut quotiens recidiuamus totiens resurgamus. Tertium poenitentię impedimentum est ardor delectandi, & est tertius armiger obuiatus poenitēti. Recolit enim homo miser delectationem pręhabitam in peccatis, & uidetur sibi, qđ sine ea non possit ducere uitam suam & manente tali inordinata affectione impossibi-

August.

SPECVLVM

le est utiliter poenitere. Chrysost. in lib. de compū-
ctiōe cordis. Sicut impossibile est ut ignis in flam-
metur in aqua: ita impossibile est compunctiōem
cordis uigere in delicijs. Contraria enim sibiipsis
sunt ad inuicem & peremptoria. Illa enim est ma-
ter fletus, illa mater risus, illa cor constringit, illa
dissoluit. Quartum, & fortissimum impedimentū
poenitentiae est torpor prestolandi qui oritur ex du-
plici presumptione, uidelicet ex presumptione ui-
tae prolixae, & finalis uenit diuinitus concedendae.
Et iste quartus armiger ut communiter omnes im-
pedit, cōfidunt de futuro, promittunt in posterū,
procrastinant in longinquum, & dicunt cum cor-
uo cras cras cras donec morte subita periclitentur.
Queritur utrum poenitentia sit de necessitate salu-
tis. Et arguitur quod non per glosam quae habetur super
illo psalmo. Qui seminant in lachrymis, in exulta-
tione metent, quod dicit sic: Noli esse tristis si afflit ti-
bi bona uoluntas unde metitur pax, sed tristitia est
de ratione poenitentiae. Iuxta dicta Apostoli secun-
de ad Cor. quod secundum deum est tristitia poeniten-
tiam in salutem stabilem operatur. ergo bona uo-
luntas sine poenitentia sufficit ad salutem. Secundo
arguitur per illud quod scribitur in proverbijs,
duodecimo. Vniuersa delicta operit charitas. Et
infra capite decimoquinto. Per misericordiam &
fidem purgantur peccata. Ergo habendo fidem
charitatem & misericordiam potest unusquisque

2. Cor. 7

salutem consequi etiam sine poenitentiae sacramen-
to. In oppositum arguitur per illud quod domi-
nus dicit Lucę octavo. Si poenitentiā nō egeritis,
omnes simul peribitis. Pro responsione dico, qd
aliquid est necessarium dupliciter, uno modo ab-
solute, alio modo ex suppositione. Absolute qui-
dem necessarium est illud, sine quo nullus salutem
consequi potest, sicut gratia Christi & sacramen-
tum baptismi, per quod aliquis in Christo renasci-
tur. Ex suppositione autem necessarium est sacra-
mentum poenitentiae, quod qdem necessarium nō est
omnibus sed peccato subiactis. Dicitur enim
secundo Paralipomenon ultimo: Et tu domine iu-
storum non posuisti poenitentiam iustis Abraham
Isaac & Iacob, his q tibi non peccauerunt. Pecca-
tum autem cum consummatū fuerit generat mor-
tem, ut dicitur Iacobi primo. Et ideo necessarium
est ad salutem peccatoris, qd peccatum remouea-
tur ab eo. Quod qdem fieri non potest sine poeni-
tentiae sacramento, in quo operatur uirtus passi-
onis Christi per absolutionem sacerdotis simul cū
opere poenitentis, q cooperatur gratiae ad destru-
ctionem peccati. Sicut enim dicit beatus Augusti-
nus super Iohannem, Qui creauit te sine te, non iu-
stificabit te sine te. Vnde patet qd sacramentum
poenitentiae est necessarium ad salutem post pecca-
tum, sicut meditatio corporalis postquam homo
in morbum periculo sum incidit.

SPECVLVM

Ad primam rationem in contrarium dicendum. Quod glosa illa uidetur esse intelligenda de eo cui adest bona uoluntas sine interpolatione, q̄ sit per peccatum. tales autem nō habent tristitię causam sed ex q̄ bona uoluntas tollitur per peccatum, nō potest restitui sine tristitia, qua quis dolet de peccato preterito, & pertinet ad pœnitentiam. Ad secundā dicendum, q̄ ex q̄ aliquis peccatum incurrit, charitas & fides & misericordia non liberāt hominem a peccato sine pœnitētia. Regrit enim charitas, q̄ homo doleat de offensa in amicū commissā. & q̄ amico recōciliari studeat. Regrit etiam ipsa fides, ut per uirtutem passionis Christi q̄ in sacramentis ecclesię operatur, q̄rat iustificaria peccatis. Regritur etiam ipsa misericordia ordinata, q̄ homo subueniat pœnitendo sue miserię, quā per peccatū incurrit. Iuxta illud Hieremię. Miseros facit populos peccatum. Vnde & Ecclesiastici 3. dicitur, Miserere animę tuę, placens deo.

Hie, 14.

¶ De documentis pœnitentię.

• Caput III.

Circa tertium principale sciendum, q̄ quatuor sunt documenta pœnitentię utiliter peragendę, uidelicet sollicitudo p̄cogitationis, plenitudo confessionis, amaritudo compunctionis, fortitudo satisfactionis. Primo igitur ad hoc, q̄ pœnitentia de peccatis utiliter in

choetur, necessaria est sollicitudo præ cogitationis. Quis enim prepositus uel baliuus est q̄ bona aliquius domini per mensem expendisset, i. expensas de bonis domini, domino & toti hospitio p̄ mensem fecisset te præsumeret compunctum facere sine præmeditatione sollicita. Peccator autem multa bona a deo recepit dispensanda, uidelicet bona gratiæ, bona nature, bona fortune, & omnia ista male consumpsit pro maiori parte, q̄modo legitur subito & ex improviso ad confessionis compunctum se audebit ingerere. Nam sicut medicina purgatiua corporis præsupponit preparatiuam, sic etiam medicina spiritualis q̄ purgat animam a peccato & sanat, q̄ est cordis contritio & oris confessio, requirit aliquam medicinam preparatiuam primam, uidelicet attritionem & recogitationem peccatorum commissorum. Iuxta q̄d scribitur primo Regum. Deus scientiarum dominus est, & ipsi præparantur cogitationes. Et prima ad Corinthios s̄ dicit Apost. Expurgate uetus fermentum. Et ideo dixit signanter Ezechias, Quid dicam aut q̄d respondebo tibi, cum ipse fecerim? uidelicet tot errores cogitando, loquendo, operando & omitendo. Et respondet. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime meę. Sed huius contrarium communiter fit. Presumunt enim nonnulli in dimidia hora per confessionem satisfacere de culpa, pro qua uix sufficeret septimana si eēt bene examinata, non interrogant, non examinant semet-

1. Re. 2.

Isa. 38.

SPECVLVM

ipsos pre manibus, & ideo non possunt integre poenitere. Iuxta quod scribitur Hieremie octauo. Nihilus est qui agat poenitentiam super peccato suo dicens, Quid feci? Cuius oppositum fecit Psalm. Dixi inquit, confitebor aduersum me iniustitiam meam domino. Vbi dicit Glosa, Dixi id est prius deliberaui apud me, hoc, scilicet quod ego confitebor aduersum me iniustitiam meam domino, Multi enim confitentur iniquitatem suam, sed aduersus deum & non aduersus seipsos, quando enim inueniuntur in peccatis, statim dicunt, ego non feci hoc, aut dicunt, hoc non est peccatum, sed deus uoluit. Alij dicunt, factum mihi fecit, stellę mihi fecerunt, & ideo per circuitum nituntur uenire ad accusandum deum, stellas enim ipse fecit & ordinauit, & ita per eas uolentes ostendere quod deus fecit ut peccarent. Sed uere poenitens ait, Ego peccaui non fatum, non fortuna, non diabolus me coegit, sed ego per suadenti consensu. Hęc Glosa. Veri ergo poenitentes precogitant & deliberant, quomodo possint semetipsos accusare. Sed falso poenitentes deliberant quomodo possint deum accusare & excusare seipsos. Secundo debet habere poenitentia amaritudinem compunctionis exemplo beati Iob dicentis, Loquar in amaritudine anime meę, dicam deo, noli me condemnare. Mulier bene concipit foetum suum sine dolore naturaliter, sed nunquam fuit melior quę peperit sine dolore, nisi una sola, scilicet beata uirgo Maria miraculose. Anima quando peccat,

Concipit foetum a diabolo et hoc sine dolore, imo cum delectatione p̄c̄m̄ concipit, parit autem q̄n̄ confitetur & prodit in lucem cōfessori suo, & nō potest esse sine dolore contritionis poenitentis. In cuius figuradicitur Iohannis 16. Mulier cum parit tristitiam habet &c. Sed sicut mulier cum parit, dolet amarissime, cum autem peperit, gaudet & se sentit alleuiatam. Ita persona grauida peccato, quando proponit confiteri ante confessi- onem & tempore confessionis tristis est & ama- ra, sed confessione finita uidetur esse quasi libera- ta & lētificata. Vnde omnis homo post confessi- onem sentit se alleuiatum a pondere peccati p̄ex Iudith. 8.
istente. Vnde dicebat illa sancta uidua Iudith.
Quia patiens est dominus, poeniteamus, & eius indulgentiam fuis lachrymis postulemus Et sic/ ut nulla mulier q̄tuncq; nobilis & delicata sit potest enadere, quin indigeat aliqua obstetrice, & quin se ostendat alicui obstetrici uelit nolir, ita nul- la persona est ingrauidata peccato, quin aliq̄ ho- mine indigeat pro confessore. Iuxta illud Iacobi, Iaco. 1.
Confitemini alterutrum peccata uestra & orate pro inuicem, ut saluemini. Et qui istum dolorem uel amaritudinem nunc recusant, multo maiorem experientur dolorem quando suum peccatum co- ram toto mundo ostendent facientes poenitenti- am, sed non fructuosam, quia secundum quod scribitur Sapientie quinto. Dicent intra se poeni- tentiam agentes & p̄ angustia spiritus gemētes.

SPECVLVM

Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum;
Tertio debet poenitentia habere plenitudinem cō-
fessionis, ut non sit compilata nec abbreviata, nec
colorata, nec excusata, nec depicta, nec diminuta
sed plena debet esse sufficiens & totalis. Sudor u-
niuersalis in infirmo signū est sanitatis. Sed quan-
do unum membrum sudat & aliud manet siccū,
signum est infirmitatis & non conualescentiæ. Et
eodem modo confessio, si est plena, significat sani-
tatem. si diminuta, signum est infirmitatis, sicut a-
liq̃ confitentur de gula & de ira, & de q̃busdam
alijs, de luxuria uero & de rapina nihil. Vnde de
q̃libet tali confessionem diminutam & trūcatam
& non plenam & integram facienti dici potest il-
lud Apocalyp. Non inuenio opera tua plena corā
deo meo. In mente igitur habe qualiter acceperis
& audieris & serua & poenitentiam age. Vin-
centius in speculo naturali narrat de quodam pi-
sce marino, q̃ centipes dicitur a multitudine pe-
dum. Ille piscis dum hamū piscatoris senserit suis
uisceribus inherere, timore mortis imminētis ui-
scera sua quadam industria naturali effundit &
hamum euoluit, & iterū uiscera sua restituit &
sic mortem euadit. Moraliter hamus diaboli est
peccatum infra delectationem, sicut hamus infra
escam, subtiliter inuolutum. Homo hamo capi-
tur, quando propter delectationem peccatum cō-
plectitur. Iuxta illud Ecclesiastici. 9. Sicut pisces
capit̃tur hamo, & aues comprehendunt̃ laqueo,

Apo. 3.

sic apprehenduntur homines in tēpore malo. Hamus iste uiscera torquet, quando peccatum conscientiam remordet. Igitur summum remedium tunc est hamum cum uisceribus, id est, peccatum cum suis circumstantiis per confessionem effundere coram deo. Iuxta doctrinam psal. Effundite coram illo corda uestra, & postea cor lotum & ablutum per poenitentię sacramentum resumamus, & sic recuperabimus salutem. Iuxta illud ad Roma. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Vnde apostolus secunde ad Corinth. Quę enim secundum deū tristitia est poenitentiam in salutem stabilem operatur. Quarto poenitentia debet habere fortitudinem satisfactionis, ut homo se non fingat debilem uel infirmū ad satisfaciendum pro peccatis suis, sed potius forte & sanum. Narrat Ambrosius in Hexameron de opere sextę diei. Quod elephas est tāte fortitudinis, q̄ sufficit turrim ligneam cum multis armatis portare tantę audacię, q̄ nullo clypeorum retardatur obiecto, nec aliqua militum constipatione terretur, mirabiliter tamen timet murem. Moraliter loquendo sic de aliquibus & multis qui ad opera mundi pro lucro uel gloria temperali inveniuntur fortissimi, ieiunāt, uigilant, transeunt maria, fatigantur & fustigantur, sed ad faciendā uanam modicam poenitentiam pro peccatis suis timent. Iuxta illud qd scribitur in psal. Trepidauerunt timore, ubi non erat timor, Huius oppositū

Psal. 61

Ro. 10.

1. Co. 7.

SPECVLVM.

Luc. 3.

suadet beatus Iohannes Baptista, dicēs, Facite ergo fructus dignos pœnitentię. Exēplo beatę Marię Magdalenę de qua beatus Gregorius in quadam Homilia sic dicit, Quot habuit in se Maria oblectamenta, tot de se inuenit holocausta. Cōuertit ad numerum uirtutum numerum criminum, ut totum inferuaret deo in pœnitentia, q̄cqd ex se contempserat deum in culpa.

De emolimentis pœnitentię.

Cap. III.

Hier. 18

Circa quartum principale notandum est, q̄ quatuor sunt pœnitentię emolimenta. Nā per pœnitentiam Christum nobis reconciliamus, angelos lētificamus, animas nr̄as imo nosmetipsos reformamus, & dēmones confutamus. Dico ergo primo, q̄ per pœnitentiam Christum nobis reconciliamus. Vnde Hieremias Si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo q̄d cogitauit ut facerem ei. Ecce mirabilis modus reconciliationis tanti domini, q̄ uult quasi ad paria iudicari cū homine seruo suo. Vnde ad modum hominis loquitur de seipso dicens, Si homo uult pœnitere de peccato suo, ipse etiam uult pœnitere de malo q̄d cogitauit ut faceret ei. i. uult ad modum pœnitentis se habere. Sic & nobiles impatores pulchrū uindictę genus re

putauerunt ignoscere, & noxijs poenitentibus concedere ueniam post reatum. sicut dicit Petrus de uineis in quadam epistola. Secundo angelos letificamus. Iuxta illud Lucę, Gaudium erit corā angelis dei super uno peccatore poenitentiam agente. Legimus 3. Regum 6. Quod Salomō fecit angelos fieri in propiciatorio templi, de quibus quatuor ibi legimus. Fuerunt enim illę imagines de lignis oliuarum, secundo habuerunt alas extensas, tertio habebant pedes obliquos & eleuatos et ad ambulandum paratos, quarto peruersis uultibus mutuo se respiciebant. Primo ergo fuerunt isti noui angeli Salomonis de oliua syluarum. Antiquitus enim fuerunt ferrei propter incompassionē & duritiā, quia hominibus non compatiēbantur nunc autem sunt de lignis oliuarū, quia nobis misericordes & pii facti sunt. Primi habebant alas dimissas, quia inuite & cum difficultate ad homines ueniebant, sed quia modo cito ad nos ueniunt ideo alas expansas habent. Olim laudabant deum soli, sed modo in laudando hominibus se sociant. Olim naturam nostram quasi insigniam despiciebant, modo uidētes eam in Christo exaltatam in stuporem & admirationem conuertuntur. Vnde se mutuo respicere dicuntur, quia de innouatione naturę nostrę specialiter admirantur. Et nota, quod dixit poenitentiam agente, & non dixit poenitentiam cogitante, quę est poenitentia procrastinan-

Luc. 14.

SPECVLVM.

Nra pœ
nitentia
angelos
lētificat.

tium, nec dicit pœnitentiam docente & non fac-
ente, q̄ est pœnitētia uerborum p̄dicatorum,
nec dicit pœnitentiam ostendente, q̄ est pœniten-
tia hypocritarum & simulatorum, sed pœniten-
tiam agente, q̄ est pœnitentia deuotorum. Gau-
dent ergo angeli de pœnitentia peccatoris. Pri-
mo q̄a uident suę custodię commissum tam glo-
riosum fructum consecutum, sicut medicus gau-
det, quando uidet suę curę commissum reparatū
& consuetę ualitudini restitutum. Secundo q̄a ui-
dent ex peccatoribus conuersis suum adimpleri
numerus. Tertio, q̄a uident ad laudandum deū
se tale habere consortium. Igitur per nostram pœ-
nitentiam angelos lētificamus. Tertio nosmet-
ipsos per pœnitentiam reformamus. Sicut enim
docet Boethius. Q̄rto de consola. Homo secundū
uaria uicia q̄bus indulget, in naturam bestiarum
transformatur, sicut inquietus in lingua compara-
tur cani, insidiator callidus uulpi, acediosus asino,
luxoriosus hirco, & sic de alijs. Ratio huiusmodi
est, q̄a anima hoīs est sicut cera mollis. Cera enim
calefacta & mollificata recipit effigiem illius rei
cui applicatur. Vnde si applicetur sigillo cui im-
pressa est figura leonis, induet cera effigiem leo-
nis, si applicetur sigillo cui insculpta est forma lu-
pi uel uulpis, cera cōsimilem induet figuram. Isto
modo, anima rerum, q̄bus se per amorem appli-
cat, effigiem induit, & in illas se transformat. Vn-
de dicit uenerabilis Hugo in lib. de arra anime, q̄

ea uis est amoris ut talem se esse necesse sit, quale est id qd amas, & quod tibi per affectum coniungis, necesse est ut in ipsius similitudinem dilectionis societate transformeris. Figuram de hoc habemus apud Danielelem. Quod Nabuchodonosor propter culpā suam ab hominibus est eiectus & foenum ut bos comedit, sed postea recuperavit penitens quod amiserat. Sed notandum, qd penitentia hominis reformatiua tres habere debet conditiones, uidelicet integritatem, taciturnitatem, diuturnitatem. Quę quidem conditiones per tres litteras huius dictionis homo designantur. H uero non littera, sed aspirationis nota secundum Priscianum. Per primum enim o, signatur integritas penitentię. Integrum enim est quod plentū est & circulare, & circularis figura perfectissima & plenissima est, & circulus inter figuras super ficilias. Perfectissima figura est, quia non est possibile, qd aliquid addatur in linea circulari omnino secundum Aristotilem primo coeli. Penitentia igitur debet esse perfecta & integra, ut uidelicet omnis pars corporis, per quam homo peccauit, puniat. Sic etiam sicut quilibet peccauit uidelicet lingua pro multiloquio puniatur orationibus, pedes peregrinationibus, uenter ieiunijs. Per secundam litteram, scilicet m, designatur taciturnitas, quę ad penitentiam requiritur, ne fiat pompa uel ostentatione, Et bene m signat taciturnitatem, quia illa sola inter alias litteras potest proferri labijs clausis

T

SPECVLVM.

Rom. 2

& labijs suauiter imprimitur. Tertia litera est o, & signat diuturnitatem siue finalem perseuerantiam, quia in alphabeto græco est o litera finalis. Poenitentia autē si perfecta est usq̃a d finem esse debet, & talis hominem reformat de bestiali natura ad humanam, non tamen sine aspirationis nota, quia nisi spiritus sancti gratia per suam benignitatem hominem moueat, salubrem poenitentiam non attentat. Iuxta dictum Apostoli ad Romanos. Ignoras quoniam benignitas dei ad poenitentiam te adducit? Quartum emolumentum poenitentię est q̃d per eam demones confutamus. Vehementer enim confunduntur, quādo eorum prodimus consilium, quando eorum euadimus carcerem, quia propter hoc a suis principibus grauius affliguntur, sicut custodes carcerum pro euasione incarcerationum puniuntur. Valde ergo agitantur inuidia, quādo uidēt nos eis prius similes per peccatum iterum esse reformatos atq̃ restitutos per poenitentię sacramentum, q̃d nullo modo eis conceditur. Vnde de hominibus signanter dicitur p̃m̃e Petri. 3. Non tardat deus promissis, sed patēter agit propter uos nolens aliquem perire sed ad poenitentiam reuertī. Poenitemini ergo & conuertimini ut deleātur peccata uestra. Actuum tertio. Quoniam autem de necessitate uerę poenitentię requiritur spes uenie. Sciendum, quod secundum sanctum Bernardum in sermone, spes humana in

deum per considerationem triplicem stabilitur.

Tria, inquit, considero, in quibus tota mea spes consistit, uidelicet charitatem adoptionis, ueritatē promissionis, potestatem redditionis. Primo enim debet homines mouere ad spei confidentiā, q̄ deus eos adoprauit in filios, & patrem eorum constituit semetipsum. Vnde beatus Bernardus super orationem dominicam: Mihi, inquit, dicatur oratio, cuius principium dulce nomine patrono sequē tium petitionum obtinendarum prestat fiducia. Et glosa Matthei. sexto. super hoc uerbo pater. In hoc datur fiducia quid negabit filiis, qui iam dedit quod pater est. Exemplum de filio prodigo. Vbi criminosus filius ad patrem rediens. tum amplexibus & osculis conuiuijs & melodijs a patre recipitur. Vnde ad Romanos dicitur. Stamus & gloriamur in spe glorię filiorū dei. Secundo debet homines mouere ad spei confidentiam, ueritas promissionis. Deus enim est qui mentiri non potest qui nobis ueniam pollicetur, & gloriam per totam scripturam sacram, quam habemus a deo sicut quoddam obligatorium maxime securitatis. Vnde scribit Apostolus ad Romanos. Per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Et in psalmo. Memor esto uerbi tui seruo tuo, in quo spem dedisti. Tertio creat in nobis spem, potestas redditionis, non enim impotēs est, sed omnipotens ad cōplendū pmissa, & ideo

Luc. 15.

Rom. 15

T ij

SPECVLVM

- Ecci. 2.** confundi non possumus. Iuxta illud Ecclesiastici. Respicite filij nationes hominum, quia nullus sperauit in domino & confusus est, permansit in mandatis eius & derelictus est. Vnde dicit Apostolus ad Romanos. Spes uero non confundit. Et in psal.
- Roma. 3** In te domine speraui, non confundar in eternum. Debet igitur spes nostra esse sicut ancora firmitatis, ne a fluctibus moueamur, sicut mola ueritatis, ne indebite conteramur, & sicut galea securitatis, ne ab hoste ledamur. De primo scribitur ad
- Heb. 6.** Hebræos. Confugiamus ad tenendam propositam spem, quam sicut ancoram habemus anime tutam & firmam. De secundo dicit glosa super illud Deuteronomij uicesimo quarto. Non accipies loco pignoris inferiorem & superiorem molam. Superior & inferior mola sunt spes & timor. Spes ad alta subuehit, timor ad inferius premit. Vna mola sine altera inutiliter habetur. In peccatore igitur semper debent spes & formido coniungi, & incassum misericordiam sperat si iustitiam non timeat, & incassum metuit qui non confidit. Ligno igitur pignosis, mola inferior aut superior non tollatur, quia qui predicat peccatori, tanta dispensatione disponere predicationem debet, ne relicta spe timorem subtrahat uel subtracta spe timorem relinquat. Est igitur spes sicut mola superior, que cor eleuat & sustinet in contritione debita pro peccatis, & timor iustitię, mola inferior que conterit & comprimit, ne cor exalteretur nimis. Iuxta illud

psal. Ab altitudine diei timebo. Tercio spes nostra est sicut galea securitatis, ne ab hoste laedamur. Homo enim priuatus galea per desperationem omni uulnere tentationis occiditur, eo quod caput habet inerme. Iuxta illud Hieremie, Desperauimus post cogitationes nostras ibimus & unusquisque prauitatem cordis sui mali faciemus. Non autem non sic faciamus, sed uadamus ad istam galeam continue induamus. Iuxta illud Apostoli ad Thessalonicenses. Nos autem qui diei sumus, sobrii simus, induti lorica fidei & charitatis, & galeam spem salutis. Item notandum, quod deus sic in natura prouidit communiter, quod & clementia & potentia, fortitudo & mansuetudo naturaliter coniunguntur, & ubi plus est fortitudinis, & ibi plus etiam mansuetudinis & clementie reperitur. Exemplum de leone, qui est fortissimus bestiarum, & tamen clementissimus. Vnde Solinus de mirabilibus mundi leonum clementie indicia multa sunt. Parcunt prostratis, in uiros potius quam in foeminas desequiunt, infantes non nisi magna fame perimunt, nec a misericordia separantur. Hec Solinus. Vnde metricè dicitur,

Parcere prostratis scit nobilis ira leonis.

Et per oppositum. Deus crudelia animalia potestate priuauit. Vnde inter canes minimi canes sunt maxime cholericis, & quo minus possunt uiribus eo magis abundant latratibus. Christus autem more leonis quibuscumque se prosternentibus per po-

Hiere. 18

Thessa. 5

SPECVLVM

nitētiā clementem se exhibet. In uiros potius q̄ in foeminas, hoc est in peccantem ex malicia potius q̄ in peccantes ex passione se uindicat, & infantes. i. innocentes non nisi magna fame .i. magno amore salutis eorum in p̄senti flagellat. Iuxta illud Apoc. 3. Ego quos amo arguo & castigo.

Capitulum VI.

Item dictum est superius, q̄ ad ueram penitentiam regitur examinatio conscientie. Idcirco notandū est, q̄ conscientia hominis multiplicem actum habet. Est enim conscientia accusatrix prauę transgressionis, reuelatrix nostre de p̄ssionis, conuersatrix bonę possessionis, uindictatrix fractę professionis. Primo ergo conscientia hominis est accusatrix sue transgressionis. Sicut em̄ puero datur dica, in qua defectus sui signatur ut postea uerberetur, & nullo modo licet sibi abijcere dicam suā, q̄a per eam accusatur, ita cui libet homini alligatur conscientia, in qua oīa p̄c̄ta sua notantur, ut secundum eam accusetur in iudicio. Iuxta dictum Apostoli ad Roma. Testimonium reddente illis conscientia ipsorum & inter se inuicem cogitationum accusantium aut etiā defendentium, in die cum iudicabit deus occulta hominum, & ideo istam accusatricem conscientia maxime timere debemus, dicente Seneca: Conscium p̄c̄torum tuorum non magis timueris, q̄ te ipsum. Alienum em̄ potes effugere, te nunq̄. Item, Medi-

Rom. 2.

In lib. de moribus

tandum magis conscientiam q̄ famam attrēde, falli sepe potest fama, conscientia nunq̄. Sicut enim charitativus accusator primo monet personā ad partem & eam p̄munit de suis defectibus, et si se correxerit culpam celat: si uero se corrigere contempserit, eā publice in iudicio proclamat, ita cōscientia nostra in p̄senti quasi nos corripit & rep̄hendit occulte, sed si nos non correxerimus, in futuro iudicio publice proclamabit Iuxta illud Leuitici, Si conscius est nisi indicauerit portabit iniquitatem suam. Secunda conscientia hominis est reuelatrix suę de p̄ssionis. In omni enim de p̄ssione uel tribulatione terrena singularis consolatio est bona conscientia. Iuxta dictum Apostoli primę ad Cor. Gloria nostra est conscientia nostra. Vnde beatus Ambrosius in libro de officijs dicit sic, Bene sibi conscius falsis non debet moueri conuicijs, nec estimare plus ponderis in alieno conuicio q̄ in suę conscientie testimonio. Et beatus Gregorius super Ezechielem homilia. 9. dicit sic, Quid prodest homini si omnes laudant, & conscientia accusat? Aut quid obest si omnes derogent & sola cōscientia defendat? Idem Augustinus in quadam epistola & ponitur in canone. 1. 1. q. ca. 3. senti, loquens ad Manicheum dicit sic, Senti de Augustino, q̄cquid libet, dum sola me in oculis dei conscientia non accuset. Et capitulo sequenti habetur, qualiter Constantius Mediolanensis Episcopus a quibusdam malignis infamatus erat, de qui-

Leuit. 5.

1. Cor. 1

Tūq̄

busdam criminibus, propter qđ pretermittēbat
 populo predicare ueritatem. Et qā illa crimina
 nec probari poterant nec uerisimilia fuerant, scri-
 bit sibi papa Gregorius, qđ ad propriam conscien-
 tiam redeat, & inde consolatus populo non sub-
 trahat qđ ei utilia esse cognoscat, dicit sic: Quem
 (ingr) conscientia defendit, liber est inter accusa-
 tores, & liber sine accusatione esse non potest si
 Augusti. sola quę interius addicit conscientia accuset. De
 hoc etiam beatus Augustinus notabiliter loqui-
 tur super psalmo uicesimo octauo, & similiter po-
 nitur in canone. 2. q. 3. cap. custodi. Custodi, ingr
 intus innocentiam tuam ubi nemo opprimit cau-
 sam tuam, preualebit in te falsum testimonium,
 sed apud homines nunquam apud deū ualebit tibi
 causa tua dicenda est, quando deus erit iudex a-
 lius testis qđ conscientia tua non erit, inter iudicem
 & conscientiam tuam noli timere nisi causam tu-
 am. Hęc Augustinus. Tertio conscientia hominis
 est conseruatric bonę possessionis. Vnde dicit be-
 atus Bernardus, Sanum uas cōscientia & seruan-
 dis secretis idoneum, nullis patēs insidijs, nullis ui-
 olentjs cedens, urpote nec manu, nec oculis, accel-
 sibilis, qcquid ibi posuero securus sum, seruabit
 uiuo defunctoq; restituet, quocunq; uadam ipsa
 erit mecum, secum ferens depositum quod cōser-
 uandum accepit, ubiq; gloria uel confusio inui-
 tabilis pro q̄litate depositi. Hęc Bernar. Est igit
 conseruatric bonę possessionis. Est em̄ bona con-

scientia sicut q̄dam charta, in qua merita nostra describuntur per quam asscuramur de p̄mio paradisi. Iuxta dictum Apostoli ad Cor. dicentis, Finis autem p̄cepti est charitas de corde puro & cōscientia bona. Finis autem p̄cepti potest dici p̄mium debitum, siue merces debita pro p̄cepto bene seruato, habens charta m̄ bona m̄, per quā occupatus est bonam hereditatem & magnam, si eā diligenter obseruat, & maxime p̄cauet, ne a tineis uel uermibus consumatur. Moraliter loquendo charta per quam uitam celestem uendicaturus est conscientia bona per charitatem informata scripta tota plena hominis meritis, & ideo seruari debet a tineis et uermibus. Hoc autem fit dupliciter Vno modo si frequenter tractetur respiciatur & regatur. Alio modo si perliniat cedria q̄ est gummi cedri. Dicit Isidorus 14. Ethic. ca. 7. de cedro, Quod resina quā habet q̄ cedria dicitur, q̄ in obseruandis libris adeo est utilis, ut pliniti ex ea nec tineas patiantur, nec tempore consenscant. Isti duplici modo si chartam conscientie nostrę a corruptione seruare uelimus, primo oportet, q̄ frequenter eam tractemus et respiciamus facta nostra, dicta & cogitationes nostras diligenter discutiendo, & ea etiam ab omni puluere cuiuscunq; sordis peccati perfecte detergamus, quantum nobis fuerit possibile, ut nec uenialia incōfessa dimittamus, exemplo Pauli apost. q̄ dicebat, Studeo sine offenculo cōscientiā habere ad deū & ad hoīes semper

Act. 24.

SPECVLVM

Studium, secundum q^d dicit Tullius, est uehement^r animi applicatio ad aliqd agendum cum summa uoluntate & reuerentia. Maxima animi applicatio requiritur ad discutiendum & discernendū, quō sit pure confitendum de pētis. Et ideo merito dicit Apost. Non leuiter & perfunctorie dicendo cōscientiam, sed loquitur dicendo, studeo conscientia habere & hoc sine offendiculo, ut nec etiam minuta pēta uenialia q̄ contingūt, negligantur. Secundo debemus istam chartam perlinire cedria, q̄ est resina cedri, i. de sanguine crucis Christi debemus frequenter meditari. Cedrus namq; fuit pes crucis Christi ad literā, & sic per synecdochen pro cruce supponere potest. Hęc autem meditatio, uermes, i. remorsus pētorum extirpabit omnino dicente Apost. ad Heb. 9. Sanguis Christi emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis. Et sicut idem est perdere talem charitatē & perdere hereditatem illam, ita idem est perdere conscientiam & perdere uitam futuram siue uitam eternam. Et ideo illi qui se depingunt ad famę claritatem & non ad conscientię ueritatem perdent finaliter cęlestem hereditatem. Contra quos loquitur Seneca in libello suo de moribus. Pleriq; famam, conscientiam pauci uerentur. Quarto bona cōscientia est uindicatrix fractę professionis. Oēs enim Christiana professione censemur, & ideo q̄ riciens istā professionem infringimus, cōsc. etiā nra non solū accusat, imo uindicat mordēdo & pun-gēdo, Iuxta illud Pro. 15. Est q̄promittit & q̄

gladio pungitur cōscientia, etiam q̄ promittit & non implet talis q̄ si gladio pungitur in cōscientia. In baptismali professione sigillatur imago dei in cōscientia hominis per uirtutem & gratiam quę tunc infunditur, etiam paruulis usu carentibus rationis, & iste est denarius quem Christus semper exigit pro tributo propter quem confiteri debemus nos esse seruos suos. Vnde Chrysost. super illud Matthei, Reddite q̄ sunt Cęsaris Cęsari, & quę sunt dei deo, dicit lic, Si numisma Cęsaris aurum, numisma dei homo. In solidis uidetur Cęsar, in hominibus autem deus cognoscitur, ideo diuitias nostras Cęsari dare, deo autē cōscientię nostrę solam innocētiā oportet reseruare. Sed illis temporibus habent nonnulli cōscientiam quadrupliciter defectiuam. Habent enim q̄dam cōscientiam dilatatā, q̄dā cōscientiā infirmatā, q̄dā cōscientiā perturbatā & q̄dā cōscientiam cauteriatam. Primo q̄dē inueniunt nonnulli q̄rū cōscientia est nimis dilatata, q̄ nunq̄ pōderāt nisi grossiora pētā, q̄rū cōscientia est sicut rete habēs lata foramina ubi nō cōphendunt nisi pisces maiores sed minores semp̄ euadunt. Tales nō pōderant ociosa iuramēta, imo nec mēdosa piuria uisi forte corā iudice sup̄ librum. Mēdacia nullius momēti sunt etiā si cedant in diffamationē proximi, furtū nō est magni pōderis, si sit de bonis pauperū monasteriorum uel ecclesiarum uel etiā alicuius cōmunis, sed tantūmodo si sit principū, uel de bonis

Mat. 22

SPECVLVM

principum uel magnorum dominorum, etiam si fiat de bonis personalibus, furtum conscientia alii quando remordet quando persona timetur, sed si fit de bonis coitatis non remordet nec remanet in conscientijs quorundam, ut peccatum alicuius ponderis qui nimis dilant conscientias suas dicentes, illud Genesis: Non est in cōscientijs nostris q̄ eam scilicet pecuniā posuerit in marsupijs nostris. Alij sunt etiam q̄ habent conscientiam satis infirmam per oppositum. Qui non solū magna peccata sed etiam magna ponderant, non sicut deberent, sed plus iusto & q̄ non sunt p̄c̄tā iudicāt esse p̄c̄tā. Et ista conscientia frequenter a diabolo tentatione diaboli prouenit, q̄ sic inducit homines ad perplexitatem peccandi, & q̄cqd fit contra conscientiam etiam si sit erronea edificat ad geennā. Et hęc est infirma conscientia quam Apost. prohibet, dicens, Omne quod in macello uenit manducate nihil interrogantes propter conscientiam. Et Percutientes conscientiā eorū infirmam in Christo peccatis. Et tales uisi sunt frequenter tentatione cessante habuisse conscientias nimis largas. Tertio inueniuntur & sunt nonnulli q̄ conscientiam perturbatam habent q̄ propter commissa desperant. Contra quos beatus Bernardus sup̄ cantica sermone quadagesimo secundo: Quid efficacius ad curandum conscientie uulnera, aut ad purgandum aciem mentis, q̄ Christi uulnerum sedula meditatio. Et idem. Turbabor sed non pertur-

habor, q̄a uulnerum domini recordabor. De ista
conscientia dicitur in litera: Semper p̄sumit s̄qua,
perturbata conscientia. Quarto sunt q̄dam q̄ ha
bent conscientiam conturbatam & hi ponderant
parua, sed de magnis nihil curant, & tales fuerũt
Pharisei decimantes mētham & rutam & omne
holus, & grauiora legis p̄termittũt, prout scri
bitur. Et hi sunt hypocritę de quibus prophetiza
uit apostolus. Quod in nouissimis temporibus di
scedent q̄dam a fide, attendentes spiritibus erro
ris & doctrinis dęmoniorũ in hyprocrisi loquē
tium mendacium & cauteriatam habentium sur
am conscientiam. Istam ergo quadruplicem con
scientiam deponentes faciamus sicut scribit Apo
stolus. Accedamus cum uero corde in plenitudi
ne fidei aspersi corda a consciētia mala, id est pur
gati ab omnibus peccatis & specialiter mortali
bus, q̄d habet fieri per sacramentum poenitentię,
si fuerit aliquis lapsus in aliquod uel in aliqua. Vn
de moueo istam q̄stionem. Vtrum omnia pecca
ta mortalia per poenitentiam auferantur. Et ar
guitur q̄ non. Nam dicit Apostolus. Quod Esau
non inuenit locum uenię et benedictiōis per poeni
tentiam, quamuis cum lachrymis ingressus eā. Et
secundo Machabeorũ dicitur de Antiocho. Ora
bat scelestus ille dominum a q̄ non erat misericor
diam consecuturus. Non ergo uidet̄ q̄ per poeni
tentiam omnia peccata tollantur. In contrarium
arguitur p̄ illud q̄d scribitur Ezechie. 18. Quacu

Matt. 23
1. Ti. 4.

Heb. 10.

Heb. 12.

SPECVLVM

Que hora ingemuerit peccator uiuo ego dicit dñs
 omnium iniquitatem eius non recordabor amplius
 Pro respōsione dico, q̄ ad hoc q̄ aliqd p̄c̄m per
 p̄nitentiam tolli non possit, posset contingere du
 pliciter. Vno modo q̄a aliquis de p̄c̄o p̄nitere
 non posset nec delere p̄c̄m, et hoc primo q̄dē mo
 do non possunt deleri p̄c̄a demonum & etiā ho
 minum damnatorum, q̄a affectus eorum sunt in
 malo confirmati, ita q̄ nō pōt eis displicere p̄c̄m
 inquantū est culpa, sed solum displicet eis inquan
 tum p̄c̄a quam patiuntur, ratiōe cuius aliquam
 p̄nitentiam sed infructuosam habent. Iuxta il
 lud Sapientie quinto de ipsis damnatis. P̄niten
 tiam agentes & p̄ angustia spiritus gemētes. Vñ
 talis p̄nitentia non est cum spe uenie, sed cū de
 speratione. Talis autem non potest esse p̄c̄m uiu
 toris hominis cuius liberum arbitrium flexibile
 est ad bonum & ad malum Vnde dicere, q̄ aliqd
 p̄c̄m sit in hac uita de q̄ aliquis p̄nitere non pos
 sit, erroneum est. Primo q̄dem q̄a per hoc tollere
 tur libertas arbitrij. Secundo q̄a derogaretur uir
 tuti gratie per quā moueri potest cuiuscunq; p̄c̄o
 ris cor ad p̄nitendum. Iuxta illud, Cor regis in
 manu dei & q̄cūq; uoluerit uertet illud. Quod au
 tem illud secundo modo nō possit per ueram p̄
 nitentiam aliqd p̄c̄m remitti est etiam erroneū.
 Primo q̄dem q̄a repugnat diuine misericordie,
 de qua dicitur. Quod benignus & misericors est,
 & multe misericordie & p̄stabilis super malitia

Pro: 21.

Iohē. 2

uinceretur qdammodo deus ab homine, si homo
pctm uellet deleri qd deus deleri non uellet. Secun
do qa hoc derogaret uirtuti passionis Christi, per
quam poenitentia operatur, sicut & cetera sacra
menta cum scriptum sit, Quod ipse est propicia
tio pro pctis nostris & nō solum pro nostris, sed
etiam totius mundi. Vnde dicendum simpliciter,
q omne pctm in hac uita per poenitentiam deleri
potest. Ad rationem in contrarium dicendum, q
Esau non uere poenituit, qd patet ex hoc qd dixit,
Veniet dies luctus patris mei, & occidam Iacob
fratrem meum. Similiter etiam nec Antiochus ue
re poenituit, dolebat enim de culpa pterita non
propter offensam, sed propter infirmitatem cor
poralem quam patiebatur.

1. Joh. 2.

Cōtra uoluptates carnales. Ca. VII.

Quia etiam dictum est superius q dele
ctatio phabita in pctō impedit uerā poe
nitentiam. Idcirco contra ipsam delectati
onem carnalem modicū in p̄senti tracta
tulo scripturus accipio mihi pro fundamento uer
ba sapientissimi Salomonis qui ait, Dixi in corde
meo, uadam & affluam delicijs, & fruam bonis,
Et uidi qd hoc qd esset uanitas. Rīsumq̄ reputa
ui errorem & gaudio dixi, Quid frustra decipis.
Ait ergo. Dixi in corde meo, i. apud me disposui.
Vadā & affluā delicijs. dicit uadā, qa malorū est
abire, bonorū uenire. Iuxta illud, Venite bñdicti
patris mei percipite regnum &c. Et hoc a Chri/

Ecci. 2.

Mat. 25

SPECVLVM

sto dicetur bonis & electis. Malis uero & repro-
 bis dicturus est, Ite maledicti in ignem eternum,
 q̄ paratus est diabolo & angelis eius. Dicit ergo
 uadam et affluam delicijs carnalibus, scilicet in q̄-
 bus uiuendo quis mortuus est spiritualiter, & fru-
 ar bonis supple presentibus. De qua abusiua frui-
 tione dicitur Sapientie. 5. Venite fruamur bonis
 que sunt, & utamur creatura tanquam in iuuen-
 tute celeriter. Et Prouerbiorū. 6. Veni fruamur
 cupitis amplexibus. Et subiungit uanitatem dicens
 Et uidi qd hoc quoq̄ esset uanitas, q̄a scilicet non
 reficit sed deficit. De primo beatus Hieronymus
 ait. Ingras famem parit, nō satietatem. De secun-
 do. Transierunt hec omnia uelut umbra. Sequitur.
 Sapient. 6. Risumq̄ reputaui errorem .i. considerans risum
 huius mundi q̄ homines seducit reputaui errorem
 & dixi gaudio. i. gaudenti dixi. Quid frustra deci-
 peris. Sciendum q̄ gaudium est interior mentis le-
 titia, risus exterior dissolutio inepta. Risus error
 reputari debet q̄a latentem dolorem admixtum
 Pro. 24. habet & in fine affligit. Iuxta illud. Risus dolore
 miscbitur, & extrema gaudij luctus occupat. Et
 Iacob. 4. Risus uester in luctum uertetur & gaudiū in moe-
 rorē. Vñ dñs, Vē uobis q̄ ridetis nunc q̄a lugebi-
 tis & flebitis. Gaudiū decipit q̄a cito deficit. Vñ
 Lucę. 6. Laus impiorū breuis est et gaudium hypocrite ad
 Iob. 20. instar puncti. Et Iob. 21. de talibus dicitur, Te-
 nent tympanū & citharam, & gaudent ad soni-
 tū organi, ducūt in bonis dies suos & in pūcto ad

inferna descendunt. Circa hanc materiam, scilicet carnalis & secularis uoluptatis, notanda sunt ipsius plures prauae conditiones propter quas merito abicienda & despicienda est. Prima praua conditio ipsius carnalis uoluptatis est, quia nociua est ipsi corpori. Vnde Chrysost. Nihil ita nociuum est & inimicum corpori ut uoluptas. Nihil enim ita corpus rescindit & suffodit. i. corrumpit, eo quod ex forti fit debile, ex sano egrotum, ex agili graue, ex formoso deforme, ex iuvene ueterosum. Vnde & Horatius: Sperne uoluptates, nocet empta dolore uoluptas. Secunda quia occidit animam. Vnde Apostolus: Si secundum carnem uixeritis, moriemini. Item: Vidua uiuens in deliciis mortua est. Haec uidua signat animam peccatricem, quae Christum maritum per uoluptates carnis perdidit. Quapropter Plato dicere solet: Nullam capitaliorem pestem a natura datam quam uoluptatem, qua homines capiuntur ut pisces.

1. Timot 52

Insignis Platonis sententia.

Tertio ueritatem intelligere non permittit. Vnde Hierony. Nihil adeo obruit intellectum uel intelligentiam, ut comessatio & ebrietas. Idem: Pinguis uenter nihil tenue, nihil celeste cogitare potest. Et ideo dicitur Osee 4. Fornicatio & ebrietas auferunt cor. Optima idcirco est Diogenis sententia, neminem posse sapientiae operam dare, si mensae abundantiam cogitauerit.

Quarto uoluptas carnalis inducit super hominem in quo est odium dei. Vnde Apostolus dicit: Qui in carne sunt deo placere non possunt. Vnde Hierony. super illud Psalm. Odisti obseruantes uanitates superuacuas. Illos diligit dominus qui dilectionis etus suauitatem mundanis & carnalibus delectationibus pretulerunt. Illos odit uero, qui amore eius amore seculi pretulerunt. Illos odit qui istam tantummodo uitam praesentem amant & caelestia contemnunt, sperantes inaniter in prosperitate

SPECVLVM

ritate seculi seducente. Quinto carnalis uoluptas hominem in quo est aridū & sterile oīs spiritualis boni efficit. Vnde dicitur in euangelio: nisi granū frumenti cadens in terra mortuum fuerit ipsum solum manet. Hoc est, nisi is qui spiritualis esse desiderat concupiscen-
tijs carnalibus moriatur, & renūciat copiosum fructū spiritualium honorū non referet, sed manet sicut concha sine nucleo, & lampas sine oleo, sicut uacua arbor inutilis. Sed heu iam impletū esse uidetur quod Paulus olim prädixit. In nouissimis diebus instabunt ipsa periculosa, erunt homines seipsos amantes uoluptatū amatores. Oēs enim amplectimur ea quæ comoda & delectabilia sunt carni, & dura & aspera refugim⁹. Tu uero charissime stude iuxta regulā tuā carnē edomare abstinētia cibi & potus: quā ualitudo permittit, ut possis uetus esse monachus. Vnde abbas Macharius dixit. Quicumque semetipsum necessitatib⁹ subiecit atque coegerit ipse monachus est. Et secundū sententiam beati Eusebii: Verus religiosus debet esse neglector quietis, appetitor laboris, fugax uoluptatis, patientis obiectionis, impatiens honoris, pauper in pecunia, diues in cōscientia. Sexto uoluptas carnalis facit hominem in quo est, amittere gaudia æterna. Vnde Gregorius: O miser & insanus ille imo plus quam bestia reputand⁹, qui propter momentaneam carnis delectationem, gaudia relinquit æterna, & perpetuæ penę flammis se mancipare laborat. Nam secundū sententiam eiusdē. Præsentia gaudia sequuntur perpetua lamenta. Quia difficile imo impossibile est sicut dicit Hieronymus, ut præsentibus quies & futuris fruatur bonis, ut de delicijs ad delicias transeat, ut in terra & in cælo appareat gloriosus. Quāquidem Lazarus beatificat euāgelium in sinu Abrahe, & diuinitē sepele-

inferno. Septimo uoluptas hominem in quo est ducit ad mortē infinibilem interni. Frequenter etiā dum dulcior & iocundior est hominum uita sua, tunc se parat amara mors. Vnde dicit Iob. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Sit igitur nobis austeritas uitæ solacio, quæ uiuentes deo acceptos facit & securissimos morietes. Pauci deliciofi & diuites moriuntur, qui in exitu huius uitæ nō desiderant fuisse pauperrimi. Contra animā quæ se ad mundanas siue carnales uoluptates effundit, dominus grauius excādescit sui iudicij executoribus dicēs. Quantum exaltauit se & in delicijs fuit, tantum date ei tormenta & luctus. Quoniā secundū magnitudinem & multitudinem deliciarum in mundo, erit magnitudo & multitudo poenarū in inferno. Deberent amatores secularium & carnalium deliciarum & qui harū dulcedine illiciuntur attendere, q̄ in uoluptatibus carnis p̄terit cito quod delectat. & permanet sine fine qd cruciat. Octauo uoluptas est accumulatiua doloris & displicentiæ, quia post uoluptatē semper sequitur penitudo. Vnde Valerius Maximus dicit. Scitum est & scitum dignum Aristotelis q̄ uoluptatum initia obliuioni mādata asseruit & solus exitus recordandos q̄ ois uoluptatis finis poenitētia ē. Hoc prudēter aduertit Demosthenes philosoph⁹ ille famosus, q̄ Thais solēnis meretrix de Corintho, centū talēta petijt, p̄ uno cōcubitu. At ille in cælū suspiciens ait. Non emo tantū poenitere, qd tñ necessariū foret si tua fruerer uoluptate. Boethius q̄q; dicit. Quid de corporalibus loquar, q̄rū appetentia plena est anxietate, societas uero p̄nīa. Et infra metro sequente cōparat uoluptatē api, quæ eodē loco primo fundit mel sedendo, & insigit auleū recedēdo. Patet ergo q̄ naturaliter post uoluptatē sequitur poenitudo. Nono uoluptas est obfuscatiua decoris

lib. 4. ca. 3.

Egregiū De
mosthenis &
bū ad Thais
idem.

Vñ & fa-

SPECVLVM

& famæ. Exemplum habem⁹ in Solomone, qui quia
 for. nora sua incuruauit in alieribus, ideo posuit macu-
 lam in gloriam suam, id est, in famam. Hæc macula
 secunda peccati luxuriæ maior est in religiosis quam
 in secularibus. sicut macula esset intollerabilis in fa-
 cie siue in oculo, quæ parum grauaret in alio mem-
 bro. Religiosi autem sunt ut facies siue oculus in ipso
 sa Christi, id est, in ecclesia, propterea ut dicit san-
 ctus Hiero. sancta Paula apud sanctimoniales quas
 regebat, peccatum quod inter seculi homines uel leue
 putabatur uel nihil, hoc in monasteriis grauissimum
 dicebat esse delictum. Et istud probatur per hoc quod
 deus legitur ita grauiter punisse peccata illa quæ in clau-
 stris sunt commissa. Primū claustrum fuit in celo,
 in quo ipse deus abbas fuit, in quo qui se ipsos in cogi-
 tationibus suis exaltauerunt ambientes gloriam &
 absq; spe uenie damnati sunt in interno. Et homo qui
 nult alijs preferri, collega eius est qui dicit. P. nam se-
 dem meā in aquilone similis ero altissimo: Et nos char-
 rissimi exemplo huius caueamus attractum superbiæ,
 quæ bonorum omnium est inimica, torius pulchritu-
 dinis & uirtutis uermis & tinea. Ecce stella ista matu-
 rina Lucifer qui mane oriebat, qui præ nimio clari-
 tatis suæ splendore oīm intuentium in se oculos con-
 uerterebat, in fauulam repente conuersa sulphure am re-
 nebris abyssi immergitur. Secundum claustrū fuit in
 terrestri paradiso in quo qui inobediētes fuerūt de para-
 diso expulsi sunt & morti cū tota sua successiōe dāna-
 ti. Tertiū claustrū fuit in principio ecclesiæ, in quo
 beatus Petrus abbas fuit. In quo qui proprietarij esse uo-
 luerūt, morte subitanea perierunt. Decimo carnalis
 uoluptas mutat hoīm in bestiā. Ecce quā magnū pecca-
 tū est quod de homine facit nō hominē, & hoc facit pec-
 catū luxuriæ.

satū luxuriæ. Vnde Hieronymus. Fugite luxuriā, nam
sicut uirginitas hominē æquat angelis immo plus eū
facit quā angelū, ita luxuria hominē plus quā besti-
ficat, & ut ita dicam multo peius bestia eū efficit. Specia-
liter tamen luxuria mutat hominē in porcū. Vñ Chry-
sosto. Porci sunt qui uitam suam cœnosæ libidini &
uoluptatibus seculi mancipauerūt: De hoc etiā sic scri-
bit philosophorū princeps Aristot. ad Alexandrū ma-
gnū ita dicens. O clemens imperator noli te inclina-
re ad coitum mulierū, quia coitus est quædā propri-
etas porcorum. Quæ ergo tibi gloria si exerceas uiciū
irrationabilium bestiarū & actus brutorū. Vi. deci-
mo & ultimo uoluptas carnalis spoliat hominē in q̄
est omnibus bonis & uirtutibus. Vnde Grego. Quali-
bet alia fuerint bona opera, si luxuriæ scelus non ab-
luitur immēsitare huius criminis obruuntur, quia nil
dño gratū fit luxuria maculatū. Item Gregorius. Nul-
la sunt cætera si occulta, iudicis oculis castitatis testi-
monio non approbantur. Væ ergo illis qui quot die
in dei seruitio se mortificant & nil inde mercedis in ui-
ta æterna consequuntur, quia sacrificium eorū & ser-
uiciū immūdia luxuriæ pollutū fuit. Hæc luxuria
est singularissima filia principis inferni, scilicet Luci-
feri & nobilissima. Vnde dicit q̄ Phinees uirum Israc-
litem fornicantē cum filia nobilissimæ principis ma-
dianitarum simul cū ipsa interfecit. Princeps Lucifer
septem habet filias quæ sunt septem uicia capitalia, sci-
licet superbia, auaricia, luxuria, ira, gula, inuidia, ace-
dia: has tradidit peccatoribus in coniugium, unus ha-
bet unam alias duas, alius omnes. Quanto autem plu-
res aliquis habuerit, tanto plus habebit de hæreditate
diaboli, id est, de pœnis inferni Vnde beatus Greg. li.
xiii. moral. pertractans illud genes: Pluit dominus

In Moralib.

Nume. 25.

V iij super

SPECVLVM

super Sodomam & Gomorram sulphur & ignem sic dicit. Quid in sulphure, nisi fetor carnis. Et quid per ignem nisi ardor desiderij carnalis exprimitur. Cum ergo habitantium in Sodomis uel Gomorra carnis scelera decreuisset dominus punire, in ipsa qualitate ultionis notauit maculam criminis. Sulphur quippe fetorem habet, ignis ardorem. Quia itaq; ad peruersa desideria ex carnis fetore arserant, dignum fuit ut simul sulphure & igne perirent, quatinus ex iusta poena discerent ex iniusto desiderio quid fecissent. Nam per quæ quis peccat in hoc mundo per hæc punietur & in inferno.

Explicit speculum poenitentiae.

Incipit speculum agonizantis peccatoris.

Heu heu & plusquam heu me miserum & infelicem peccatorem, qui tot in angustiis & calamitatibus corporis & spūs, me solum reperio & omni humano suffragio destitutum. Nec est ulla creatura sub sole à qua audiam aut credam dolorum meorum quaecumq; sperare reuelamen, attenta calamitate quam in presentiarum perpetior. Parentes siquidem & amici mei carnales, quibus maxime confidebam, idem ipsi per quandam fictam & occultam traditionis speciem, in uanitatibus & ludis ineptis me deduxerunt, & induxerunt in locum horroris & laqueum mortis, quæ me nunc obsidet & inuadit, scilicet nec me praeuidere docuerunt pñtes horrendas misérias, quibus heu nunc totus inuoluor tam corpore quam anima. Insuper & in prædictum laqueum mortis cum eisdem cognatis dietim labebar nec attendebam. Væ uæ mihi misero peccatori quod dum plena incolumitate fruebar, has terribiles angustias & intolerabiles cruciatus non præcogitauī, qui omni mortali caro

tali creature præsertim homini peccatori ineuirabili
 ter eueniunt, dum mors in soribus est agonizat ueluti
 heu modo patentur experior. Vtique hæc merito per
 cogitasse debueram, nisi mundus & diabolus cordis
 oculum errorum tenebris obfuscaissent, immo uerius
 prorsus excæcassent. Si quidem dū adhuc sanus essem
 et in prosperis mundi totus efflorescerem, mortā semper
 metuebam, & uir absq; horrore mortis mentionē au-
 dire poterā, scilicet nec quempiam morientem uidere
 poteram aut imaginare sine dolore & tremore cordis.
 Sed heu nunc quasi proditorie inuador & circumual-
 lor à morte, nec ullum usq; quaq; patet diffugium, qui-
 nimio tot miseris undiq; circumuallatus suam, quod
 præter eas nil aliud cogitare possum aut alijs inten-
 dere. Nihilominus salubre nimis mihi foret & oportu-
 num saluti animæ meæ uacare quam timeo post bre-
 ue temporis interuallum ad infernalem descensuram
 mansionem, cuius horrendam memoriam saltem uni-
 us horæ morula nunquam hucusq; in mente habui:
 putans me tempestiue satis id facturum dum mors
 adesset, finemq; uitæ propinquare perspicerem. Sunt
 ecce me grauitur errasse euidenter perpendo, cernens
 me doloribus, pauore, & angoribus, ita circumseptū,
 quod ad salutaria quaq; intendere mihi non uacat
 aut delectat, quinimo luce clarior experior quod post
 ludum amissum nil restat quam ut uadetur. Heu me
 miserum & infelicem, quod præciosum temporis ob-
 animæ salutem procurandam mihi diuinitus collatū,
 tam ineptè tam uane tam inuuliter erpendi, et ad ua-
 nitates cunctaq; salutis meæ nociua, eodem quotidie
 abusus sum, dei sancteq; matris ecclesiæ præcepta, et
 monita prorsus paruipendens, atque pro nihilo du-
 cēs uota frangēs pœnitentiā refugies, pmissa soluere
 nō curās & omnia uetna ppetrās. Quāobrem ab immortalī

V in uerbo

SPECVLVM

uerme propriae conscientiae tam acriter intus corro-
dor & comanducor, q̄ dolor ille omni dolore sauior
sua acerbitate sufficiens esset animā a corpore sano ui-
olenter auellere, sed & p̄ pauore eorū quā pdixi, ani-
ma adhuc in corpore remanere gestit, sed frustra spe
sua necessario Christū deserere cōpellitur. Heu heu q̄
tum a uia salutarī quā ducit ad uitā aberrauī, quāq̄
nimis angustā fore considero, latā aut & spatiosā
multis frequentatā, quā ad interitū tendit & in bara-
trum damnationis p̄cipitat, hucusq̄ sum secutus. Vti
nam daretur mihi saltem unica dies t̄pis hoīm, qui il-
lud uanē consumunt & inutiliter deperdunt enim, p̄-
culdubio mora semota, corde puro & conscientia nō
ficta de p̄teritis delictis ueraciter p̄nitere, & iterum
p̄nitenda non cōmittere. Sed uideor mihi taliter ad
hāc ab alijs responderi. Quod sicut ad regimen dom⁹
solus denarius argenteus parū conferret ei, qui cum
mille aureis illā regere nō potuit: pariformiter parū
ad salutē procurandū mihi prodesset unica dies p̄ni-
tētiā, qui in centū milibus nihil unquā bonifeci, imo
malum omni momento perpetravi. Præterea dolen-
ter experior & animaduerto q̄ homini impoenitenti
suāq̄ uitā nullatenus emendare curanti, festina mors
summū est remedium & salubris medicina. Cui enim
breuior uita est minus deterioratur, & pauciora sibi
cumular delicta. Maledicantur itaq̄ falsæ deliciae, con-
uersatio fœda, inepta solacia, quē quis exiguo t̄pe du-
rauerint, æterna tñ mihi ingerent tormenta & sine fi-
ne duratura. Magna stoliditas est ut uiam longiturā
quis concupiscat, si illā in dei seruitio indefinenter nō
expendat. Heu q̄ negligenter ista p̄uidi p̄teritis die-
bus cū ad honores amiores & fauores mundanos tam
ardenter aspirarē, qui me nunc in has horrendas an-
gustias

gustias & cruciatus instar cęci deduxerunt. Maledicta
sit hora illa qua in hanc lucem prodii, dum propter in-
tensum & excessiuum mundialium amorem, corpus
meum in cibum ignis & fauillam æterni incendiij sic
delicate nutriui. Deum qui me creauit & perditum re-
demit perdidit, uitam illam beatam qua sine non clau-
ditur, defectu caret, inuidiam nescit, amisi. Feliciq;
omnium supernorum ciuium societate perpetuo sum
priuatus, ubi uerus amor & perfecta merita & gau-
dia singulorum facit communia uniuersorum. Nec
immerito, ut clare perspicio, tot bonis destitut⁹ sum,
quoniam quidem si breue & exiguum uitę meę tem-
pus in die seruičio cōsumpsissem, infallibiliter & abs-
q; ulla ambiguitate conscientię, securitatē & animę
salutem in pñti æuo accepissem, & in futuro uitā eter-
nam & gloriam sine fine possedissem. Sed nunc pro-
chdolor ingredior locum tormentorum terribilium
et æternalium pœnarum & paulatim desinunt omni-
um membrorum meorum officia, cuncta q; uires tam
animę quam corporis languescunt. In primis lingua
mea palato adhærens, loquelę usum mihi adimit, quā
obrem dolores & angustias cordis explicare non per-
mittor. Oculi gyraunt & rotantur in orbem, uel turge-
gescunt inflanturq; p̄ dolore, ob cuius uehementiam
nequeunt lachrymari: facies pallescit, color immuta-
tur & glaucescit, nasus constipatur ac rugescit, os gra-
uiter olet et exarescit, dentes nigrescunt eorumq; iun-
ctura se dissoluit. Labia crepant finduntur & spumāt,
guttur raucescit, nerui qui in proximo rumpēdi sunt
uidendos se monstrant, pectus aridum se subleuat, ut
cordi locum tribuat quod ad crepandum festinat. Mi-
sera quam caro per omnes meatus sudat, fœtet, seq; cō-
stringit. Heu q̄ intollerabiles p̄ singula corpis mēbra
V V sustineo

SPECVLVM

sustineo cruciatus nam uenter uacuus & attenuatus
 dorso fere se sociat. Omnes corporis costæ & ossa ita ut
 numerari cōmode possent oculis intueri se manife-
 stant, sanguis aufugit uāq; se occultāt, crines defluūt,
 ignis naturalis algescit, deficit sensus, uita declinat. O
 me infelicē cur in hoc speculo me iugiter nō inspexi
 & mortis amaritudinē nō p̄cogitauī, & p̄sertim ter-
 ribiles angustias quę morituros p̄eunt & subsequun-
 tur: qbus iā circūseptus nullā requiē aut pausam repe-
 rio, quocūq; me uertero siue in longū extensus siue in
 globum collectus, siue supinus iaccā siue resupinus re-
 cumbem, quin mo ex omni parte corpus paulatim
 deficiens uelut esca uermiū horrendū ex se gignit pu-
 torem, quē ego ipse utcūq; uix sufficio tolerare. Præ-
 ter hæc corporis mala, quę enumerauī, ipsa etiā ani-
 ma inestimabiles tollerat angustias, euidenter conside-
 rans præterita oblectamenta atq; deliciæ, dicta, uerba,
 facta & opera, singulasq; cordis cogitationes & uo-
 luptates tam subito & celeriter euanuisse, uix unius
 noctis somno æquiparandos fore respectu æternita-
 tis. Insuper & cuncta opera sua animaduertit iniusta
 esse & uitiosa, quapropter ab eorum præsentia aufuge-
 re satagit scilicet ab eis tale recipit respōsum. Tua in-
 quiunt opera sumus, tuicq; partus quos genuisti. Idcir-
 co te relinquere non debemus, sed usque ad præsentē
 diem æquissimū iudicis comitabimur, te grauiter accu-
 sauri, eo quod nemine impellente aut instigante tei-
 psam pluries tetasti & in præcipitia multa sponte
 corruisti. Referemus, præterea uniuersas circumstā-
 tias & causas locorū, temporū, personarū, in qbus diui-
 na mandata contrēuens uisasti. Quodq; sc̄tis inspirati-
 onib⁹, plerūq; tibi celit⁹ immissis obtemperare rēnuēs,
 easdē po. i. impudētē a te fugasti. Vg mihi misero &
 infel.

Infelici pectore cui ex omni parte intrus & foris multipli-
cant mala. crescit afflictio. sed non immerito, utpote q
contra dictamen a gratis & iustitia, contra remorsum &
vermiculum conscientie in baratrum damnationis me
ipsum precipitavi, & quum in me fuit spiritus sancto bel-
lha iculi, diuinae gratiae ingratus extiti, notitia lumen
extinxi. Angelo scilicet qui mihi in custodiam & directo-
rem deputatus fuerat inobedienter restiti. Monita quae
que & correptiones iustorum qui a uia nequitiae me
trahere, & ad salutaria dirigere conabantur audire
contempsit. Proch dolor quanto studiosius hos acer-
bissimos cordis dolores obliuisci & effugere desidero,
tanto attentius obrutibus meis semet obijciunt. Et ut
singula notanter explicem mala quae patior, undique
per circuitum circunvallant me angeli tenebrarum ho-
stes implacabiles, qui gestibus suis & clamoribus ter-
ribilibus & inconditis mihi minantur ut deuorent,
ac uiuum absorbeant. Habent siquidem facies tam fce-
das & horribiles adeo quod solus eorum aspectus suffice-
ret amentiam mihi pariter & desperationem incurrere,
& animam a corpore separare. Ex altera denique parte
eminus astare conspicio custodem mihi deputatum ange-
lum bonum, moerentem & lugubrem, cuius quam suasionibus
& consiliis ac monitis obtemperare contempsit ad succur-
sum meum lente se disponit, quinimo a tartareis legio-
nibus, quorum dum sospitate fruerer corporali beneplac-
itis deseruiui, me iure deprehendi permittit & imma-
niter correctari atque discerpi. Esursum uero iudicem
meum aequum, & infallibilem inspicio terribile nimis ad-
instar furiosi cuiuspiam ac rapidi uiri stantem, quae ex uultu
suo iracundo minis & minaci quem sic aspicere uniuersas
mundi penalitates exuperat patenter ostendit ingentem
furorem, requem ergo me miserum concepit. Et reuera tanto

SPECVLVM

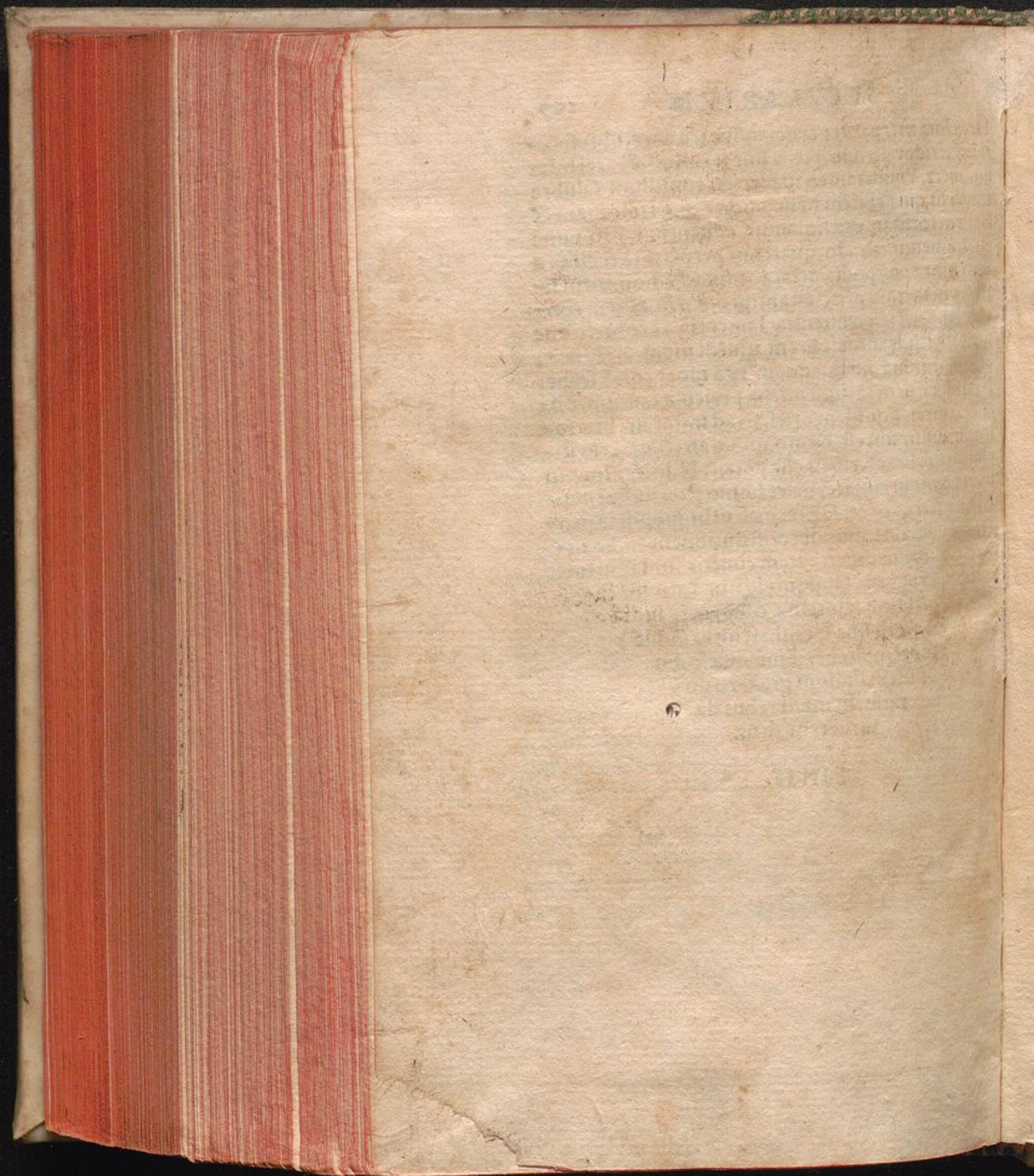
nunc mihi terribiliorem se monstrat, quanto conuer-
sionem meā noxijs excessibus pauloante misericordi-
us expectabat. Ach q̄ seuera in oibz mora & appella-
tione semotis à dño præsolor cōdemnationis senten-
tiam, qui ob mei conuersionē & emendationē tot mi-
hi dies & horas misericorditer indulgit, sed cū de die
in diem pœnitendi propositū protraherē, nihil boni
peregī, sed in uitīs prorsus emarcui. Nunc ecce tāis
me calamitatibus obsitū cōperio, q̄ nec enumerare q̄-
dem ipsemet sufficio. Sententiā quippe illam tā asper-
ram scio me sustinere non posse, quam tamen iuxta
diuinū decretū præsolari me oportet. Nec est remedi-
um in contrariū. Ad cuius quidem executionē senten-
tiæ tartareos illos satellites ac lictores immites & im-
misericordes p̄paratos cerno, qui mihi manus prae-
bent ut ad ollas sulphureas æternaliter arsurū me se-
cum traducant. Præterea subtus me patentibus ocu-
lis ac lucide contemplor loca infernalīa & collegas tā
terrificas, domumq; horroris & importabilis tēro-
ris, cuius sunt tenebræ tam densæ ut & manibus apte
palpari & tractari ualeant. Ignis sine flamma ac cla-
ritatis splendore, fœtor oīm sulphure & fumeo odo-
re pestilentior, dolor ad instar parturientiū & absque
cessatione uel pausa qualicunq; Rugitus & clamores
necnon suspiria oīm magni uigoris, ut & lachryman-
di auferant memoriā pariter & desiderīū. Pœnalita-
tes & miseriæ tam graues, ut per singula momenta se
re hominē mori cogant, qui tamen mori non ualet.
mors quoq; in desiderio est & uenire contemnit. Illic
ob intolerabiles cruciat⁹ audio plerosq; deū blasphe-
mantes, deierantes ac maledicentes. Ibi quoq; paten-
ter consoicio unūquenq; damnatū odire suū proximū
uelut hostem capitalem, eiq; maledicere, mala impre-
cari

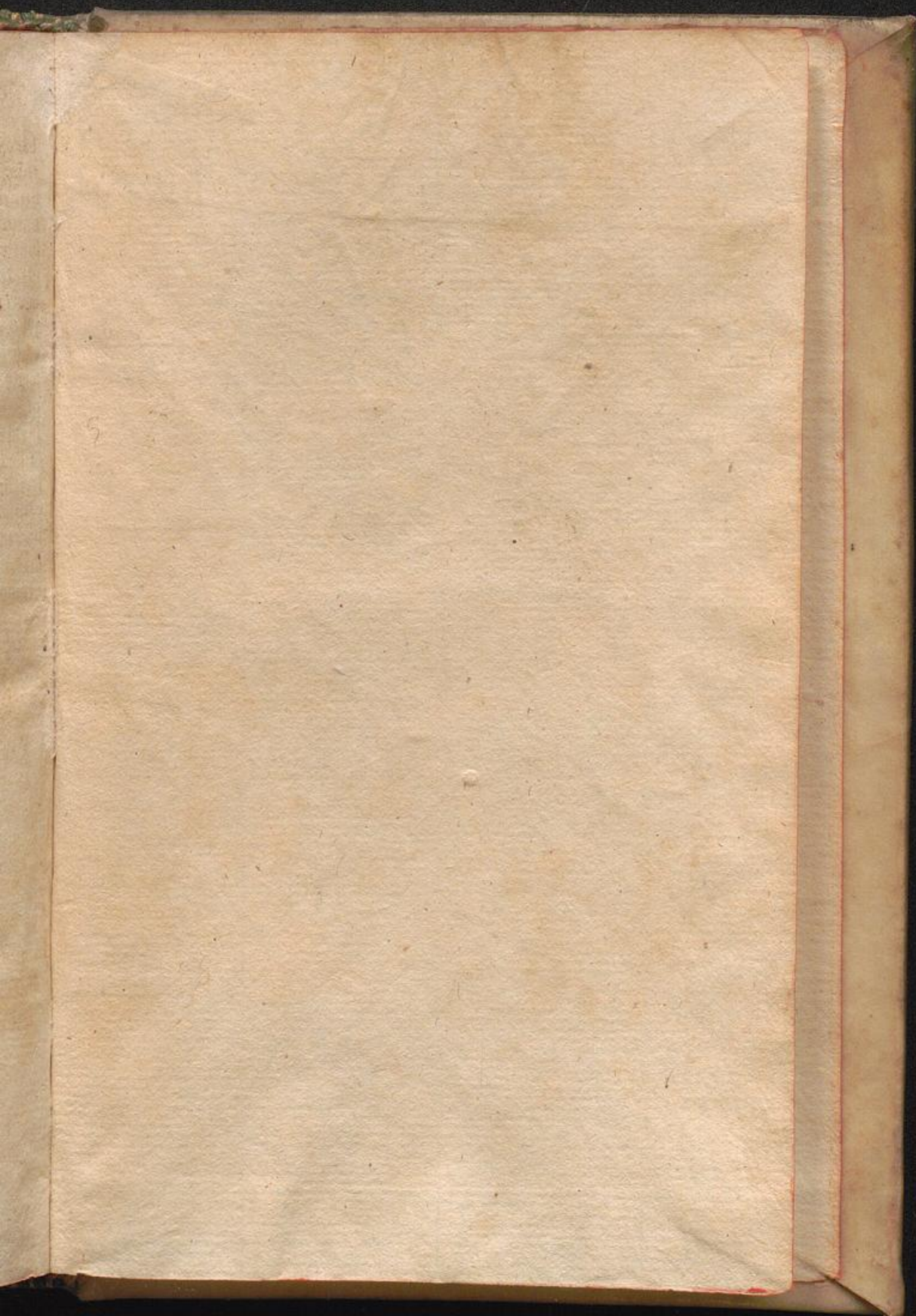
uari & absq; causa molestare, & idcirco de die in diem
noui sibi inferuntur cruciatus. Illuc insuper planè co-
gnosco eos qui mecum paulo ante deliquerunt, & do-
minica mandata uiolauerunt, scienter expectantes ut
quē pridem habuerunt consciū in delictis, iam se-
cū habeant sodalem & participē in pœnis & sulphure
in flammis. Iacent illic miseri inter aspidēs, serpētes
& drācones & similes bestias uirulentas, quarū p̄ mul-
titudine non est numerus. Ibi desideratur mors, quæ
eibus est ipsis immortalis, qui tamen moriuntur sine
morte & cruciantur sine fine. Heu q̄ horribilis est illie
mansio mihi in ijs similibus sceleratis deputata ac p̄-
parata, cuius etiam memoriā & cruciatus præcogita-
tio in immensum meos augent dolores, calamitates
& misérias. Pereat dies in qua natus sum. Maledicta
sit hora qua de matris utero in lucem hanc prodii, cū
tāntis angustijs & mœroribus implicitum de hac uitā
migrare cōpellor. Heu me infelicem cur talia & his si-
milia non præcogitauī, uel in animo reuolui dū ple-
na corporis sospirate gauderem, & pœnitēdi spatium
mihi fuerat benignè concessum. Iam utiq; si hoc fecis-
sem tam securus essem de æterna felicitate captanda,
q̄um heu in p̄sentiarum indubitanter infernales cru-
ciatus postmodū suscepturus in perpetuum duratū-
ros. Maledicta sis infelix anima mea quæ ad pœnales
illas migrabis mansiones, ubi quoq; corpus quod tibi
socium habuisti in delicijs, simul & pertrahes in inter-
minabilibus flammis. O si possem explere cordis meī
desiderium, uellem certe q̄ nūquā natus fuisset. Nec
enim tantas calamitates iam incurrerem, quas euade-
re nullatenus p̄ualeo. O rupes arduæ & montes excel-
si, cadite super me, & colles cooperite me, ne uultum
illum irati contra me iudicis si fas est aspiciam. Insuper
precor

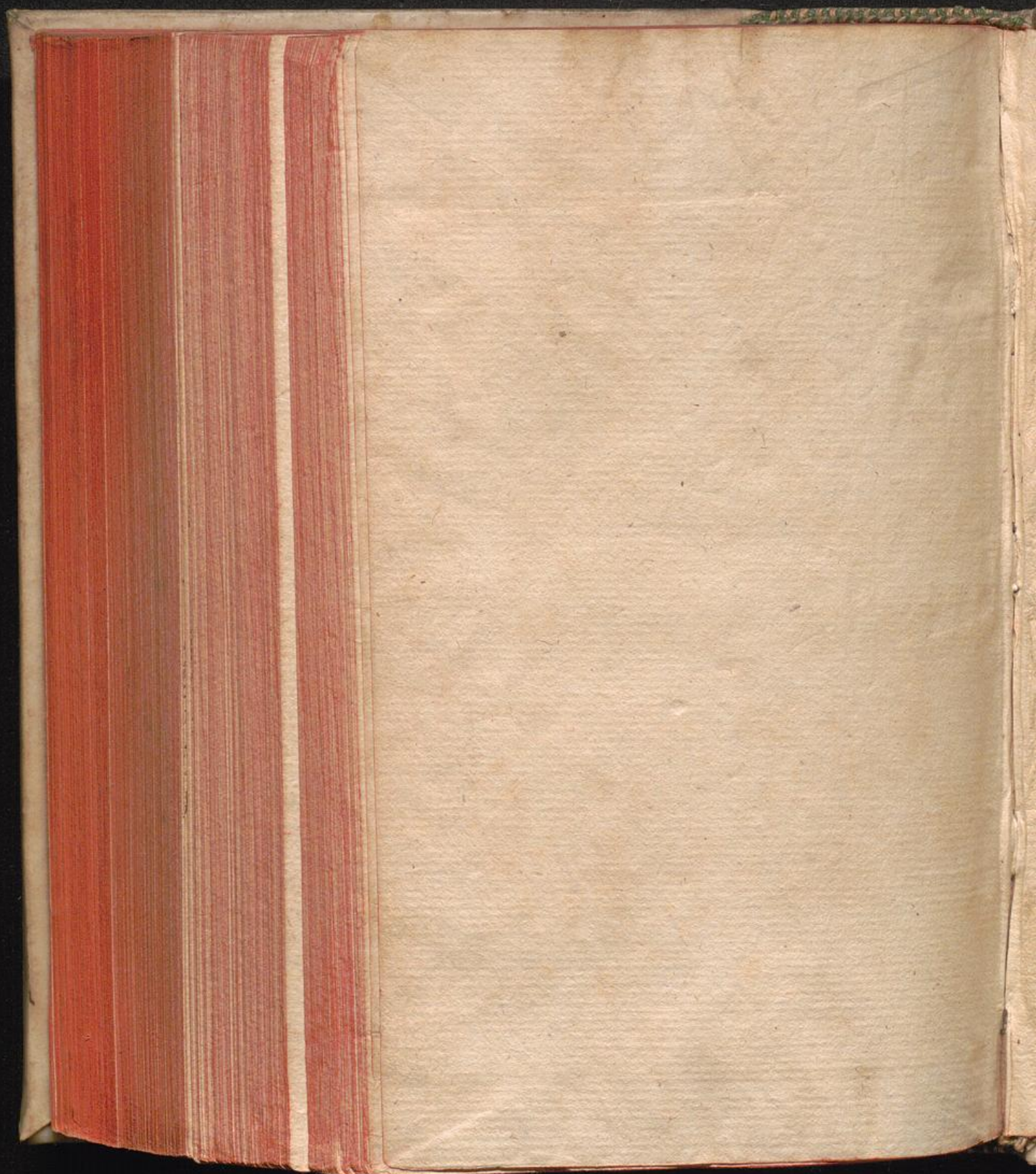
precor occidite me ut pœnas illas horrendas nō aspiciā, quas mihi paratas uideo sursum & deorsum, anteriorum & retrorsum, dextrorsum quoq; & sinistrorsum. Siquidem tam graues & tam terribiles hæ sunt, ut si liceret & permetteret certe in desperationem caderem labiq; in eam totis uiribus optarem. Heu q̄ intolerabiles ingerunt mihi cruciatus carnales deliciae, uestes preciosæ, nec non superbia cordis ignominiosa & fœda. Nō immerito carnem meam putridam tam delicatē nutrire & impinguare debui, quæ non erat nisi saccus stercoreum ac cibis uermium nec non immundorum spirituum, animæ autem salutem postponere ac deferere, quæ sanctorum angelorum manibus, & beatorum spirituum ministerio, suo & omnium rerum plasmatori presentari debuerat, qui suo preciosissimo eam sanguine de potestate demonū redemit, mortem quoq; pro eadem suscipere non dubitauit. O munde imō immunde nō ab re te cogor exosum habere, qui ut tibi complacerē iam illis displicio qui merito ultra omnem mundi creaturam, aut quod credi potest si eis obtemperare uoluissē p̄certo me dilexissē, & nunc heu pro tali ministerio æternos suscipio pro mercede cruciatus. Vos item alloq̄ parentes & affines, quos profecto si ut nunc sic & tūc cognouissē, nunq̄ uobis tantam fidētiā adhibuissē, nec uestris suasionibus & consilijs acquieuissem, quāmo creatori meo ac recreatori deseruire & cōplacere studuissem, qui suis contemptoribus tam terribilis & seuerus existere non dubitat. Sed nimis fœra est ista querela, frustra quoq; a nūm mouentur hi fletus & suspiria ad nihilum profutura, cum sine remedio in graui corporis & animæ calamitate, a presentī cōpellor seculo migrare, & ad infernalīa & tenebrarū

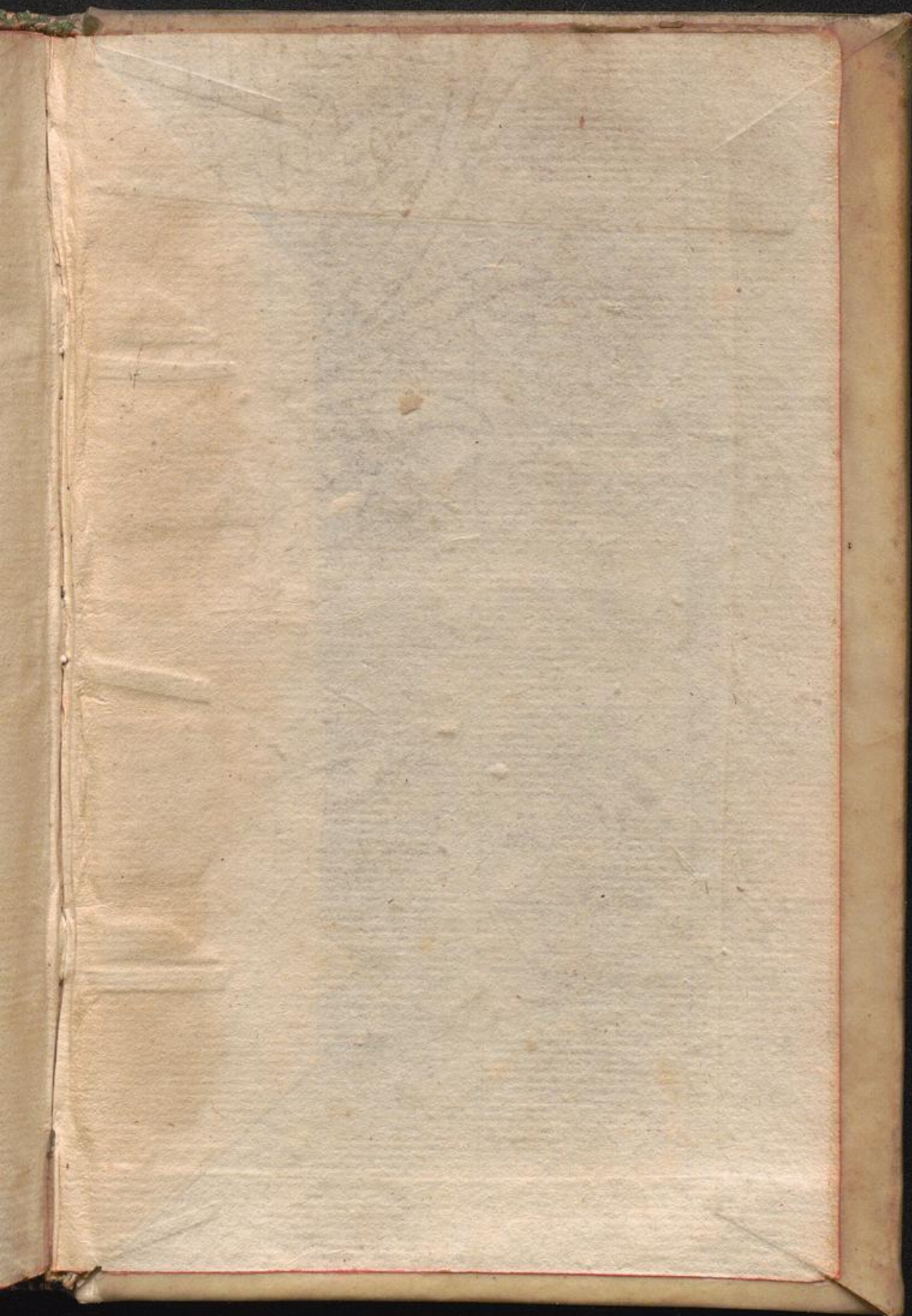
hærea loca æternaliter cruciandus transire, ubi est fle-
tus & stridor dæmonum, pœna sine termino, & acerbitas
sine meta. Vnum tamen suadeo & consilium salubre
uniuersis qui fiebilem hanc audire quærimoniam &
similem forsitan præsolantur aduentum, pro nunc
in testamentum trado, quatenus perpetrata facinora
omni mora postposita deferant, quæ sic hominem fi-
naliter in tartara præcipitant: propriam autem con-
scientiam ueris pœnitentiæ lamentis ac contritione
mundare studeant, salubrem uiuendi uiam arripiant,
ut & in summa melius quàm ego mori condiscant.
Nam felix quem faciunt aliena pericula cautum. Bos
etius: Tempus siquidem præsens ad instar umbræ so-
laris breuissimum est. Nemo quoque an etiam cras su-
peruiuere debeat securus esse potest. Nihilominus in
hac temporis breuitate, ualeat homo æterna sibi gau-
dia promereri, aut certè æterna si uelit supplicia pro-
curare, quæ autem mundi constitutionem ambo iux-
ta meritorum diuersitatem cunctis sunt uiuen-
tibus præparata. Quisquis igitur rationis ca-
pax quantum saluti suæ congruere iudi-
cauerit in hoc speculo semet assidue
contempletur. Finè quæso bo-
nū, cui nullum præfero do-
num. In mūdi rebus da
mihi celsæ deus.

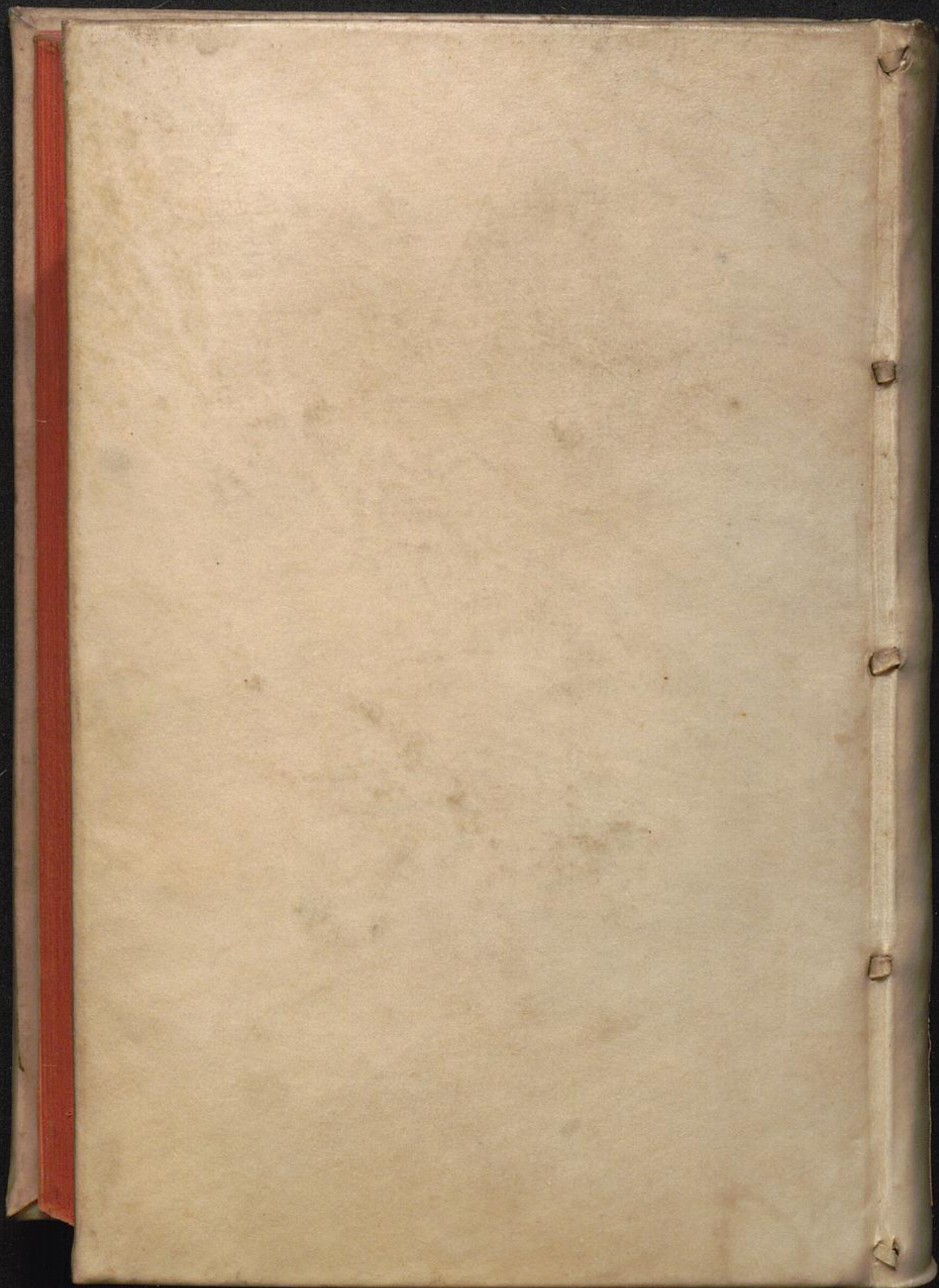
FINIS.

DIONYSII
CARTHUSIANI

Th
3283